

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ НЕПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ТА БАНКРУТСТВА

ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

О. Г. Боднарчук,

О. І. Боднарчук

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
НЕПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ
ТА БАНКРУТСТВА**

Навчальний посібник

Ірпінь
2024

УДК 346.9(075.8)
ББК 67.404.013я73
Б 75

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Державного податкового університету
(протокол № 18 від 28 червня 2024 року)*

Рецензенти:

Никитченко Н., д-р юрид. наук, професор, професор кафедри фінансового та податкового права; **Джабраїлов Р.**, д-р юрид. наук, професор, заступник директора з наукової роботи Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В. К. Макутова Національної академії наук України».

Автори:

Боднарчук О. Г., д-р юрид. наук, професор, професор кафедри фінансового та податкового права; **Боднарчук О. І.**, канд. юрид. наук, доцент, доцент кафедри фінансового та податкового права.

Боднарчук О. Г.

Б 75 **Правове регулювання неплатоспроможності та банкрутства : навчальний посібник / О. Г. Боднарчук, О. І. Боднарчук ; Державний податковий університет. – Ірпінь, 2024. – 216 с.**
ISBN 978-966-337-736-0

Навчальний посібник «Правове регулювання неплатоспроможності та банкрутства» підготовлений відповідно до робочої програми навчальної дисципліни «Правове регулювання неплатоспроможності та банкрутства».

Висвітлюються основні аспекти правового регулювання неплатоспроможності та банкрутства, а саме: поняття та призначення процедури банкрутства; порядку проведення окремих судових процедур, спрямованих як на відновлення платоспроможності боржника, так і на його ліквідацію; захисту прав і законних інтересів учасників процедури банкрутства.

Значна увага приділяється змісту основних проблемних питань з особливостей і забезпечення неплатоспроможності та банкрутства.

Актуальний для здобувачів вищої освіти та усіх, хто цікавиться проблематикою правового регулювання неплатоспроможності та банкрутства.

УДК 346.9(075.8)
ББК 67.404.013я73

ISBN 978-966-337-736-0

© Боднарчук О. Г., Боднарчук О. І., 2024
© Державний податковий університет, 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	8
-------------	---

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПОНЯТТЯ БАНКРУТСТВА ТА ЙОГО ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ. ПРАВОВЕ СТАНОВИЩЕ УЧАСНИКІВ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВІ ПРО БАНКРУТСТВО

ТЕМА 1.1. ПОНЯТТЯ ІНСТИТУТУ БАНКРУТСТВА ТА ЙОГО ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ	10
1.1.1. Загальна характеристика інституту банкрутства. Поняття та ознаки банкрутства	10
1.1.2. Види банкрутства. Поняття та ознаки прихованого, умисного, фіктивного банкрутства	12
1.1.3. Поняття, класифікація та зміст принципів права неспроможності (банкрутства)	16
1.1.4. Методи та функції права неспроможності (банкрутства)	19
<i>Питання для самоконтролю .....</i>	<i>21</i>
<i>Тести для самоконтролю .....</i>	<i>22</i>

ТЕМА 1.2. ЗАХОДИ, СПРЯМОВАНІ НА ЗАПОБІГАННЯ БАНКРУТСТВУ БОРЖНИКА. ПОЗАСУДОВІ ПРОЦЕДУРИ ВІДНОВЛЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ БОРЖНИКА	25
1.2.1. Ознаки банкрутства суб'єкта господарювання, за наявності яких варто вживати заходів із запобігання банкрутству боржника	25
1.2.2. Заходи щодо запобігання банкрутству боржника та позасудові процедури	26
1.2.3. Санація боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство	27
1.2.4. План санації боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство	29
<i>Питання для самоконтролю .....</i>	<i>33</i>
<i>Тести для самоконтролю .....</i>	<i>34</i>

ТЕМА 1.3. ПРАВОВЕ СТАНОВИЩЕ УЧАСНИКІВ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВІ ПРО НЕСПРОМОЖНІСТЬ (БАНКРУТСТВО).....	37
1.3.1. Учасники провадження у справі про неспроможність (банкрутство): поняття та ознаки.....	37
1.3.2. Класифікація учасників провадження у справі про неспроможність (банкрутство)	40
1.3.3. Правове регулювання участі боржника у справі про неспроможність (банкрутство)	43
1.3.4. Особливості правового статусу кредитора у справі про неспроможність (банкрутство)	44
1.3.5. Правовий статус арбітражного керуючого у справі про неплатоспроможність (банкрутство).....	46
1.3.6. Правовий статус власника майна та інших учасників у справі про неспроможність (банкрутство).....	49
<i>Питання для самоконтролю .....</i>	<i>52</i>
<i>Тести для самоконтролю .....</i>	<i>52</i>

ТЕМА 1.4. ПОРУШЕННЯ У СПРАВІ ПРО БАНКРУТСТВО	56
1.4.1. Юрисдикція, підсудність, підстави для відкриття провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність).....	56
1.4.2. Заява про відкриття провадження у справі про банкрутство та прийняття її судом	57
1.4.3. Відкриття провадження у справі про банкрутство	60
1.4.4. Забезпечення вимог кредиторів	61
1.4.5. Мораторій на задоволення вимог кредиторів.....	62
1.4.6. Визнання недійсними правочинів (договорів) і спростування майнових дій боржника.....	65
<i>Питання для самоконтролю .....</i>	<i>66</i>
<i>Тести для самоконтролю .....</i>	<i>67</i>

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СУДОВИХ ПРОЦЕДУР У СПРАВІ ПРО БАНКРУТСТВО

ТЕМА 2.1. ПРОЦЕДУРА РОЗПОРЯДЖЕННЯ МАЙНОМ БОРЖНИКА.....	70
2.1.1. Введення процедури розпорядження майном боржника.....	70
2.1.2. Виявлення кредиторів та осіб, які виявляють бажання взяти участь у санації боржника	71
2.1.3. Попереднє засідання господарського суду.....	72
2.1.4. Проведення зборів кредиторів та комітету кредиторів	74
2.1.5. Підсумкове засідання суду в процедурі розпорядження майном боржника	76
<i>Питання для самоконтролю.....</i>	<i>78</i>
<i>Тести для самоконтролю.....</i>	<i>79</i>
ТЕМА 2.2. САНАЦІЯ У СПРАВІ ПРО БАНКРУТСТВО.....	82
2.2.1. Поняття процедури санації як способу запобігання банкрутству	82
2.2.2. Введення процедури санації боржника.....	85
2.2.3. Права, обов'язки та відповідальність керуючого санацією.....	86
2.2.4. План санації боржника, його схвалення кредиторами	88
2.2.5. Продаж підприємства – боржника як єдиного майнового комплексу	89
2.2.6. Відчуження у процедурі санації майна боржника засобом щодо заміщення активів.....	90
2.2.7. Продаж у процедурі санації частини майна боржника.....	91
2.2.8. Застосування мирової угоди в процесі банкрутства в умовах оновленого законодавства	91
<i>Питання для самоконтролю.....</i>	<i>92</i>
<i>Тести для самоконтролю.....</i>	<i>93</i>

ТЕМА 2.3. ЛІКВІДАЦІЙНА ПРОЦЕДУРА	97
2.3.1. Визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури	97
2.3.2. Наслідки визнання боржника банкрутом	98
2.3.3. Функції господарського суду в ліквідаційній процедурі	99
2.3.4. Повноваження ліквідатора	100
2.3.5. Особливості продажу майна банкрута	101
2.3.6. Черговість задоволення вимог кредиторів	102
<i>Питання для самоконтролю .....</i>	<i>104</i>
<i>Тести для самоконтролю .....</i>	<i>104</i>

ТЕМА 2.4. ОСОБЛИВОСТІ БАНКРУТСТВА ОКРЕМИХ КАТЕГОРІЙ СУБ'ЄКТІВ

ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	108
2.4.1. Особливості банкрутства страховиків	108
2.4.2. Особливості банкрутства фермерського господарства	109
2.4.3. Особливості банкрутства державних підприємств і господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 % акцій (часток) належать державі	111
<i>Питання для самоконтролю .....</i>	<i>113</i>
<i>Тести для самоконтролю .....</i>	<i>113</i>

ТЕМА 2.5. ВІДНОВЛЕННЯ

ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ.....	117
2.5.1. Новели законодавчого регулювання відносин банкрутства. Фізична особа як суб'єкт банкрутства	117
2.5.2. Принципи права банкрутства фізичних осіб	123
2.5.3. Провадження у справі про неплатоспроможність фізичних осіб.....	125
2.5.4. Підстави для відкриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи або фізичної особи – підприємця	126
2.5.5. Забезпечення вимог кредиторів	129

2.5.6. Арбітражний керуючий та адвокат у справах про неплатоспроможність фізичних осіб	129
2.5.7. Декларація про майновий стан боржника.....	134
2.5.8. Правочини боржника, визнання їх недійсними. Позовна давність у справах про неплатоспроможність фізичної особи.....	135
2.5.9. Інвентаризація активів боржника – фізичної особи у процедурах відновлення платоспроможності боржника та процедурі погашення боргів.....	138
2.5.10. Реструктуризація боргів фізичних осіб за Кодексом України з процедур банкрутства	140
2.5.11. Процедура погашення боргів.....	144
<i>Питання для самоконтролю</i>	145
<i>Тести для самоконтролю</i>	146
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ	149
ГЛОСАРІЙ.....	155
ДОДАТКИ	164

ВСТУП

Метою навчальної дисципліни «Правове регулювання неплатоспроможності та банкрутства» є засвоєння здобувачами вищої освіти системних знань щодо поняття та призначення процедури банкрутства, порядку провадження окремих судових процедур, спрямованих як на відновлення платоспроможності боржника, так і на його ліквідацію. Надати здобувачам вищої освіти необхідні теоретичні знання та практичні навички самостійної роботи з нормативними актами щодо правового регулювання неплатоспроможності та банкрутства суб'єктів господарювання й захисту прав і законних інтересів учасників процедури банкрутства. Сприяти підвищенню правової обізнаності здобувача вищої освіти як майбутнього правника щодо процедури банкрутства суб'єктів господарювання як на національному, так і на міжнародному рівнях. Також є формування правового світогляду й інформаційно-правової культури здобувачів вищої освіти.

Завданнями навчальної дисципліни є: поглиблене вивчення нормативно-правової бази регулювання суспільних відносин щодо провадження у справах про банкрутство та відповідної судової практики; опанування всіх основних аспектів судових процедур, спрямованих на відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом; розуміння правового становища всіх учасників провадження у справі про банкрутство на різних його стадіях і готовність ефективно захищати їх законні права та інтереси; аналіз проблемних питань, колізій, прогалин правового регулювання процедур банкрутства, пошук засобів щодо їх подолання з метою захисту прав та інтересів фізичних і юридичних осіб.

Вивчення навчальної дисципліни «Правове регулювання неплатоспроможності та банкрутства» забезпечує формування у здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня таких компетентностей:

здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;

здатність до пошуку, оброблення й аналізу інформації з різних джерел;

здатність застосовувати знання та розуміння основних засад (принципів) і процедур судочинства в Україні;

здатність застосовувати медіацію та інші правові інструменти альтернативного позасудового розгляду та вирішення правових спорів;

здатність критично оцінювати ефективність представництва й захисту прав, свобод та інтересів клієнтів [5].

Набуті здобувачами компетентності за результатами вивчення цієї навчальної дисципліни сприятимуть здатності кваліфіковано застосовувати нормативно-правові акти в конкретних заходах неплатоспроможності та банкрутства й реалізовувати наявні правомочності щодо формування правового світогляду й інформаційно-правової культури. Крім того, здобувачі вищої освіти за результати вивчення «Правове регулювання неплатоспроможності та банкрутства» зможуть:

обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи;

використовувати передові знання й методики у процесі правотворення та правозастосування інститутів публічного й приватного права та кримінальної юстиції;

обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування [5].

Навчальний посібник відповідає робочій програмі навчальної дисципліни «Правове регулювання неплатоспроможності та банкрутства» й актуальний для здобувачів вищої освіти та усіх, хто цікавиться проблематикою національної безпеки держави. Посібник містить 9 тем, у яких досліджуються теоретичні та практичні аспекти неплатоспроможності й банкрутства.

Складові посібника логічно між собою пов'язані та забезпечують досягнення ключового завдання – оволодіння сучасними знаннями у сфері правового регулювання неплатоспроможності та банкрутства. Послідовність викладу тем навчального посібника допомагає орієнтуватися в процесі вивчення теоретичного матеріалу навчальної дисципліни «Правове регулювання неплатоспроможності та банкрутства».

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПОНЯТТЯ

БАНКРУТСТВА ТА ЙОГО ПРАВОВЕ

РЕГУЛЮВАННЯ. ПРАВОВЕ СТАНОВИЩЕ

УЧАСНИКІВ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВІ

ПРО БАНКРУТСТВО

ТЕМА 1.1

ПОНЯТТЯ ІНСТИТУТУ БАНКРУТСТВА ТА ЙОГО

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ

1.1.1. Загальна характеристика інституту банкрутства. Поняття та ознаки банкрутства.

1.1.2. Види банкрутства. Поняття та ознаки прихованого, умисного, фіктивного банкрутства.

1.1.3. Поняття, класифікація та зміст принципів права неспроможності (банкрутства).

1.1.4. Методи та функції права неспроможності (банкрутства).

1.1.1. Загальна характеристика інституту банкрутства.

Поняття та ознаки банкрутства

На сьогодні в Україні банкрутство для підприємства є найбільш негативною кризовою ситуацією, яка спричиняє його збитковість.

Інститут банкрутства – це система юридичних норм, які регулюють відносини між суб'єктами банкрутства з метою відновлення платоспроможності боржника та задоволення вимог кредиторів за допомогою застосування законодавчо визначених процедур [46, с. 10].

Зауважимо, що В. Щербина вважає банкрутство інститутом господарського права, В. Джузь – його підгалуззю, Н. Тітов – комплексним інститутом господарського права. Проте Б. Поляков стверджує, що інститут неспроможності не може бути комплексним, а повинен бути єдиним правовим інститутом (підгалуззю) [46, с. 8].

Зверніть увагу! У Господарському кодексі України закладено основи інституту банкрутства, оскільки там міститься Глава 23 «Визнання суб'єкта підприємництва банкрутом».

Інститут банкрутства в Україні врегульовує специфічні відносини; має власне законодавче регулювання; характеризується особливим суб'єктним складом; функціонує на основі власних принципів [46, с. 15].

Законодавство України пов'язує сутність банкрутства підприємства з його неплатоспроможністю, подолати яку можливо лише за допомогою ліквідаційної процедури.

Згідно з пунктом 2 статті 5 Кодексу України з процедур банкрутства «банкрутство – це визнана господарським судом нездатність боржника, крім страховика або кредитної спілки, відновити свою платоспроможність за допомогою процедури санації та реструктуризації й погасити встановлені у порядку, визначеному Кодексом України з процедур банкрутства, грошові вимоги кредиторів інакше, ніж через застосування ліквідаційної процедури або процедури погашення боргів боржника, а також віднесення страховика або кредитної спілки відповідно до рішення Національного банку України до категорії неплатоспроможних відповідно до Закону України «Про страхування» або Закону України «Про кредитні спілки» [1].

Відповідно до ч. 2 ст. 209 Господарського кодексу України «нездатність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів інакше ніж через застосування визначеної судом ліквідаційної процедури вважається банкрутством» [3].

Зверніть увагу! Положення українського законодавства про банкрутство збігаються із законодавством ряду іноземних держав. Зокрема, в Сполучених Штатах Америки особа, щодо якої розпочато процедуру банкрутства, під час провадження у справі про банкрутство вважається неспроможною, а після винесення судового рішення може бути визнана банкрутом.

Ознаками банкрутства є (рис. 1.1):

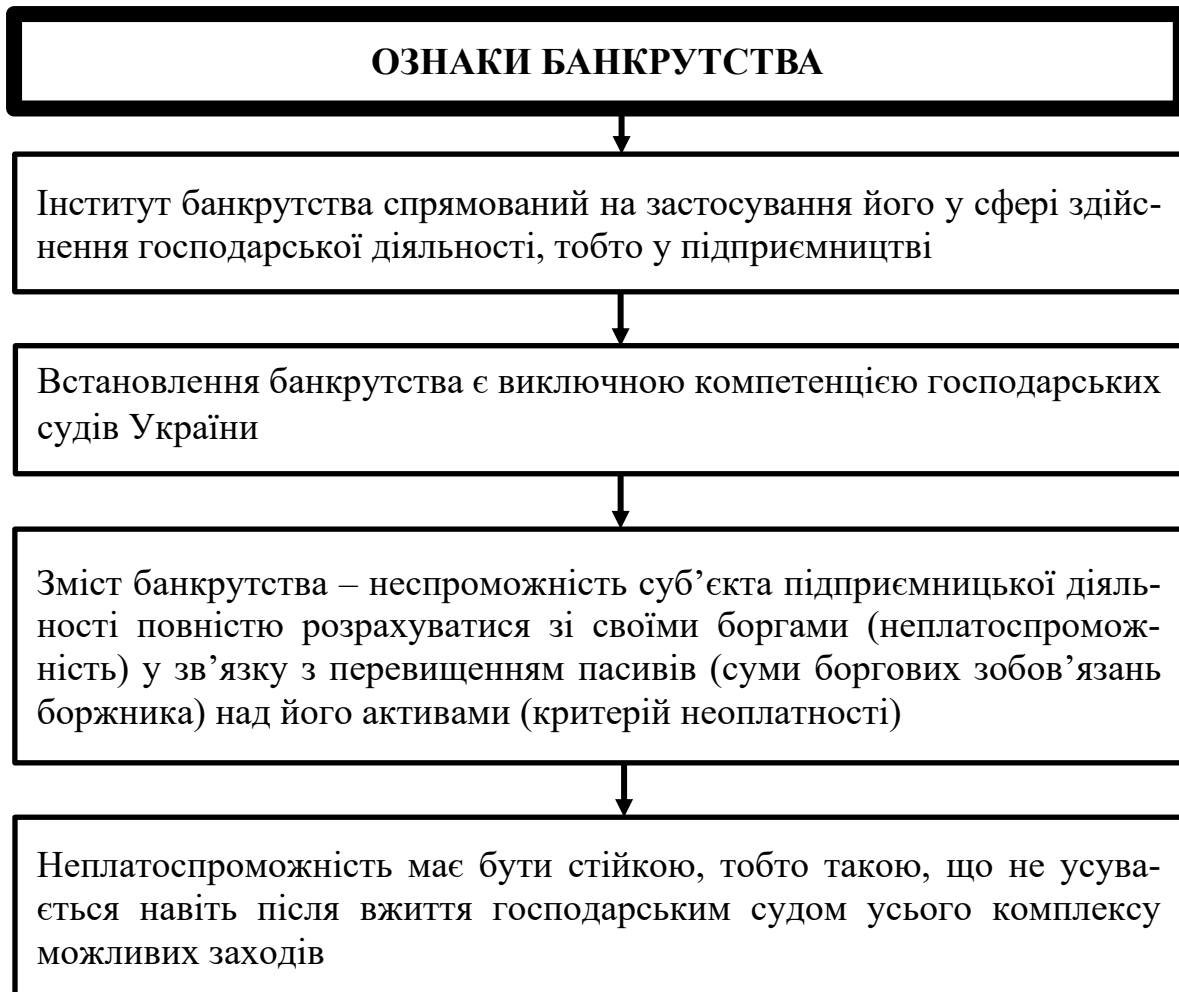

Рисунок 1.1 – Ознаки банкрутства

Джерело: [46, с. 14].

1.1.2. Види банкрутства. Поняття та ознаки прихованого, умисного, фіктивного банкрутства

Розрізняють такі види банкрутства: приховане банкрутство; умисне банкрутство; фіктивне банкрутство.

Приховування банкрутства – це «умисне приховування громадянином-засновником (учасником) або службовою особою суб'єкта господарської діяльності своєї стійкої фінансової неспроможності засобом щодо подання недостовірних відомостей, якщо це завдало значної матеріальної шкоди кредиторів» [37].

Зверніть увагу! Якщо на окремих стадіях провадження у справі про банкрутство буде встановлено, що боржником подані недостовірні відомості про його фінансовий і майновий стан у фінансовій звітності або в інших документах, то в такому разі можуть мати місце ознаки дій з приховування банкрутства [37].

До ознак дій з приховування банкрутства належать:

– надання потенційним кредиторам (банківським установам, державним установам, постачальникам, покупцям), а також господарському суду завідомо неправдивої інформації про фінансово-господарський стан підприємства, яка створює оманливе враження про нормальний фінансовий стан підприємства й у такий спосіб приховує стійку фінансову неспроможність (якщо недостовірні відомості повідомляються потенційному кредитору, від якого очікують продажу продукції чи товарів, виконання робіт, надання послуг, передачі майна, надання позики чи сплати авансових грошових сум на користь організації, від імені якої надаються відомості; або подання до господарського суду відзиву на заяву про банкрутство із свідомо неправдивими відомостями про загальну суму заборгованості, наявне у нього майно зокрема й кошти, що перебувають на його рахунках у банках чи інших фінансово-кредитних установах тощо);

– можливість установлення причинного зв'язку між наданою інформацією та збитками, яких зазнала третя особа [37].

Умисне банкрутство – «це стійка неплатоспроможність суб'єкта підприємництва, викликана цілеспрямованими діями власника майна або посадової особи суб'єкта підприємництва, якщо це завдало істотної матеріальної шкоди інтересам держави, суспільства або інтересам кредиторів, що охороняються законом» (ч. 3 ст. 215 Господарського кодексу України) [3].

Доведення до банкрутства – це «умисне з корисливих мотивів іншої особистої заінтересованості або в інтересах третіх осіб вчинення громадянином-засновником (учасником) або службовою особою суб'єкта господарської діяльності дій, що призвели до стійкої фінансової неспроможності суб'єкта господарської діяльності,

якщо це завдало значної матеріальної шкоди державі чи кредитору» [37].

Зверніть увагу! Визначення ознак дій, що призвели до банкрутства, проводиться за період, що починається за три роки до дати порушення справи про банкрутство. Якщо виявлено ознаки неправомірних дій відповідальних осіб боржника, які призвели до його стійкої фінансової неспроможності, боржник не зміг повністю задовольнити вимоги кредиторів або сплатити обов'язкові платежі [37].

У ході визначення ознак дій з доведення до банкрутства аналізується рівень забезпечення зобов'язань кредиторів за період проведення аналізу. Рівень забезпечення зобов'язань кредиторів характеризується такими показниками (рис. 1.2).

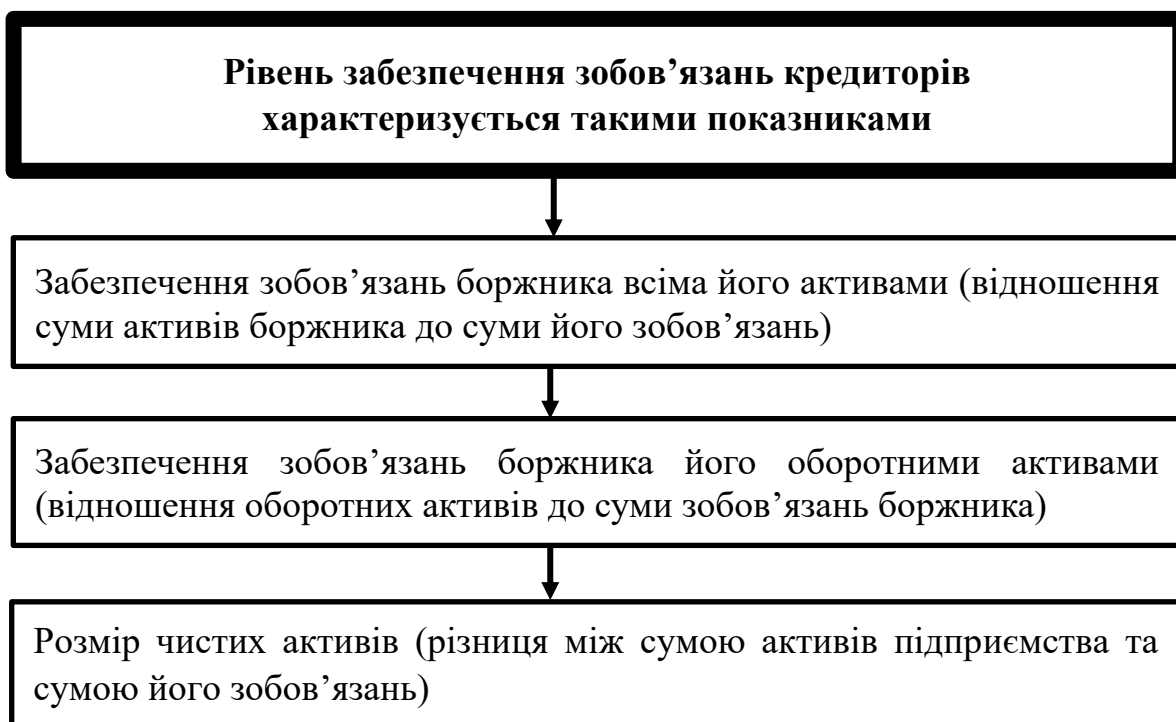

Рисунок 1.2 – Характеристика показників рівня забезпечення зобов'язань кредиторів

Джерело: [37].

Фіктивне банкрутство – це «завідомо неправдива заява суб'єкта підприємництва до суду про нездатність виконати зобов'язання перед кредиторами та державою» (ч. 2 ст. 215 Господарського кодексу України) [3].

Фіктивне банкрутство – це «завідомо неправдива офіційна заява громадянина-засновника (учасника) або службової особи суб'єкта господарської діяльності, а так само громадянина-підприємця про фінансову неспроможність виконання вимог з боку кредиторів і зобов'язань перед бюджетом, якщо такі дії завдали значної матеріальної шкоди кредиторам або державі» [37].

Зверніть увагу! Фіктивним може бути визнано банкрутство в разі, коли підприємство-боржник не задовольнило вимог кредиторів і зобов'язань перед бюджетом повним обсягом, за наявності у нього на це можливості, на момент його звернення до господарського суду із заявою про визнання своєї неплатоспроможності [37].

З метою визначення ознак фіктивного банкрутства визначається показник забезпечення зобов'язань боржника всіма його активами за допомогою зіставлення суми активів боржника із сумою його зобов'язань [37].

У разі виявлення ознак фіктивного банкрутства враховується наявність офіційної заяви власника або службової особи підприємства-боржника до господарського суду щодо порушення провадження у справі про банкрутство стосовно цього підприємства. Така заява повинна бути підставою для винесення відповідної ухвали суду. Також враховується фактична можливість задоволення вимог кредиторів, охоплюючи зобов'язання перед бюджетом, повним обсягом на момент звернення до суду [37].

Зверніть увагу! Лише заява про банкрутство, подана відповідним суб'єктом до господарського суду, вважається офіційною, оскільки вона має правові наслідки. Ця заява повинна містити інформацію про неплатоспроможність боржника, суму боргових вимог кредиторів і строк їх виконання [37].

1.1.3. Поняття, класифікація та зміст принципів права неспроможності (банкрутства)

Принципи права банкрутства (неспроможності) є основними засадами цього правового інституту. Вони мають універсальний характер і є найважливішими принципами, які визначають його значення. Ці принципи пронизують усі аспекти правової системи банкрутства (неспроможності), визначають специфічну юрисдикційну діяльність і втілюються у правах та обов'язках учасників правовідносин банкрутства (неспроможності). Хоча вони не завжди закріплені в конкретних нормативних положеннях, принципи права банкрутства (неспроможності) впливають з аналізу всього комплексу правових норм, що регулюють відносини банкрутства (неспроможності). Знання цих принципів дозволяє розуміти складне законодавство про банкрутство (неспроможність), правильно тлумачити та застосовувати його окремі норми, а також вирішувати питання, на які немає прямої відповіді в чинному законодавстві [44, с. 272].

Принципи права банкрутства (неспроможності) є основними засадами, відправними ідеями, які характеризуються універсальністю, найвищою обов'язковістю та загальною важливістю. Вони пронизують зміст усіх складових системи права банкрутства (неспроможності), визначають специфічну юрисдикційну діяльність і втілюються в суб'єктивних правах та обов'язках учасників правовідносин банкрутства (неспроможності) [42, с. 24].

Принципи права вирізняють за галуззю впливу на загальноправові (загальногалузеві), міжгалузеві, галузеві, підгалузеві й інституційні.

Зверніть увагу! Відсутність у законі про банкрутство принципів правового регулювання відносин неспроможності (банкрутства) значно знижує єдність нормативного акта [44, с. 272].

До основних принципів українського права банкрутства (неспроможності), що відбиваються у змісті його норм на сучасному етапі розвитку, відносять такі (рис. 1.3):

Рисунок 1.3 – Основні принципи українського права банкрутства (неспроможності), що відбиваються у змісті його норм на сучасному етапі розвитку
Джерело: [44, с. 274].

Також до основних принципів права неспроможності (банкрутства) можна віднести такі (рис. 1.4):

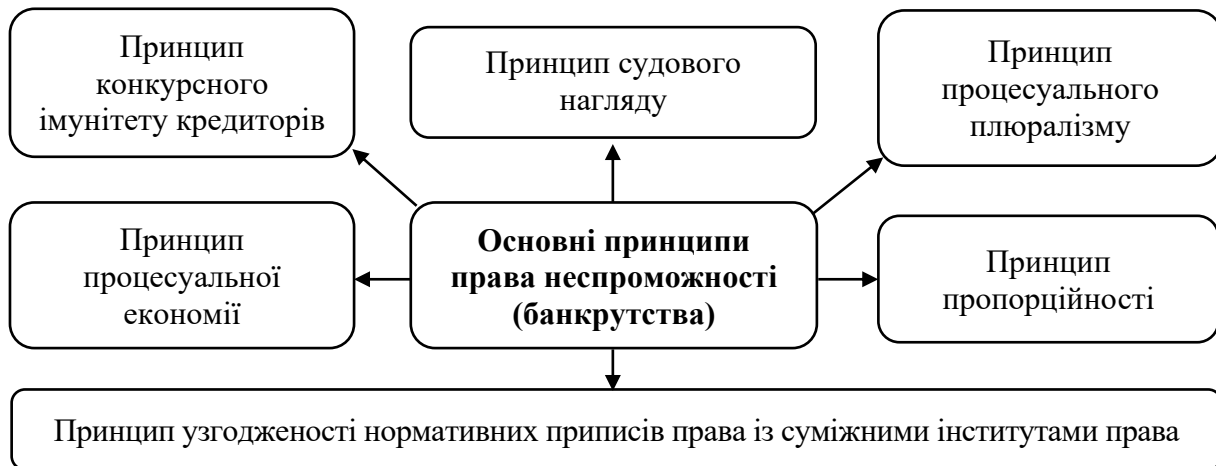

Рисунок 1.4 – Основні принципи права неспроможності (банкрутства)

Джерело: [44, с. 274–281].

Зверніть увагу! До принципів права, які характерні для правового інституту неспроможності, можна віднести такі (рис. 1.5):

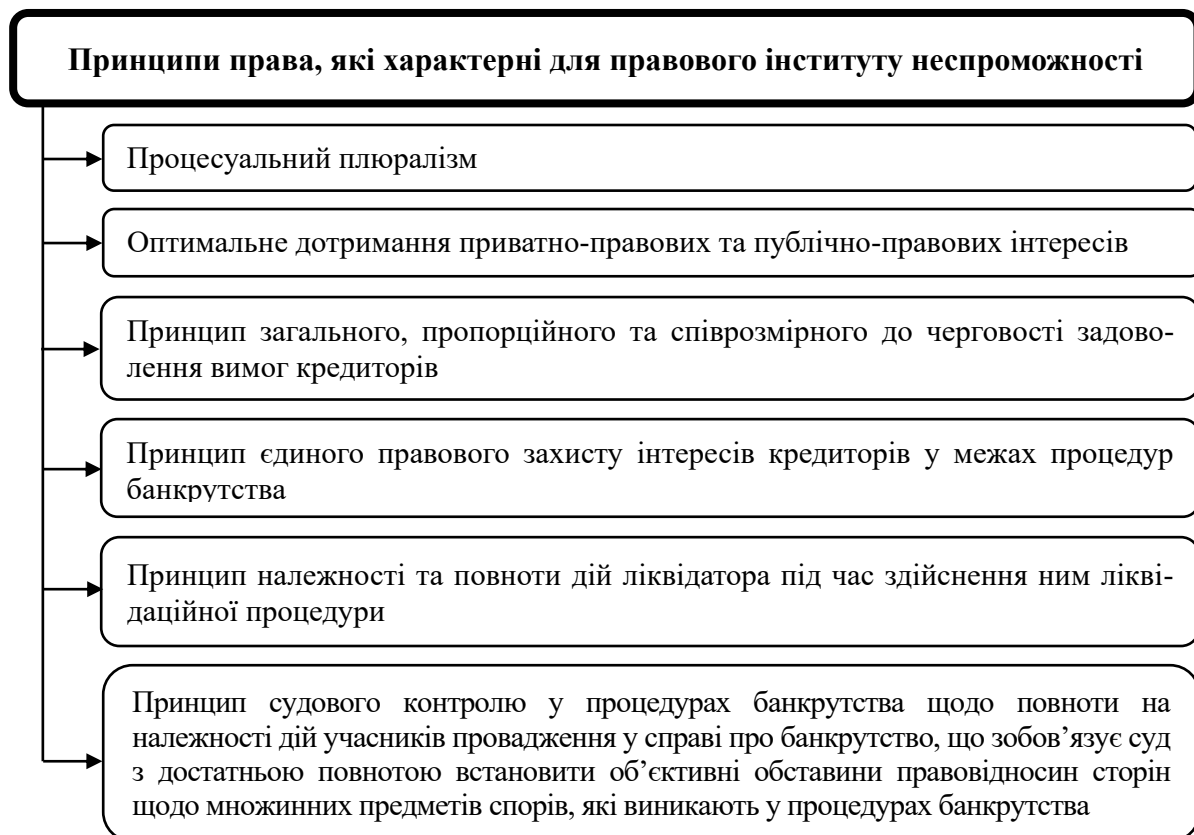

Рисунок 1.5 – Принципи права, які характерні для правового інституту неспроможності

Джерело: [44, с. 274].

1.1.4. Методи та функції права неспроможності (банкрутства)

Метод правового регулювання зосереджує увагу на особливостях кожної структурної ланки права та виражає її сутність. Якщо поняття предмета права банкрутства (неспроможності) належить до того, які суспільні відносини регулюються правом банкрутства (неспроможності), то поняття методу належить до того, як ці суспільні відносини регулюються нормами права банкрутства (неспроможності). Тому між предметом і методом правового регулювання існує тісний зв'язок. Метод визначається особливостями предмета правового регулювання. Наявність загальної родової властивості, яка є характерною для всіх відносин, що входять до предмета права банкрутства (неспроможності), визначає застосування відповідного методу правового регулювання до них [42, с. 23].

Метод правового регулювання права банкрутства (неспроможності) значною мірою є суб'єктивним, оскільки визначається законодавцем у нормах права й залежить від його волі. Законодавець, керуючись потребою та характером відносин, може обирати різні методи правового впливу на них і комбінувати їх. Проте він є об'єктивним у тому сенсі, що до певних суспільних відносин може бути застосований лише певний метод регулювання [42, с. 23].

У праві банкрутства (неспроможності) використовуються як владно-імперативне, так і диспозитивно-дозвільне регулювання, які можуть поєднуватись у різних варіантах. Поєднання імперативних і диспозитивних основ у методі правового регулювання права банкрутства (неспроможності) пояснюється правовою природою цього права.

З одного боку, право банкрутства (неспроможності) містить достатню кількість матеріально-правових норм, які визначають правове становище суб'єктів банкрутства (неспроможності), їх учасників, правовий режим майна боржника (банкрута), умови відмови від договорів боржника тощо. З іншого боку, є положення, які регламентують діяльність господарського суду щодо застосування норм матеріального й процесуального права та інших норм [42, с. 23–24].

У праві банкрутства (неспроможності) застосовуються різні методи. Одним з таких методів є метод владних приписів (субординації). Цей метод передбачає право прийняття юридично значущих рішень, яке базується на законі. Це право належить одній зі сторін правовідносин банкрутства (неспроможності), як-от юрисдикційний орган, власник майна боржника, суб'єкт організаційно-владних повноважень. Згідно з цим методом підпорядкований суб'єкт зобов'язаний виконувати ці рішення. Наприклад, Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції України може анулювати ліцензію арбітражного керуючого, якщо є підстави, передбачені законодавством. Центральний орган виконавчої влади може прийняти та реалізувати рішення про надання фінансової допомоги боржнику, достатньої для погашення його зобов'язань перед кредиторами. Також можуть бути ухвалені рішення щодо введення досудової санації державного підприємства, відмова в прийнятті заяви про порушення провадження у справі про банкрутство господарським судом у разі, якщо вже порушено провадження у справі про банкрутство, вжиття судом заходів щодо забезпечення грошових вимог кредиторів, ухвалення судом постанови про визнання боржника банкрутом, відмова господарського суду в затвердженні мирової угоди тощо.

Метод автономних рішень дозволяє суб'єктам та іншим учасникам відносин банкрутства (неспроможності) самостійно приймати юридично значущі рішення в межах, визначених законом. Цей метод передбачає обов'язок усіх інших суб'єктів не заважати ухваленню та виконанню цих рішень, наприклад реалізація боржником права укладати угоди на відчуження свого майна, балансова вартість якого становить менше 1 % балансової вартості його активів, участь розпорядника майна боржника у зборах кредиторів з правом дорадчого голосу, подання керівником боржника заяви до господарського суду про порушення справи про банкрутство з метою проведення процедури санації тощо.

Метод координації або узгодження передбачає ухвалення юридично значущих рішень за допомогою згоди сторін, наприклад укладанням мирової угоди або погодженням умов плану санації [42, с. 24].

Якщо методом правового регулювання є спосіб впливу на суспільні відносини, то функція права – основні напрями цього впливу.

Право неспроможності (банкрутства) виконує чотири основних функції: оздоровчу, задовільну, превентивну, каральну (рис. 1.6).

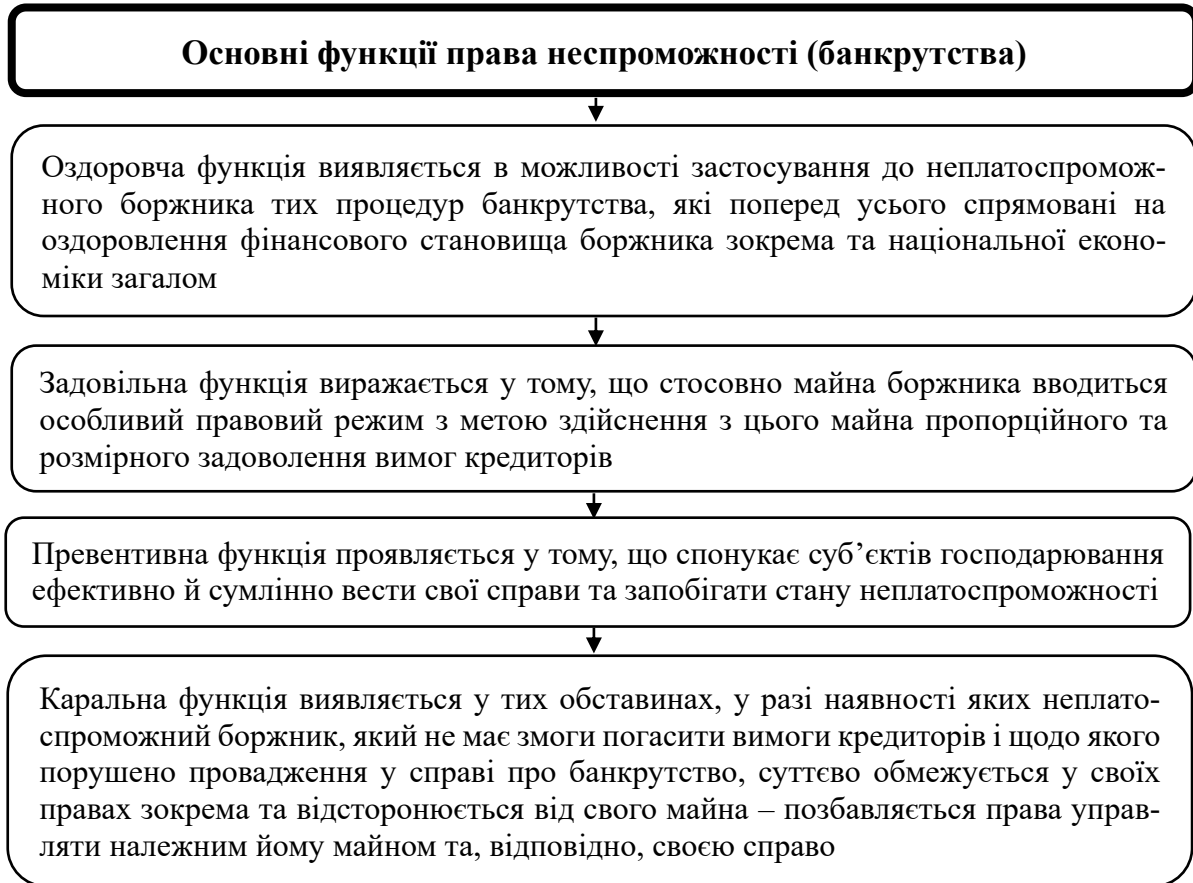

Рисунок 1.6 – Основні функції права неспроможності (банкрутства)

Джерело: [42, с. 24].

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняттям «неплатоспроможність» і «банкрутство».
2. Охарактеризуйте ознаки неплатоспроможності, банкрутства суб'єктів підприємницької діяльності.
3. Назвіть види банкрутства.
4. Вкажіть поняття й ознаки прихованого банкрутства.
5. Дайте визначення поняття умисного банкрутства.

6. Перерахуйте класифікацію та зміст принципів права неспроможності (банкрутства).

7. Які існують методи та функції права неспроможності (банкрутства)?

8. Скільки існує етапів становлення та розвитку законодавства у сфері регулювання банкрутства в Україні?

9. Коли розпочалося становлення інституту банкрутства в Україні?

10. Назвіть законодавство, яке регулює банкрутство.

Тести для самоконтролю

1. Банкрутство – це:

а) нездатність боржника, щодо якого господарським судом порушена справа про банкрутство, повним обсягом задовольнити вимоги кредиторів;

б) процедура щодо поновлення платоспроможності боржника;

в) визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність за допомогою процедури санації та реструктуризації й погасити встановлені у порядку, визначеному Кодексом України з процедур банкрутства, грошові вимоги кредиторів інакше, ніж через застосування ліквідаційної процедури;

г) неспроможність суб'єкта підприємницької діяльності виконати після настання встановленого строку їх сплати грошові зобов'язання перед кредиторами не інакше, ніж через відновлення платоспроможності.

2. Неспроможність – це:

а) визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність за допомогою процедури санації та реструктуризації й погасити встановлені у порядку, визначеному Кодексом України з процедур банкрутства грошові вимоги кредиторів інакше, ніж через застосування ліквідаційної процедури;

б) встановлений господарським судом факт неспроможності суб'єкта підприємницької діяльності виконати свої грошові зобов'язання не інакше, ніж через застосування ліквідаційної процедури;

в) нездатність боржника відновити свою платоспроможність і задовольнити визнані судом вимоги кредиторів інакше, ніж через застосування визначеної судом ліквідаційної процедури;

г) нездатність боржника, щодо якого господарським судом порушена та розглядається справа про банкрутство, повним обсягом задовольнити вимоги кредиторів.

3. Кодекс України з процедур банкрутства був ухвалений:

а) 2019 р.;

б) 2017 р.;

в) 2020 р.;

г) 2018 р.

4. Юридична особа або фізична особа, зокрема фізична особа – підприємець, неспроможна виконати свої грошові зобов'язання, строк виконання яких настав, – це:

а) боржник;

б) банкрут;

в) кредитор;

г) арбітражний керуючий.

5. Процедура провадження у справі про банкрутство регулюється:

а) Господарським кодексом України;

б) Господарським процесуальним кодексом України;

в) Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»;

г) Цивільним кодексом України.

6. Неспроможність боржника виконати після настання встановленого строку грошові зобов'язання перед кредиторами – це:

а) неплатоспроможність;

б) санація;

в) ліквідація;

г) банкрутство.

7. Заінтересованими особами стосовно боржника є:

- а) Національний банк України;
- б) ліквідатор;
- в) головний бухгалтер (бухгалтер) боржника;
- г) розпорядник майна.

8. Учасниками у справі про банкрутство (неплатоспроможність) є:

- а) державний орган з питань банкрутства;
- б) забезпечені кредитори;
- в) головний бухгалтер (бухгалтер) боржника;
- г) конкурсні кредитори (голова комітету кредиторів).

9. Не є учасниками у справі про банкрутство (неплатоспроможність):

- а) державний орган з питань банкрутства;
- б) Фонд державного майна України;
- в) арбітражний керуючий;
- г) конкурсні кредитори (голова комітету кредиторів).

10. Сторонами у справі про банкрутство (неплатоспроможність) є:

- а) арбітражний керуючий;
- б) забезпечені кредитори;
- в) Національний банк України;
- г) Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку.

ТЕМА 1.2

ЗАХОДИ, СПРЯМОВАНІ НА ЗАПОБІГАННЯ БАНКРУТСТВУ БОРЖНИКА. ПОЗАСУДОВІ ПРОЦЕДУРИ ВІДНОВЛЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ БОРЖНИКА

1.2.1. Ознаки банкрутства суб'єкта господарювання, за наявності яких варто вживати заходів із запобігання банкрутству боржника.

1.2.2. Заходи щодо запобігання банкрутству боржника та позасудові процедури.

1.2.3. Санація боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство.

1.2.4. План санації боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство.

1.2.1. Ознаки банкрутства суб'єкта господарювання, за наявності яких варто вживати заходів із запобігання банкрутству боржника

Частиною 2 статті 4 Кодексу України з процедур банкрутства передбачено, що «у разі виникнення ознак банкрутства керівник боржника зобов'язаний надіслати засновникам (учасникам, акціонерам) боржника, власнику майна (органу, уповноваженому управляти майном) боржника відомості щодо наявності ознак банкрутства» [1].

Зверніть увагу! На сьогодні в правовій доктрині України не визначено чіткого переліку ознак банкрутства юридичних осіб. Існують тільки методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства й ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, а саме наказ Міністерства економіки України від 26.10.2010 № 1361, за яким проводять оцінку фінансового стану підприємства.

Виділяють три види неплатоспроможності юридичної особи:

- поточна;
- критична (або стан потенційного банкрутства);
- надкритична.

Зверніть увагу! Загальною ознакою та підставою застосування банкрутства до юридичної особи на практиці є її неплатоспроможність перед кредиторами, яка повинна бути стійкою та не піддаватися усуненню попри здійсненим досудовим заходом щодо відновлення платоспроможності боржника. Вона також і стає однією із причин банкрутства суб'єкта господарювання.

1.2.2. Заходи щодо запобігання банкрутству боржника та позасудові процедури

Частиною 1 статті 4 Кодексу України з процедур банкрутства передбачено, що «засновники (учасники, акціонери) боржника, власник майна (орган, уповноважений управляти майном) боржника, центральні органи виконавчої влади, органи Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування в межах своїх повноважень зобов'язані вживати своєчасних заходів для запобігання банкрутству боржника» [1].

Відповідно до ч. 3 ст. 4 Кодексу України з процедур банкрутства засновниками (учасниками, акціонерами) боржника, власником майна (органом, уповноваженим управляти майном) боржника, кредиторами боржника, іншими особами в межах заходів щодо запобігання банкрутству боржника може бути надана фінансова допомога в розмірі, достатньому для погашення грошових зобов'язань боржника перед кредиторами, зокрема зобов'язань щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне та інше соціальне страхування й відновлення платоспроможності боржника (санация боржника до відкриття провадження (проваджень) у справі про банкрутство) [1].

У разі надання боржнику фінансової допомоги він бере на себе відповідні зобов'язання перед особами, які надали таку допомогу, в порядку, встановленому законом [1].

Санація державних підприємств до відкриття провадження у справі про банкрутство здійснюється за рахунок коштів державного бюджету, державних підприємств та інших джерел фінансування. Обсяг коштів для проведення санації державних підприємств за рахунок коштів державного бюджету щороку встановлюється законом про Державний бюджет України [1].

Заходи щодо запобігання банкрутству боржника-страховика вживаються в порядку, визначеному Законом України «Про страхування» [35].

Заходи щодо запобігання банкрутству боржника – кредитної спілки вживаються у порядку, визначеному Законом України «Про кредитні спілки» [36].

1.2.3. Санація боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство

Процедура санації до відкриття провадження у справі про банкрутство є ефективним засобом для збереження активів і подолання економічної кризи, який дозволяє зберегти підприємство та розрахуватися з кредиторами.

Процедуру санації до відкриття провадження у справі про банкрутство має право ініціювати боржник за рішенням засновників (учасників, акціонерів) боржника.

Відповідно до ч. 5 ст. 4 Кодексу України з процедур банкрутства санація боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство – це система заходів щодо відновлення платоспроможності боржника, які може здійснювати засновник (учасник, акціонер) боржника, власник майна (орган, уповноважений управляти майном) боржника, інші особи з метою запобігання банкрутству боржника за допомогою вжиття організаційно-господарських, управлінських, інвестиційних, технічних, фінансово-економічних,

правових заходів, згідно із законодавством, до відкриття провадження у справі про банкрутство [1].

Досудова санація є «системою заходів з відновлення платоспроможності боржника, яка дає змогу здійснити реструктуризацію його боргів без входження в судові процедури банкрутства, передбачені положеннями ст. 6 Кодексу України з процедур банкрутства» [20].

Процедура досудової санації – це «позасудова процедура, що застосовується до боржника до порушення провадження у справі про банкрутство» [38].

Метою проведення досудової санації є (рис. 1.7):

Рисунок 1.7 – Мета проведення досудової санації

Джерело: [38].

Підставою ініціювання процедури досудової санації є наявність (рис. 1.8):

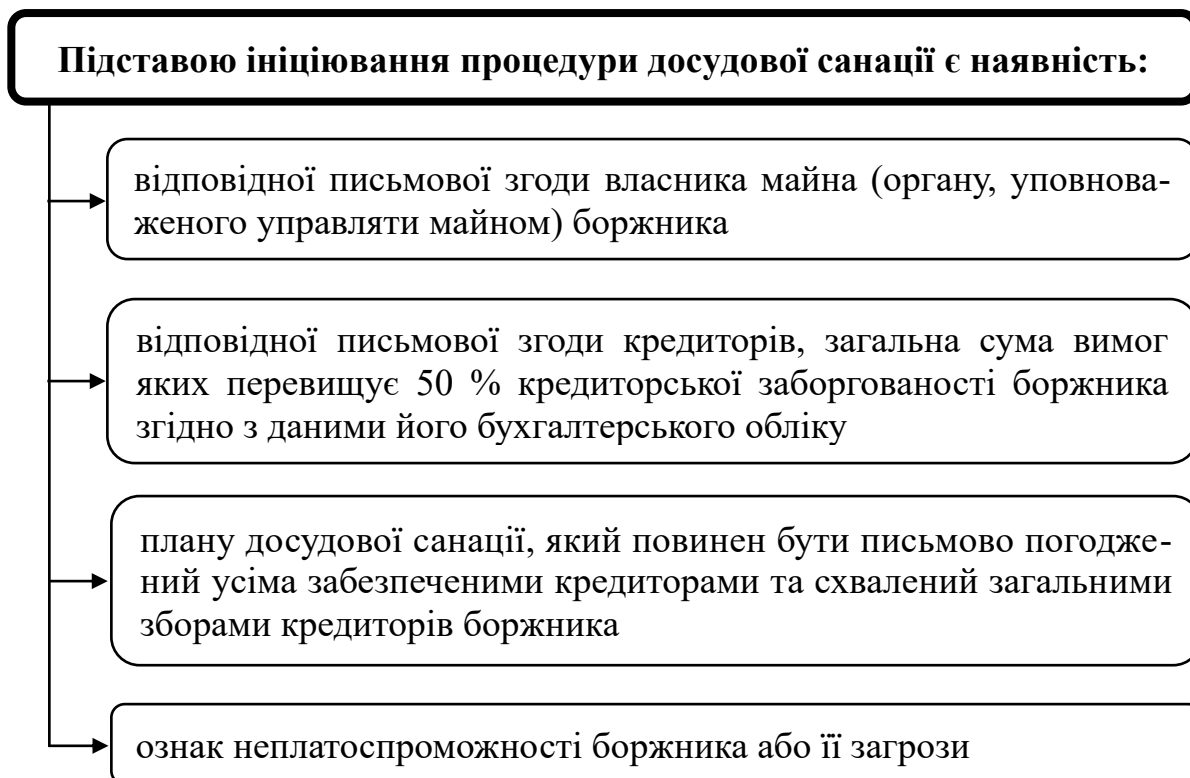

Рисунок 1.8 – Підстави ініціювання процедури досудової санації
Джерело: [38].

Переваги санації боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство перед судовими процедурами у справі про банкрутство (додатки А; Б; В; Г; Д; Е).

Особливості і складності позасудової процедури досудової санації до відкриття провадження у справі про банкрутство (додаток Ж).

1.2.4. План санації боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство

Санація боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство здійснюється, відповідно до плану санації боржника, до відкриття провадження у справі про банкрутство.

Планом санації є «комплекс заходів, спрямованих на відновлення платоспроможності боржника, зокрема виконання законодавства про працю та умов колективного договору» [30].

План санації розробляється відповідно до вимог Кодексу України з процедур банкрутства та інших нормативно-правових актів з питань банкрутства та має на меті запобігання відкриття провадження у справі про банкрутство боржника та визнання його банкрутом, оздоровлення його фінансово-господарського стану й погашення вимог кредиторів.

Зверніть увагу! Заходи з відновлення платоспроможності боржника, які передбачені Планом санації, розробляються з огляду на виявлені причини кризового стану Товариства, його потенціалу та з урахуванням сьогоденного стану ринку.

Планом досудової санації є план санації, складений боржником та/або кредиторами з метою проведення санації боржника до порушення провадження у справі про банкрутство. «План досудової санації повинен передбачати відновлення платоспроможності боржника. У плані досудової санації встановлюються способи та засоби відновлення платоспроможності боржника» [38].

Зверніть увагу! План досудової санації не може містити умов, який у будь-який спосіб обмежують виплату заробітної плати та нараховані на ці суми страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне та інше соціальне страхування [38].

Основною характеристикою плану санації боржника є його перевага перед ліквідацією боржника для кредиторів. Тому суд має завдання повністю, об'єктивно та процедурно встановити обставини, які стосуються перевірки процедури затвердження та вивчення змісту плану санації. Однак це не дає суду повноважень для детальної економічної оцінки кожного запланованого боржником заходу відновлення його платоспроможності в рамках плану санації [26].

У плані санації визначаються процедури відновлення платоспроможності (рис. 1.9):

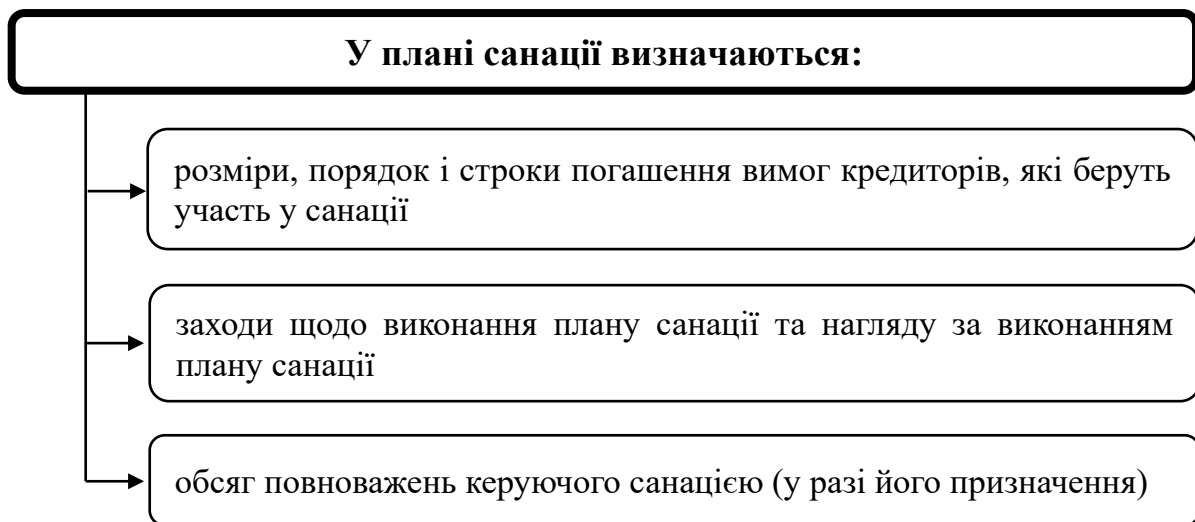

Рисунок 1.9 – Визначення процедури відновлення платоспроможності боржника передбаченої планом санації
Джерело: сформовано на основі [1].

Характеристика процедури відновлення платоспроможності боржника передбачена планом санації (рис. 1.10):

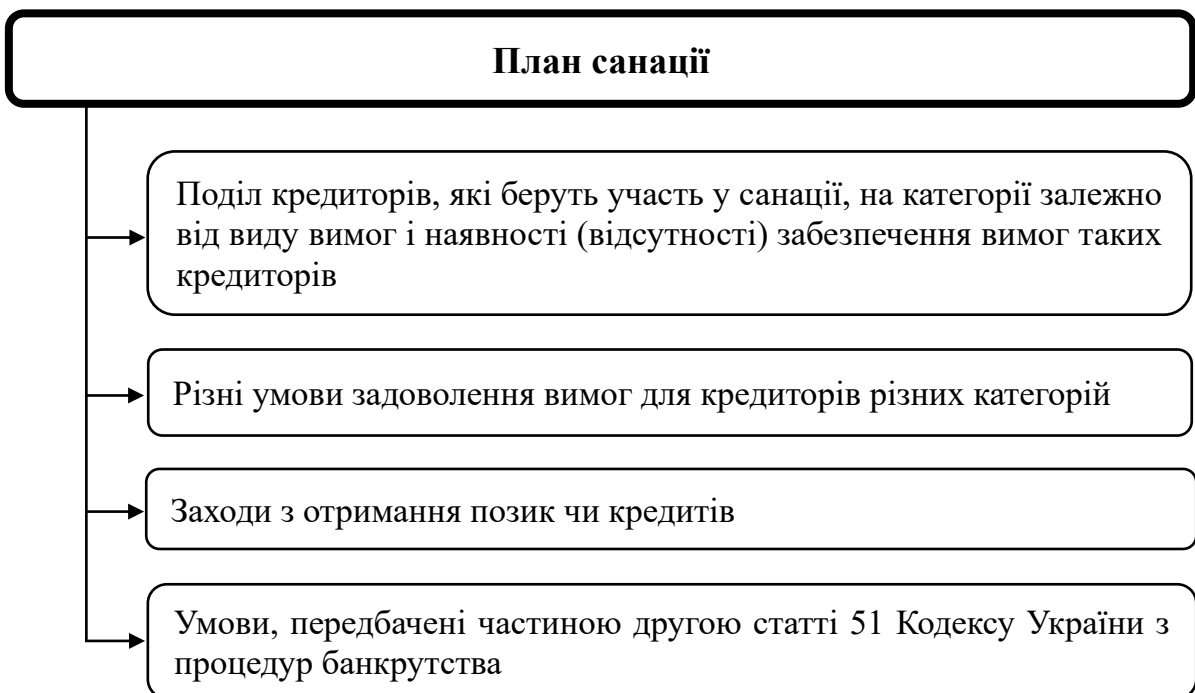

Рисунок 1.10 – Характеристика процедури відновлення платоспроможності боржника
Джерело: сформовано на основі [1].

Упродовж п'яти днів з моменту схвалення кредиторами плану санації боржник подає заяву до господарського суду за своїм місцерозташуванням про затвердження плану санації [38].

До заяви про затвердження плану досудової санації додаються такі документи (рис. 1.11):

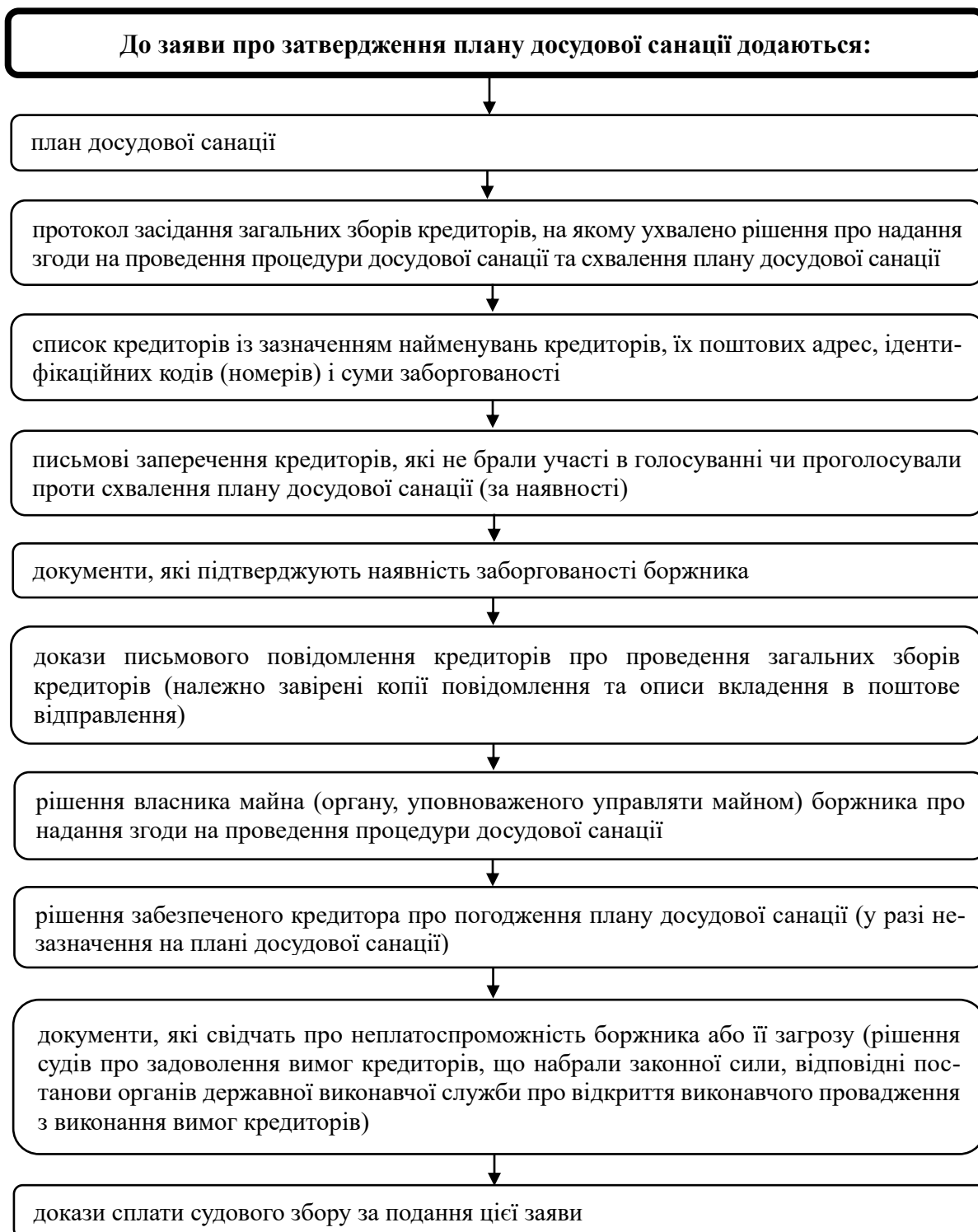

Рисунок 1.11 – Додаткова інформація до заяви про затвердження плану досудової санації
Джерело: [38].

Заява про затвердження плану досудової санації може бути подана до місцевого господарського суду за місцерозташуванням боржника представником кредиторів, який має повноваження від загальних зборів кредиторів, або самим боржником упродовж п'яти днів з моменту схвалення такого плану санації кредиторами [38].

Зверніть увагу! Зазначений строк відновленню не підлягає.

План досудової санації повинен містити строк процедури досудової санації, який не може перевищувати 12 місяців з дня затвердження судом цього плану [38].

План досудової санації може містити умови щодо відстрочення або розстрочення заборгованості на строк, що перевищує 12 місяців [38].

До плану санації додається ліквідаційний аналіз, який свідчить про вигідність для кредиторів виконання плану санації порівняно з ліквідацією боржника. До плану санації може додаватися фінансовий аналіз, який підтверджує здатність боржника виконувати умови плану санації (абзац 3 частини другої статті 5 Кодексу України з процедур банкрутства) [1].

Питання для самоконтролю

1. Назвіть ознаки банкрутства суб'єкта господарювання, за наявності яких варто вживати заходів із запобігання банкрутству боржника.

2. За наявності яких ознак банкрутства, варто вживати заходів із запобігання банкрутству боржника?

3. Які існують заходи щодо запобігання банкрутству боржника та позасудові процедури?

4. Визначте особливості санації боржника до порушення провадження у справі про банкрутство.

5. Хто має право ініціювати санацію до відкриття провадження у справі про банкрутство?

6. Яких осіб боржник повинен запросити за допомогою письмового повідомлення для схвалення плану санації?

7. Особливості плану санації боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство.

8. Розкрийте зміст поняття «фінансова допомога боржнику».

9. За які кошти здійснюється санація державних підприємств до відкриття провадження у справі про банкрутство?

10. Назвіть особливості оскарження судових рішень у процедурі банкрутства (неплатоспроможності).

Тести для самоконтролю

1. Неспроможність суб'єкта підприємницької діяльності виконати після настання встановленого строку їх сплати грошові зобов'язання перед кредиторами, зокрема щодо заробітної плати, а також виконати зобов'язання щодо сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, податків і зборів (обов'язкових платежів) не інакше, ніж через відновлення платоспроможності, – це:

- а) неплатоспроможність;
- б) санація;
- в) ліквідація;
- г) банкрутство.

2. Відсутність у боржника достатніх фінансових ресурсів або активів для задоволення вимог кредиторів за не виконаними раніше зобов'язаннями, що призводить до застосування процедур, визначених Кодексом України з процедур банкрутства, – це:

- а) санація;
- б) ліквідація;
- в) неплатоспроможність;
- г) банкрутство.

3. До ознак приховуваного банкрутства належить:

- а) зменшення розміру, приховування та заниження оцінки майна, яке перебуває в розпорядженні підприємства;
- б) штучне збільшення розміру кредиторської та дебіторської заборгованості;
- в) необґрунтоване зменшення штату підприємства;
- г) надання третім особам (банківським установам, державним установам, постачальникам, покупцям) за відома неправдивої інформації про фінансово-господарський стан підприємства.

4. Навмисне погіршення фінансово-господарського стану підприємства можна визначити за такими основними ознаками:

- а) надання третім особам (банківським установам, державним установам, постачальникам, покупцям) за відома неправдивої інформації про фінансово-господарський стан підприємства;
- б) наявність у суді розпочатих справ, за якими підприємство є відповідачем останні два роки;
- в) наявність наднормативних запасів сировини та готової продукції;
- г) наявність неефективних довгострокових угод.

5. Справи про банкрутство розглядають:

- а) адміністративні суди;
- б) господарські суди;
- в) третейські суди;
- г) арбітражні суди.

6. За заявою боржника або кредитора господарський суд упродовж _____ днів з дня прийняття заяви проводить судове засідання у справі для розгляду питань про призначення керуючого санацією:

- а) 3;
- б) 5;
- в) 7;
- г) 10.

7. Господарський суд не пізніше _____ днів з дня надходження заяви про затвердження плану санації повертає її та додані до неї документи без розгляду:

- а) 5;
- б) 10;
- в) 14;
- г) 15.

8. Господарський суд розглядає заяву про затвердження плану санації не пізніше _____ місяця (місяців) з дня прийняття відповідної заяви до розгляду:

- а) одного;
- б) двох;
- в) трьох;
- г) п'яти.

9. Господарський суд розглядає заяву про затвердження звіту про виконання плану санації упродовж _____ днів з дня її надходження:

- а) 5;
- б) 10;
- в) 14;
- г) 30.

10. Питанню оскарження судових рішень у процедурі банкрутства (неплатоспроможності) присвячена стаття _____ Кодексу України з процедур банкрутства:

- а) 4;
- б) 5;
- в) 6;
- г) 9.

ТЕМА 1.3

ПРАВОВЕ СТАНОВИЩЕ УЧАСНИКІВ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВІ ПРО НЕСПРОМОЖНІСТЬ (БАНКРУТСТВО)

1.3.1. Учасники провадження у справі про неспроможність (банкрутство): поняття та ознаки.

1.3.2. Класифікація учасників провадження у справі про неспроможність (банкрутство).

1.3.3. Правове регулювання участі боржника у справі про неспроможність (банкрутство).

1.3.4. Особливості правового статусу кредитора у справі про неспроможність (банкрутство).

1.3.5. Правовий статус арбітражного керуючого у справі про неплатоспроможність (банкрутство).

1.3.6. Правовий статус власника майна та інших учасників у справі про неспроможність (банкрутство).

1.3.1. Учасники провадження у справі про неспроможність (банкрутство): поняття та ознаки

Провадження у справах про банкрутство є самостійним видом судового провадження та характеризується особливим процесуальним порядком розгляду справ, специфічністю цілей і завдань, особливим суб'єктним складом, тривалістю судового провадження, що істотно відрізняють це провадження від позовного [10, с. 10].

Класичними учасниками провадження у справі про банкрутство є сторони (кредитори та боржник) і арбітражний керуючий.

Кредитор – це «юридична або фізична особа, а також органи доходів і зборів та інші державні органи, які мають підтверджені у встановленому порядку документами вимоги щодо грошових зобов'язань до боржника» [30].

Кредитор – це юридична або фізична особа, а також контролюючий орган, уповноважений, відповідно до Податкового кодексу України, здійснювати заходи щодо забезпечення погашення

податкового боргу та недоїмки зі сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування в межах своїх повноважень, та інші державні органи, які мають вимоги щодо грошових зобов'язань до боржника, а також адміністратор за випуском облігацій, який, згідно із Законом України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки», діє в інтересах власників облігацій, які мають підтверджені у встановленому порядку документами вимоги щодо грошових зобов'язань до боржника; забезпечені кредитори – кредитори, вимоги яких до боржника або іншої особи забезпечені заставою майна боржника; конкурсні кредитори – кредитори за вимогами до боржника, що виникли до відкриття провадження у справі про банкрутство та виконання яких не забезпечено заставою майна боржника; поточні кредитори – кредитори за вимогами до боржника, що виникли після відкриття провадження у справі про банкрутство [1].

Основним учасником процедури банкрутства є «боржник – юридична або фізична особа (зокрема, фізична особа-підприємець), яка неспроможна виконати свої грошові зобов'язання, строк виконання яких настав» [1].

Зверніть увагу! Кодекс України з процедур банкрутства визначає банкрутом лише осіб, які мають саме грошові зобов'язання.

Грошове зобов'язання (борг) – це «зобов'язання боржника сплатити кредитору певну грошову суму відповідно до цивільно-правового правочину (договору) та на інших підставах, передбачених законодавством України. До грошових зобов'язань належать також зобов'язання щодо сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне та інше соціальне страхування; зобов'язання, що виникають унаслідок неможливості виконання зобов'язань за договорами зберігання, підряду, найму (оренди), ренти тощо та які мають бути виражені у грошових одиницях» [1].

Ключовим учасником у справі про банкрутство є «арбітражний керуючий – фізична особа, яка отримала відповідне свідоцтво та інформація про яку внесена до Єдиного реєстру арбітражних керуючих України» [1].

Відповідно частинами 1, 2 статті 10 Кодексу України з процедур банкрутства «арбітражний керуючий є суб'єктом незалежної професійної діяльності» та «прирівнюється до службової особи

підприємства-боржника». Згідно з частиною 1 статті 13 Кодексу України з процедур банкрутства у процесі здійснення своїх повноважень арбітражний керуючий є незалежним [1].

Арбітражний керуючий – це фізична особа, яка призначається господарським судом у встановленому порядку у справі про банкрутство як розпорядник майна, керуючий санацією або ліквідатор серед осіб, які отримали відповідне свідоцтво та внесені до Єдиного реєстру арбітражних керуючих [30].

Зверніть увагу! Залежно від процедури банкрутства арбітражний керуючий може виконувати функції розпорядника майна, керуючого реалізацією, керуючого реструктуризацією, керуючого санацією, ліквідатора.

Керуючим реалізацією є «арбітражний керуючий, призначений господарським судом у справі про неплатоспроможність фізичної особи для здійснення реалізації майна банкрута та задоволення вимог кредиторів» [1].

Керуючим реструктуризацією є «арбітражний керуючий, призначений господарським судом у справі про неплатоспроможність фізичної особи для здійснення реструктуризації боргів боржника» [1].

Керуючим санацією є «арбітражний керуючий, а у випадках, передбачених Кодексом України з процедур банкрутства, – керівник боржника, призначений господарським судом для здійснення процедури санації боржника» [1].

Ліквідатором є «арбітражний керуючий, призначений господарським судом для здійснення ліквідаційної процедури» [1].

Учасники у справі про банкрутство – сторони, арбітражний керуючий, державний орган з питань банкрутства, Фонд державного майна України, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, представник органу місцевого самоврядування, представник працівників боржника, уповноважена особа засновників (учасників, акціонерів) боржника, а також у випадках, передбачених Кодексом України з процедур банкрутства, інші учасники справи про банкрутство щодо прав або обов'язків яких існує спір [1].

Учасники в провадженні у справі про банкрутство – це особи, які мають інтерес до результатів процесу і вступають у справу самостійно або за рішенням господарського суду. Вони мають право

на всебічний, повний та об'єктивний розгляд справи й наділені відповідними процесуальними правами та обов'язками [10, с. 15].

Учасники провадження у справі про банкрутство мають такі ознаки: юридична зацікавленість у результаті процесу; право на вчинення процесуальних дій від свого імені; право на здійснення волевиявлення (процесуальних дій), спрямованих на виникнення, розвиток і завершення процесу на будь-якій стадії; обмеження їх законної сили судовим рішенням (ухвалою про завершення провадження у справі) в межах, встановлених законом [10, с. 15].

Зверніть увагу! У кожного учасника справи про банкрутство є свій унікальний правовий статус, який визначається особливостями відносин неспроможності [10, с. 15].

Зауважимо, для того щоб особа стала учасником справи, потрібна судова ухвала. Без цього документа заінтересована особа може лише оскаржувати судові рішення не за суттєвими питаннями, а за позбавленням її права бути учасником справи або порушенням її прав та обов'язків [10, с. 20].

Отже, учасники у провадженні справи про банкрутство мають важливе значення, тому правове регулювання їх діяльності повинно бути на високому рівні, щоб уникнути непорозумінь і неоднозначної судової практики. Ознаки учасників у справі про банкрутство охоплюють наявність юридичного інтересу, вступ у справу самостійно або за участю суду, а також наявність рішення суду, що визначає особу як учасника у провадженні справи про банкрутство [10, с. 22].

1.3.2. Класифікація учасників провадження у справі про неспроможність (банкрутство)

З урахуванням значної кількості учасників справи про банкрутство, різного обсягу повноважень і різних цілей участі в такій справі класифікацію учасників варто проводити за декількома критеріями, що допоможе стандартизувати таку різноманітність учасників [10, с. 23].

Учасників справи про банкрутство поділяють на: обов'язкових (основних), які беруть участь у будь-якій справі про банкрутство; ситуативних (другорядних), які не є характерними для всіх категорій справ.

До обов'язкових учасників провадження у справі про банкрутство належать: господарський суд; боржник; кредитори; арбітражний керуючий (розпорядник майна, керуючий санацією, ліквідатор).

До ситуативних (другорядних) учасників провадження у справі про банкрутство належать (рис. 1.12):

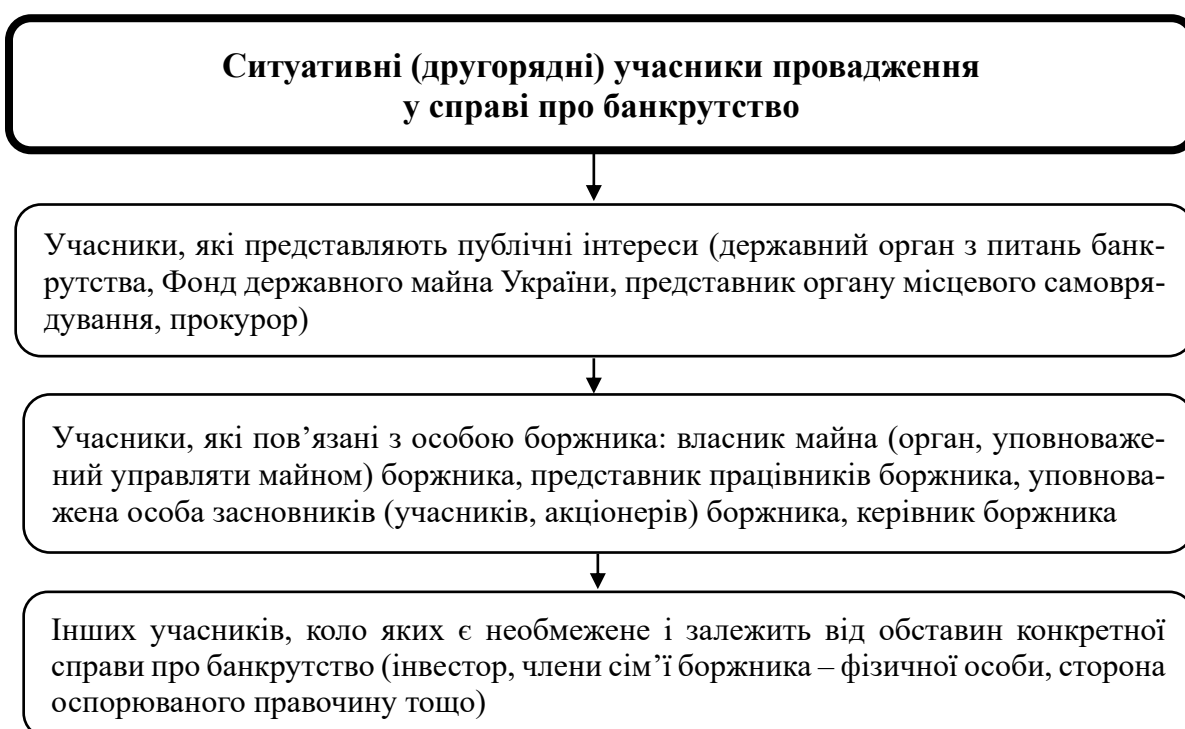

Рисунок 1.12 – Ситуативні (другорядні) учасники провадження у справі про банкрутство

Джерело: [10, с. 27–28].

Залежно від обсягу повноважень учасників провадження у справі про банкрутство поділяють на три групи (рис. 1.13):

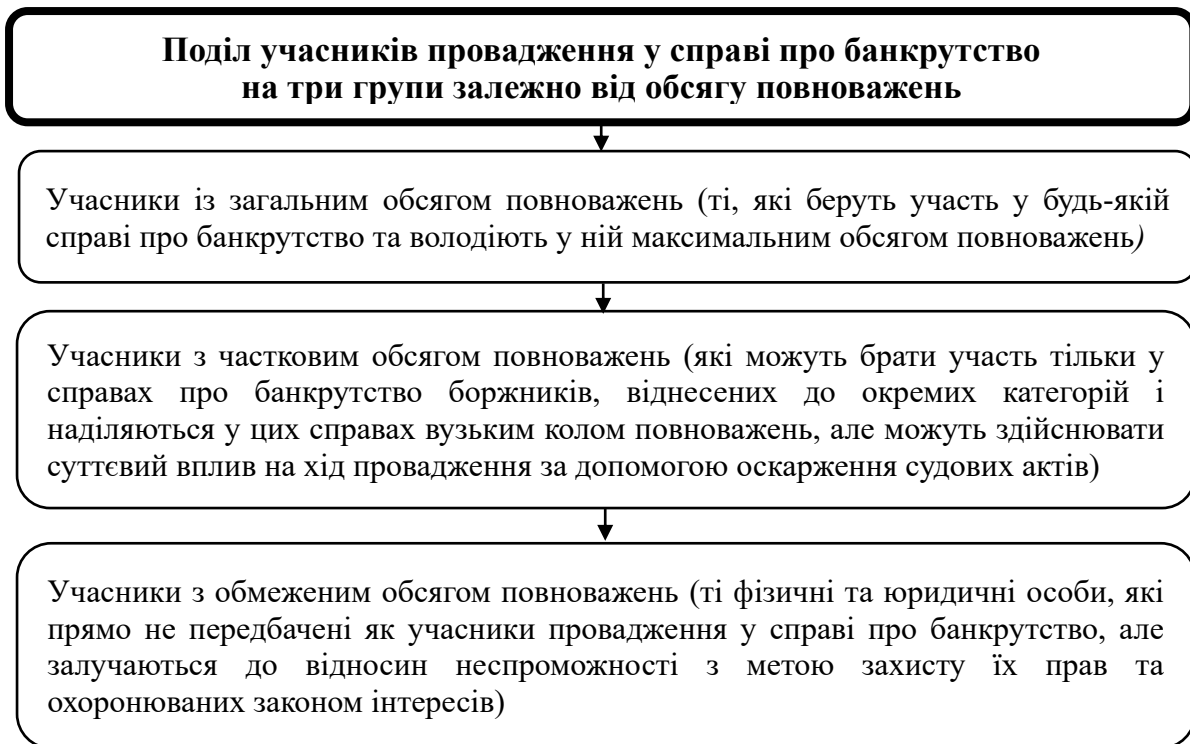

Рисунок 1.13 – Поділ учасників провадження у справі про банкрутство на три групи залежно від обсягу повноважень
Джерело: [9, с. 119–120].

Залежно від змісту правовідносин, що зумовлюють правовий статус учасників справи про банкрутство поділяють на три групи (рис. 1.14):

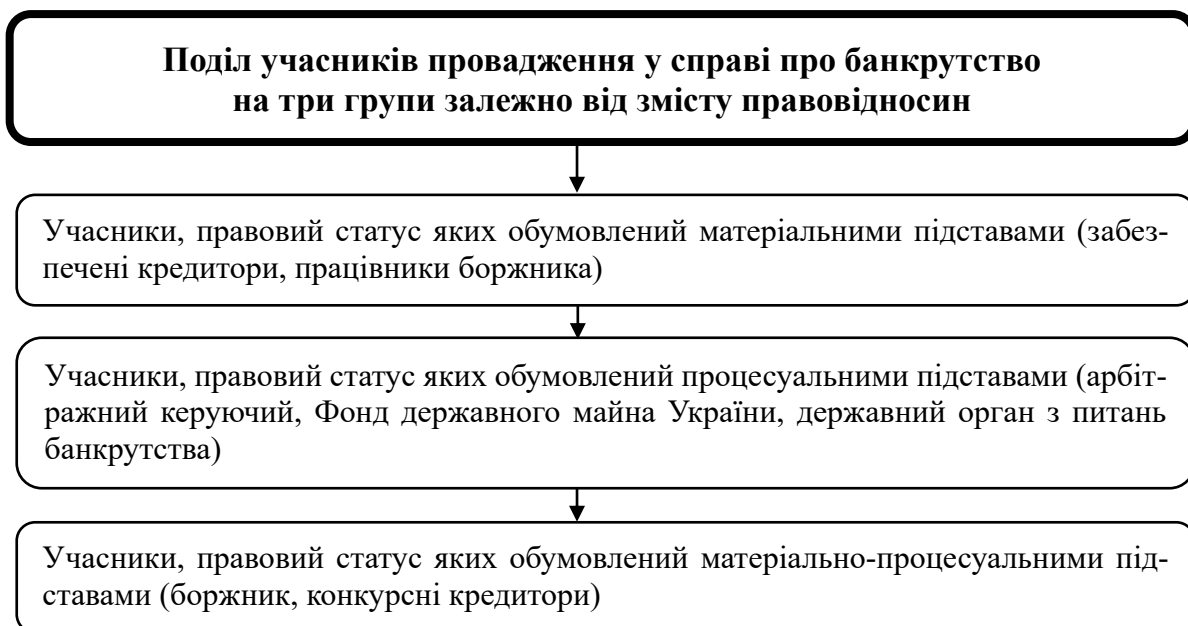

Рисунок 1.14 – Поділ учасників провадження у справі про банкрутство на три групи залежно від змісту правовідносин
Джерело: [10, с. 35].

1.3.3. Правове регулювання участі боржника у справі про неспроможність (банкрутство)

Обов'язковим учасником провадження у справі про банкрутство є боржник – один із ключових суб'єктів права неспроможності (банкрутства).

Відповідно до статті 1 Кодексу України з процедур банкрутства боржником є «юридична особа або фізична особа, зокрема фізична особа – підприємець, неспроможна виконати свої грошові зобов'язання, строк виконання яких настав» [1].

Боржник у цивільному праві – це сторона зобов'язального правовідношення, яка зобов'язана вчинити на користь другої сторони (кредитора) певну дію (передати майно, виконати роботу, надати послугу, сплатити гроші тощо) або утриматися від вчинення певної дії (негативне зобов'язання) [2].

Тобто «боржник – це пасивний учасник зобов'язального правовідношення внаслідок того, що на ньому лежить обов'язок здійснити на користь кредитора певну дію: передати майно, виконати роботу, надати послугу, сплатити гроші тощо або утриматися від певної дії» [43, с. 114].

Згідно з ч. 2 ст. 15 Закону України «Про виконавче провадження» боржником є «визначена виконавчим документом фізична або юридична особа, держава, на яких покладається обов'язок щодо виконання рішення» [34].

Боржник – це суб'єкт господарювання, який отримав кредит, залучений державою або під державні гарантії, бюджетну позичку / фінансову допомогу на умовах, визначених кредитною (субкредитною) угодою, угодою про надання бюджетної позички / фінансової допомоги, та не забезпечив своєчасне й повне виконання своїх зобов'язань за такою угодою [28].

Боржник у справі про банкрутство з позицій матеріального та процесуального права є суб'єктом права, який не має змоги виконати свої грошові зобов'язання перед кредиторами, щодо якого в господарському суді перебуває справа про банкрутство або застосовуються заходи досудової санації [7, с. 70].

Відповідно до ст. 6 Кодексу України з процедур банкрутства щодо боржника – юридичної особи застосовуються такі судові процедури: розпорядження майном боржника; санація боржника; ліквідація банкрута. Щодо боржника – фізичної особи, застосовуються такі судові процедури: реструктуризація боргів боржника; погашення боргів боржника [1].

Правовий статус боржника у справі про банкрутство не є однаковим на всіх стадіях процесу та змінюється залежно від того, яку судову процедуру застосовують до неплатоспроможного суб'єкта підприємницької діяльності. Зокрема, під час застосування до боржника процедур банкрутства здійснюється обмеження право- та дієздатності суб'єкта підприємницької діяльності, також суттєво змінюється й правовий режим майна боржника [6, с. 10].

Правовий статус боржників у справі про банкрутство є неоднорідним з огляду на багатоманітність суб'єктів господарювання. Процедура банкрутства повинна враховувати особливості окремих категорій боржників [6, с. 10].

1.3.4. Особливості правового статусу кредитора у справі про неспроможність (банкрутство)

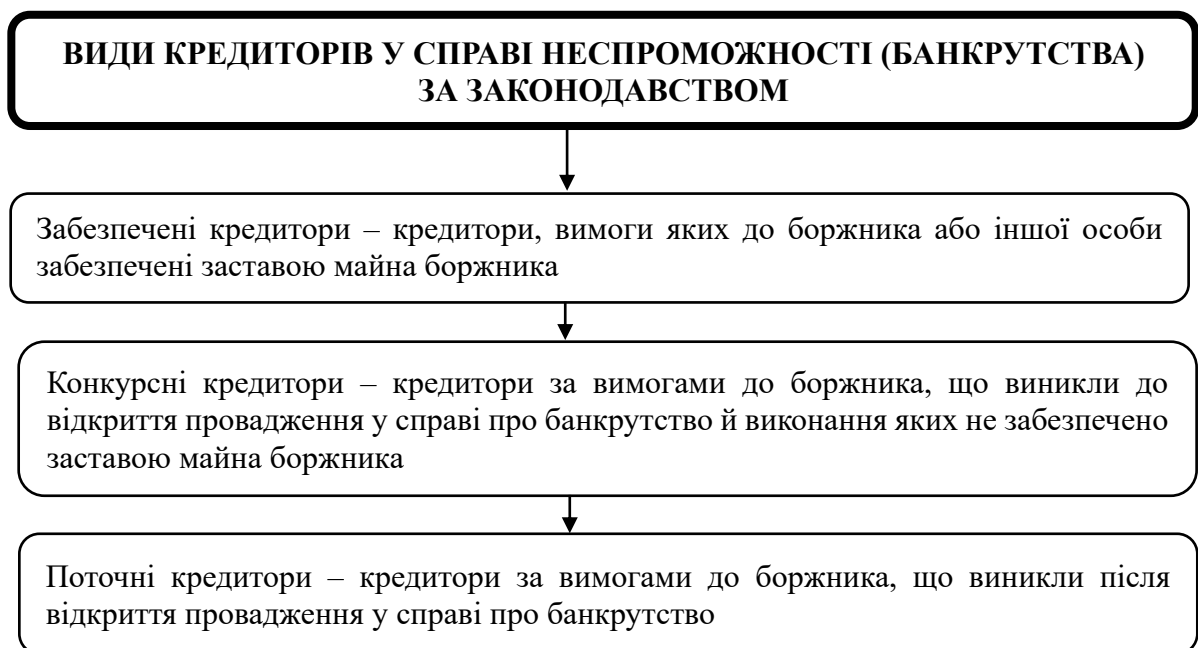
Кредитори є протилежною щодо боржника стороною у справі про банкрутство, метою участі у справі яких є максимально можливе задоволення їх грошових вимог. Тобто однією з основних процесуальних фігур процедури банкрутства є кредитор. Саме від його думки залежить подальша доля боржника як господарюючого суб'єкта [15, с. 594].

Зверніть увагу! Кредитори у справі про неспроможність (банкрутство) можуть брати участь як особисто, так і через свої представницькі органи (збори та комітет кредиторів).

Відповідно до статті 1 Кодексу України з процедур банкрутства «кредитор – юридична або фізична особа, а також контролюючий орган, уповноважений, згідно з Податковим кодексом України, здійснювати заходи щодо забезпечення погашення податкового боргу та

недоїмки зі сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування в межах своїх повноважень, та інші державні органи, які мають вимоги щодо грошових зобов'язань до боржника, а також адміністратор за випуском облігацій, який, відповідно до Закону України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки», діє в інтересах власників облігацій, які мають підтвержені у встановленому порядку документами вимоги щодо грошових зобов'язань до боржника» [1].

Законодавство передбачає такі види кредиторів у справі неспроможності (банкрутства) (рис. 1.15):

Рисунок 1.15 – Види кредиторів у справі неспроможності (банкрутства) за законодавством

Джерело: сформовано на основі [1].

Поняття кредитора можна визначити з двох позицій: з точки зору матеріального права та з позиції процесуального права. Згідно з матеріальним правом кредитор у справі про банкрутство може бути фізичною чи юридичною особою або органами державної влади, які мають вимоги до боржника. З точки зору процесуального права кредиторами є особи, які мають достатні повноваження для статусу сторони в провадженні у справі про банкрутство [46, с. 57].

Зверніть увагу! Правовий статус кредитора як учасника справи про неспроможність (банкрутство) має комплексний характер і обов'язково містить у собі і матеріальну, і процесуальну складові.

Учасником провадження у справі про банкрутство може стати лише той кредитор, який не тільки є кредитором з позицій матеріального права, але й звернувся до господарського суду у відповідному процесуальному порядку. Тому правовий статус кредитора як учасника справи про банкрутство має комплексний характер, охоплюючи як матеріальну, так і процесуальну складові. Забезпечені кредитори є винятком з цього правила [6, с. 15].

Отже, правовий статус кредитора у справі про банкрутство має комплексний характер і охоплює як матеріальні, так і процесуальні аспекти. У разі неспроможності боржника матеріальні відносини між ним і кредитором обов'язково повинні бути перетворені на процесуальні, інакше після порушення провадження у справі про банкрутство матеріальні відносини не зможуть бути реалізовані. Однак забезпечені кредитори є винятком, оскільки вони автоматично вносяться до реєстру вимог кредиторів, незалежно від того, чи звернулися вони до суду [6, с. 11].

1.3.5. Правовий статус арбітражного керуючого у справі про неплатоспроможність (банкрутство)

Арбітражний керуючий – це «фізична особа, яка отримала відповідне свідоцтво та була внесена до Єдиного реєстру арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів) України, що здійснює після відкриття провадження у справі про банкрутство процедури розпорядження майном, санації та/або ліквідації боржника» [45, с. 98].

Арбітражний керуючий має як загальні права й обов'язки, зумовлені набуттям такого статусу (ст. 12 Кодексу України з процедур банкрутства), так і спеціальні, які виникають у разі його призначення розпорядником майна (ст. 44 Кодексу України з процедур

банкрутства); керуючого санацією (ст. 50 Кодексу України з процедур банкрутства); ліквідатора (ст. 61 Кодексу України з процедур банкрутства).

Статус арбітражного керуючого можна розглядати з двох поглядів. З одного боку, він є самостійним учасником у провадженні у справі про банкрутство, який захищає права інших осіб, з іншого – він виконує роль звичайного агента майна боржника або тимчасової квазіслужбової особи суду, залежно від завдань конкретної судової процедури [45, с. 94–95].

Правовий статус арбітражного керуючого є складним поєднанням і переплетінням наданих йому правомочностей, які класифікуються на такі (рис. 1.16):

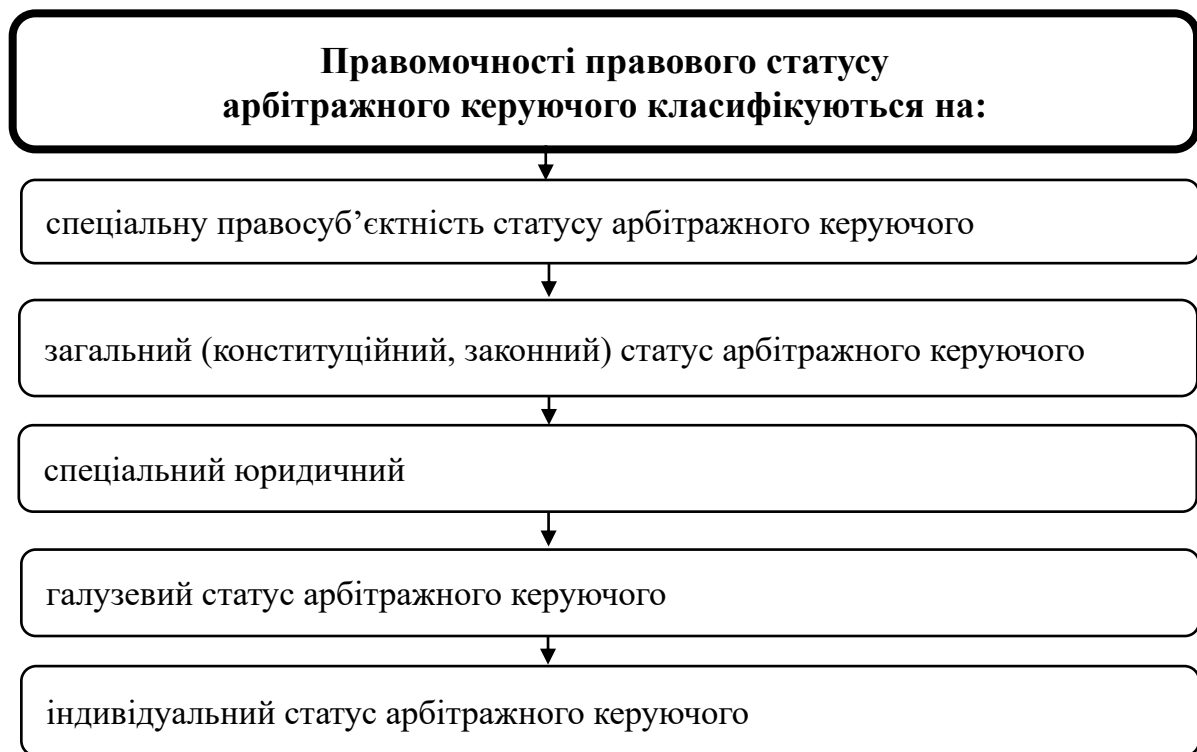

Рисунок 1.16 – Класифікація правомочностей правового статусу арбітражного керуючого

Джерело: [19, с. 33–34].

Правовий статус арбітражного керуючого є складним, оскільки він є суб'єктом цивільних, господарських, господарсько-процесуальних, адміністративних і трудових відносин. Основною метою діяльності арбітражного керуючого є забезпечення балансу інтересів усіх учасників справи про банкрутство. У своїй роботі арбітражні керуючі завжди враховують і публічний інтерес [25, с. 101].

Правовий статус арбітражного керуючого має ряд особливостей. Його діяльність поширюється за межі виділеної індивідуальної господарської справи. Вона є взаємозалежною, багаторівневою, складнопідрядною, комплексною конструкцією системи складних взаємовідносин. Арбітражний керуючий має різні статуси, як-от: адміністративно-господарський, господарсько-правовий, господарсько-процесуальний, кримінально-правовий. Цей статус деталізується на загальний, спеціальний, галузевий та індивідуальний правові статуси. Правове становище арбітражного керуючого утворюється як сума цих статусів, співвідношення яких змінюється залежно від конкретних ситуацій у правових відносинах з питань банкрутства. Ці відносини є основою правового регулювання інституту арбітражного управління у справах банкрутства [19, с. 35].

Отже, сутність правового статусу арбітражного керуючого полягає у правильному впорядкуванні відносин між арбітражним керуючим і державою. Це охоплює доповнення його правового статусу ознаками реальності, як-от гарантованість, забезпеченість і закріплення нормами права. Також важливе правильне визначення та законодавче закріплення його правового становища в суспільстві, а також змістовне наповнення його компонентів. Для досягнення цієї мети потрібно створити збалансовані способи взаємодії спеціальної правосуб'єктності арбітражного керуючого, загального (конституційного, законного) статусу арбітражного керуючого, спеціального юридичного, галузевого та індивідуального статусів арбітражного керуючого. Усі ці статуси повинні бути змістовно наповненими та збалансованими між собою [19, с. 37].

Основні новації Кодексу України з процедур банкрутства з питань діяльності арбітражних керуючих (додаток II).

1.3.6. Правовий статус власника майна та інших учасників у справі про неспроможність (банкрутство)

До ситуативних (другорядних) учасників у справі про неспроможність (банкрутство) належать такі (рис. 1.17):

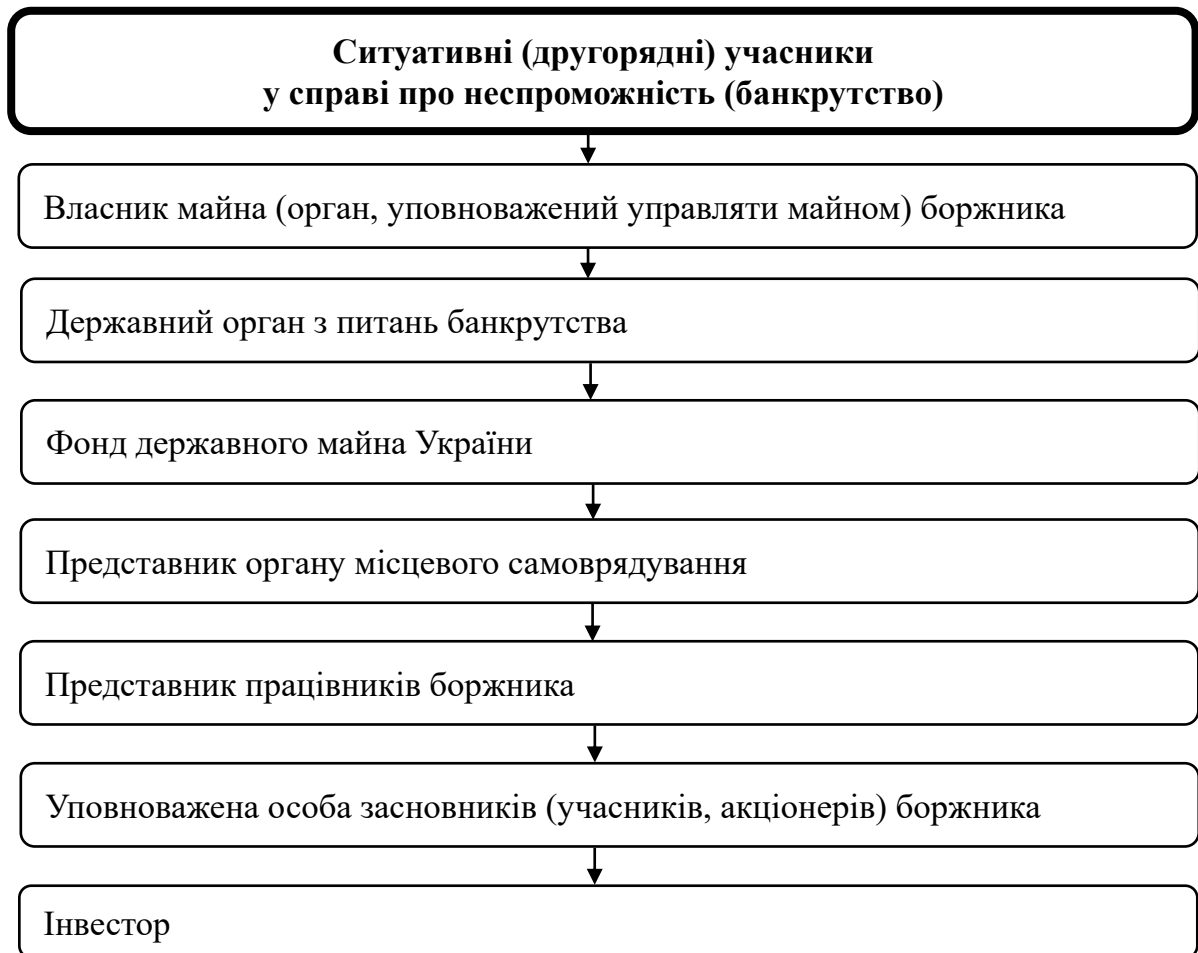

Рисунок 1.17 – Ситуативні (другорядні) учасники у справі про неспроможність (банкрутство)

Джерело: [10, с. 27].

Правовий статус ситуативних (другорядних) учасників у справі про неспроможність (банкрутство), залежно від правової природи їх статусу, поділяється на:

- учасників, які представляють публічні інтереси;
- учасників, які пов'язані з особою боржника;
- інших учасників» [10, с. 27].

Учасники, що представляють публічні інтереси (державний орган з питань банкрутства, Фонд державного майна України,

представник органу місцевого самоврядування, прокурор) зазвичай завжди беруть участь у справах про банкрутство, які стосуються їх, та оскаржують усі процесуальні документи суду, які не відповідають їхнім вимогам, до найвищих судових інстанцій [10, с. 27].

Державний орган з питань банкрутства – це установа виконавчої влади, яка сприяє створенню необхідних умов для проведення процедур відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом. Цей орган також відповідає за контроль за діяльністю арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів), зокрема у сфері банкрутства державних підприємств і підприємств, у яких частка державної власності перевищує 50 % [30].

Фонд державного майна України – це центральний орган виконавчої влади із спеціальним статусом, що реалізує державну політику у сфері приватизації, оренди, використання та відчуження державного майна, управління об'єктами державної власності, зокрема корпоративними правами держави щодо об'єктів державної власності, що належать до сфери його управління, а також у сфері державного регулювання оцінки майна, майнових прав і професійної оціночної діяльності [41].

До учасників, які пов'язані з особою боржника, можна віднести власника майна (орган, уповноважений управляти майном) боржника, представника працівників боржника, уповноважену особу засновників (учасників, акціонерів) боржника. Ці учасники фактично діють у справі про банкрутство на стороні боржника, адже вони безпосередньо зацікавлені у відновленні платоспроможності боржника або у наявності майна боржника після реалізації майна останнього [10, с. 28].

Одним із наслідків здійснення процедури банкрутства є обмеження повноважень власника (органу, уповноваженого управляти майном) стосовно управління та розпорядження майном. У процедурі розпорядження майном суд має право відсторонити керівника боржника від посади та покласти виконання його обов'язків на розпорядника майна. Так само з дня винесення ухвали про санацію керівник боржника відсторонюється від посади й управління боржником переходить до керуючого санацією. Одночасно

припиняються повноваження органів управління боржника – юридичної особи, повноваження органів управління передаються керуючому санацією.

Зверніть увагу! Власник майна боржника, з одного боку, є учасником провадження у справі про банкрутство, а з іншого – має досить обмежені повноваження, порівнюючи з іншими учасниками.

Представник працівників боржника – це «особа, уповноважена загальними зборами (конференцією), на яких присутні не менш ніж дві третини штатної чисельності працівників боржника, або відповідним рішенням первинної профспілкової організації боржника (за наявності кількох первинних організацій їх спільним рішенням) представляти інтереси працівників боржника під час провадження у справі про банкрутство з правом дорадчого голосу» [1].

Уповноважена особа засновників (учасників, акціонерів) боржника – це «особа, уповноважена вищим органом управління боржника представляти інтереси засновників під час провадження у справі про банкрутство з правом дорадчого голосу» [1].

Коло інших учасників є необмежене та залежить від обставин конкретної справи про банкрутство (це може бути інвестор, члени сім'ї боржника – фізичної особи, сторона оспорюваного правочину тощо) [10, с. 28].

Заінтересовані особи стосовно боржника охоплюють юридичні особи, які були створені за участю боржника, особи, які контролюють боржника або над якими контролює боржник, власники (учасники, акціонери) боржника, керівники боржника, особи, які входять до складу органів управління боржника, головний бухгалтер (бухгалтер) боржника, особи, які мають родинні стосунки з боржником, як-от подружжя, діти, батьки, брати, сестри, онуки, а також інші особи, які можуть бути заінтересованими. Для цілей Кодексу України з процедур банкрутства заінтересованими особами стосовно арбітражного керуючого чи кредиторів вважаються ті самі особи, що й заінтересовані стосовно боржника [1].

Питання для самоконтролю

1. Хто може бути учасником провадження у справі про неспроможність (банкрутство)?
2. Дайте поняття та ознаки учасника провадження у справі про неспроможність (банкрутство).
3. Назвіть класифікацію учасників провадження у справі про неспроможність (банкрутство).
4. У чому полягає відмінність між боржником і банкрутом?
5. Хто не може бути боржником?
6. Вкажіть правовий статус арбітражного керуючого у справі про неплатоспроможність (банкрутство).
7. Визначте підстави, за яких особа не може бути арбітражним керуючим.
8. Назвіть вимоги, за яких особа може виконувати функції керуючого санацією.
9. Яка роль господарського суду як особливого учасника відносин неспроможності (банкрутства)?
10. Який правовий статус власника майна та інших учасників у справі про неспроможність (банкрутство)?

Тести для самоконтролю

1. **Фізична особа, яка отримала відповідне свідоцтво та інформація про яку внесена до Єдиного реєстру арбітражних керуючих України, – це:**
  - а) розпорядник майна;
  - б) керуючий реалізацією;
  - в) арбітражний керуючий;
  - г) керуючий реструктуризацією.

2. Арбітражний керуючий, призначений господарським судом у справі про неплатоспроможність фізичної особи для здійснення реалізації майна банкрута та задоволення вимог кредиторів, – це:

- а) розпорядник майна;
- б) керуючий реалізацією;
- в) керуючий санацією;
- г) арбітражний керуючий.

3. Юридична або фізична особа, а також контролюючий орган, уповноважений, відповідно до Податкового кодексу України, здійснювати заходи щодо забезпечення погашення податкового боргу та недоїмки зі сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування в межах своїх повноважень, та інші державні органи, які мають вимоги щодо грошових зобов'язань до боржника, – це:

- а) поточний кредитор;
- б) кредитор;
- в) конкурсний кредитор;
- г) забезпечений кредитор.

4. Особа, уповноважена загальними зборами (конференцією), на яких присутні не менше ніж дві третини штатної чисельності працівників боржника, або відповідним рішенням первинної профспілкової організації боржника (за наявності кількох первинних організацій – їх спільним рішенням) представляти інтереси працівників боржника під час провадження у справі про банкрутство з правом дорадчого голосу, – це:

- а) представник працівників боржника;
- б) уповноважена особа засновників (учасників, акціонерів) боржника;
- в) арбітражний керуючий;
- г) кредитор.

5. Особа, уповноважена вищим органом управління боржника представляти інтереси засновників під час провадження у справі про банкрутство з правом дорадчого голосу, – це:

- а) представник працівників боржника;
- б) уповноважена особа засновників (учасників, акціонерів) боржника;
- в) арбітражний керуючий;
- г) кредитор.

6. До обов'язкових (основних) учасників провадження у справі про банкрутство належать:

- а) власник майна (орган, уповноважений управляти майном) боржника, представник працівників боржника, уповноважена особа засновників (учасників, акціонерів) боржника, керівник боржника;
- б) інвестор, члени сім'ї боржника – фізичної особи, сторона оспорюваного правочину;
- в) державний орган з питань банкрутства, Фонд державного майна України, представник органу місцевого самоврядування, прокурор;
- г) господарський суд, боржник, кредитори, арбітражний керуючий.

7. До ситуативних (другорядних) учасників провадження у справі про банкрутство належать:

- а) господарський суд;
- б) боржник, кредитори, арбітражний керуючий;
- в) державний орган з питань банкрутства, Фонд державного майна України, представник органу місцевого самоврядування, прокурор;
- г) господарський суд, боржник, кредитори, арбітражний керуючий.

8. Мінімальний розмір основної грошової винагороди арбітражних керуючих (розпорядників майна та ліквідаторів):

- а) 2 розміри мінімальної заробітної плати;
- б) 3 розміри мінімальної заробітної плати;
- в) 4 розміри мінімальної заробітної плати;
- г) 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб у місяць.

9. Передбачено обов'язкове авансування винагороди арбітражному керуючому ініціатором процесу (кредитором або боржником) у розмірі:

- а) 3 розміри мінімальної заробітної плати;
- б) 3 розміри прожиткового мінімуму в місяць;
- в) 3 мінімальних зарплат за три місяці роботи;
- г) 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб у місяць.

10. Тимчасове зупинення права на здійснення діяльності арбітражного керуючого може бути застосовано у випадку призначення арбітражного керуючого на посаду, не сумісну з цією діяльністю, а також за власним бажанням у термін до _____ днів упродовж календарного року:

- а) 3;
- б) 10;
- в) 15;
- г) 30.

ТЕМА 1.4

ПОРУШЕННЯ У СПРАВІ ПРО БАНКРУТСТВО

1.4.1. Юрисдикція, підсудність, підстави для відкриття провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність).

1.4.2. Заява про відкриття провадження у справі про банкрутство та прийняття її судом.

1.4.3. Відкриття провадження у справі про банкрутство.

1.4.4. Забезпечення вимог кредиторів.

1.4.5. Мораторій на задоволення вимог кредиторів.

1.4.6. Визнання недійсними правочинів (договорів) і спростування майнових дій боржника.

1.4.1. Юрисдикція, підсудність, підстави для відкриття провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність)

Юрисдикція, підсудність, підстави для відкриття провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність) (стаття 8 Кодексу України з процедур банкрутства):

1. Господарські суди розглядають справи про банкрутство (неплатоспроможність) за місцем розташування боржника – юридичної особи, місцем проживання фізичної особи або фізичної особи – підприємця. Зміна місцерозташування або місця проживання боржника після подання заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство не впливає на територіальну підсудність суду.

2. Боржник і кредитор мають право звернутися до господарського суду із заявою про відкриття провадження у справі про банкрутство. Право на звернення до суду із заявою про провадження у справі про неплатоспроможність має лише боржник.

У випадку неплатоспроможності страховика або кредитної спілки право на звернення до господарського суду із заявою про відкриття провадження у справі про банкрутство мають Національний банк України, боржник (якщо Національний банк України

надав такому боржнику дозвіл на добровільний вихід з ринку), ліквідатор боржника або призначений Національним банком України, відповідно до закону, тимчасовий адміністратор страховика або кредитної спілки, якщо рішенням Національного банку України про призначення тимчасового адміністратора передбачено право тимчасового адміністратора звертатися з такою заявою.

3. Господарський суд відкриває провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність) за заявою боржника, навіть якщо існує загроза його неплатоспроможності.

4. Якщо справа не підсудна цьому господарському суду, матеріали справи передаються іншому господарському суду згідно із встановленою підсудністю, яка визначена Господарським процесуальним кодексом України [1].

1.4.2. Заява про відкриття провадження у справі про банкрутство та прийняття її судом

Заява про відкриття провадження у справі про банкрутство (стаття 34 Кодексу України з процедур банкрутства)

Заява про відкриття провадження у справі про банкрутство може бути подана кредитором, боржником або Національним банком України відповідно до вимог Кодексу України з процедур банкрутства. У випадку якщо боржником є державне підприємство або господарське товариство, у якого держава володіє більш ніж 50 % акцій (часток), заява також може бути подана органом (суб'єктом), уповноваженим управляти державним майном. Заява повинна бути подана в письмовій формі та містити таку інформацію:

- найменування господарського суду, до якого подається заява;
- найменування боржника, його місцезнаходження та ідентифікаційний код юридичної особи;

- дані про кредитора, як-от його ім'я або найменування, місцезнаходження або місце проживання, ідентифікаційний код юридичної особи або реєстраційний номер облікової картки платника податків кредитора або серія та номер паспорта, якщо кредитор є

фізичною особою, яка через свої релігійні переконання відмовляється від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомила про це відповідний контролюючий орган і має відмітку в паспорті;

– найменування органу (суб'єкта), уповноваженого управляти державним майном щодо боржника – державного підприємства або господарського товариства, у статутному капіталі якого більше 50 % акцій (часток) належать державі;

– обґрунтування причин подання позову до суду;

– перелік документів, які додаються до заяви [1].

До заяви кредитора про відкриття провадження у справі про банкрутство додаються такі матеріали (додаток К).

Кредитор-контролюючий орган, який має повноваження, згідно з Податковим кодексом України, забезпечувати погашення податкового боргу та недоїмки зі сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, або інший орган, відповідальний за контроль за сплатою інших обов'язкових платежів на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, повинні додати докази про застосування заходів щодо стягнення або погашення податкового боргу або іншої заборгованості відповідно до законодавства [1].

Заява кредитора, крім відомостей, передбачених частиною першою 34 статті Кодексу України з процедур банкрутства, повинна містити відомості про розмір вимог кредитора до боржника із зазначенням окремо розміру неустойки (штрафу, пені), яка підлягає сплаті. Заява кредитора може ґрунтуватися на об'єднаній заборгованості боржника за сукупністю його різних зобов'язань перед цим кредитором [1].

Зверніть увагу! Кредитори мають право об'єднати свої вимоги до боржника та звернутися до суду з однією спільною заявою. Таку заяву підписують усі кредитори, які об'єднали свої вимоги до боржника [1].

До заяви боржника про відкриття провадження у справі про банкрутство додаються такі матеріали (додаток Л).

Боржник може подати заяву до господарського суду, якщо він має достатнє майно для покриття витрат, пов'язаних з провадженням у справі, якщо інше не передбачено Кодексом України з процедур банкрутства. У разі загрози неплатоспроможності боржник зобов'язаний звернутися до суду впродовж місяця із заявою про відкриття провадження у справі. Крім того, боржник може подати заяву у випадках, передбачених Кодексом України з процедур банкрутства [1].

До заяви Національного банку України про відкриття провадження у справі про банкрутство додаються (додаток М).

Прийняття заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство (стаття 35 Кодексу України з процедур банкрутства)

У випадку відсутності підстав для відмови у прийнятті, залишення без руху або для повернення заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство господарський суд приймає заяву до розгляду. Не пізніше п'яти днів з дня її надходження суд ухвалює постанову, в якій зазначаються: дата проведення підготовчого засідання суду, прізвище, ім'я та по батькові арбітражних керуючих, визначених засобом щодо автоматизованого відбору із застосуванням Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи серед осіб, внесених до Єдиного реєстру арбітражних керуючих України [1].

Господарський суд має право вирішити питання про:

– вимогу заявника, боржника та інших осіб надати суду додаткові відомості, потрібні для вирішення питання про відкриття провадження у справі про банкрутство;

– застосування заходів для забезпечення вимог кредиторів за допомогою заборони власнику майна (органу, уповноваженому управляти майном) боржника та боржнику приймати рішення про ліквідацію, реорганізацію боржника, а також відчужувати основні засоби [1].

1.4.3. Відкриття провадження у справі про банкрутство

Відкриття провадження у справі про банкрутство (стаття 39 Кодексу України з процедур банкрутства).

Перевірка обґрунтованості вимог заявника, а також з'ясування наявності підстав для відкриття провадження у справі про банкрутство здійснюються господарським судом у підготовчому засіданні, яке проводиться в порядку, передбаченому Кодексом України з процедур банкрутства.

Неявка у підготовче засідання сторін і представника державного органу з питань банкрутства, а також відсутність відзиву боржника не перешкоджають проведенню засідання.

У підготовчому засіданні господарський суд розглядає подані документи, заслуховує пояснення сторін, оцінює обґрунтованість заперечень боржника, вирішує інші питання, пов'язані з розглядом справи.

Якщо провадження у справі відкривається за заявою кредитора, господарський суд перевіряє можливість боржника виконати майнові зобов'язання, строк яких настав. Боржник може надати підтвердження спроможності виконати свої зобов'язання та погасити заборгованість.

У разі якщо до господарського суду до дня підготовчого засідання надійшло кілька заяв і одна з них прийнята судом до розгляду, інші ухвалою господарського суду приєднуються до матеріалів справи та розглядаються одночасно.

У разі визнання вимог заявника необґрунтованими господарський суд оцінює обґрунтованість вимог інших заяв кредиторів, приєднаних до матеріалів справи, та вирішує питання про відкриття провадження у справі в порядку, передбаченому цією статтею.

За результатами розгляду заяви про відкриття провадження у справі та відзиву боржника господарський суд постановляє ухвалу про:

- відкриття провадження у справі;
- відмову у відкритті провадження у справі [1].

Зверніть увагу! Господарський суд відмовляє у відкритті провадження у справі, якщо:

– вимоги кредитора свідчать про наявність спору про право, який підлягає вирішенню в порядку позовного провадження;

– вимоги кредитора (кредиторів) задоволені боржником повним обсягом до підготовчого засідання суду [1].

В ухвалі про відкриття провадження у справі про банкрутство зазначається (додаток Н).

Зверніть увагу! У справі про банкрутство ухвала про відкриття провадження набирає законної сили з моменту її постановлення [1].

1.4.4. Забезпечення вимог кредиторів

Забезпечення вимог кредиторів (стаття 40 Кодексу України з процедур банкрутства).

Господарський суд може прийняти рішення про застосування заходів для захисту прав кредиторів за клопотанням сторін або учасників справи, чи з власної ініціативи.

Ухвала про застосування таких заходів є виконавчим документом і підлягає примусовому виконанню.

На вимогу розпорядника майна, кредиторів або з власної ініціативи господарський суд може заборонити боржнику вчиняти правочини без згоди розпорядника майна, а також вимагати передачі цінних паперів, майна, інших цінностей на зберігання третім особам, вчинення або утримання від вчинення певних дій або застосування інших заходів для збереження майна боржника та забезпечення вимог кредиторів (охоплюючи позбавлення боржника права розпорядження його майном або цінними паперами без згоди розпорядника майна або суду, який розглядає справу про банкрутство; накладення арешту на конкретне рухоме чи нерухоме майно боржника), про що приймається ухвала.

У випадку коли керівник або орган управління боржника заважають розпоряднику майна виконувати свої повноваження, не забезпечують збереження майна боржника або порушують права

та законні інтереси боржника або кредиторів, господарський суд може припинити їх повноваження й покласти обов'язки на розпорядника майна за клопотанням сторін або інших учасників справи про банкрутство.

Господарський суд ухвалює про припинення повноважень керівника або органу управління боржника та покладання його обов'язків на розпорядника майна.

Після того, як господарський суд ухвалив рішення про припинення повноважень керівника або органу управління боржника, відповідні посадові особи боржника, чиї повноваження були припинені, мають передати розпоряднику майна всю бухгалтерську та іншу документацію боржника, його печатки й штампи, а також матеріальні та інші цінності у термін не пізніше трьох днів.

Заходи щодо забезпечення вимог кредиторів діють до введення процедури санації та призначення керуючого санацією або до прийняття постанови про визнання боржника банкрутом, відкриття ліквідаційної процедури й призначення ліквідатора або до закриття провадження у справі.

Господарський суд може скасувати чи змінити ці заходи до настання зазначених обставин, про що вирішує ухвалою [1].

1.4.5. Мораторій на задоволення вимог кредиторів

Мораторій на задоволення вимог кредиторів (стаття 41 Кодексу України з процедур банкрутства)

Мораторій на виконання боргових зобов'язань і сплату податків – це припинення боржником виконання своїх фінансових зобов'язань та зобов'язань щодо сплати податків і зборів, строк виконання яких настав до введення мораторію, а також припинення заходів, спрямованих на забезпечення виконання цих зобов'язань та зобов'язань щодо сплати податків і зборів, які були застосовані до введення мораторію [1].

Мораторій на вимоги кредиторів вводиться одночасно з відкриттям провадження у справі про банкрутство, про що зазначається в ухвалі господарського суду. Ця ухвала дає підставу для

зупинення виконавчих дій. Розпорядник майна повідомляє відповідному органу державної виконавчої служби та приватному виконавцю, які займаються виконанням виконавчого провадження [1].

Обмеження впродовж дії мораторію на задоволення вимог кредиторів (додаток П).

Мораторій на задоволення вимог кредиторів застосовується до вимог кредиторів, які стосуються компенсації збитків, що виникли внаслідок відмови боржника виконувати правочини (договори) в процедурі санації згідно з Кодексом України з процедур банкрутства.

Мораторій на виконання вимог кредиторів не стосується вимог поточних кредиторів, виплати заробітної плати та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне та інше соціальне страхування, повернення невикористаних і несвоєчасно повернутих коштів загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, відшкодування шкоди, заподіяної здоров'ю та життю громадян, виплату авторської винагороди, аліментів, а також вимог за виконавчими документами немайнового характеру, що зобов'язують боржника вчинити певні дії чи утриматися від їх вчинення.

Мораторій не стосується будь-яких дій довірчого власника щодо об'єкта довірчої власності, якщо довірчим засновником є боржник. Мораторій також не поширюється на процедуру обов'язкового стягнення на об'єкт довірчої власності.

Мораторій не поширюється на вимоги кредиторів, які задовольняються одночасно в процедурі розпорядження майном керуючим санацією за планом санації, а також ліквідатором у ліквідаційній процедурі в порядку черговості, встановленому Кодексом України з процедур банкрутства.

Сплата грошових коштів за вимогами кредиторів за зобов'язаннями, на які не поширюється дія мораторію, крім випадків, передбачених статтею 94 Кодексу України з процедур банкрутства, здійснюється з рахунку боржника в банку, небанківському поставальнику платіжних послуг або з електронного гаманця боржника в емітента електронних грошей.

Мораторій не впливає на можливість кредиторів вимагати виконання зобов'язань суб'єкта підприємницької діяльності засобом щодо стягнення на предмет обтяження, який забезпечує виконання зобов'язань сторони генеральної угоди згідно з вимогами статті 94 Кодексу України з процедур банкрутства.

Звернення щодо стягнення майна боржника за вимогами, на які не поширюється дія мораторію, може бути здійснене лише за рішенням господарського суду, який розглядає справу про банкрутство боржника, за винятком випадків, передбачених статтею 94 Кодексу України з процедур банкрутства.

Упродовж процедури розпорядження майном боржник має право задовольняти лише ті вимоги кредиторів, на які не поширюється дія мораторію згідно з частиною п'ятою цієї статті.

Задоволення вимог кредиторів, які мають забезпечення, здійснюється тільки під час провадження у справі про банкрутство.

Боржник, який є власником майна (або органом, уповноваженим управляти майном), власником корпоративних прав боржника або третьою особою, якщо це передбачено законодавством, має право задовольнити всі вимоги конкурсних кредиторів з метою погашення їхніх вимог і закриття провадження у справі, відповідно до реєстру вимог кредиторів, за винятком неустойки (штрафу, пені).

Для одночасного погашення всіх вимог кредиторів арбітражний керуючий повинен надати особі, яка має намір погасити вимоги кредиторів, реєстр вимог кредиторів.

У випадку задоволення всіх вимог кредиторів, крім неустойки (штрафу, пені), господарський суд ухвалою закриває провадження у справі про банкрутство. Вимоги щодо неустойки (штрафу, пені) вважаються погашеними, про що господарський суд зазначає в ухвалі [1].

Зверніть увагу! У справі про банкрутство дія мораторію припиняється з дня закриття провадження [1].

1.4.6. Визнання недійсними правочинів (договорів) і спростування майнових дій боржника

Визнання недійсними правочинів боржника (стаття 41 Кодексу України з процедур банкрутства)

У межах провадження у справі про банкрутство господарський суд може визнати недійсними правочини або спростувати майнові дії, які були здійснені боржником після відкриття провадження у справі про банкрутство або впродовж трьох років, що передували відкриттю провадження. Це може бути зроблено за заявою арбітражного керуючого або кредитора в порядку, визначеному статтею 7 Кодексу України з процедур банкрутства. Такі дії можуть бути спростовані або визнані недійсними, якщо вони порушили права боржника або кредиторів:

- боржник виконав свої майнові зобов'язання раніше визначеного терміну;
- боржник перед відкриттям провадження у справі про банкрутство взяв на себе зобов'язання, що призвело до його неплатоспроможності або неможливості повністю чи частково виконати грошові зобов'язання перед іншими кредиторами;
- боржник вчинив відчуження або придбав майно за цінами, які були нижчими або вищими від ринкових, за умови, що на момент укладення зобов'язання або внаслідок його виконання майно боржника було (стало) недостатнім для задоволення вимог кредиторів;
- боржник виконав грошові вимоги, оплативши іншій особі або прийнявши майно в рахунок оплати, коли сума вимог кредиторів перевищувала вартість майна;
- боржник взяв на себе заставні зобов'язання з метою забезпечення виконання грошових вимог [1].

Правочини, вчинені боржником упродовж трьох років, що передували відкриттю провадження у справі про банкрутство, можуть бути визнані недійсними господарським судом у межах

провадження у справі про банкрутство за заявою арбітражного керуючого або кредитора також з таких підстав:

– боржник безоплатно здійснив відчуження майна, взяв на себе зобов'язання без відповідних майнових дій іншої сторони, відмовився від власних майнових вимог;

– боржник уклав договір із заінтересованою особою;

– боржник уклав договір дарування [1].

Зверніть увагу! Господарський суд ухвалює рішення за результатами розгляду заяви арбітражного керуючого або кредитора про визнання недійсним правочину боржника [1].

Питання для самоконтролю

1. Визначте підстави для порушення провадження про банкрутство.

2. Яким судам підвідомчі справи про банкрутство?

3. У який термін суддя господарського суду має розглянути та винести ухвалу про відкриття провадження про банкрутство?

4. Визначте підстави, за яких суд відмовляє у прийнятті, здійснює повернення, відкликання заяви про порушення справи про банкрутство.

5. Коли здійснюється розгляд вимог кредиторів?

6. Вкажіть порядок забезпечення вимог кредиторів.

7. Коли відбувається мораторій на задоволення вимог кредиторів?

8. Що може господарський суд за клопотанням розпорядника майна, кредиторів або з власної ініціативи заборонити боржнику?

9. Визнання недійсними правочинів (договорів) і спростування майнових дій боржника.

10. Яке можливе правонаступництво у справі про банкрутство?

Тести для самоконтролю

1. Статтею _____ Кодексу України з процедур банкрутства встановлено вимогу надіслання до господарського суду, в провадженні якого перебуває справа про банкрутство, матеріалів справи, в якій стороною є боржник, щодо майнових спорів з вимогами до боржника та його майна, провадження в якій відкрито до або після відкриття провадження у справі про банкрутство:

- а) 7;
- б) 8;
- в) 9;
- г) 20.

2. У разі відсутності підстав для відмови у прийнятті, залишення без руху або для повернення заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство господарський суд приймає заяву до розгляду, про що не пізніше _____ днів з дня її надходження постановляє ухвалу:

- а) 3;
- б) 5;
- в) 10;
- г) 15.

3. Підготовче засідання суду проводиться не пізніше _____ днів з дня постановлення ухвали про прийняття заяви про відкриття провадження у справі:

- а) 5;
- б) 10;
- в) 14;
- г) 15.

4. Підготовче засідання суду проводиться за наявності поважних причин (здійснення сплати грошових зобов'язань кредиторам тощо) не пізніше _____ днів з дня постановлення ухвали про прийняття заяви про відкриття провадження у справі:

- а) 10;
- б) 14;
- в) 15;
- г) 20.

5. Зупинення виконання боржником грошових зобов'язань і зобов'язань щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), строк виконання яких настав до дня введення мораторію, і припинення заходів, спрямованих на забезпечення виконання цих зобов'язань та зобов'язань щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), застосованих до дня введення мораторію, – це:

- а) відкриття провадження у справі про банкрутство за ініціативи кредитора або кредиторів;
- б) мораторій на задоволення вимог кредиторів;
- в) забезпечення вимог кредиторів;
- г) відкриття провадження у справі про банкрутство з ініціативи боржника.

6. Мораторій поширюється на:

- а) задоволення вимог кредиторів арбітражним керуючим у процедурі санації;
- б) зобов'язання, строки виконання яких настали до подання заяви про порушення справи про банкрутство;
- в) задоволення вимог кредиторів арбітражним керуючим у процедурах мирової угоди та ліквідації;
- г) виконавчі документи, одержані кредиторами за речово-правовими позовами.

7. Мораторій не поширюється на:

- а) задоволення вимог кредиторів арбітражним керуючим у процедурах санації, мирової угоди та ліквідації;
- б) зобов'язання, строки виконання яких настали до подання заяви про порушення справи про банкрутство;
- в) вимоги щодо стягнення фінансових санкцій за порушення норм антимонопольного, банківського, валютного законодавства;
- г) вимоги щодо стягнення фінансових санкцій за порушення норм законодавства про цінні папери, про ціноутворення.

8. Порядок відкриття провадження у справі про банкрутство регламентований статтею _____ Кодексу України з процедур банкрутства:

- а) 39;
- б) 40;
- в) 41;
- г) 42.

9. Похідне від матеріального, яке має бути підтверджено відповідними первинними документами (зокрема, правочинном), щодо заміни кредитора в матеріальному правовідношенні на його правонаступника – це:

- а) процесуальне правонаступництво;
- б) визнання недійсними правочинів боржника;
- в) процедура щодо поновлення платоспроможності боржника;
- г) відкриття провадження у справі про банкрутство з ініціативи боржника.

10. У справах про банкрутство процесуальна заміна передбачена ст. 52 Господарського процесуального кодексу України та ст. 43 Кодексу України з процедур банкрутства – це:

- а) відкриття провадження у справі про банкрутство з ініціативи боржника;
- б) відкриття провадження у справі про банкрутство з ініціативи кредитора або кредиторів;
- в) забезпечення вимог кредиторів;
- г) процесуальне правонаступництво.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СУДОВИХ ПРОЦЕДУР У СПРАВІ ПРО БАНКРУТСТВО

ТЕМА 2.1

ПРОЦЕДУРА РОЗПОРЯДЖЕННЯ МАЙНОМ БОРЖНИКА

2.1.1. Введення процедури розпорядження майном боржника.

2.1.2. Виявлення кредиторів та осіб, які виявляють бажання взяти участь у санації боржника.

2.1.3. Попереднє засідання господарського суду.

2.1.4. Проведення зборів кредиторів та комітету кредиторів.

2.1.5. Підсумкове засідання суду в процедурі розпорядження майном боржника.

2.1.1. Введення процедури розпорядження майном боржника

Введення процедури розпорядження майном боржника передбачено положеннями статті 44 Кодексу України з процедур банкрутства.

Розпорядження майном – це «система заходів щодо нагляду та контролю за управлінням і розпорядженням майном боржника з метою забезпечення збереження, ефективного використання майнових активів боржника, здійснення аналізу його фінансового стану, а також визначення наступної процедури (санації чи ліквідації)» [1].

Зверніть увагу! Господарський суд постановляє ухвалу про призначення розпорядника майна.

Процедура розпорядження майном боржника вводиться строком до 170 календарних днів.

Відповідно до частини 3 статті 44 Кодексу України з процедур банкрутства розпорядник майна зобов'язаний (додаток Р).

Зверніть увагу! Відповідно до Кодексу України з процедур банкрутства розпорядник майна несе відповідальність за свої дії та бездіяльність.

Згідно з частиною 5 статті 44 Кодексу України з процедур банкрутства впродовж процедури розпорядження майном органи управління боржника не мають права ухвалюють рішення про таке (додаток С).

Керівник або орган управління боржника виключно за погодженням з розпорядником майна приймають рішення про:

- участь боржника в об'єднаннях, асоціаціях, спілках, холдингових компаніях, промислово-фінансових групах чи інших об'єднаннях юридичних осіб;
- передачу майна в оренду;
- задоволення вимог поточних кредиторів [1].

2.1.2. Виявлення кредиторів та осіб, які виявляють бажання взяти участь у санації боржника

Виявлення кредиторів та осіб, які мають бажання взяти участь у санації боржника, передбачено положеннями статті 45 Кодексу України з процедур банкрутства.

Відповідно до частини 1 статті 45 Кодексу України з процедур банкрутства «конкурсні кредитори за вимогами, що виникли до дня відкриття провадження у справі про банкрутство, зобов'язані подати до господарського суду письмові заяви з вимогами до боржника, а також документи, що їх підтверджують, упродовж 30 днів з дня офіційного оприлюднення оголошення про відкриття провадження у справі про банкрутство» [1].

Зверніть увагу! Склад і розмір грошових вимог кредиторів визначають в національній валюті України. Якщо зобов'язання боржника визначені в іноземній валюті, то склад і розмір грошових вимог кредиторів визначають в національній валюті за курсом, встановленим Національним банком України на дату подання кредитором заяви з грошовими вимогами до боржника [1].

Згідно з частиною 3 статті 45 Кодексу України з процедур банкрутства заява кредитора має містити (додаток Т).

До заяви в обов'язковому порядку додаються докази сплати судового збору, докази надсилання копії заяви боржнику та розпоряднику майна, а також документи, що підтверджують грошові вимоги до боржника.

Заява підписується кредитором або його уповноваженим представником.

Господарський суд зобов'язаний прийняти заяву кредитора, подану з дотриманням вимог Кодексу України з процедур банкрутства та Господарського процесуального кодексу України, про що постановляється ухвала, в якій зазначається дата попереднього засідання суду [1].

2.1.3. Попереднє засідання господарського суду

Попереднім засіданням у процедурі банкрутства є судове засідання, на якому суд за допомогою обмеженого процесуального інструментарію та в короткий термін здійснює правосуддя за допомогою перевірки заявленої вимоги кредитора на її відповідність даним бухгалтерського обліку боржника. Суд також оцінює письмові докази на предмет наявності або відсутності у кредитора грошової вимоги до боржника і, відповідно, заборгованості за цим боргом у боржника, після чого ухвалює відповідне рішення [31, с. 47].

Процедура попереднього засідання має багато спільних рис із засіданням суду в позовному провадженні. В обох випадках здійснюється правосуддя та застосовуються принципи господарського процесу, як-от змагальність, диспозитивність, пропорційність, та ухвалюється судові рішення. Однак є деякі відмінності, які впливають з особливостей процедури банкрутства [31, с. 45].

Завдання суду на попередньому засіданні полягає у встановленні виду позовної давності, її тривалості, початку перебігу та факту закінчення строку позовної давності. Згідно з цими вимогами, які визначені законом для подання позову, суд повинен відмовити у визнанні, якщо строк позовної давності або строк,

встановлений законом, уже минув, без заяви сторони грошового зобов'язання (пункт 5 частини 1 статті 152 Господарського процесуального кодексу України) [31, с. 49].

Зверніть увагу! Подібності та відмінності між попереднім засіданням у процедурі банкрутства та засіданням суду в позовному провадженні можуть бути такими. Обидва провадження здійснюють правосуддя та застосовують принципи господарського процесу, зокрема змагальність, диспозитивність, пропорційність, та ухвалюють судові рішення. Однак є деякі відмінності. Завдання, суб'єктний склад учасників, процесуальний інструментарій, застосування доказів, строків розгляду, оформлення результатів розгляду є основними відмінностями між цими двома провадженнями [31, с. 53].

Порядок проведення попереднього засідання господарського суду передбачено 47 статтею Кодексу України з процедур банкрутства.

Попереднє засідання господарського суду проводиться не пізніше 70 календарних днів, а в разі значної кількості кредиторів – не пізніше трьох місяців з дня проведення підготовчого засідання суду. Про попереднє засідання суду повідомляються сторони, а також інші учасники провадження у справі про банкрутство, визнані такими відповідно до Кодексу України з процедур банкрутства.

У попередньому засіданні господарський суд розглядає всі вимоги кредиторів, що надійшли впродовж строку, передбаченого частиною першою статті 45 Кодексу України з процедур банкрутства, зокрема щодо яких були заперечення боржника або розпорядника майна.

За результатами розгляду вимог окремого кредитора господарський суд постановляє ухвалу про їх визнання чи відхилення (повністю або частково), що не може бути оскаржена окремо від ухвали господарського суду, постановленої за результатами попереднього засідання.

У разі потреби господарський суд може оголосити перерву в попередньому засіданні [1].

Відповідно до частини 2 статті 47 Кодексу України з процедур банкрутства за результатами попереднього засідання господарський суд постановляє ухвалу, в якій зазначаються (додаток У).

Зверніть увагу! Ухвала господарського суду, постановлена за результатами попереднього засідання, може бути оскаржена стороною у справі про банкрутство лише в частині конкретних вимог кредиторів [1].

2.1.4. Проведення зборів кредиторів та комітету кредиторів

Порядок проведення зборів кредиторів та комітету кредиторів передбачено положеннями статті 48 Кодексу України з процедур банкрутства.

Упродовж 10 днів з дня постановлення ухвали за результатами попереднього засідання господарського суду розпорядник майна письмово повідомляє кредиторів згідно з реєстром вимог кредиторів, уповноважену особу працівників боржника та уповноважену особу засновників (учасників, акціонерів) боржника про місце й час проведення зборів кредиторів та організовує їх проведення» [1].

Зверніть увагу! Учасниками зборів кредиторів боржника з правом вирішального голосу є конкурсні кредитори, визнані господарським судом у попередньому засіданні та внесені розпорядником майна до реєстру вимог кредиторів [1].

Відповідно до частини 1 статті 48 Кодексу України з процедур банкрутства у зборах кредиторів боржника можуть брати участь із правом дорадчого голосу (додаток Ф).

Кількість голосів кредиторів на зборах визначається відповідно до частини четвертої статті 48 Кодексу України з процедур банкрутства.

Згідно з частиною 3 статті 48 Кодексу України з процедур банкрутства збори кредиторів у провадженні у справі про банкрутство скликаються арбітражним керуючим з його ініціативи, з ініціативи комітету кредиторів чи інших кредиторів, сума вимог

яких становить не менше ніж третину всіх вимог, внесених до реєстру вимог кредиторів, або з ініціативи однієї третини кількості голосів кредиторів.

Збори кредиторів на вимогу комітету кредиторів або окремих кредиторів скликаються арбітражним керуючим і проводяться впродовж двох тижнів з дня надходження письмової вимоги про їх скликання.

У разі якщо арбітражний керуючий не скликає збори кредиторів, комітет кредиторів чи інші кредитори, які ініціюють скликання зборів кредиторів, мають право скликати збори кредиторів самостійно.

Збори кредиторів проводяться за місцезоташуванням боржника. Збори кредиторів мають право визначити інше місце проведення зборів» [1].

Частиною 5 статті 48 Кодексу України з процедур банкрутства передбачено, що до компетенції зборів кредиторів належить ухвалення рішення про таке (додаток X).

Відповідно до частини 6 статті 48 Кодексу України з процедур банкрутства на час дії процедур банкрутства збори кредиторів обирають комітет кредиторів у складі не більше ніж сім осіб.

Вибори комітету кредиторів проводяться відкритим голосуванням більшістю голосів присутніх на зборах кредиторів, визначених відповідно до частини четвертої статті 48 Кодексу України з процедур банкрутства.

Кредитор, який має 25 і більше відсотків голосів, автоматично вноситься до складу комітету кредиторів.

Якщо загальна кількість кредиторів не перевищує сім осіб, усі кредитори автоматично вносяться до складу комітету кредиторів.

Під час проведення процедур банкрутства інтереси всіх кредиторів представляє комітет кредиторів, утворений відповідно до Кодексу України з процедур банкрутства.

У разі проведення процедури банкрутства страховика або кредитної спілки Національний банк України в обов'язковому порядку вноситься до складу комітету кредиторів з правом вирішального голосу [1].

Зверніть увагу! До господарського суду подається протокольне рішення зборів кредиторів про утворення та склад комітету кредиторів.

Згідно з частиною 8 статті 48 Кодексу України з процедур банкрутства до компетенції комітету кредиторів належить ухвалення рішення про таке (додаток Ц).

У роботі комітету можуть брати участь з правом дорадчого голосу арбітражний керуючий, представник працівників боржника, уповноважена особа засновників (учасників, акціонерів) боржника, забезпечений кредитор, у разі потреби представник органу, уповноваженого управляти державним майном, і представник органу місцевого самоврядування [1].

2.1.5. Підсумкове засідання суду в процедурі розпорядження майном боржника

Підсумковим засіданням є судове засідання, на якому суд розглядає письмові докази щодо фінансово-господарського стану боржника з метою встановлення наявності або відсутності ознак банкрутства або перешкод щодо руху справи. Після цього суд приймає ухвалу або постанову [32, с. 90].

До дня підсумкового судового засідання потрібно подати до суду документи, які підтверджують вирішення загальних, особливих та факультативних завдань. Це містить у собі реєстр вимог кредиторів, звіти про проведення інвентаризації та фінансово-майновий стан боржника, протокол зборів кредиторів щодо формування комітету кредиторів, клопотання зацікавленого учасника з відповідними додатками (план санації, протокол зборів кредиторів, мирова угода, докази оплати боргу тощо) щодо правової долі боржника [32, с. 82].

Зауважимо, що «відсутність таких документів, за деякими винятками (наприклад, за відсутності кредиторів) не дає суду права на проведення підсумкового судового засідання» [32, с. 82].

Проведення підсумкового судового засідання у справі про банкрутство має схожість із засіданням суду у позовному провадженні. Перед проведенням підсумкового засідання, як і перед засіданням в позовному провадженні, проводяться підготовчі заходи. Ці заходи здійснюються за допомогою проведення додаткових судових засідань, на яких створюються потрібні умови або усуваються перешкоди для подальшого судового розгляду. У процедурі банкрутства ці заходи називаються підготовчим і попереднім засіданнями, а в позовному провадженні – підготовчим. Підсумкове засідання також охоплює здійснення правосуддя з обов'язковим застосуванням принципів господарського процесу, як-от змагальність, диспозитивність, пропорційність, і на його основі ухвалюється судове рішення [32, с. 82–83].

Зауважимо, що на підсумковому засіданні відбувається здійснення правосуддя з обов'язковим застосуванням принципів господарського процесу, зокрема змагальності, диспозитивності, пропорційності. Після розгляду справи суд ухвалює судове рішення [32, с. 83].

Одночасно підсумкове судове засідання відрізняється від судового засідання в позовному провадженні за наявністю ознак, що характеризують особливості процедури банкрутства [32, с. 83]:

1. У підсумковому засіданні не вирішується спір за сутністю, а встановлюються наявність чи відсутність у боржника ознак банкрутства або перешкод щодо руху справи.

2. У підсумковому судовому засіданні беруть участь зовсім інші процесуальні фігури. У справі про банкрутство мають місце зовсім інші учасники провадження, ніж у позовному процесі.

3. Обмежений процесуальний інструментарій.

4. Обмежений судовий розсуд.

5. Має місце диференційований процес дослідження доказів залежно від спрямованості руху справи про банкрутство.

6. Результати підсумкового судового засідання оформлюють ухвалою або постановою [32, с. 83–86].

Зверніть увагу! На підсумковому засіданні не вирішується сутність суперечки, а встановлюється, чи має боржник ознаки банкрутства або перешкоди щодо руху справи [32, с. 90].

Відповідно до частини 3 статті 49 Кодексу України з процедур банкрутства в підсумковому засіданні господарський суд ухвалює одне з таких судових рішень (рис. 2.1).

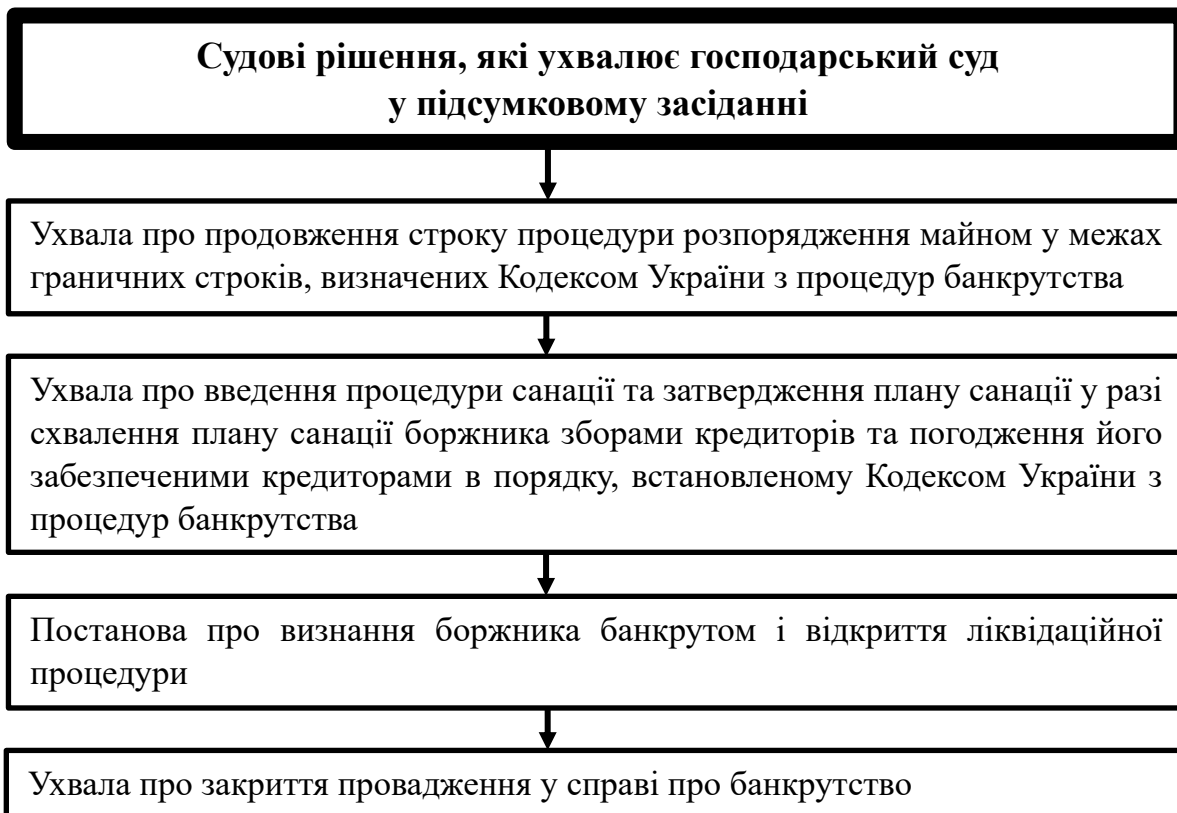

Рисунок 2.1 – Судові рішення, які ухвалює господарський суд у підсумковому засіданні

Джерело: [1].

Питання для самоконтролю

1. На який строк вводиться процедура розпорядження майном боржника?
2. Чи може бути продовжена процедура розпорядження майном, якщо так, то у який спосіб?
3. Які рішення керівник або орган управління боржника ухвалює виключно за погодженням з розпорядником майна?
4. Вкажіть, як відбувається виявлення кредиторів.
5. Вкажіть, як відбувається виявлення осіб, які виявляють бажання взяти участь у санації боржника.
6. Ким скликаються збори кредиторів?
7. Коли відбувається попереднє засідання господарського суду?

8. На якій стадії судового провадження розглядаються заяви з вимогами конкурсних кредиторів або забезпечених кредиторів, подані в межах строку господарським судом?

9. Як здійснюється задоволення вимог кредиторів, заявлених після закінчення строку, встановленого для їх подання?

10. Вкажіть закінчення процедури розпорядження майном боржника.

Тести для самоконтролю

1. Процедура розпорядження майном боржника вводиться строком до _____ календарних днів:

- а) 30;
- б) 90;
- в) 150;
- г) 170.

2. Розпорядник майна зобов'язаний не пізніше _____ місяців з дня відкриття провадження у справі про банкрутство провести інвентаризацію майна боржника та визначити його вартість:

- а) двох;
- б) трьох;
- в) п'яти;
- г) шести.

3. Конкурсні кредитори за вимогами, що виникли до дня відкриття провадження у справі про банкрутство, зобов'язані подати до господарського суду письмові заяви з вимогами до боржника, а також документи, що їх підтверджують, упродовж _____ днів з дня офіційного оприлюднення оголошення про відкриття провадження у справі про банкрутство:

- а) 10;
- б) 30;
- в) 45;
- г) 50.

4. Попереднє засідання господарського суду проводиться не пізніше _____ календарних днів з дня проведення підготовчого засідання суду:

- а) 10;
- б) 30;
- в) 70;
- г) 90.

5. Попереднє засідання господарського суду проводиться в разі значної кількості кредиторів не пізніше _____ місяців з дня проведення підготовчого засідання суду:

- а) двох;
- б) трьох;
- в) п'яти;
- г) шести.

6. Неустойка (штраф, пеня) враховується в реєстрі вимог кредиторів окремо від основних зобов'язань у _____ чергу:

- а) другу;
- б) третю;
- в) п'яту;
- г) шосту.

7. Упродовж _____ днів з дня постановлення ухвали за результатами попереднього засідання господарського суду розпорядник майна письмово повідомляє кредиторів згідно з реєстром вимог кредиторів, уповноважену особу працівників боржника та уповноважену особу засновників (учасників, акціонерів) боржника про місце і час проведення зборів кредиторів та організовує їх проведення:

- а) 5;
- б) 10;
- в) 15;
- г) 30.

8. На час дії процедур банкрутства збори кредиторів обирають комітет кредиторів у складі не більше ніж _____ осіб:

- а) трьох;
- б) п'яти;
- в) семи;
- г) восьми.

9. Кредитор, який має _____ і більше відсотків голосів, автоматично вноситься до складу комітету кредиторів:

- а) 25;
- б) 30;
- в) 50;
- г) 55.

10. У разі якщо зборами кредиторів у межах строку дії процедури розпорядження майном не прийнято жодного з передбачених ст. 49 Кодексу України з процедур банкрутства рішень, господарський суд за наявності ознак банкрутства впродовж _____ днів після закінчення процедури розпорядження майном боржника ухвалює постанову про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури:

- а) 5;
- б) 10;
- в) 15;
- г) 30.

ТЕМА 2.2

САНАЦІЯ У СПРАВІ ПРО БАНКРУТСТВО

2.2.1. Поняття процедури санації як способу запобігання банкрутству.

2.2.2. Введення процедури санації боржника.

2.2.3. Права, обов'язки та відповідальність керуючого санацією.

2.2.4. План санації боржника, його схвалення кредиторами.

2.2.5. Продаж підприємства – боржника як єдиного майнового комплексу.

2.2.6. Відчуження у процедурі санації майна боржника засобом щодо заміщення активів.

2.2.7. Продаж у процедурі санації частини майна боржника.

2.2.8. Застосування мирової угоди в процесі банкрутства в умовах оновленого законодавства.

2.2.1. Поняття процедури санації як способу запобігання банкрутству

Відповідно до частини 1 статті 6 Кодексу України з процедур банкрутства «санація є однією із судових процедур у справі про банкрутство, яка застосовується до боржника» [1].

Санація – це оздоровлення неспроможного боржника, надання йому з боку власника майна, кредиторів та інших юридичних і фізичних осіб (зокрема, зарубіжних) фінансової допомоги, спрямованої на підтримку боржника й запобігання його банкрутству [29, с. 88].

Мета санації полягає у відновленні фінансового стану підприємства (покриття збитків, зменшення заборгованості, підвищення платоспроможності та ліквідності), запобіганні негативних тенденцій у фінансово-господарській діяльності, підвищенні основних техніко-економічних показників і створенні умов для активного розвитку підприємства з виробничого, фінансового та соціального аспектів [21, с. 225].

У вітчизняному законодавстві про банкрутство розглядаються два види санації:

1. Санація як позасудова процедура, яка вводиться до відкриття провадження у справі про банкрутство (стст. 4, 5 Кодексу України з процедур банкрутства).

2. Санація як судова процедура, яка застосовується до боржника у справі про банкрутство (стст. 6, 50 Кодексу України з процедур банкрутства).

Відповідно до частини 5 статті 4 Кодексу України з процедур банкрутства санація боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство є системою заходів щодо відновлення платоспроможності боржника, які може здійснювати засновник (учасник, акціонер) боржника, власник майна (орган, уповноважений управляти майном) боржника, інші особи з метою запобігання банкрутству боржника за допомогою вжиття організаційно-господарських, управлінських, інвестиційних, технічних, фінансово-економічних, правових заходів, згідно із законодавством, до відкриття провадження у справі про банкрутство [1].

Відповідно до абзацу 2 частини 1 статті 50 Кодексу України з процедур банкрутства «санація – система заходів, що здійснюються під час провадження у справі про банкрутство з метою запобігання визнанню боржника банкрутом і його ліквідації, спрямованих на оздоровлення фінансово-господарського становища боржника, а також задоволення повним обсягом або частково вимог кредиторів за допомогою реструктуризації підприємства, боргів і активів та/або зміни організаційно-правової та виробничої структури боржника» [1].

Зверніть увагу! Їх відрізняє час проведення та кінцева мета. Основною метою санації боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство є запобігання банкрутству підприємств, тоді як під час проведення санації в процесі справи про банкрутство ще однією метою проведення санаційних заходів є задоволення вимог кредиторів [21, с. 225].

На вітчизняних підприємствах санація може проводитись у трьох випадках (рис. 2.2).

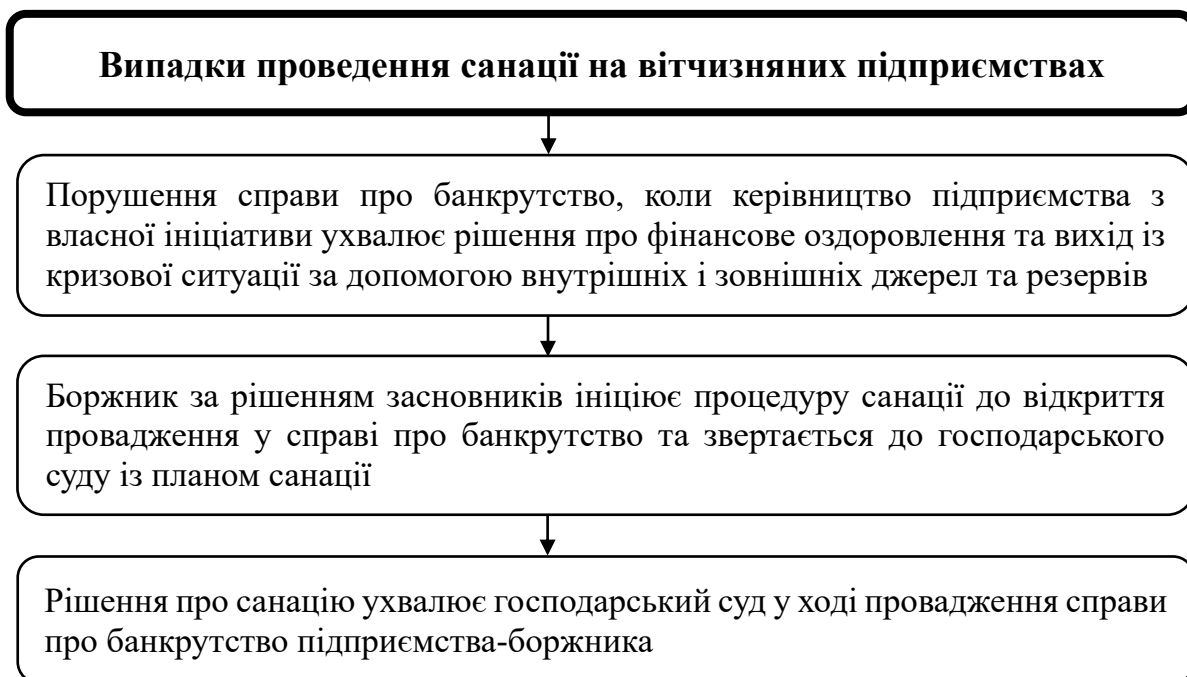

Рисунок 2.2 – Випадки проведення санації на вітчизняних підприємствах

Джерело: [21, с. 225].

У наукових джерелах існують два підходи до тлумачення терміна «санація». За широким підходом санація означає сукупність заходів, спрямованих на ліквідацію проблем у діяльності підприємства та забезпечення його ефективного функціонування. За вузьким підходом термін «санація» використовується для опису заходів, спрямованих на запобігання ліквідації та банкрутства підприємств. Основними завданнями санації є запобігання банкрутства й відновлення платоспроможності, ліквідності та прибутковості суб'єкта господарювання [21, с. 225].

О. М. Кальченко наголошує, що «санація – це комплекс послідовних, взаємопов'язаних заходів фінансово-економічного, виробничо-технічного, організаційного та соціального характеру, спрямованих на виведення суб'єкта господарювання з кризи й відновлення або досягнення його прибутковості та конкурентоспроможності в довгостроковому періоді» [12, с. 67].

«Санація – це комплекс фінансово-економічних, виробничо-технічних, організаційно-правових, соціальних заходів, метою яких є відновлення платоспроможності підприємства-боржника, оздоровлення його фінансового стану, задоволення повністю або частково вимог кредиторів і недопущення банкрутства» [21, с. 225].

Детальна характеристика процедури санації наведена в (додаток Ш).

Варто зазначити, що досудова санація є ефективним способом захисту прав боржника та має переваги перед провадженням у справі про банкрутство. По-перше, гнучкість у розробленні плану санації дозволяє використовувати оптимальні заходи для задоволення вимог кредиторів і захисту інтересів боржника. По-друге, боржник сам обирає кредиторів, які беруть участь у плані санації. По-третє, кредитори, які беруть участь у плані санації, не можуть ініціювати провадження у справі про банкрутство, якщо боржник виконує план санації у належний спосіб [18, с. 116].

2.2.2. Введення процедури санації боржника

Введення процедури санації боржника передбачено положеннями статті 50 Кодексу України з процедур банкрутства.

Господарський суд схвалює план санації боржника та вирішує ввести процедуру санації, призначаючи керуючого санацією серед арбітражних керуючих. Ухвала суду про введення процедури санації та призначення керуючого набирає законної сили з моменту прийняття [1].

Після ухвалення рішення про початок процедури санації керівник боржника звільняється з посади відповідно до законодавства. Управління боржником передається керуючому санацією, а повноваження органів управління боржника щодо розпорядження майном зупиняються та передаються керуючому санацією за винятком тих, які передбачені планом санації [1].

Офіційне оприлюднення повідомлення про введення процедури санації здійснюється на офіційному вебпорталі судової влади України.

Зверніть увагу! Затвердження звіту керуючого санацією або дострокове припинення процедури санації призводить до припинення повноважень арбітражного керуючого як керуючого санацією. Це зазначається у відповідній ухвалі суду, якщо Кодексом України з процедур банкрутства не передбачено інше [1].

2.2.3. Права, обов'язки та відповідальність керуючого санацією

Керуючий санацією має право (рис. 2.3) у разі потреби звернутися до господарського суду відповідно до Кодексу України з процедур банкрутства та Господарського процесуального кодексу України розпоряджатися майном боржника згідно з планом санації та з урахуванням обмежень, встановлених законодавством; здійснювати укладання цивільно-правових, трудових та інших правочинів (договорів) від імені боржника; подавати заяви про визнання правочинів (договорів), укладених боржником, недійсними [1].

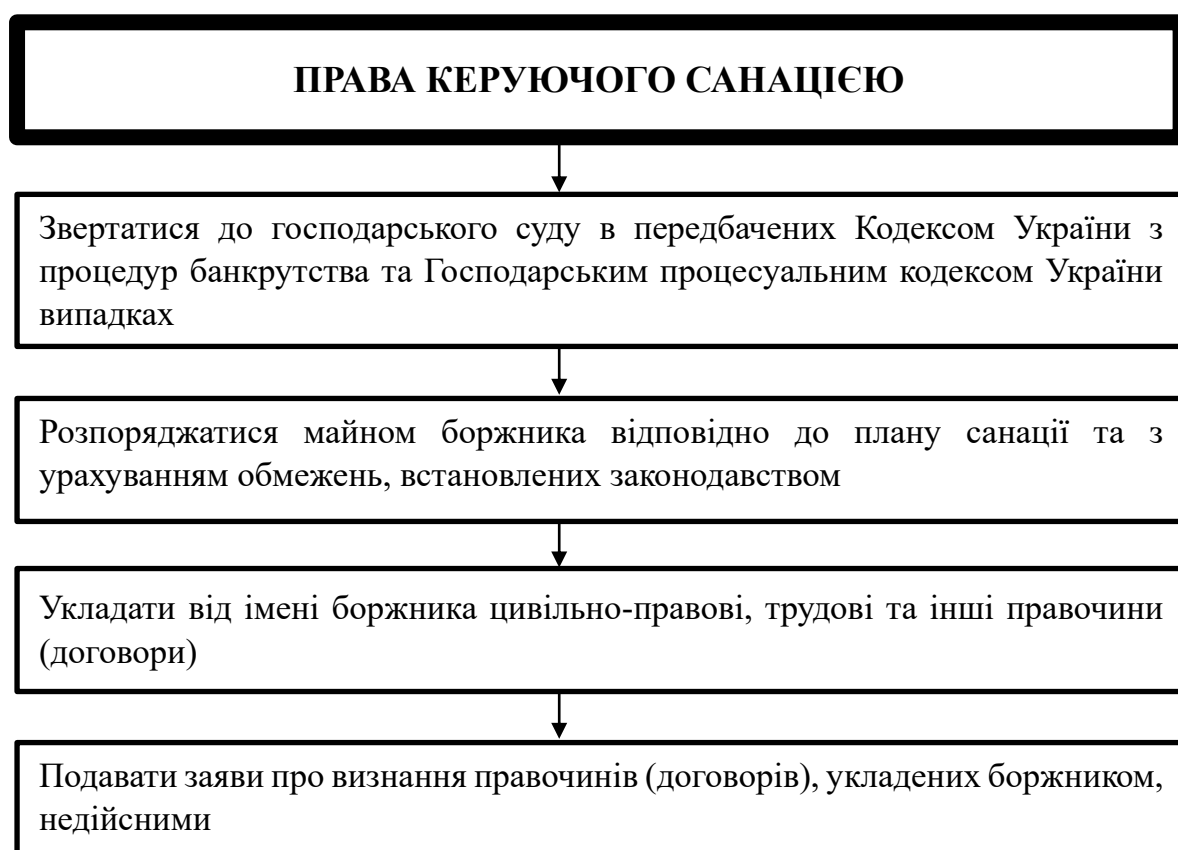

Рисунок 2.3 – Права керуючого санацією

Джерело: оформлено на основі [1].

Керуючий санацією має такі обов'язки (рис. 2.4).

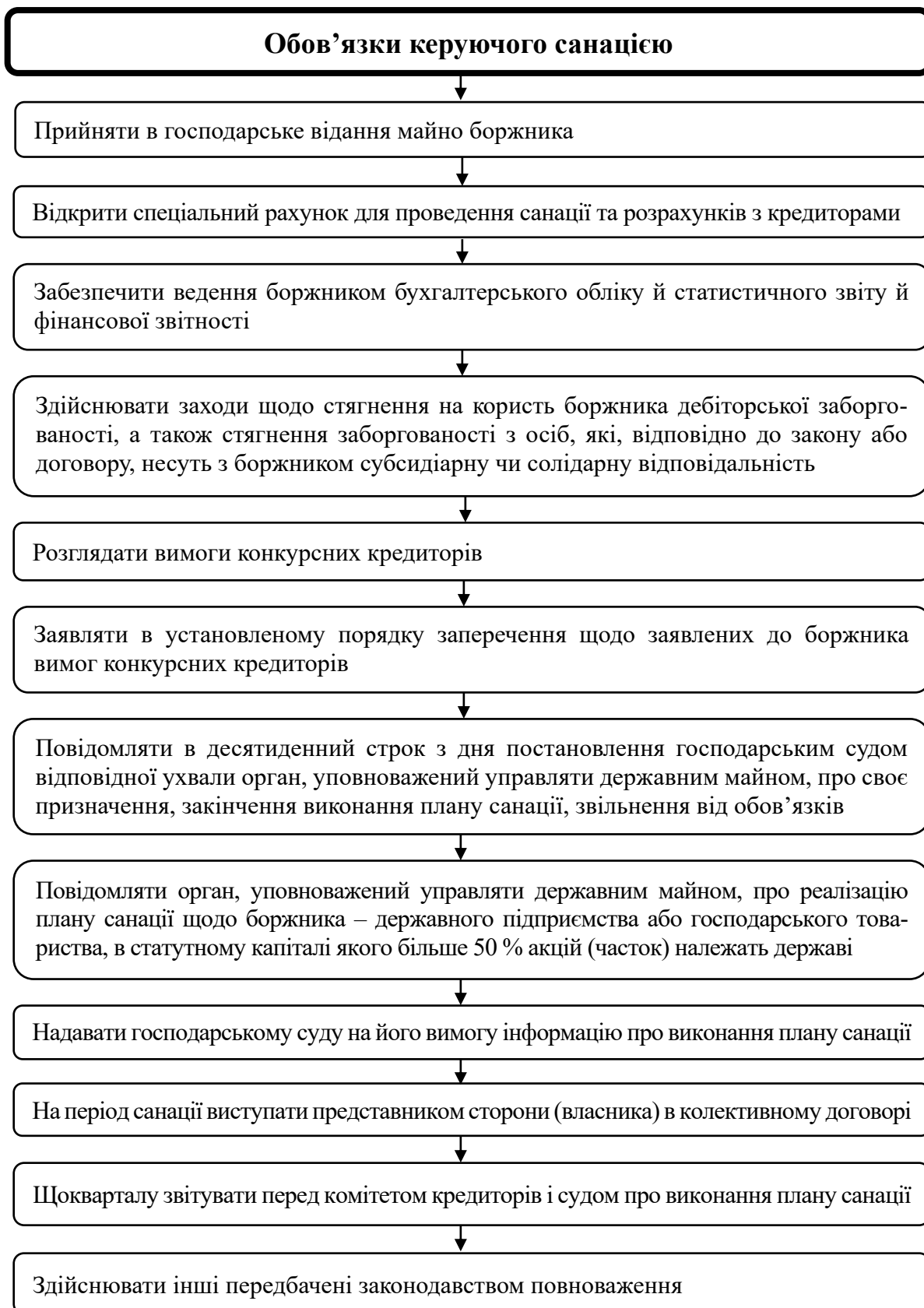

Рисунок 2.4 – Обов'язки керуючого санацією
Джерело: оформлено на основі [1].

Керівник санацією несе відповідальність за свої дії та завдану шкоду третім особам у цивільному, адміністративному та кримінальному праві. Такі особи також можуть бути піддані дисциплінарній відповідальності, яку може накласти Державний орган з питань банкрутства за рішенням Дисциплінарної комісії [1].

2.2.4. План санації боржника, його схвалення кредиторами

План санації боржника передбачено положеннями статті 51 Кодексу України з процедур банкрутства.

У плані санації обов'язково зазначається розмір вимог кожного класу кредиторів, які були б задоволені у разі введення процедури ліквідації боржника.

План санації може бути змінений у порядку, встановленому для його затвердження, має містити заходи щодо відновлення платоспроможності боржника, передбачати строк відновлення платоспроможності боржника. Платоспроможність вважається відновленою за умови погашення вимог кредиторів згідно з реєстром вимог кредиторів.

План санації обов'язково повинен передбачати забезпечення погашення заборгованості боржника з виплати заробітної плати [1].

Відповідно до частини 2 статті 51 Кодексу України з процедур банкрутства заходами щодо відновлення платоспроможності боржника, які містить план санації, можуть бути такі (додаток Щ).

Зверніть увагу! Під реструктуризацією підприємства розуміється здійснення організаційно-господарських, фінансово-економічних, правових, технічних заходів, спрямованих на реорганізацію підприємства, зокрема за допомогою його поділу з переходом боргових зобов'язань до юридичної особи, що не підлягає санації, на зміну форми власності, управління, організаційно-правової форми, що сприятиме фінансовому оздоровленню підприємства, підвищенню ефективності виробництва, збільшенню обсягів випуску конкурентоспроможної продукції та повному або частковому задоволенню вимог кредиторів [1].

Схвалення плану санації кредиторами передбачено статтею 52 Кодексу України з процедур банкрутства.

План санації вважається схваленим класом незабезпечених кредиторів, якщо за його схвалення віддали свої голоси більше половини кредиторів цього класу, а також якщо за нього проголосували не менше половини кредиторів з правом голосу в цьому класі. План санації вважається схваленим класом забезпечених кредиторів, якщо дві третини голосів кредиторів, внесених до цього класу, підтримали його, а також якщо більшість кредиторів, які мають право голосу в цьому класі, проголосували за нього [1].

Зауважимо, що «в іншому випадку вважається, що план санації відхилений відповідним класом кредиторів» [1].

2.2.5. Продаж підприємства – боржника як єдиного майнового комплексу

Продаж у процедурі санації майна боржника як єдиного майнового комплексу передбачено положеннями статті 54 Кодексу України з процедур банкрутства.

Для відновлення фінансової стабільності боржника та задоволення вимог кредиторів план санації може містити продаж усього або частини майна боржника, якщо воно єдиний майновий комплекс або складається з кількох єдиних майнових комплексів [1].

Під час продажу майна боржника як єдиного майнового комплексу всі трудові договори (контракти), укладені до дати такого продажу, залишаються чинними. Водночас права та обов'язки роботодавця переходять до покупця майна боржника.

Сума, отримана від продажу майна боржника як єдиного майнового комплексу, заноситься до майнових активів боржника.

Продаж майна боржника як єдиного майнового комплексу здійснюється на аукціоні згідно з Кодексом України про процедури банкрутства.

Якщо сума, отримана від продажу майна боржника згідно з планом санації, недостатня для задоволення вимог кредиторів за

визначеним планом санації обсягом, керуючий санацією пропонує кредиторам внести зміни до плану санації [1].

Зверніть увагу! Якщо збори кредиторів не схвалили зміни до плану санації, господарський суд оголошує боржника банкрутом і розпочинає ліквідаційну процедуру [1].

2.2.6. Відчуження у процедурі санації майна боржника засобом щодо заміщення активів

Порядок відчуження у процедурі санації майна боржника засобом щодо заміщення активів передбачено положеннями статті 55 Кодексу України з процедур банкрутства.

Для відновлення фінансової стабільності боржника та виплати кредиторам план санації може передбачати продаж усього або частини майна боржника, якщо воно єдиний майновий комплекс або кілька єдиних майнових комплексів, замінюючи активи [1].

Майно боржника може бути передане господарському товариству, яке не є акціонерним товариством і створюється самим боржником. Частки в статутному капіталі такого господарського товариства вважаються майном боржника та використовуються для заміщення активів.

Під час створення господарського товариства йому передаються майнові активи, як-от майно та майнові права, які належали боржнику. Також передаються права вимоги, які були належні боржнику, а також борги перед поточними кредиторами, які входять до складу єдиного майнового комплексу.

Розмір статутного капіталу господарського товариства визначається за допомогою віднімання вимог поточних кредиторів від вартості майна, що передається такому товариству [1].

Якщо коштів, отриманих від продажу майна згідно з планом санації, не вистачає для задоволення вимог кредиторів за визначеним планом санації обсягом, керівник санації пропонує кредиторам внести зміни до плану санації [1].

2.2.7. Продаж у процедурі санації частини майна боржника

Порядок продажу в процедурі санації частини майна боржника передбачено положеннями статті 56 Кодексу України з процедур банкрутства.

З метою відновлення платоспроможності боржника та задоволення вимог кредиторів план санації може також передбачати продаж частини іншого майна боржника, ніж визначеного стст. 54 і 55 Кодексу України з процедур банкрутства.

Продажу в процедурі санації підлягає лише майно боржника, зазначене в затвердженому в установленому порядку плані санації.

Заходи із забезпечення вимог кредиторів щодо частини майна боржника, яка підлягає продажу згідно з планом санації, скасовуються ухвалою господарського суду [1].

Зверніть увагу! Продаж частини майна боржника в процедурі санації здійснюється відповідно до Кодексу України з процедур банкрутства.

2.2.8. Застосування мирової угоди в процесі банкрутства в умовах оновленого законодавства

15 квітня 2023 року набрали чинності зміни до Кодексу України з процедур банкрутства, запроваджені Законом України № 2971-ІХ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України». Цей Закон доповнює Кодекс України з процедур банкрутства новою підставою для закриття провадження у справі про банкрутство: укладення мирової угоди між боржником та кредиторами відповідно до статті 192 Господарського процесуального кодексу України.

Порядок укладання мирової угоди сторін передбачено положеннями статті 192 Господарського процесуального кодексу України.

Мирова угода укладається між сторонами з метою вирішення спору за допомогою взаємних поступок і стосується лише прав та обов'язків цих сторін. У разі потреби сторони можуть внести в угоду питання, які виходять за межі предмета спору, але це повинно бути зроблено так, щоб не порушувати права та законні інтереси третіх осіб.

Сторони мають можливість укласти мирову угоду й повідомити про це суд, подавши спільну письмову заяву на будь-якому етапі судового процесу.

До прийняття судового рішення щодо укладення мирової угоди суд пояснює сторонам наслідки такого рішення та перевіряє, чи не обмежені представники сторін у здійсненні відповідних дій.

Мирова угода, укладена сторонами, підтверджується рішенням суду, в якому вказані умови угоди. Підтверджуючи мирову угоду, суд одночасно закриває провадження у справі [4].

Зверніть увагу! Суд постановляє ухвалу про відмову в затвердженні мирової угоди та продовжує судовий розгляд, якщо:

1) умови мирової угоди, які суперечать закону або порушують права чи охоронювані законом інтереси інших осіб, є невиконуваними;

2) одну із сторін мирової угоди представляє її законний представник, дії якого суперечать інтересам особи, яку він представляє [4].

Питання для самоконтролю

1. Назвіть поняття процедури санації.

2. Які заходи можуть бути зазначені в плані санації для відновлення платоспроможності боржника?

3. Особливості введення процедури санації боржника.

4. Визначте черговість задоволення вимог кредиторів і порядок задоволення кожної черги.

5. Перерахуйте права, обов'язки та відповідальність керуючого санацією.

6. Яка кількість голосів кредиторів потрібна для схвалення плану санації класом забезпечених кредиторів, враховуючи не менше половини кредиторів, які мають право голосу у відповідному класі?

7. Визначте, з якою метою здійснюється збільшення статутного капіталу боржника.

8. Як відбувається відчуження у процедурі санації майна боржника засобом щодо заміщення активів?

9. Як здійснюється відчуження часток у статутному капіталі новоствореного господарського товариства?

10. Яке майно боржника може бути продане під час процедури санації боржника?

Тести для самоконтролю

1. Система заходів, які здійснюються під час провадження у справі про банкрутство з метою запобігання визнанню боржника банкрутом і його ліквідації, спрямованих на оздоровлення фінансово-господарського становища боржника, а також задоволення повним обсягом або частково вимог кредиторів за допомогою реструктуризації підприємства, боргів та активів та/або зміни організаційно-правової та виробничої структури боржника – це:

- а) санація;
- б) санація боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство;
- в) судова санація;
- г) ліквідація.

2. Санація – це:

а) система заходів щодо відновлення платоспроможності боржника, які може здійснювати засновник (учасник, акціонер) боржника, власник майна (орган, уповноважений управляти майном) боржника, інші особи з метою запобігання банкрутству боржника за допомогою вжиття організаційно-господарських, управлінських, інвестиційних, технічних, фінансово-економічних, правових заходів, згідно із законодавством, до відкриття провадження у справі про банкрутство;

б) зупинення виконання боржником грошових зобов'язань і зобов'язань щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), строк виконання яких настав до дня введення мораторію, та припинення заходів, спрямованих на забезпечення виконання цих зобов'язань і зобов'язань щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), застосованих до дня введення мораторію;

в) система заходів з відновлення платоспроможності боржника, яка дає змогу здійснити реструктуризацію його боргів без входження в судові процедури банкрутства, передбачені положеннями ст. 6 Кодексу України з процедур банкрутства;

г) система заходів, що здійснюються під час провадження у справі про банкрутство з метою запобігання визнанню боржника банкрутом і його ліквідації, спрямованих на оздоровлення фінансово-господарського становища боржника, а також задоволення повним обсягом або частково вимог кредиторів за допомогою реструктуризації підприємства, боргів і активів та/або зміни організаційно-правової та виробничої структури боржника.

3. Органи управління боржника впродовж _____ днів з дня прийняття рішення про введення процедури санації та призначення керуючого санацією зобов'язані здійснити передачу керуючому санацією бухгалтерської та іншої документації боржника, його печаток, штампів, матеріальних та інших цінностей:

- а) 5;
- б) 7;
- в) 10;
- г) 15.

4. У разі закриття провадження у справі про банкрутство керуючий санацією впродовж _____ днів з дня прийняття господарським судом відповідного рішення повідомляє про це орган або посадову особу органу, до компетенції яких належить призначення керівника (органів управління) боржника:

- а) 5;
- б) 7;
- в) 10;
- г) 15.

5. Сторона правочину, щодо якого ухвалено рішення керуючим санацією про відмову від його виконання, має право у _____ строк з дня прийняття такого рішення вимагати в установленому порядку відшкодування збитків, що виникли через відмову від виконання договору, у процедурі провадження у справі про банкрутство:

- а) триденний;
- б) п'ятиденний;
- в) десятиденний;
- г) тридцятиденний.

6. За _____ днів до закінчення строку проведення процедури санації, визначеного планом санації, а також за наявності підстав для припинення процедури санації керуючий санацією зобов'язаний подати зборам кредиторів письмовий звіт і повідомити кредиторів про час і місце проведення зборів кредиторів:

- а) 5;
- б) 10;
- в) 15;
- г) 30.

7. Звіт керуючого санацією має бути розглянутий зборами кредиторів не пізніше _____ днів з дня його надходження та не пізніше закінчення строку процедури санації, визначеного в плані санації:

- а) 5;
- б) 10;
- в) 15;
- г) 30.

8. Звіт керуючого санацією, розглянутий зборами кредиторів, і протокол зборів кредиторів не пізніше _____ днів з дня проведення таких зборів надсилаються до господарського суду:

- а) 3;
- б) 5;
- в) 10;
- г) 15.

9. У провадженнях, які регулюються приписами закону, перед поданням звіту до господарського суду за _____ днів до закінчення санації, а також за наявності підстав для її дострокового припинення керуючий санацією зобов'язаний надати комітету кредиторів письмовий звіт і повідомити про час і місце проведення засідання для його затвердження:

- а) 5;
- б) 7;
- в) 10;
- г) 15.

10. Ст. _____ Господарського процесуального кодексу України містить норми щодо укладення мирової угоди з метою врегулювання спору на підставі взаємних поступок і має стосуватися лише прав та обов'язків сторін:

- а) 55;
- б) 57;
- в) 192;
- г) 212.

ТЕМА 2.3

ЛІКВІДАЦІЙНА ПРОЦЕДУРА

2.3.1. Визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури.

2.3.2. Наслідки визнання боржника банкрутом.

2.3.3. Функції господарського суду в ліквідаційній процедурі.

2.3.4. Повноваження ліквідатора.

2.3.5. Особливості продажу майна банкрута.

2.3.6. Черговість задоволення вимог кредиторів.

2.3.1. Визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури

Порядок ухвалення постанови про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури передбачені положеннями статті 58 Кодексу України з процедур банкрутства.

У випадках, передбачених Кодексом України з процедур банкрутства, господарський суд у судовому засіданні за участю сторін ухвалює постанову про визнання боржника банкрутом і відкриває ліквідаційну процедуру.

Суд визначає строк, упродовж якого ліквідатор зобов'язаний здійснити ліквідацію боржника. Цей строк не може перевищувати 12 місяців.

Неявка в судові засідання осіб, які були в належний спосіб повідомлені про час і місце такого засідання, не перешкоджає провадженню у справі [1].

Господарський суд постановляє ухвалу про введення процедури санації боржника, призначення керуючого санацією та затвердження плану санації відповідно до частини сьомої статті 52 Кодексу України з процедур банкрутства.

У разі постановлення господарським судом ухвали про відмову у введенні процедури санації та затвердженні плану санації

стосовно боржника продовжується процедура ліквідації. Постановлення ухвали про відмову у введенні процедури санації та затвердженні плану санації не перешкоджає повторному зверненню до суду з відповідним клопотанням [1].

2.3.2. Наслідки визнання боржника банкрутом

Наслідки визнання боржника банкрутом передбачені положеннями статті 59 Кодексу України з процедур банкрутства.

З дня ухвали господарським судом постанови про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури:

- господарська діяльність банкрута завершується після закінчення технологічного циклу виробництва продукції, якщо її можливо продати. Водночас укладання та виконання договорів, спрямованих на захист майна банкрута або його збереження в належному стані, також можуть продовжуватися. Це можуть бути договори оренди майна, яке тимчасово не використовується, на період до його продажу в процедурі ліквідації та інші подібні угоди;

- виконання всіх грошових зобов'язань банкрута вважається завершеним;

- банкрут не має жодних додаткових зобов'язань, охоплюючи сплату податків і зборів, за винятком витрат, пов'язаних з ліквідаційною процедурою;

- нарахування неустойки (штрафу, пені), відсотків та інших економічних санкцій за всіма видами заборгованості банкрута припиняється;

- інформація про фінансове становище банкрута втрачає конфіденційний статус та не є комерційною таємницею;

- продаж майна банкрута можливий згідно з Кодексом України з процедур банкрутства;

- скасовуються арешт та інші обмеження на майно боржника, який був визнаний банкрутом. Нові арешти або обмеження на розпорядження майном банкрута не можуть бути застосовані;

– повноваження органів управління банкрута щодо управління ним і розпорядження його майном припиняються, якщо цього не було зроблено раніше. Члени виконавчого органу (керівник) банкрута звільняються з роботи у зв'язку з банкрутством підприємства, а також припиняються повноваження власника (органу, уповноваженого управляти майном) майна банкрута [1].

Повідомлення про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури має містити таке (рис. 2.5):

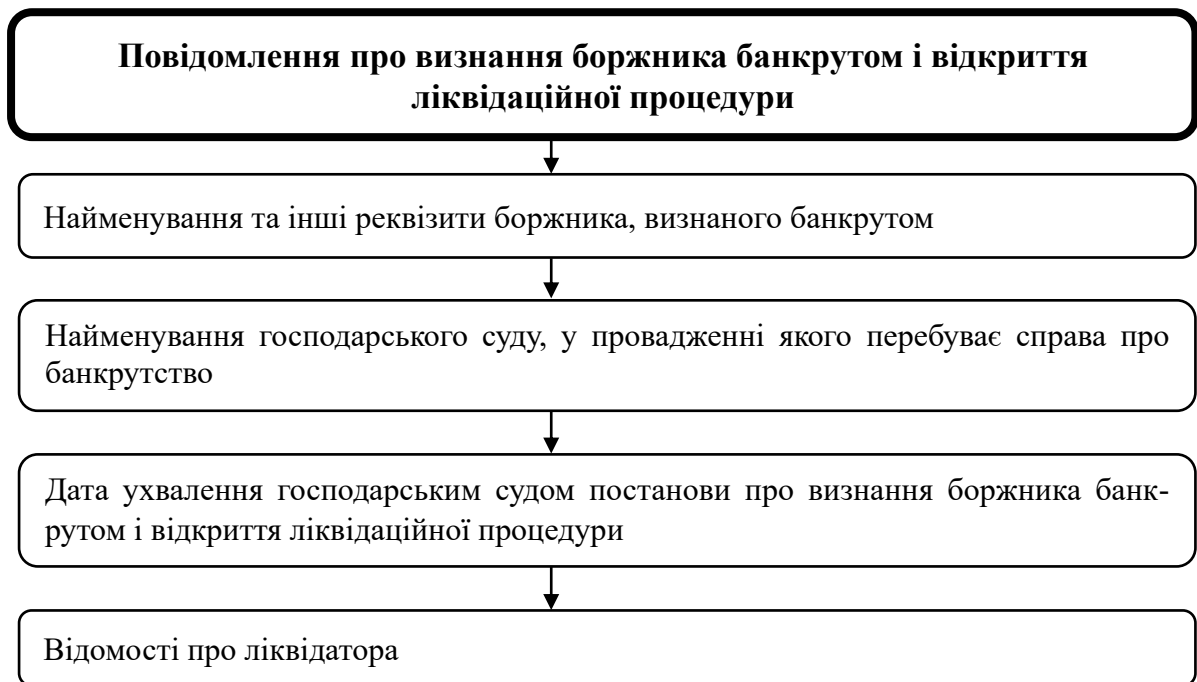

Рисунок 2.5 – Повідомлення про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури

Джерело: оформлено на основі [1].

2.3.3. Функції господарського суду в ліквідаційній процедурі

Функції господарського суду в ліквідаційній процедурі передбачені положеннями статті 60 Кодексу України з процедур банкрутства.

У рішенні про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури господарський суд призначає ліквідатора банкрута з урахуванням вимог, передбачених Кодексом України з

процедур банкрутства, серед арбітражних керуючих, занесених до Єдиного реєстру арбітражних керуючих України.

У процесі ліквідації господарський суд розглядає скарги на дії (або бездіяльність) ліквідатора та виконує інші повноваження, передбачені Кодексом України з процедур банкрутства [1].

У ліквідаційній процедурі господарського суду розглядаються заяви поточних кредиторів, які надійшли після офіційного оприлюднення повідомлення про визнання боржника банкрутом.

Господарський суд розглядає заяви поточних кредиторів у порядку їх надходження. Після розгляду суд ухвалює рішення щодо визнання або відхилення (повністю або частково) вимог таких кредиторів.

Погашення вимог поточних кредиторів здійснюється в порядку черговості, встановленому статтею 64 Кодексу України з процедур банкрутства.

Якщо кредитор висунув вимоги після проведення розрахунків з іншими кредиторами, кошти, які були сплачені цим кредиторами, не підлягають поверненню [1].

2.3.4. Повноваження ліквідатора

Повноваження ліквідатора передбачені положеннями статті 61 Кодексу України з процедур банкрутства.

Ліквідатор з дня свого призначення здійснює такі повноваження (додаток Ю).

Під час виконання своїх обов'язків ліквідатор має право висувати вимоги до третіх осіб, які несуть субсидіарну відповідальність за зобов'язаннями боржника у зв'язку з його банкрутством. Розмір цих вимог визначається як різниця між сумою вимог кредиторів і ліквідаційною масою [1].

Під час проведення ліквідаційної процедури ліквідатор повинен використовувати лише один (ліквідаційний) рахунок боржника в банківській установі. Залишки коштів на інших рахунках перераховують на ліквідаційний рахунок боржника. У випадку якщо кредитором боржника є нерезидент України, ліквідатор має

право використовувати для розрахунків з таким кредитором валютний рахунок боржника в банківській установі. Кошти, які надходять під час проведення ліквідаційної процедури, зараховують на ліквідаційний рахунок боржника. Після оплати витрат, пов'язаних з проведенням ліквідаційної процедури, та сплати основної і додаткової винагороди арбітражного керуючого здійснюють виплати кредиторам у порядку черговості, встановленому Кодексом України з процедур банкрутства [1].

Ліквідатор зобов'язаний подавати комітету кредиторів звіт про свою діяльність не рідше одного разу на місяць. У звіті повинна міститися інформація про фінансовий стан і майно боржника на день відкриття ліквідаційної процедури, а також під час проведення ліквідаційної процедури. Також ліквідатор має надавати інформацію про використання коштів боржника та будь-яку іншу інформацію, яку вимагає комітет кредиторів [1].

Зверніть увагу! Ліквідатор повинен надавати необхідні відомості щодо проведення ліквідаційної процедури за вимогою господарського суду та державного органу з питань банкрутства [1].

2.3.5. Особливості продажу майна банкрута

Особливості продажу майна банкрута передбачені положеннями статті 63 Кодексу України з процедур банкрутства.

Після проведення інвентаризації та отримання згоди на продаж майна ліквідатор здійснює його продаж на аукціоні.

Початковою вартістю продажу є вартість майна, визначена ліквідатором.

Ліквідатор може продавати товари, які швидко псуються, безпосередньо або через організацію роздрібною торгівлі за розумною ціною.

Ліквідатор може продавати виробничі запаси, малоцінні та швидкозношувані предмети безпосередньо або через організацію роздрібною торгівлі за розумною ціною, яка не перевищує ринкову вартість однієї мінімальної заробітної плати.

Під час продажу на аукціоні в ліквідаційній процедурі майна банкрута як єдиного майнового комплексу зміна власника не передбачає переоформлення документів, які засвідчують права на майно, ліцензії та інші дозвільні документи, а також договори оренди. Покупець усього майна боржника як єдиного майнового комплексу стає правонаступником боржника в цій частині.

У цьому випадку новий власник майна боржника має право продовжувати здійснення певних дій щодо провадження господарської діяльності або видів господарської діяльності на підставі раніше виданої боржнику ліцензії або дозвільного документа [1].

2.3.6. Черговість задоволення вимог кредиторів

Черговість задоволення вимог кредиторів передбачено положеннями статті 64 Кодексу України з процедур банкрутства.

Кошти, одержані від продажу майна банкрута, спрямовуються на задоволення вимог кредиторів у порядку, встановленому Кодексом України з процедур банкрутства. Водночас:

1) у першу чергу задовольняються:

– вимоги щодо виплати заборгованості з оплати за виконані роботи та/або надані послуги, а також інші кошти, належні гіг-спеціалістам за гіг-контрактами, укладеними згідно із Законом України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні», та нараховані на ці суми страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування та інше соціальне страхування, зокрема відшкодування кредиту, отриманого на ці цілі;

– вимоги щодо виплати заборгованості із заробітної плати працюючим і звільненим працівникам банкрута, грошові компенсації за всі невикористані дні щорічної відпустки та додаткової відпустки працівникам, які мають дітей, інші кошти, належні працівникам у зв'язку з оплачуваною відсутністю на роботі (оплата часу простою не з вини працівника, гарантії на час виконання державних або громадських обов'язків, гарантії та компенсації у разі службових відряджень, гарантії для працівників, яких направляють для підвищення кваліфікації, гарантії для донорів, гарантії для працівників, яких направляють на обстеження до медичного

закладу, соціальні виплати у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності за рахунок коштів підприємства тощо), а також вихідна допомога, належна працівникам у зв'язку з припиненням трудових відносин, і нараховані на ці суми страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування та інше соціальне страхування, зокрема відшкодування кредиту, отриманого на ці цілі;

– вимоги щодо виплати заборгованості із компенсації збитків, завданих Державному бюджету України внаслідок виконання рішень Європейського суду з прав людини, постановлених проти України;

– вимоги кредиторів за договорами страхування;

– витрати, пов'язані з провадженням у справі про банкрутство в господарському суді;

– витрати кредиторів на проведення аудиту, якщо аудит проводився за рішенням господарського суду за рахунок їхніх коштів;

2) у другу чергу задовольняються вимоги із зобов'язань, що виникли внаслідок заподіяння шкоди життю та здоров'ю громадян, через капіталізацію в ліквідаційній процедурі відповідних платіжів, зокрема, до Фонду соціального страхування України за громадян, які застраховані в цьому Фонді, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, зобов'язань із сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування та інше соціальне страхування, крім вимог, задоволених позачергово, з повернення невикористаних коштів Фонду соціального страхування України, а також вимоги громадян – довіритель (вкладників) довірчих товариств або інших суб'єктів підприємницької діяльності, які залучали майно (кошти) довіритель (вкладників);

3) у третю чергу задовольняються:

– вимоги щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів);

– вимоги центрального органу виконавчої влади, що здійснює управління державним резервом;

4) у четверту чергу задовольняються вимоги кредиторів, не забезпечені заставою;

5) у п'яту чергу задовольняються вимоги щодо повернення внесків членів трудового колективу до статутного капіталу підприємства;

6) у шосту чергу задовольняються інші вимоги [1].

Питання для самоконтролю

1. Коли відбувається визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури?
2. Упродовж якого строку ліквідатор зобов'язаний здійснити ліквідацію банкрута?
3. Чи може бути продовжений строк ліквідації банкрута господарським судом?
4. З якого моменту відкривається ліквідаційна процедура?
5. Яким суб'єктом призначається ліквідатор та на який строк?
6. Які функції виконує господарський суд під час ліквідаційної процедури боржника згідно з Кодексом України з питань банкрутства?
7. Як здійснюється продаж цінних паперів і похідних фінансових інструментів, що належать банкруту?
8. Назвіть повноваження ліквідатора та членів ліквідаційної комісії.
9. Перерахуйте черговість задоволення вимог кредиторів.
10. Скільки існує черг для встановлення порядку задоволення вимог кредиторів відповідно до Кодексу України з процедур банкрутства?

Тести для самоконтролю

1. Суд визначає строк, упродовж якого ліквідатор зобов'язаний здійснити ліквідацію боржника, цей строк не може перевищувати _____ місяців:
  - а) 3;
  - б) 6;
  - в) 9;
  - г) 12.

2. Упродовж _____ днів з дня призначення ліквідатора відповідні посадові особи банкрута зобов'язані передати бухгалтерську й іншу документацію, печатки та штампи, матеріальні й інші цінності банкрута ліквідатору:

- а) 3;
- б) 10;
- в) 14;
- г) 15.

3. У разі наявності коштів, достатніх для повного задоволення всіх вимог однієї черги, задоволення вимог кредиторів цієї черги здійснюється арбітражним керуючим упродовж _____ робочих днів з дня надходження достатньої суми коштів на рахунок боржника:

- а) 3;
- б) 10;
- в) 14;
- г) 15.

4. Арбітражний керуючий здійснює погашення вимог забезпеченого кредитора впродовж _____ робочих днів з дня надходження коштів від реалізації предмета забезпечення:

- а) 3;
- б) 10;
- в) 14;
- г) 15.

5. У першу чергу задовольняються:

а) вимоги щодо виплати заборгованості із компенсації збитків, завданих Державному бюджету України внаслідок виконання рішень Європейського суду з прав людини, постановлених проти України;

б) вимоги щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів);

в) вимоги кредиторів, не забезпечені заставою;

г) вимоги щодо повернення внесків членів трудового колективу до статутного капіталу підприємства.

6. У третю чергу задовольняються:

- а) вимоги щодо повернення внесків членів трудового колективу до статутного капіталу підприємства;
- б) вимоги кредиторів, не забезпечені заставою;
- в) вимоги щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів);
- г) витрати кредиторів на проведення аудиту, якщо аудит проводився за рішенням господарського суду за рахунок їхніх коштів.

7. У четверту чергу задовольняються:

- а) вимоги кредиторів, не забезпечені заставою;
- б) вимоги щодо повернення внесків членів трудового колективу до статутного капіталу підприємства;
- в) вимоги щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів);
- г) витрати кредиторів на проведення аудиту, якщо аудит проводився за рішенням господарського суду за рахунок їхніх коштів.

8. У п'яту чергу задовольняються:

- а) вимоги щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів);
- б) витрати, пов'язані з провадженням у справі про банкрутство в господарському суді;
- в) вимоги щодо повернення внесків членів трудового колективу до статутного капіталу підприємства;
- г) вимоги кредиторів, не забезпечені заставою.

9. Розгляд кредиторами плану санації здійснюється відповідно до статті _____ Кодексу України з процедур банкрутства:

- а) 52;
- б) 58;
- в) 59;
- г) 60.

10. Рішення зборів кредиторів про звернення до господарського суду з клопотанням про введення процедури санації та призначення керуючого санацією приймається зборами кредиторів у порядку, визначеному статтею _____ Кодексу України з процедур банкрутства, для схвалення плану санації:

- а) 52;
- б) 59;
- в) 60;
- г) 64.

ТЕМА 2.4

ОСОБЛИВОСТІ БАНКРУТСТВА ОКРЕМИХ КАТЕГОРІЙ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

2.4.1. Особливості банкрутства страховиків.

2.4.2. Особливості банкрутства фермерського господарства.

2.4.3. Особливості банкрутства державних підприємств і господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 % акцій (часток) належать державі.

2.4.1. Особливості банкрутства страховиків

Особливості банкрутства страховиків передбачені положеннями статті 92 Кодексу України з процедур банкрутства.

Під час розгляду справи про банкрутство страховика учасником провадження у справі про банкрутство визнається Національний банк України.

Арбітражний керуючий у справі про банкрутство страховика повинен скласти іспит за програмою підготовки арбітражних керуючих у справах про банкрутство небанківських фінансових установ [1].

Заява про відкриття провадження у справі про банкрутство страховика може бути подана до господарського суду боржником, від імені якого виступає ліквідатор страховика, призначений судом за клопотанням Національного банку України згідно з частиною третьою статті 105 Цивільного кодексу України, або Національним банком України.

Господарський суд у судовому засіданні за участю сторін ухвалює постанову про визнання страховика банкрутом і відкриває ліквідаційну процедуру в разі неплатоспроможності страховика або недостатності вартості майна страховика для задоволення вимог кредиторів у межах процедури, передбаченої статтею 110 Цивільного кодексу України [1].

Зверніть увагу! Санація страховика до відкриття провадження у справі про банкрутство не допускається [1].

Відповідно до Кодексу України з процедур банкрутства щодо боржника-страховика застосовують такі судові процедури:

- розпорядження майном страховика;
- ліквідація страховика [1].

Зверніть увагу! Процедури, визначені Кодексом України з процедур банкрутства щодо санації боржника після відкриття провадження у справі про банкрутство, не застосовують до страховика [1].

У разі визнання господарським судом страховика банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури вимоги кредиторів за договорами страхування першої черги підлягають задоволенню в такому порядку (додаток Я).

2.4.2. Особливості банкрутства фермерського господарства

Особливості банкрутства фермерського господарства передбачені положеннями статті 95 Кодексу України з процедур банкрутства.

Підставою для визнання фермерського господарства банкрутом є його неспроможність задовольнити впродовж шести місяців після закінчення відповідного періоду сільськогосподарських робіт вимоги кредиторів за грошовими зобов'язаннями та/або виконати зобов'язання щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне та інше соціальне страхування, повернення невикористаних коштів Фонду соціального страхування України [1].

Заява голови фермерського господарства про відкриття провадження у справі про банкрутство подається до господарського суду за наявності письмової згоди всіх членів фермерського господарства. Заява підписується головою фермерського господарства [1].

До заяви голови фермерського господарства про відкриття провадження у справі про банкрутство додаються документи, що містять відомості про:

- склад і вартість майна фермерського господарства;
- склад і вартість майна, що належить членам фермерського господарства на праві власності;
- розмір доходів, які можуть бути одержані фермерським господарством після закінчення відповідного періоду сільськогосподарських робіт [1].

Зверніть увагу! Зазначені документи додаються головою фермерського господарства до відзиву на подану кредитором заяву про відкриття провадження у справі про банкрутство [1].

Голова фермерського господарства може подати до господарського суду план відновлення платоспроможності фермерського господарства впродовж двох місяців з дня прийняття господарським судом заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство фермерського господарства [1].

Якщо фермерське господарство зможе погасити свої грошові зобов'язання за рахунок доходів після завершення сільськогосподарських робіт, то господарський суд введе процедуру розпорядження майном цього господарства в рамках плану відновлення його платоспроможності.

Господарський суд ухвалює постанову щодо введення процедури розпорядження майном фермерського господарства [1].

Процедура розпорядження майном фермерського господарства може бути достроково припинена господарським судом за заявою розпорядника майна чи будь-кого із кредиторів у разі:

- невиконання заходів, передбачених планом відновлення платоспроможності фермерського господарства;
- наявності інших обставин, які свідчать про неможливість відновлення платоспроможності фермерського господарства [1].

Зверніть увагу! Після дострокового припинення процедури розпорядження майном фермерського господарства господарський суд визнає фермерське господарство банкрутом і відкриває ліквідаційну процедуру [1].

2.4.3. Особливості банкрутства державних підприємств і господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 % акцій (часток) належать державі

Особливості банкрутства державних підприємств і господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 % акцій (часток) належать державі, передбачені положеннями статті 96 Кодексу України з процедур банкрутства.

Боржник зобов'язаний надати господарському суду докази, які підтверджують належність боржника до державних підприємств або господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 % акцій (часток) належать державі.

Кабінет Міністрів України вживає заходів для запобігання банкрутству державних підприємств і господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 % акцій (часток) належать державі, визначає оптимальні засоби щодо відновлення їх платоспроможності та координує дії відповідних органів виконавчої влади [1].

Органи виконавчої влади ухвалюють такі рішення (рис. 2.6):

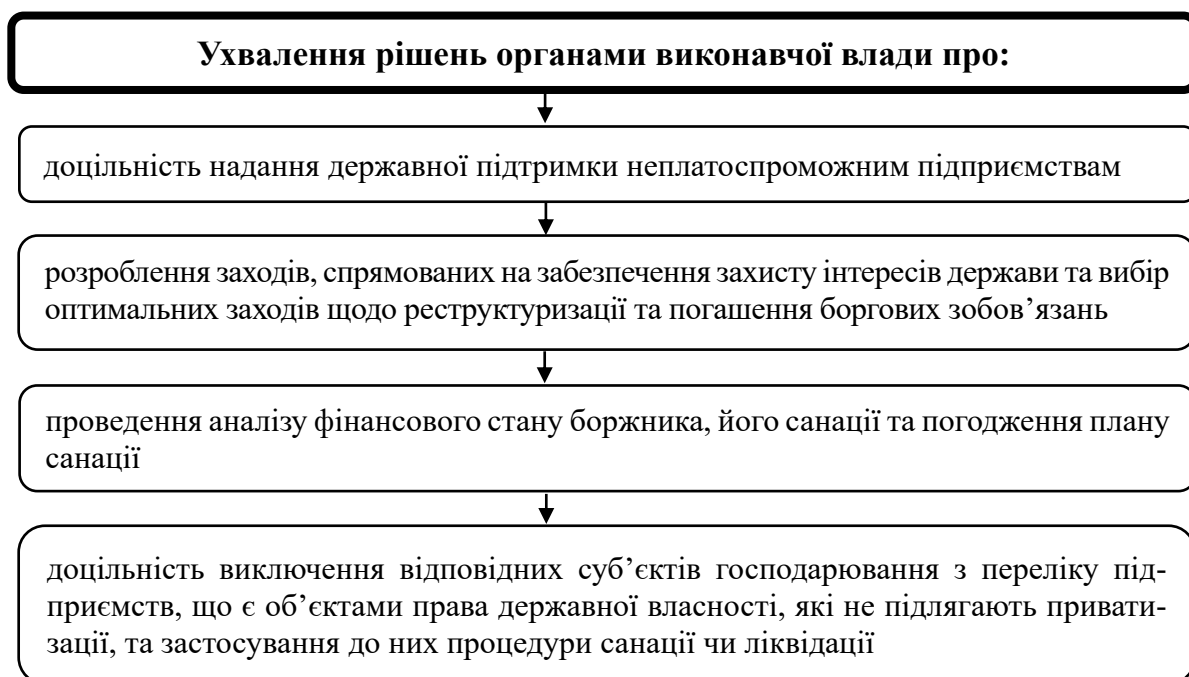

Рисунок 2.6 – Прийняття рішення органами виконавчої влади

Джерело: оформлено на основі [1].

Державні підприємства та господарські товариства в статутному капіталі яких більше 50 % акцій (часток) належать державі, подають на розгляд кредиторів план санації, погоджений з органом (суб'єктом), уповноваженим управляти державним майном [1].

Зверніть увагу! З метою запобігання банкрутству державних підприємств і господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 % акцій (часток) належать державі, може застосовуватися порука [1].

Арбітражний керуючий у справі про банкрутство державних підприємств та господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 % акцій (часток) належать державі, повинен скласти іспит за програмою підготовки арбітражних керуючих у справах про банкрутство державних підприємств і господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 % акцій (часток) належать державі [1].

Державний орган приватизації упродовж одного місяця з дня визнання аукціону з продажу об'єкта приватизації (єдиного майнового комплексу державного підприємства або пакета акцій (часток) суб'єкта господарювання, у статутному капіталі якого частка державної власності становить більше 50 %), проведеного відповідно до частини одинадцятої статті 15 Закону України «Про приватизацію державного і комунального майна», таким, що не відбувся, за наявності підстав, визначених цим Кодексом для відкриття провадження у справі про банкрутство:

– ухвалює рішення про припинення приватизації суб'єкта господарювання, єдиний майновий комплекс або пакет акцій (часток) якого є об'єктом приватизації;

– звертається до господарського суду із заявою про відкриття провадження у справі про банкрутство суб'єкта господарювання, єдиний майновий комплекс або пакет акцій (часток) якого є об'єктом приватизації [1].

Питання для самоконтролю

1. Визначте орган, який повинен бути учасником розгляду провадження у справі про банкрутство страховика.
2. Хто може бути покупцем єдиного майнового комплексу (комплексів) страховика боржника?
3. Вкажіть, уповноважена особа якого органу повинна бути учасником розгляду провадження у справі про банкрутство професійного учасника фондового ринку.
4. Які дії потрібно виконати, якщо цінні папери належать професійному учасникові ринку цінних паперів і допущені до торгів на фондовій біржі?
5. Які є підстави для визнання фермерського господарства банкрутом?
6. На підставі заяви якого суб'єкта здійснюється відкриття провадження у справі про банкрутство фермерського господарства господарським судом?
7. Який захід запобігання банкрутству державних підприємств і підприємств, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує 50 %, може застосовуватися?
8. Упродовж скількох днів господарський суд повідомляє боржника про надходження заяви про визнання іноземної процедури банкрутства?
9. На яких підставах господарський суд відмовляє в задоволенні заяви про визнання іноземної процедури банкрутства?
10. Як здійснюється співпраця з іноземними судами та керуючими іноземною процедурою банкрутства?

Тести для самоконтролю

1. Особливості банкрутства страховиків передбачені положеннями статті _____ Кодексу України з процедур банкрутства:
  - а) 92;
  - б) 95;
  - в) 96;
  - г) 110.

2. Особливості банкрутства фермерського господарства передбачені положеннями статті _____ Кодексу України з процедур банкрутства:

- а) 92;
- б) 95;
- в) 96;
- г) 110.

3. Особливості банкрутства державних підприємств та господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 % акцій (часток) належать державі, передбачені положеннями статті _____ - Кодексу України з процедур банкрутства:

- а) 92;
- б) 95;
- в) 96;
- г) 110.

4. Головою фермерського господарства в _____ строк з дня прийняття господарським судом заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство фермерського господарства може бути подано до господарського суду план відновлення платоспроможності фермерського господарства:

- а) двомісячний;
- б) тримісячний;
- в) п'ятимісячний;
- г) шестимісячний.

5. Процедура розпорядження майном фермерського господарства вводиться на строк закінчення відповідного періоду сільськогосподарських робіт з урахуванням часу, необхідного для реалізації вирощеної (виробленої та переробленої) сільськогосподарської продукції. Зазначений строк не може перевищувати _____ місяців:

- а) 3;
- б) 6;
- в) 10;
- г) 15.

6. Під час процедури санації державних підприємств і господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 % акцій (часток) належать державі, їх нерухоме майно може бути відчужене лише у випадках, передбачених:

- а) Кодексом України з процедур банкрутства;
- б) процедурою ліквідації;
- в) планом санації;
- г) Законом України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні».

7. Умови продажу майна банкрута як єдиного майнового комплексу, визначені статтею _____ Кодексу України з процедур банкрутства, додатково погоджуються арбітражним керуючим з органом, уповноваженим управляти державним майном:

- а) 75;
- б) 79;
- в) 80;
- г) 95.

8. Орган, уповноважений управляти державним майном, зобов'язаний упродовж _____ днів розглянути умови продажу майна та ухвалити одне з рішень, визначених частиною шостою статті 75 Кодексу України з процедур банкрутства:

- а) 3;
- б) 10;
- в) 15;
- г) 30.

9. З метою запобігання банкрутству державних підприємств і господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 % акцій (часток) належать державі, може застосовуватися:

- а) санація;
- б) порука;
- в) реструктуризація;
- г) погашення боргових зобов'язань.

10. У разі завершення другого повторного аукціону з продажу майна банкрута як єдиного майнового комплексу без визначення переможця подальший продаж майна державних підприємств і господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 % акцій (часток) належать державі, здійснюється окремими лотами відповідно до статей _____, _____ і _____ Кодексу України з процедур банкрутства:

- а) 75, 79 і 80;
- б) 79, 80 і 92;
- в) 92, 95 і 96;
- г) 95, 96 і 110.

ТЕМА 2.5

ВІДНОВЛЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ

2.5.1. Новели законодавчого регулювання відносин банкрутства. Фізична особа як суб'єкт банкрутства.

2.5.2. Принципи права банкрутства фізичних осіб.

2.5.3. Провадження у справі про неплатоспроможність фізичних осіб.

2.5.4. Підстави для відкриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи або фізичної особи – підприємця.

2.5.5. Забезпечення вимог кредиторів.

2.5.6. Арбітражний керуючий та адвокат у справах про неплатоспроможність фізичних осіб.

2.5.7. Декларація про майновий стан боржника.

2.5.8. Правочини боржника, визнання їх недійсними. Позовна давність у справах про неплатоспроможність фізичної особи.

2.5.9. Інвентаризація активів боржника – фізичної особи у процедурах відновлення платоспроможності боржника та процедурі погашення боргів.

2.5.10. Реструктуризація боргів фізичних осіб за Кодексом України з процедур банкрутства.

2.5.11. Процедура погашення боргів.

2.5.1. Новели законодавчого регулювання відносин банкрутства. Фізична особа як суб'єкт банкрутства

Модель державного правового регулювання банкрутства визначається спрямованістю законодавства в цій сфері. Ціллю може бути максимальне збереження бізнесу та робочих місць неплатоспроможного боржника або максимальне повернення засобів кредиторам під час його ліквідації. Це призводить до виділення двох законодавчих теорій: «продебіторська», яка надає пріоритетну увагу інтересам боржника, що опинився в кризовому стані та не може сплатити борги за своїми зобов'язаннями, та «прокредиторська», яка більшою мірою захищає інтереси кредиторів [27, с. 108–109].

Метою продебіторської системи є відновлення платоспроможності підприємства та його реабілітація або продаж активів боржника з метою збереження функціонування підприємства. Основна мета полягає в збереженні цілісності підприємства-боржника та збереженні робочих місць, що є вигідним для економіки загалом. Протилежно до цього прокредиторська система діє з презумпцією недобросовісності боржника, тому відповідальність за фінансові проблеми покладається на його керівників [47, с. 9].

21.10.2019 набув чинності Кодекс України з процедур банкрутства, який був ухвалений 21.04.2019. Основною метою цього Кодексу є захист кредиторів. Згідно з ним кредитор може розпочати процедуру банкрутства незалежно від суми боргу та строків непогашення заборгованості. Однак для фізичних осіб, щоб стати банкрутом, потрібно відповідати певним умовам, які встановлені в Кодексі. Наприклад, розмір прострочених зобов'язань повинен бути не менше ніж 30 розмірів мінімальної заробітної плати, погашення кредиту або планових платежів повинно бути припинено на 50 % місячних платежів за кожним договором, повинна бути ухвала про виконавче провадження, яка підтверджує відсутність майна, а також докази того, що боржник не зможе виконати грошових зобов'язань [47, с. 14].

Ухвалення Кодексу України з процедур банкрутства є обґрунтованим та своєчасним для поліпшення правового регулювання механізмів відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом. Однак новий нормативно-правовий акт містить деякі спірні зміни, до яких суспільство та суб'єкти господарювання ще не готові [23, с. 91].

До новел Кодексу України з процедур банкрутства можна віднести таке:

- спрощено порядок ініціювання процедур банкрутства;
- зменшено можливості оскарження проміжних судових актів до касаційної інстанції;
- встановлено можливість відновлення платоспроможності фізичних осіб, що не мають статусу підприємця (ст. 113 Кодексу України з процедур банкрутства);

– передбачено, що провадження у справі про неплатоспроможність боржника – фізичної особи або фізичної особи – підприємця може бути відкрито лише за заявою боржника (ч. 1 ст. 115 Кодексу України з процедур банкрутства);

– встановлено різні процедури для боржників – юридичних осіб і для боржників – фізичних осіб.

До боржників, що є юридичними особами, застосовуються:

- 1) розпорядження майном боржника (розділ 2 Книги третьої);
- 2) санація (розділ 3 Книги третьої);
- 3) ліквідаційна процедура (розділ 4 Книги третьої).

До боржників – фізичних осіб застосовуються:

- 1) реструктуризація боргів;
- 2) процедура погашення боргів.

– встановлено мораторій на стягнення майна громадян України, наданого як забезпечення кредитів в іноземній валюті.

– відбулися зміни у правовому регулюванні, що стосуються арбітражного керуючого;

– визначено особливості, що стосуються продажу майна боржника.

Ключові відмінності та новели нового Кодексу України з процедур банкрутства порівняно із Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» (додаток А-1).

Зверніть увагу! З ухваленням нового Кодексу України з процедур банкрутства з’явилася змога застосовувати процедури банкрутства до фізичних осіб, що не є підприємцями.

Законотворцем вдало запозичено іноземну практику стосовно банкрутства фізичних осіб і досить правильно втілено у вітчизняні реалії, проте залишається сподіватися, що правозастосування у цій сфері піде правильно. Зокрема, інститут банкрутства фізичних осіб в Україні може зіткнутися, з такими проблемами:

– фізичні особи «психологічно» та теоретично недостатньо готові ставати банкрутами;

– процедура є платною і досить складною для заявників-боржників;

– законом не передбачений захист подружжя, батьків, дітей боржника, з якими він нажив майно, що потрапляє до складу ліквідаційної маси [23, с. 91].

Умови відкриття провадження про неплатоспроможність фізичної особи охоплюють:

– наявність прострочених зобов'язань боржника перед кредитором (кредиторами) на суму не менше ніж 30 розмірів мінімальної заробітної плати, що становить 141 690,00 грн станом на 01.01.2020. Ці вимоги можуть бути підтверджені актом звірки грошових вимог;

– зупинення погашення кредитів або інших платежів у розмірі більше ніж 50 % місячних платежів за кожним зобов'язанням упродовж двох місяців;

– винесення постанови у виконавчому провадженні про відсутність майна фізичної особи, на яке може бути звернуте стягнення;

– наявність інших обставин, які свідчать про неплатоспроможність, з урахуванням можливої суб'єктивної оцінки судом;

– подання боржником декларації про свій майновий стан за останні 3 роки, зокрема інформацію про майно, доходи та витрати членів його родини, які перевищують 30 розмірів мінімальної заробітної плати [22].

Правові наслідки відкриття провадження у справі про неплатоспроможність для фізичної особи – боржника мають обмежувальний характер. Господарський суд може вжити заходів для забезпечення вимог кредиторів, як-от заборона укладати договори, передача майна на зберігання, арешт майна, заборона розпоряджатися цінними паперами та нерухомим майном, заборона виїзду за кордон [22].

Зверніть увагу! Після відкриття провадження у справі про неплатоспроможність боржника виникають такі наслідки: перестають нараховуватися штрафні санкції та відсотки за прострочені зобов'язання боржника; встановлюється мораторій на задоволення вимог кредиторів; корпоративні права боржника здійснюється з урахуванням обмежень, встановлених Кодексом України з процедур банкрутства; строк виконання всіх грошових зобов'язань

боржника вважається таким, що настав; відчуження майна боржника будь-яким способом здійснюється за погодженням з арбітражним керуючим, який стає основною фігурою у справі про банкрутство [22].

У процедурі банкрутства фізичної особи є дві стадії: реструктуризація боргів та визнання боржника банкрутом і введення процедури погашення боргів.

Реструктуризація боргів є найбільш оптимальним варіантом завершення справи про банкрутство фізичної особи як для самої особи, так і для кредиторів. Цей процес дає змогу відновити платоспроможність боржника та погасити його зобов'язання. План реструктуризації містить інформацію про вимоги кредиторів, доходи боржника, очікувані майбутні доходи, щомісячну суму для задоволення вимог кредиторів, а також вимоги кредиторів, які можуть бути списані під час виконання плану. Важливою частиною плану є встановлення суми, яка залишається боржнику на побутові потреби, що не може бути меншою за прожитковий мінімум на нього та його сім'ю.

Після схвалення господарським судом плану реструктуризації боржник втрачає право бути поручителем за будь-якими зобов'язаннями інших осіб, укладати договори довічного утримання, переводити борги, брати позики, укладати договори щодо відчуження або обтяження рухомого та нерухомого майна, вартість якого перевищує 10 розмірів мінімальної заробітної плати. Замість цього боржник зобов'язується повідомляти кредиторів про значні зміни у своєму майновому стані, отриманні позики та кредити, придбані на кредит товари впродовж дії плану реструктуризації. Після розгляду звіту про виконання плану реструктуризації господарський суд приймає постанову про закриття провадження у справі про неплатоспроможність через виконання боржником плану реструктуризації боргів [22].

Визнання боржника банкрутом та початок процедури погашення боргів встановлюються рішенням господарського суду у випадку невиконання боржником плану реструктуризації боргів або в разі відсутності схвалення плану реструктуризації впродовж

120 днів з моменту відкриття провадження у справі про неплатоспроможність. У разі визнання боржника банкрутом суд призначає керуючого, який разом з боржником проводить інвентаризацію майна та визначає його вартість для подальшої ліквідації [22].

Кодекс України з процедур банкрутства містить обмеження щодо майна боржника, яке може бути використане для погашення його боргів. Ліквідаційна маса не враховує житло, що є єдиним місцем проживання сім'ї боржника (квартира не більше ніж 60 м², або 13,65 м² на кожного члена сім'ї, або житловий будинок не більше ніж 120 м²), а також інше майно, на яке не може бути звернене стягнення згідно із законодавством. Кошти на рахунках у пенсійних фондах та фондах соціального страхування також не входять до ліквідаційної маси. Суд може вилучити з маси майно, на яке може бути звернене стягнення, якщо воно необхідне для задоволення нагальних потреб боржника або його сім'ї або якщо його вартість не перевищує 10 мінімальних заробітних плат і не впливає на задоволення вимог кредиторів. Проте загальна вартість такого майна не може перевищувати 30 мінімальних заробітних плат [22].

Переваги та недоліки процедури банкрутства фізичної особи [22]:

Переваги:

- реструктуризація або списання боргів фізичної особи виключно в законній площині за допомогою суду й арбітражного керуючого;
- введення мораторію на задоволення вимог кредиторів, що призводить до зупинки збільшення боргу та відсутності штрафних санкцій;
- повне погашення або списання заборгованості, незалежно від суми боргу;
- обмеження стягнення майна боржника, щоб не перевищувало його власність;
- неможливість передачі боргів у спадок і можливість почати життя з чистого аркуша;
- зняття всіх обмежень через 5 років після процедури банкрутства;
- забуття процедури банкрутства як «страшного сну»;
- скасування всіх арештів.

Недоліки:

- обов'язкова участь арбітражного керуючого, оплата його послуг і судового збору;
- повідомлення іншої сторони договору про неплатоспроможність перед укладанням кредитних договорів, договорів позики, застави;
- обмеження ділової репутації впродовж 3 років після визнання банкрутом та заборона повторного ініціювання процедури впродовж 5 років;
- заборона відчуження майна боржника під час процедури банкрутства [22].

2.5.2. Принципи права банкрутства фізичних осіб

Основні спеціальні принципи українського права неплатоспроможності фізичних осіб, які впливають на зміст його норм, охоплюють такі:

1. Принцип винятковості процедур неплатоспроможності фізичних осіб полягає в тому, що ці процедури передбачають відступ від принципу належного виконання зобов'язань і повного погашення боргів у зв'язку з певними, винятковими обставинами, які є скрутними та не залежать від волевиявлення фізичної особи щодо погашення боргів. Ця винятковість призводить до закріплення у Книзі четвертій Кодексу України з процедур банкрутства необхідної та достатньої сукупності матеріальних та процесуальних підстав для відкриття справи про неплатоспроможність фізичної особи.

2. Принцип виключності процедур неплатоспроможності фізичної особи полягає в тому, що жодні примусові стягнення та судові позови до боржника не можуть існувати поза процедурами банкрутства, за винятком випадків, прямо передбачених законом. Ця виключність обумовлена необхідністю концентрації майнової бази боржника та організації кредиторів для вирішення питання про реструктуризацію боргу за рахунок майна боржника.

3. Принцип реалізації відносин банкрутства (неспроможності) у відповідній процесуальній формі (в межах провадження у справі про неплатоспроможність) полягає в тому, що всі основні юридичні факти в провадженні про неплатоспроможність фізичної особи встановлюються за допомогою процесуальних рішень господарського суду на підставі застосування Кодексу України з процедур банкрутства, а в частині, не врегульованій Кодексом України з процедур банкрутства, – за Господарським процесуальним кодексом України (наприклад, порядок апеляційного оскарження, технічного фіксування судового процесу, порядок вжиття заходів забезпечення позову, представництва тощо).

4. Принцип проведення процедур неплатоспроможності фізичних осіб арбітражним керуючим полягає в тому, що господарський суд не здійснює безпосередніх організаційно-розпорядчих дій та контролю щодо боржника та його майна, залучаючи у справу спеціального суб'єкта – арбітражного керуючого. Саме арбітражний керуючий відповідає за пошук, витребування, управління та розпорядження майном боржника. Залежно від стадії розгляду справи про відновлення платоспроможності фізичної особи, арбітражний керуючий може бути керуючим реструктуризацією або керуючим реалізацією.

5. Принцип конкурентної взаємодії кредиторів щодо вимог до боржника та його майна. Цей принцип відображає основну ідею права неплатоспроможності фізичної особи як процесу конкуренції, який встановлює правила захисту конкуруючих кредиторів, вимоги яких не мають застави.

6. Принцип пріоритетності відновлювальних процедур неплатоспроможності (реструктуризації боргів) перед процедурами примусового розпродажу майна (процедури погашення боргів) проявляється в послідовності застосування цих процедур господарським судом. Крім того, процедура погашення боргів застосовується лише у випадку, коли учасникам процесу не вдалося досягти мети попередньої процедури.

7. Принцип забезпечення мінімального майнового стандарту боржника та його родини, який відповідає їх мінімальним потребам у житті.

8. Принцип обмеження правочинності боржника (неплатоспроможної фізичної особи) полягає в тому, що він не може вільно розпоряджатися своїм майном та управляти своїми справами у встановленому законом порядку. Цей принцип виявляється через обмеження, встановлені Кодексом України з процедур банкрутства, які обмежують право боржника здійснювати певні дії.

9. Принцип безперервності процедур банкрутства полягає в тому, що весь комплекс процедур реструктуризації або продажу майна неплатоспроможної фізичної особи здійснюється впродовж часу відкриття та закриття справи про неплатоспроможність. Навіть якщо план реструктуризації реалізується впродовж тривалого періоду часу, це не призводить до зупинення провадження. Цей принцип також проявляється в тому, що провадження про банкрутство не може бути закрите через певні прогалини або суперечності законодавства.

10. Принцип добросовісності передбачає, що процедури банкрутства фізичної особи призначені для добросовісних боржників [8, с. 10–14].

2.5.3. Провадження у справі про неплатоспроможність фізичних осіб

Згідно зі ст. 113 Кодекс України з процедур банкрутства провадження у справах про неплатоспроможність боржника – фізичної особи, фізичної особи – підприємця здійснюється в порядку, визначеному Кодексом України з процедур банкрутства для юридичних осіб, з урахуванням особливостей, встановлених книгою четвертою [1].

Зверніть увагу! Провадження у справі про неплатоспроможність боржника – фізичної особи має певні особливості. Наприклад, банкрутство юридичної особи може бути ініційовано як кредитором, так і самим боржником. У випадку з фізичною особою провадження у справі про неплатоспроможність може бути відкрито лише за заявою самого боржника. Якщо кредитор ініціює справу про банкрутство юридичної особи, то потрібно сплатити

судовий збір, а в разі власного банкрутства – ні. Вимоги до заяви кредитора про відкриття провадження у справі про банкрутство є виключно формальними: докази сплати судового збору, довіреність або інший документ, що підтверджує повноваження представника в разі підписання заяви ним, докази внесення винагороди арбітражному керуючому, докази відправлення боржнику копії заяви та додаткових документів. Під час подання заяви про банкрутство необхідно додати значну кількість доказів відповідно до частини 4 статті 34 і статті 116 Кодексу України з процедур банкрутства. Існують конкретні підстави для закриття провадження у справі про неплатоспроможність боржника – фізичної особи згідно з частиною 7 статті 123 Кодексу України з процедур банкрутства [11, с. 54–55].

2.5.4. Підстави для відкриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи або фізичної особи – підприємця

Відкриття провадження у справі про неплатоспроможність є важливою стадією для справи про банкрутство. Після відкриття провадження у справі про неплатоспроможність правовий статус боржника зазнає змін (зокрема, арешт майна боржника та інші обмеження щодо розпорядження майном можуть бути застосовані лише господарським судом у межах провадження у справі про неплатоспроможність). Попередньо накладені арешти й обмеження можуть бути скасовані за рішенням господарського суду, водночас припиняється нарахування штрафів, фінансових санкцій та відсотків за зобов'язаннями боржника. Після початку провадження у справі про банкрутство боржник фактично виходить за межі доступу кредиторів у частині примусового стягнення боргу. Тому необґрунтоване відкриття провадження у справі про банкрутство може пошкодити інтересам кредиторів [11, с. 55].

Підстави для відкриття провадження у справі про неплатоспроможність (стаття 115 Кодексу України з процедур банкрутства) (додаток Б-1).

Стадія відкриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи складається з декількох етапів. Першим етапом є подання боржником заяви про власне банкрутство. Цей етап є обов'язковим, тому що за відсутності заяви боржника справа про неплатоспроможність фізичної особи не може існувати» [11, с. 55–56].

Заява про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність (стаття 116 Кодексу України з процедур банкрутства) (додаток В-1; додаток Г-1).

Зверніть увагу! Для того щоб фізична особа ініціювала процедуру власного банкрутства, такий боржник повинен подати до господарського суду заяву, вимоги до змісту якої встановлені в частині 2 статті 116 Кодексу України з процедур банкрутства. У заяві повинні бути вказані найменування господарського суду, до якого подається заява, анкетні дані боржника, виклад обставин, що стали підставою для звернення до суду, а також перелік додатків. У частині 3 статті 116 Кодексу України з процедур банкрутства наведено список додатків. У п. 14 цієї частини зазначено інші документи, які підтверджують наявність підстав, визначених статтею 115 Кодексу України з процедур банкрутства. Визначення цих документів покладено на боржника і господарський суд, який вирішуватиме питання про прийняття такої заяви до розгляду [11, с. 56].

На другому етапі вказаної стадії можливе прийняття заяви про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність. Цей етап є необов'язковим. Після отримання заяви від боржника про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність (фізичної особи) суд може прийняти її, відмовити у прийнятті, повернути або залишити без руху. Остання дія суду, хоча і не передбачена статтею 117 Кодексу України з процедур банкрутства, проте це передбачено частиною 3 статті 37 Кодексу України з процедур банкрутства. Підстави для відмови у прийнятті заяви або її повернення чітко визначені в Кодексі України з процедур банкрутства, а залишення заяви без руху має відсилювальний характер до статті 174 Господарського процесуального кодексу України. Зі свого боку частина 1 статті 174 Господарського кодексу України відсилає до додержання вимог, викладених у статтях 162, 164, 172

Господарського кодексу України. Стаття 162 Господарського процесуального кодексу України не відповідає вимогам Кодексу України з процедур банкрутства і містить вимоги, які йому не властиві. Наприклад, інформація про проведення досудового порядку врегулювання спору – у випадку, коли законом передбачений обов’язковий досудовий порядок врегулювання спору, інформація про заходи забезпечення доказів або підготовки до подання позову, попередній (орієнтовний) розрахунок судових витрат, які позивач поніс і планує понести у зв’язку з розглядом справи, підтвердження позивача про відсутність інших позовів до того самого відповідача з тим самим предметом і підставами [11, с. 57].

Прийняття заяви про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність (стаття 117 Кодексу України з процедур банкрутства) (додаток Д-1).

Третім етапом є, власне, відкриття провадження у справі про неплатоспроможність. Він настає, якщо пройдено два попередніх етапи, а в підготовчому засіданні господарський суд встановив наявність підстав для відкриття провадження у справі про неплатоспроможність [11, с. 54–55, с. 57].

Відкриття провадження у справі про неплатоспроможність (стаття 119 Кодексу України з процедур банкрутства) (додаток Е-1; додаток Ж-1).

Зверніть увагу! Під час відкриття провадження суд повинен перевірити повноту доданих боржником доказів. У разі надання боржником недостовірних відомостей у декларації або вчинення дій щодо ухилення від погашення боргу перед кредиторами, а також у разі наявності судового рішення про притягнення боржника до адміністративної або кримінальної відповідальності за неправомірні дії, пов’язані з неплатоспроможністю, суд має право закрити провадження у справі [11, с. 61].

Наслідки відкриття провадження у справі про неплатоспроможність боржника (стаття 120 Кодексу України з процедур банкрутства) (додаток И-1).

2.5.5. Забезпечення вимог кредиторів

Забезпечення вимог кредиторів (стаття 118 Кодексу України з процедур банкрутства) таке:

1. Господарський суд має право за вмотивованим клопотанням сторін у справі про неплатоспроможність чи зі своєї ініціативи вжити заходів для забезпечення вимог кредиторів.

Заходи для забезпечення вимог кредиторів вживаються господарським судом у порядку та на умовах, визначених у Книзі третій Кодексу України з процедур банкрутства.

2. До заходів для забезпечення вимог кредиторів належать, зокрема:

- заборона боржнику укладати правочини (договори);
- зобов'язання боржника передати майно, інші цінності на зберігання третім особам;
- вчинення або утримання від вчинення певних дій;
- заборона боржнику розпоряджатися його нерухомим майном та цінними паперами;
- накладення арешту на конкретне майно боржника;
- інші заходи для збереження майна боржника;
- заборона виїзду боржника за кордон [1].

2.5.6. Арбітражний керуючий та адвокат у справах про неплатоспроможність фізичних осіб

Загальні права та обов'язки арбітражного керуючого та адвоката визначені статтею 42 Господарського процесуального кодексу України.

Права та обов'язки учасників справи (стаття 42 Господарського процесуального кодексу України):

1. Учасники справи мають право:
  - 1) ознайомлюватися з матеріалами справи, робити з них витяги, копії, одержувати копії судових рішень;

2) подавати докази; брати участь у судових засіданнях, якщо інше не визначено законом; брати участь у дослідженні доказів; ставити питання іншим учасникам справи, а також свідкам, експертам, спеціалістам;

3) подавати заяви та клопотання, надавати пояснення суду, наводити свої доводи, міркування щодо питань, які виникають під час судового розгляду, і заперечення проти заяв, клопотань, доводів і міркувань інших осіб;

4) ознайомлюватися з протоколом судового засідання, записом фіксування судового засідання технічними засобами, робити з них копії, подавати письмові зауваження з приводу їх неправильності чи неповноти;

5) оскаржувати судові рішення у визначених законом випадках;

6) користуватися іншими визначеними законом процесуальними правами.

2. Учасники справи зобов'язані:

1) виявляти повагу до суду та до інших учасників судового процесу;

2) сприяти своєчасному, всебічному, повному й об'єктивному встановленню всіх обставин справи;

3) з'являтися в судові засідання за викликом суду, якщо їх явка визнана судом обов'язковою;

4) подавати усі наявні в них докази в порядку та строки, встановлені законом або судом, не приховувати доказів;

5) надавати суду повні й достовірні пояснення з питань, які ставляться судом, а також учасниками справи в судовому засіданні;

6) виконувати процесуальні дії у встановлені законом або судом строки;

7) виконувати інші процесуальні обов'язки, визначені законом або судом [4].

Арбітражний керуючий у справі про неплатоспроможність фізичної особи користується всіма правами арбітражного керуючого відповідно до законодавства, зокрема має право (рис. 2.7):

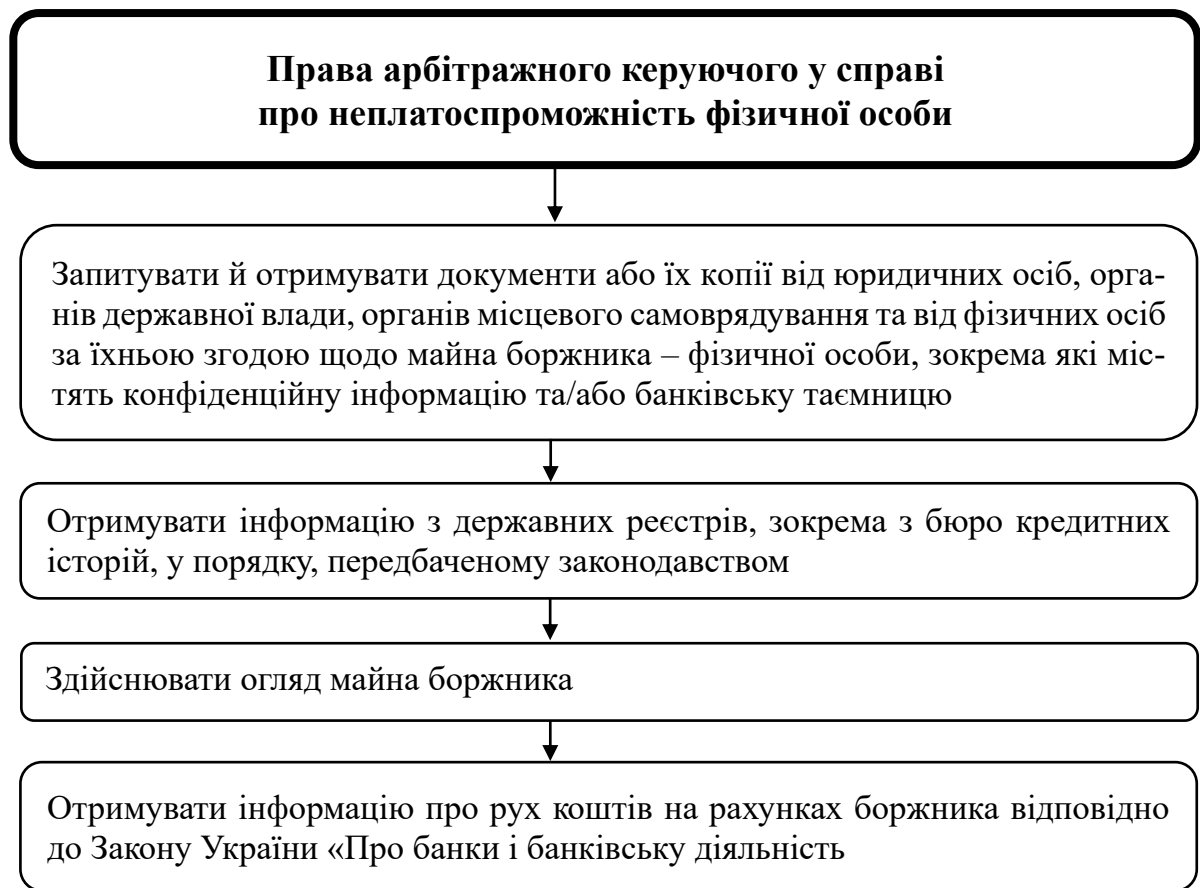

Рисунок 2.7 – Права арбітражного керуючого у справі про неплатоспроможність фізичної особи

Джерело: [13].

Зверніть увагу! Кодексом України з процедур банкрутства передбачені загальні та спеціальні права й обов’язки арбітражного керуючого.

Права й обов’язки арбітражного керуючого (стаття 12 Кодексу України з процедур банкрутства) (додаток К-1; додаток Л-1).

Зверніть увагу! Під час реалізації своїх прав та обов’язків арбітражний керуючий зобов’язаний діяти добросовісно, розсудливо та з метою, з якою ці права та обов’язки надано (покладено).

Під час реалізації своїх прав та обов’язків арбітражний керуючий зобов’язаний додержуватися вимог Закону України «Про запобігання корупції» щодо обмеження використання своїх повноважень з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб, одержання дарунків (пожертв) [1].

Арбітражний керуючий у справі про неплатоспроможність фізичної особи зобов'язаний (рис. 2.8):

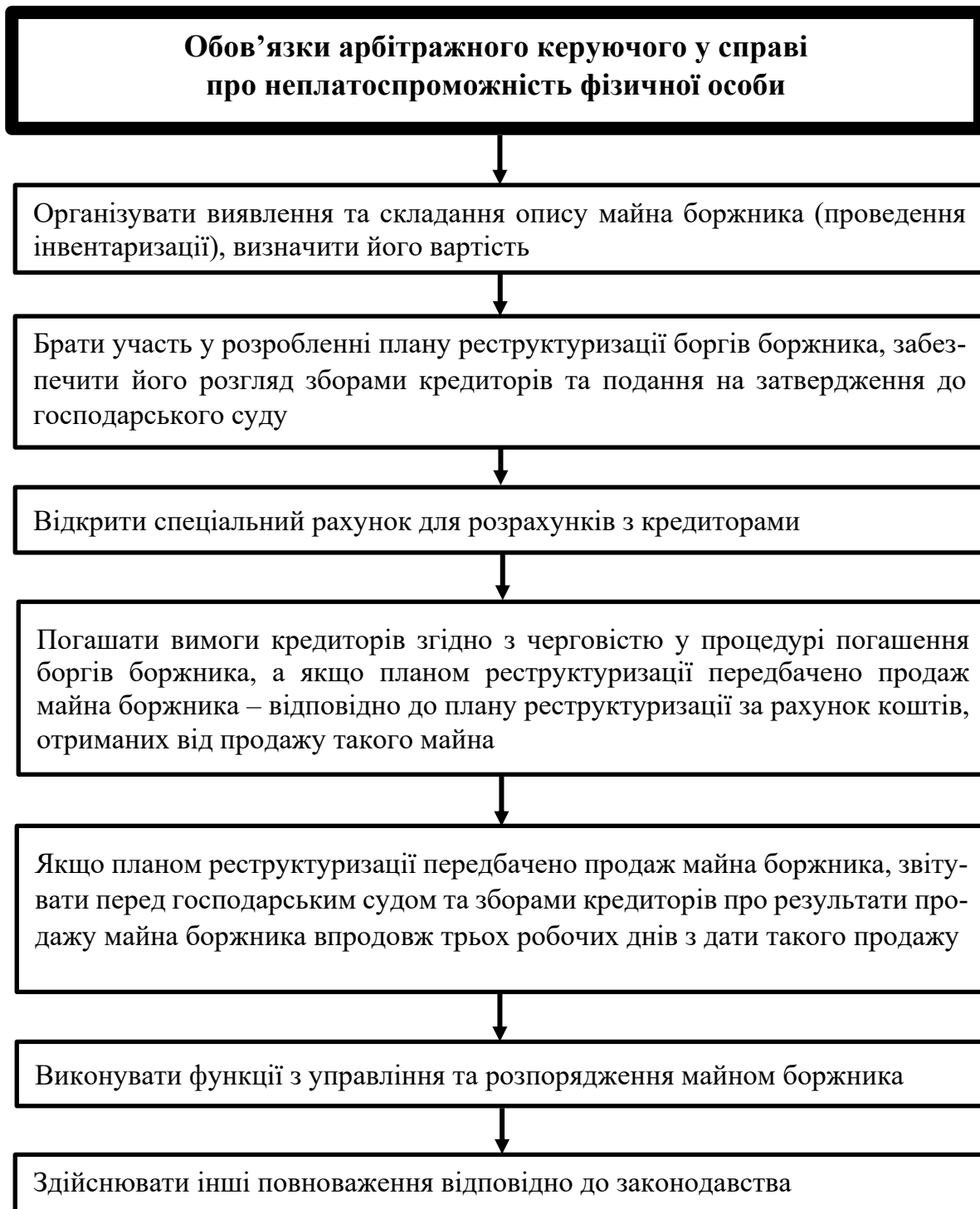

Рисунок 2.8 – Обов'язки арбітражного керуючого у справі про неплатоспроможність фізичної особи
Джерело: сформовано на основі [13].

Адвокат є тим самим учасником, якого до участі у процесі залучають учасники справи: боржник, кредитори, сам арбітражний керуючий, інвестор тощо. Саме від того, чиї інтереси покликаний представляти адвокат, і залежить обсяг його повноважень [8, с. 27].

Зверніть увагу! Обсяг прав та обов'язків повною мірою залежить від того, інтереси кого з учасників він представляє.

Відповідно до частини 1 статті 1 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» «адвокат – це фізична особа, яка здійснює адвокатську діяльність на підставах та в порядку, що передбачені цим Законом» [33].

Згідно з частиною 1 стаття 4 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» «адвокатська діяльність здійснюється на принципах верховенства права, законності, незалежності, конфіденційності та уникнення конфлікту інтересів» [33].

Зауважимо, що крім загальних прав та обов'язків, що визначені Господарським процесуальним кодексом України, адвокат має повноваження, якими наділив його клієнт (боржник, кредитор, інвестор тощо) [8, с. 29].

Професійні права адвоката (стаття 20 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність») (додаток М-1).

Професійні обов'язки адвоката (стаття 21 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність») (додаток Н-1).

Арбітражний керуючий порівняно з адвокатом, має чітко регламентовані та обмежені Кодексом України з процедур банкрутства права і обов'язки. Крім того, положення арбітражного керуючого завжди має ґрунтуватись на позиції нейтралітету щодо будь-якої зі сторін, тоді як адвокат має чітку правову лінію захисту інтересів конкретного клієнта [8, с. 29].

Зверніть увагу! Спільна робота арбітражного керуючого й адвоката сприятиме забезпеченню балансу між можливостями боржника й задоволенням вимог кредиторів, що сприятиме сталому розвитку інституту банкрутства фізичних осіб в Україні [8, с. 30].

2.5.7. Декларація про майновий стан боржника

Відповідно до пункту 1 частини 7 статті 123 Кодексу України з процедур банкрутства, суд приймає рішення про закриття провадження у справі за клопотанням зборів кредиторів, сторони у справі або з власної ініціативи, якщо: боржником у декларації про майновий стан зазначена неповна та/або недостовірна інформація про майно, доходи та витрати боржника і членів його сім'ї, якщо боржник упродовж семи днів після отримання звіту керуючого реструктуризацією про результати перевірки такої декларації не надав суду виправлену декларацію про майновий стан з повною та достовірною інформацією щодо майна, доходів і витрат боржника й членів його сім'ї.

Крім того, господарський суд упродовж одного року з дня закриття провадження у справі про неплатоспроможність з підстав, визначених цією частиною, не може відкрити провадження в новій справі про неплатоспроможність щодо того самого боржника [1].

Зверніть увагу! 1. Декларація про майновий стан боржника у справі про неплатоспроможність заповнюється фізичною особою або фізичною особою – підприємцем.

2. Боржник подає декларацію за три роки (за кожен рік окремо), що передували року подання до суду заяви про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність.

Боржник також подає декларацію за рік, в якому подається заява про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність, станом на перше число місяця, що передує місяцю подання заяви до суду.

3. Декларація заповнюється власноруч або з використанням засобів комп'ютерної техніки українською мовою та не повинна містити виправлень, підчисток, помарок, дописок і закреслень.

4. Декларація заповнюється і підписується особисто боржником із зазначенням дати її складання та подається до господарського суду в паперовому вигляді або засобами електронного зв'язку в електронній формі з дотриманням вимог законів щодо електронного документообігу із застосуванням власного кваліфікованого електронного підпису [39].

Зверніть увагу! У декларації зазначаються об'єкти незавершеного будівництва, якщо вони (рис. 2.9):

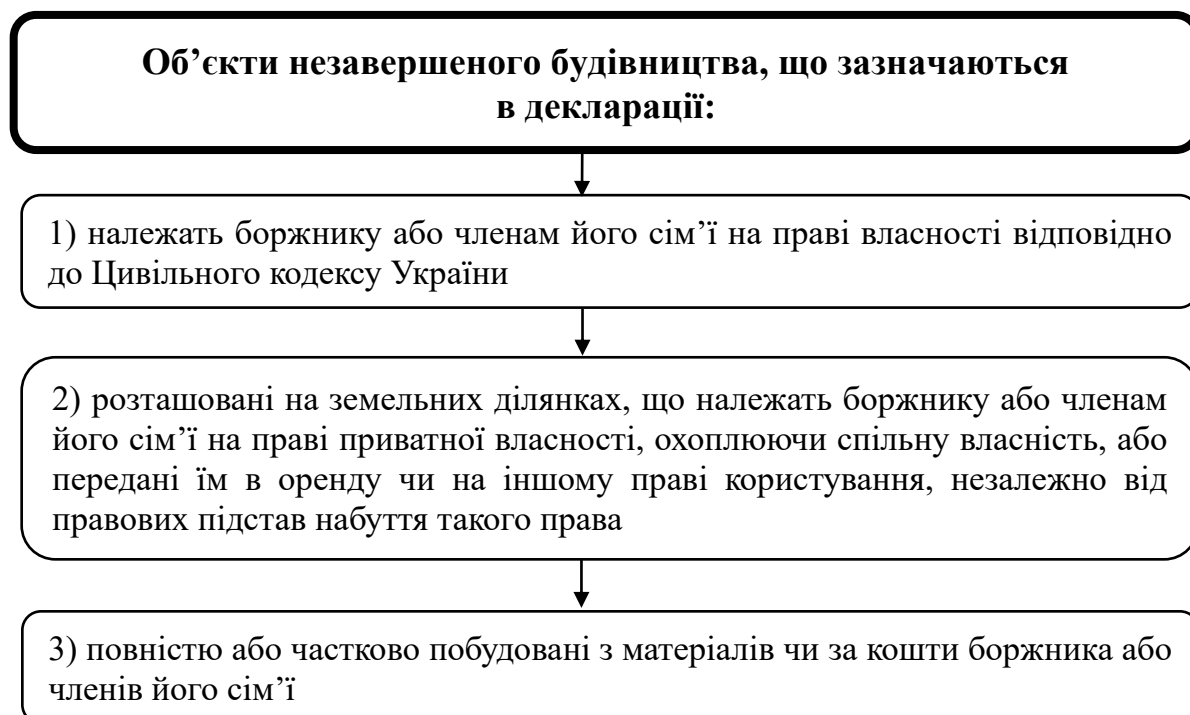

Рисунок 2.9 – Об'єкти незавершеного будівництва, що зазначаються у декларації

Джерело: [39].

Декларація про доходи та майно боржника юридичної особи (додаток П-1).

2.5.8. Правочини боржника, визнання їх недійсними. Позовна давність у справах про неплатоспроможність фізичної особи

Відповідно до статті 215 Цивільного кодексу України підставою недійсності правочину є недодержання в момент вчинення правочину стороною (сторонами) вимог, які встановлені частинами першою-третьою, п'ятою та шостою статті 203 Цивільного кодексу України. Недійсним є правочин, якщо його недійсність встановлена законом (нікчемний правочин). У цьому разі визнання такого правочину недійсним судом не вимагається. У випадках, встановлених Цивільним кодексом України, нікчемний правочин

може бути визнаний судом дійсним. Якщо недійсність правочину прямо не встановлена законом, але одна зі сторін або інша заінтересована особа заперечує його дійсність на підставах, встановлених законом, такий правочин може бути визнаний судом недійсним (оспорюваний правочин) [2].

Зверніть увагу! Питання недійсності правочинів, вчинених неплатоспроможним боржником, регулюється не лише загальним правовим регулюванням у Цивільному кодексі України, але й законодавством про банкрутство. Кодексом України з процедур банкрутства розширено перелік підстав, згідно з якими правочини боржника можуть бути визнані недійсними. Нові підстави для визнання правочинів боржника недійсними охоплюють укладення договору з заінтересованою особою та укладення договору дарування. Крім того, статтею 42 Кодексу України з процедур банкрутства розподілено підстави для визнання правочинів боржника недійсними на дві групи. Перша група містить підстави, з яких правочини можуть бути визнані недійсними господарським судом у разі завдання збитків боржнику або кредиторам. Друга група містить підстави, з яких правочини можуть бути визнані недійсними господарським судом незалежно від завдання збитків. Також Кодекс України з процедур банкрутства значно збільшив так званий «підозрілий» період, тобто час, упродовж якого правочини боржника можуть бути визнані недійсними, від одного до трьох років. Визнання правочинів недійсними у процедурі банкрутства, з одного боку, є механізмом захисту прав кредиторів боржника, а з іншого – може негативно вплинути на права та інтереси добросовісних контрагентів такого боржника [14, с. 344–345].

Зауважимо, що визнання правочинів (договорів) недійсними не призводить до припинення правовідносин, що виникли в результаті цих правочинів (договорів). Тому кредитор, який стикається з недійсним правочином (договором), має право вибору – вимагати погашення свого боргу насамперед в рамках процедури банкрутства або вимагати виконання зобов'язання боржником у натурі після припинення провадження у справі про банкрутство [14, с. 344].

Підстави, з яких правочини боржника можуть бути визнані недійсними (статті 42 Кодексу України з процедур банкрутства) (рис. 2.10):

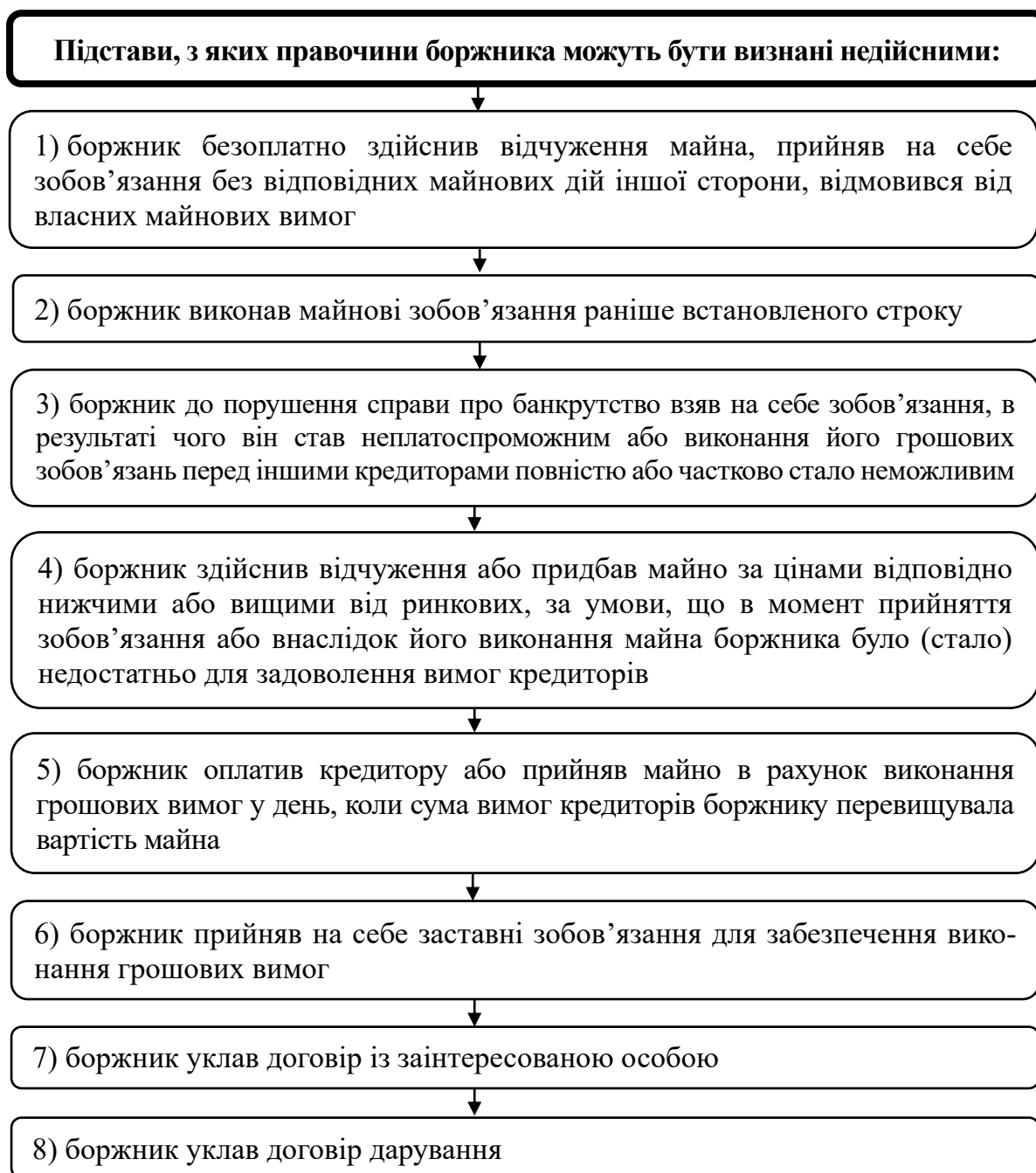

Рисунок 2.10 – Підстави, з яких правочини боржника можуть бути визнані недійсними

Джерело: сформовано на основі [1].

Визнання недійсними правочинів боржника (стаття 42 Кодексу України з процедур банкрутства) (додаток Р-1).

Зверніть увагу! Відповідно до статті 118 Кодексу України з процедур банкрутства «Господарський суд має право за вмотивованим клопотанням сторін у справі про неплатоспроможність чи за своєю ініціативою вжити заходів для забезпечення вимог кредиторів. До заходів для забезпечення вимог кредиторів належать, зокрема, заборона боржнику укладати правочини (договори)» [1].

У вирішенні питання щодо застосування позовної давності у справі про банкрутство необхідно керуватися нормами Цивільного кодексу України, глава 19 «Позовна давність», яка вміщена до книги першої «Загальні положення».

Зверніть увагу! До всіх матеріально-правових вимог у процедурі провадження у справі про банкрутство позовна давність застосовується на загальних підставах, визначених нормами цивільного законодавства (стст. 256–268 Цивільного кодексу України). Жодної особливості для визначення початку перебігу позовної давності за вимогами, заявленими у процедурі банкрутства (як за кредиторськими вимогами, так і за вимогами у спорах, стороною в яких є боржник і які вирішує відповідний господарський суд у межах справи про банкрутство) законом не визначено. Тому такий момент встановлюється на загальних підставах, закріплених у ст. 261 Цивільного кодексу України [16].

2.5.9. Інвентаризація активів боржника – фізичної особи у процедурах відновлення платоспроможності боржника та процедурі погашення боргів

Під час визначення порядку проведення інвентаризації в межах провадження у справі про неплатоспроможність треба враховувати зміст статті 113 Кодексу України з процедур банкрутства, відповідно до якої «провадження у справах про неплатоспроможність боржника – фізичної особи, фізичної особи – підприємця здійснюється в порядку, визначеному Кодексом України з процедур банкрутства для юридичних осіб, з урахуванням особливостей, встановлених Книгою четвертою «Відновлення платоспроможності фізичної особи» [1].

Зверніть увагу! Під час проведення інвентаризації майна фізичної особи – боржника арбітражний керуючий може використувати в своїй діяльності наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 № 879 «Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань», норми якого застосовуються під час проведення інвентаризації активів та зобов'язань юридичних осіб [40].

Особливістю проведення інвентаризації майна фізичної особи – боржника є те, що в процедурі реструктуризації боргів чітко не визначений строк її проведення. Водночас арбітражний керуючий має враховувати, що в ухвалі про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність суд зазначає про введення мораторію на задоволення вимог кредиторів строком на 120 днів. Крім того, під час з'ясування питання строку проведення інвентаризації треба враховувати вимоги статті 122 Кодексу України з процедур банкрутства, відповідно до якої не пізніше ніж 60 днів з дня відкриття провадження у справі має відбутись попереднє засідання суду. За результатами провадження попереднього засідання в ухвалі суду зазначається:

1) обов'язок керуючого реструктуризацією – провести збори кредиторів, які мають відбутись не пізніше ніж за 14 днів з дня постановлення такої ухвали;

2) дата засідання господарського суду, яке має відбутись не пізніше ніж за 60 днів з дня постановлення такої ухвали, на якому буде розглянуто схвалений кредиторами план реструктуризації боргів або прийнято рішення про перехід до процедури погашення боргів чи про закриття провадження у справі [8, с. 56].

Зауважимо, що проведення інвентаризації має бути здійснено арбітражним керуючим ще до проведення перших зборів кредиторів, оскільки до їх розгляду має бути подано проєкт плану реструктуризації [8, с. 56].

Розпочинаючи проведення інвентаризації, потрібно зі складання розпорядчого документа – наказу про проведення інвентаризації, визначити місце її проведення та строки, ознайомити з ним під підпис боржника.

Фактично інвентаризація активів боржника здійснюється за рахунок перевірки їх огляду та зіставлення з даними декларації й

інших наявних у арбітражного керуючого відомостей. За загальним правилом до опису майна боржника мають потрапити всі активи, які йому належать на праві власності. Однак практично це будуть здебільшого активи, права які зареєстровані за боржником [8, с. 56].

Завершується проведення інвентаризації затвердженням протоколу інвентаризаційної комісії.

Зверніть увагу! У процедурах реструктуризації боргів та погашення боргів проведення інвентаризації активів боржника є обов'язковим. Формування ліквідаційної маси відбувається з урахуванням активів, які не можуть бути долучені до ліквідаційної маси, а також тих, які вилучені ухвалою господарського суду відповідно до статті 132 Кодексу України з процедур банкрутства [8, с. 57].

Інвентаризація активів фізичної особи – боржника охоплює перевірку активів, зазначених боржником під час звернення до суду із заявою про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність, фактичне визначення складу активів (нерухоме майно, місце перебування, вартість, стан, опис, земельні ділянки – площа, цільове призначення, місце розташування, сільгосптехніка, автотранспортні та інші транспортні засоби – рік випуску, модель, стан, пробіг, колір, цінні папери – вид, номінальна та договір на вартість тощо), їх стану. Проведення інвентаризації має визначальний вплив на формування змісту плану реструктуризації боргів боржника та подальше визначення обсягів ліквідаційної маси [8, с. 57].

2.5.10. Реструктуризація боргів фізичних осіб за Кодексом України з процедур банкрутства

Відповідно до статті 1 Кодексу України з процедур банкрутства «реструктуризація боргів боржника – це судова процедура у справі про неплатоспроможність фізичної особи, що застосовується з метою відновлення платоспроможності боржника за рахунок зміни способу та порядку виконання його зобов'язань згідно з планом реструктуризації боргів боржника» [1].

Реструктуризація боргів є добровільним, позасудовим засобом досягнути домовленості між кредитором і його боржником щодо нового порядку та способу погашення заборгованості, від якого виграти повинні всі сторони.

За загальним правилом реструктуризаційні програми можуть складатися зі: збільшення терміну кредитування; змінення розміру обов'язкових платежів; відстрочення виплат тіла кредиту або кредитні канікули; змінення валюти кредиту; зменшення відсоткової ставки.

Способи реструктуризації різні та залежать від типу кредиту (беззаставні, заставні, валютні), суми кредиту (отриманої, поверненої, несплаченої) та внутрішньої політики самої фінансової установи [24].

Боржник може звернутися до господарського суду із заявою про відкриття провадження у справі про власну неплатоспроможність (так зване банкрутство фізичної особи), якщо (рис. 2.11):

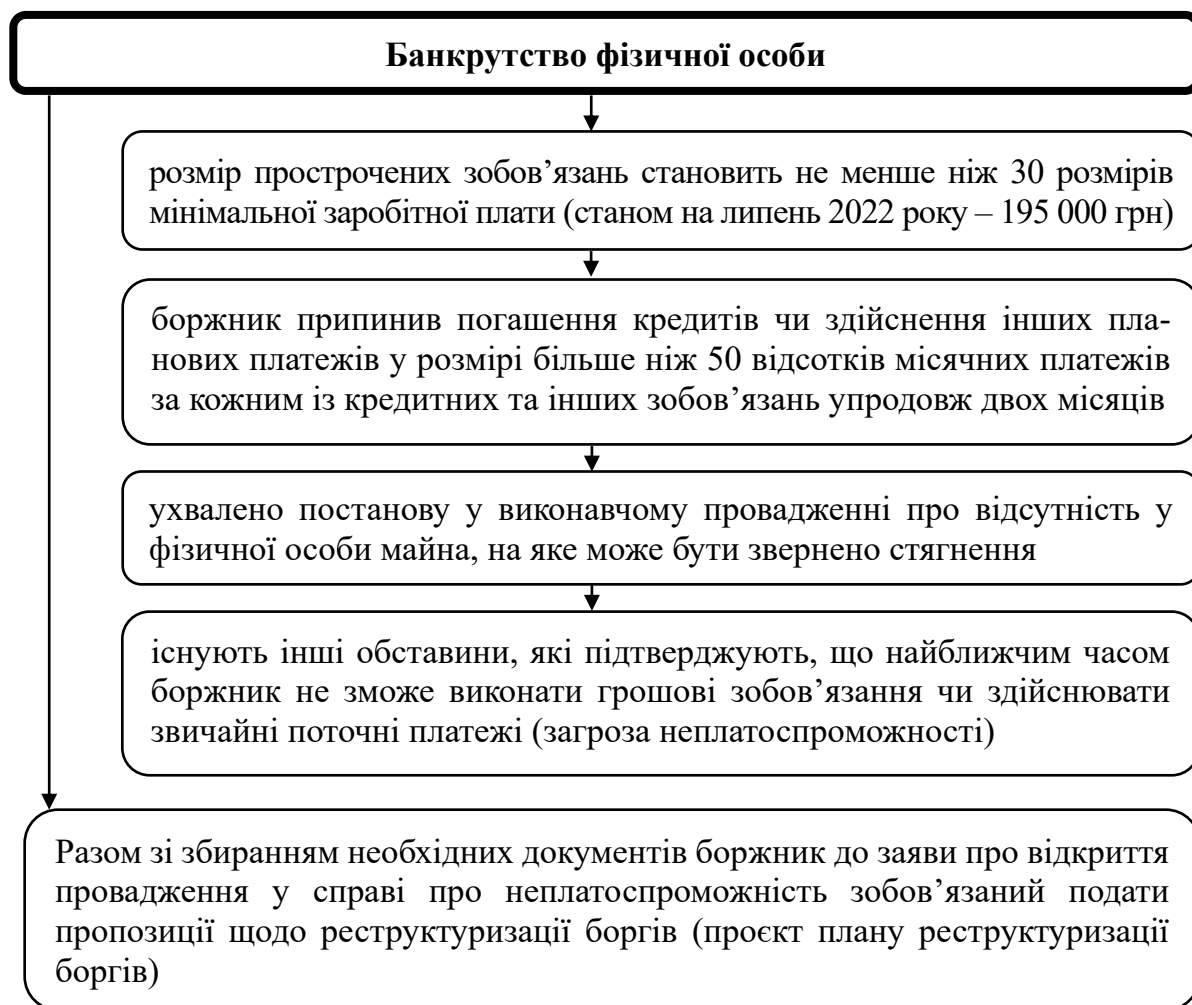

Рисунок 2.11 – Банкрутство фізичної особи

Джерело: [24].

План реструктуризації боргів (стаття 124 Кодексу України з процедур банкрутства) (додаток С-1; додаток Т-1).

Зверніть увагу! Господарський суд може затвердити план реструктуризації боргів лише після повного погашення боржником зазначених вище боргів.

Борги, що не підлягають реструктуризації (стаття 125 Кодексу України з процедур банкрутства) (додаток У-1).

Проте не будь-які борги підлягають реструктуризації у процедурі банкрутства фізичної особи. Не підлягають реструктуризації (рис. 2.12):

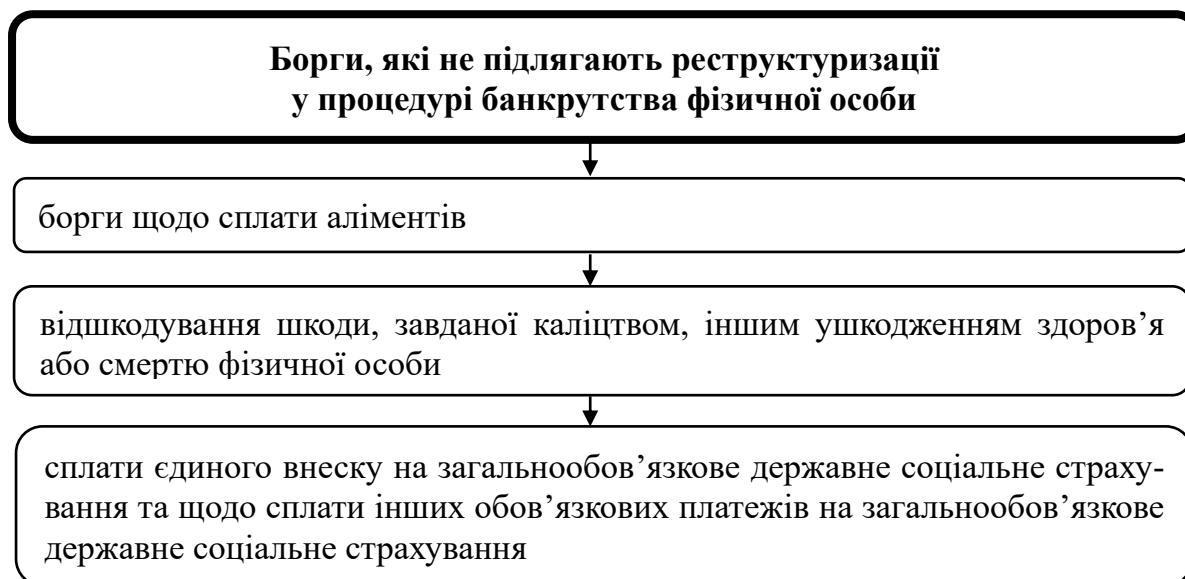

Рисунок 2.12 – Борги, які не підлягають реструктуризації у процедурі банкрутства фізичної особи

Джерело: [24].

Затвердження плану реструктуризації боргів боржника (стаття 126 Кодексу України з процедур банкрутства):

1. Керуючий реструктуризацією впродовж трьох днів з дня схвалення зборами кредиторів погодженого з боржником плану реструктуризації боргів подає до господарського суду заяву про затвердження плану реструктуризації боргів.

2. До заяви про затвердження плану реструктуризації боргів боржника додаються:

- а) план реструктуризації боргів боржника;
- б) протокол засідання зборів кредиторів;

в) письмові заперечення кредиторів, які не брали участі в голосуванні чи проголосували проти схвалення плану реструктуризації боргів боржника (в разі наявності).

3. Господарський суд розглядає заяву про затвердження плану реструктуризації боргів боржника впродовж 10 днів з дня її отримання.

Про дату розгляду заяви про затвердження плану реструктуризації боргів господарський суд повідомляє боржника, кредиторів, керуючого реструктуризацією, а також третіх осіб, якщо план реструктуризації передбачає виконання зобов'язань боржника такими особами [1].

Наслідки затвердження плану реструктуризації боргів боржника (стаття 127 Кодексу України з процедур банкрутства) (додаток Ф-1).

Виконання плану реструктуризації боргів боржника (стаття 128 Кодексу України з процедур банкрутства) (рис. 2.13):

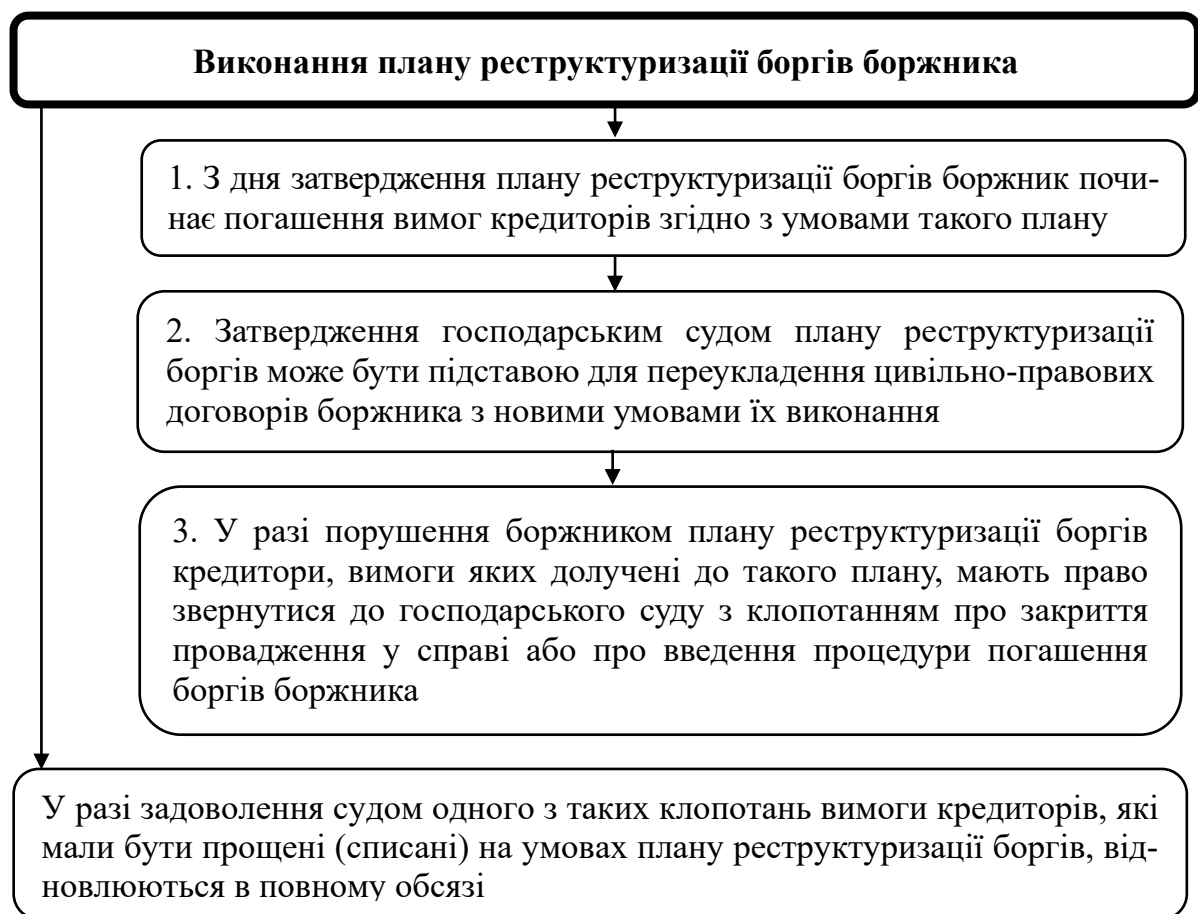

Рисунок 2.13 – Виконання плану реструктуризації боргів боржника

Джерело: сформовано на основі [1].

Завершення виконання плану реструктуризації боргів боржника (стаття 129 Кодексу України з процедур банкрутства) (додаток X-1).

2.5.11. Процедура погашення боргів

Погашення боргів боржника – це наслідок визнання боржника банкрутом. Ця процедура вводиться у разі неможливості відновити платоспроможність боржника [13]. Після визнання боржника банкрутом наступають такі наслідки (рис. 2.14):

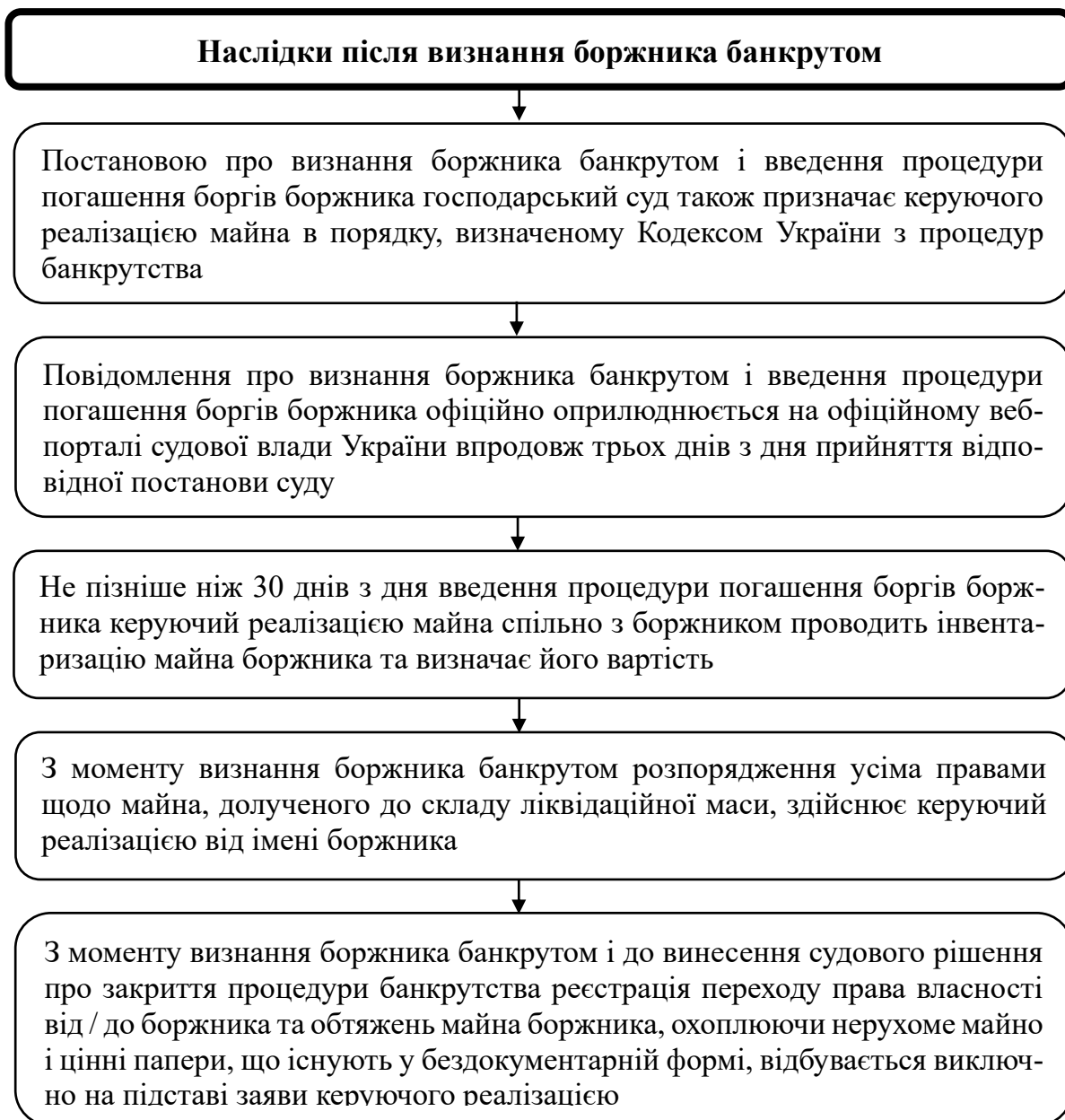

Рисунок 2.14 – Наслідки після визнання боржника банкрутом
Джерело: [13].

Зверніть увагу! Житло, яке є єдиним місцем проживання сім'ї боржника (квартира загальною площею не більше ніж 60 квадратних метрів, або житловою площею не більше ніж 13,65 квадратного метра на кожного члена сім'ї боржника, чи житловий будинок загальною площею не більше ніж 120 квадратних метрів), не входить до складу ліквідаційної маси і не є предметом забезпечення. Також до ліквідаційної маси не входить інше майно боржника, на яке згідно із законодавством не може бути звернено стягнення. Крім того, до ліквідаційної маси не входять кошти, що перебувають на рахунках боржника в пенсійних фондах та фондах соціального страхування [13].

Визнання боржника банкрутом і введення процедури погашення боргів боржника (стаття 130 Кодексу України з процедур банкрутства) (додаток Ц-1; додаток Ш-1).

Зверніть увагу! Процедура погашення боргів уже не передбачає можливості відновлення платоспроможності боржника, який визнається банкрутом.

Питання для самоконтролю

1. Назвіть особливості фізичної особи як суб'єкта банкрутства.
2. Перерахуйте принципи права банкрутства фізичних осіб.
3. Вкажіть підстави для відкриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи або фізичної особи – підприємця.
4. Повноваження арбітражного керуючого та адвоката у справах про неплатоспроможність фізичних осіб.
5. Вкажіть декларацію про майновий стан боржника.
6. Назвіть правочини боржника, визнання їх недійсними.
7. Як відбувається інвентаризація активів боржника – фізичної особи?
8. Назвіть реструктуризацію боргів фізичних осіб за Кодексом України з процедур банкрутства.
9. Яка процедура погашення боргів?
10. Вкажіть особливості національної моделі банкрутства фізичних осіб у контексті доступності, вартості, строків та ефективності.

Тести для самоконтролю

1. У процедурі банкрутства фізичної особи є ____ стадії (стадій):

- а) дві;
- б) три;
- в) чотири;
- г) шість.

2. Визнання боржника банкрутом та введення процедури погашення боргів – ця стадія також вводиться постановою господарського суду в разі невиконання боржником плану реструктуризації боргів та у випадку, якщо впродовж ____ днів з дня відкриття провадження у справі про неплатоспроможність зборами кредиторів не був схвалений план реструктуризації боргів боржника або прийняте рішення про перехід до процедури погашення боргів:

- а) 30;
- б) 50;
- в) 90;
- г) 120.

3. Стадія відкриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи складається із ____ етапів:

- а) двох;
- б) трьох;
- в) п'яти;
- г) семи.

4. Заходи для забезпечення вимог кредиторів вживаються господарським судом у порядку та на умовах, визначених у Книзі ____ Кодексу України з процедур банкрутства:

- а) третій;
- б) четвертій;
- в) п'ятій;
- г) шостій.

5. До боржників, що є юридичними особами, застосовуються:

- а) розпорядження майном боржника, санація, ліквідаційна процедура;
- б) реструктуризація боргів, розпорядження майном боржника, санація;
- в) розпорядження майном боржника, процедура погашення боргів, ліквідаційна процедура;
- г) санація, ліквідаційна процедура, процедура погашення боргів.

6. До боржників – фізичних осіб застосовуються:

- а) розпорядження майном боржника, санація;
- б) реструктуризація боргів, процедура погашення боргів;
- в) санація, ліквідаційна процедура;
- г) ліквідаційна процедура, процедура погашення боргів.

7. Керуючий реструктуризацією впродовж ____ днів з дня схвалення зборами кредиторів погодженого з боржником плану реструктуризації боргів подає до господарського суду заяву про затвердження плану реструктуризації боргів:

- а) трьох;
- б) семи;
- в) десяти;
- г) п'ятнадцяти.

8. Господарський суд розглядає заяву про затвердження плану реструктуризації боргів боржника впродовж ____ днів з дня її отримання:

- а) трьох;
- б) семи;
- в) десяти;
- г) чотирнадцяти.

9. Якщо впродовж ____ місяців з дня постановлення ухвали про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність і введення процедури реструктуризації боргів боржника до господарського суду не поданий погоджений боржником і схвалений кредиторами план реструктуризації боргів боржника, господарський суд має право прийняти рішення про визнання боржника банкрутом і відкриття процедури погашення боргів боржника відповідно до Кодексу України з процедур банкрутства або про закриття провадження у справі про неплатоспроможність:

- а) двох;
- б) трьох;
- в) п'яти;
- г) шести.

10. Не пізніше ніж ____ днів з дня введення процедури погашення боргів боржника керуючий реалізацією майна спільно з боржником проводить інвентаризацію майна боржника та визначає його вартість:

- а) сім;
- б) десять;
- в) п'ятнадцять;
- г) тридцять.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Базовий

1. Кодекс України з процедур банкрутства : Закон України від 18 жовтня 2018 року № 2597-VIII. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2019. № 19. Ст. 74.
2. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2003. №№ 40–44. Ст. 356.
3. Господарський кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 436. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2003. № 18, № 19–20, № 21–22. Ст. 144.
4. Господарський процесуальний кодекс України : Закон України від 6 листопада 1991 р. № 1798-XII. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1992. № 6. Ст. 56.
5. Стандарт вищої освіти другого (магістерського) рівня галузі знань 08 Право спеціальності 081 Право. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2022/07/21/081-pravo-magistr-zizminami-643-20032023.pdf> (дата звернення: 13.05.2024).
6. Бутирська І. А. Учасники провадження у справі про банкрутство : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.04 / Інститут економіко-правових досліджень НАН України. Київ, 2017. 21 с.
7. Гушилик А. Б. Правовий статус боржника у справі про банкрутство : дис. ... доктора філософії : 081 «Право» / Донецький державний університет внутрішніх справ. Маріуполь, 2021. 205 с.
8. Правове регулювання відносин неплатоспроможності (банкрутства) фізичних осіб : курс лекцій для арбітражних керуючих / Координата ; О. П. Подцерковний, Л. С. Лукашук, О. А. Беляневич та ін. НААКУ ; Правова константа. Київ, 2021. 70 с. ; у рамках проекту ЄС «Право-Justice».

Допоміжний

9. Бутирська І. А. Класифікація учасників провадження у справі про банкрутство. *Санація та банкрутство*. 2015. № 1. С. 119–122.

10. Бутирська І. А. Правовий статус учасників справи про банкрутство : монографія. Чернівці : Технодрук, 2017. 184 с.

11. Бутирський А., Бутирська І. Особливості відкриття та закриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи. *Право України*. 2022. № 7. С. 52–62.

12. Гавриш О., Пильнова В., Ващенко О. Фінансова санація як спосіб запобігання банкрутству підприємств. *Підприємництво та інновації*. 2021. № 17. С. 66–71. URL : <http://ei-journal.in.ua/index.php/journal/article/view/426> (дата звернення: 11.05.2024).

13. Григоренко Ю. Банкрутство фізичних осіб: кому і для чого воно потрібно. URL : <https://unba.org.ua/publications/4319-bankrutstvo-fizichnih-osib-komu-i-dlya-chogo-vono-potribno.html> (дата звернення: 11.05.2024).

14. Гурин М. О. Визнання недійсними правочинів боржника за Кодексом України з процедур банкрутства. *Держава та регіони*. 2019. № 3 (65). С. 342–345.

15. Гурин М. О. Суб'єкти ініціювання визнання правочинів боржника недійсними у процедурі банкрутства за статтею 42 Кодексу України з процедур банкрутства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 8. С. 593–595. URL : http://lsej.org.ua/8_2020/151.pdf (дата звернення: 11.05.2024).

16. Дерлюк В. Позовна давність у справах про банкрутство: огляд судової практики від адвоката та арбітражного керуючого. URL : <https://www.hsa.org.ua/lectors/derlyuk-vasyl/articles/pozovna-davnist-u-spravah-pro-bankrutstvo-ogliad-sudovoyi-praktiki-vid-advokata-ta-arbitraznogo-keruiucogo-vasilia-derliuka> (дата звернення: 11.05.2024).

17. Донков С. В. Удосконалення правового статусу арбітражного керуючого у законодавстві про банкрутство. *Актуальні проблеми процедур банкрутства в Україні та міжнародний досвід врегулювання неплатоспроможності* : матеріали Міжнародної

науково-практичної конференції, 18 жовтня 2019 року / відп. ред. : А. В'язовченко, Р. Ю. Ханник-Посполітак ; Нац. Ун-т «Києво-Могилянська академія», ф-т правн. наук, Нац. проф. спілка арбітражних керуючих України та ін. Київ : б. в., 2019. С. 43–51. URL : <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/052784a3-a11c-49c1-bced-f5c11cfcc9a6/content> (дата звернення: 13.05.2024).

18. Єрмоленко О., Коковіхіна О., Лисьонкова Н. Фінансова санація як спосіб запобігання банкрутству підприємств в умовах воєнного стану. *Економічний простір*. 2024. № 190. С. 114–117. URL : <http://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/1470> (дата звернення: 11.05.2024).

19. Жураковська Л. Теоретико-правовий аналіз правового статусу арбітражного керуючого та його становище в системі інституту банкрутства в Україні. *Юридичний вісник*. 2018. № 3. С. 31–39.

20. Загрія Р. Які переваги має досудова санація за участю податкового органу. *Юридична газета*. 2021. № 3 (733). 8 лютого. URL : <https://yur-gazeta.com/publications/practice/bankrutstvo-i-restrukturizaciya/yaki-perevagi-mae-dosudova-sanaciya-za-uchastyu-podatkovogo-orgau.html> (дата звернення: 07.05.2024).

21. Кальченко О. М. Санація як спосіб запобігання банкрутству підприємств. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2020. № 1 (21). С. 220–228. URL : <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/211434> (дата звернення: 07.05.2024).

22. Караваєв І. Банкрутство фізичної особи – новий тренд, що набирає обертів. *Юридична газета*. 2020. № 7 (713). 14 квітня. URL : <https://yur-gazeta.com/publications/practice/bankrutstvo-i-restrukturizaciya/bankrutstvo-fizichnoyi-osobi--noviy-trend-shcho-nabirae-obertiv.html> (дата звернення: 22.05.2024).

23. Константиновський С. Кодекс України з процедур банкрутства: новели та перспективи. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 5. С. 88–92.

24. Кузовкін Е. Реструктуризація боргів. *Esquires*. 27.07.2022. URL : <https://esquires.ua/restrukturizatsiya-borgiv/> (дата звернення: 22.05.2024).

25. Мандичев Д. В. Правове регулювання запобігання корупції у діяльності арбітражного керуючого. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 9. С. 98–102. URL : http://www.lsej.org.ua/9_2021/25.pdf (дата звернення: 13.05.2024).

26. Морозов Є. Вигідність плану санації боржника повинна оцінюватися в цілому / ЛІГА.net. 2022. 10 липня. URL : <https://blog.liga.net/user/emorozov/article/46095> (дата звернення: 13.05.2024).

27. Опішняк С. О. Новели в законодавстві України з процедур банкрутства. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2021. № 1. С. 104–109.

28. Питання обліку заборгованості, в тому числі простроченої, перед державою за кредитами, залученими державою або під державні гарантії, бюджетними позичками / фінансовою допомогою, наданими Міністерством фінансів у 1993–1998 роках, нарахування пені та списання безнадійної заборгованості : Постанова Кабінету Міністрів України від 02.03.2011 № 174.

29. Пігуль Н. Г., Семенець В. П. Сутність та значення санації підприємства в сучасних умовах господарювання. *Економіка і суспільство*. 2020. № 21. С. 86–92.

30. Положення про порядок визначення сторін колективного трудового спору (конфлікту), формування вимог найманих працівників або профспілки, розгляду вимог найманих працівників або профспілки, прийняття рішення про вступ в колективний трудовий спір (конфлікт) на підприємствах, в установах чи організаціях, на яких проводиться процедура відновлення платоспроможності або визнання їх банкрутом : наказ Національної служби посередництва і примирення від 27 червня 2019 року № 51. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/mus32244?an=33&ed=&dtm=&le=> (дата звернення: 13.05.2024).

31. Поляков Р. Б. Попереднє засідання у справі про банкрутство (неплатоспроможність). *Держава та регіони*. 2023. № 2. С. 44–54.

32. Поляков Р. Б. Підсумкове засідання суду у справі про банкрутство (неплатоспроможність). *Київський часопис права*. 2023. № 2. С. 78–92.

33. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. *Офіційний вісник України*. 2012. № 62. Ст. 2509.

34. Про виконавче провадження : Закон України від 02.06.2016 № 1404-VIII. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2016. № 30. Ст. 542 (із наступними змінами та доповненнями).

35. Про страхування : Закон України від 18.11.2021 № 1909-IX. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2023. № 12–13. Ст. 28.

36. Про кредитні спілки : Закон України від 14.07.2023 № 3254-IX. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2023. № 85–86. Ст. 315.

37. Про внесення змін до Методичних рекомендацій щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства : наказ Міністерства економіки України від 26 жовтня 2010 року № 1361. URL : https://ips.ligazakon.net/document/view/ME101039?ed=2010_10_26 (дата звернення: 07.05.2024).

38. Про затвердження Положення про порядок проведення санації до порушення провадження у справі про банкрутство : Постанова Пленуму Вищого господарського суду від 17.12.2013 № 15. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0015600-13#Text> (дата звернення: 07.05.2024).

39. Про затвердження форми Декларації про майновий стан боржника у справі про неплатоспроможність : наказ Міністерства юстиції України від 21.08.2019 № 2627/5. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0964-19/print> (дата звернення: 13.05.2024).

40. Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань», норми якого застосовуються під час проведення інвентаризації активів та зобов'язань юридичних осіб : наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 № 879. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення: 13.05.2024).

41. Про Фонд державного майна України : Закон України від 09.12.2011 № 4107-VI. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2012. № 28. Ст. 311.

42. Радзивілюк В. Метод, принципи та функції права банкрутства (неспроможності). *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. 2010. Вип. 82. С. 23–25. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Yur_2010_82_9 (дата звернення: 13.05.2024).

43. Слома В. М. Суб'єкти цивільно-правового зобов'язання. *Повітряне і космічне право : юридичний вісник*. 2016. № 3 (40). С. 113–117.

44. Смолів К. В. Відсутність в законі про банкрутство принципів правового регулювання відносин неспроможності (банкрутства) значно знижує єдність нормативного акта. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 6. С. 269–283. URL : http://www.lsej.org.ua/6_2022/63.pdf (дата звернення: 13.05.2024).

45. Степанова Т. В. Щодо поняття та характерних рис арбітражного керуючого. *Правова держава*. 2016. № 23. С. 94–99.

46. Хомко Л. В., Яновицька А. В. Правове регулювання банкрутства : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 280 с.

47. Швидка Т. І. Правове регулювання відносин неплатоспроможності та банкрутства : навч. посіб. / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2022. 134 с.

ГЛОСАРІЙ

А

Адвокат – це фізична особа, яка здійснює адвокатську діяльність на підставах і в порядку, що передбачені Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

Арбітражний керуючий – це фізична особа, яка отримала відповідне свідоцтво та інформація про яку внесена до Єдиного реєстру арбітражних керуючих України.

Арбітражний керуючий – це фізична особа, призначена господарським судом у встановленому порядку в справі про банкрутство як розпорядник майна, керуючий санацією або ліквідатор серед осіб, які отримали відповідне свідоцтво і внесені до Єдиного реєстру арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів).

Арбітражний керуючий – це фізична особа, яка отримала відповідне свідоцтво та була внесена до Єдиного реєстру арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів) України, що здійснює після відкриття провадження щодо справи про банкрутство процедури розпорядження майном, санації та/або ліквідації боржника.

Б

Банкрутство – це визнана господарським судом нездатність боржника, крім страховика або кредитної спілки, відновити свою платоспроможність за допомогою процедури санації та реструктуризації і погасити встановлені в порядку, визначеному Кодексом України з процедур банкрутства, грошові вимоги кредиторів інакше, ніж через застосування ліквідаційної процедури або процедури погашення боргів боржника, а також віднесення страховика або кредитної спілки, згідно з рішенням Національного банку України, до категорії неплатоспроможних відповідно до Закону України «Про страхування» або Закону України «Про кредитні спілки».

Боржник – юридична або фізична особа (зокрема, фізична особа-підприємець), яка неспроможна виконати свої грошові зобов'язання, строк виконання яких настав.

Боржник – це пасивний учасник зобов'язального правовідношення внаслідок того, що на ньому лежить обов'язок здійснити на користь кредитора певну дію: передати майно, виконати роботу, надати послугу, сплатити гроші тощо або утриматися від певної дії.

Боржник – це визначена виконавчим документом фізична або юридична особа, держава, на яких покладається обов'язок щодо виконання рішення.

Боржник – це суб'єкт господарювання, який отримав кредит, залучений державою або під державні гарантії, бюджетну позичку / фінансову допомогу на умовах, визначених кредитною (субкредитною) угодою, угодою про надання бюджетної позички / фінансової допомоги, та не забезпечив своєчасне й повне виконання своїх зобов'язань за такою угодою.

Боржник у справі про банкрутство з позицій матеріального і процесуального права – це суб'єкт права, який не має змоги виконати свої грошові зобов'язання перед кредиторами, щодо якого в господарському суді перебуває справа про банкрутство або застосовуються заходи досудової санації.

Боржник у цивільному праві – це сторона зобов'язального правовідношення, яка зобов'язана вчинити на користь другої сторони (кредитора) певну дію (передати майно, виконати роботу, надати послугу, сплатити гроші тощо) або утриматися від вчинення певної дії (негативне зобов'язання).

Г

Грошове зобов'язання (борг) – це зобов'язання боржника сплатити кредитору певну грошову суму відповідно до цивільно-правового правочину (договору) та на інших підставах, передбачених законодавством України. До грошових зобов'язань належать також зобов'язання щодо сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне та інше соціальне страхування; зобов'язання, що виникають унаслідок неможливості виконання зобов'язань за договорами зберігання, підряду, найму (оренди), ренти тощо та які мають бути виражені в грошових одиницях.

Д

Державний орган з питань банкрутства – це орган виконавчої влади, який сприяє створенню організаційних, економічних, інших умов, потрібних для реалізації процедур відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом, зокрема процедур банкрутства державних підприємств і підприємств, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує 50 %, та який здійснює контроль за діяльністю арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів).

Доведення до банкрутства – це умисне з корисливих мотивів іншої особистої заінтересованості або в інтересах третіх осіб вчинення громадянином-засновником (учасником) або службовою особою суб'єкта господарської діяльності дій, що призвели до стійкої фінансової неспроможності суб'єкта господарської діяльності, якщо це завдало значної матеріальної шкоди державі чи кредитору.

Досудова санація – це система заходів з відновлення платоспроможності боржника, яка дає змогу здійснити реструктуризацію його боргів без входження в судові процедури банкрутства, передбачені положеннями статті 6 Кодексу України з процедур банкрутства.

З

Забезпечені кредитори – кредитори, вимоги яких до боржника або іншої особи забезпечені заставою майна боржника; конкурсні кредитори – кредитори за вимогами до боржника, що виникли до відкриття провадження у справі про банкрутство та виконання яких не забезпечено заставою майна боржника.

Заінтересовані особи стосовно боржника – це юридична особа, створена за участю боржника, що здійснює контроль над боржником, юридична або фізична особа, контроль над якою здійснює боржник, юридична особа, з якою боржник перебуває під контролем третьої особи, власники (учасники, акціонери) боржника, керівник боржника, особи, які входять до складу органів управління боржника, головний бухгалтер (бухгалтер) боржника, зокрема звільнені з роботи за три роки до відкриття провадження у

справі про банкрутство, а також особи, які перебувають у родинних стосунках із зазначеними особами й фізичною особою – боржником, а саме: подружжя та їхні діти, батьки, брати, сестри, онуки, а також інші особи, щодо яких наявні обґрунтовані підстави вважати їх заінтересованими; для цілей Кодексу України з процедур банкрутства заінтересованими особами стосовно арбітражного керуючого чи кредиторів визнають особи в такому самому переліку, як і заінтересовані особи стосовно боржника.

Зміст банкрутства – неспроможність суб'єкта підприємницької діяльності повністю розрахуватися зі своїми боргами (неплатоспроможність) у зв'язку з перевищенням пасивів (суми боргових зобов'язань боржника) над його активами (критерій неоплатності).

І

Інститут банкрутства – це система юридичних норм, які регулюють відносини між суб'єктами банкрутства, спрямовані на відновлення платоспроможності боржника й задоволення встановлених грошових вимог кредиторів, через застосування до боржника законодавчо визначених процедур.

К

Керуючий реалізацією – це арбітражний керуючий, призначений господарським судом у справі про неплатоспроможність фізичної особи для здійснення реалізації майна банкрута та задоволення вимог кредиторів.

Керуючий реструктуризацією – це арбітражний керуючий, призначений господарським судом у справі про неплатоспроможність фізичної особи для здійснення реструктуризації боргів боржника.

Керуючий санацією – це арбітражний керуючий, а у випадках, передбачених Кодексом України з процедур банкрутства, – керівник боржника, призначений господарським судом для здійснення процедури санації боржника.

Кредитор – це юридична або фізична особа, а також органи доходів і зборів та інші державні органи, які мають підтвержені у встановленому порядку документами вимоги щодо грошових зобов'язань до боржника.

Кредитор – це юридична або фізична особа, а також контролюючий орган, уповноважений, відповідно до Податкового кодексу України, здійснювати заходи щодо забезпечення погашення податкового боргу та недоїмки зі сплати єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування в межах своїх повноважень, та інші державні органи, які мають вимоги щодо грошових зобов’язань до боржника, а також адміністратор за випуском облігацій, який згідно із Законом України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки», діє в інтересах власників облігацій, які мають підтвержені у встановленому порядку документами вимоги щодо грошових зобов’язань до боржника.

Л

Ліквідатор – це арбітражний керуючий, призначений господарським судом для здійснення ліквідаційної процедури.

М

Мораторій на задоволення вимог кредиторів – це зупинення виконання боржником грошових зобов’язань і зобов’язань щодо сплати податків і зборів (обов’язкових платежів), строк виконання яких настав до дня введення мораторію, і припинення заходів, спрямованих на забезпечення виконання цих зобов’язань і зобов’язань щодо сплати податків і зборів (обов’язкових платежів), застосованих до дня введення мораторію.

П

Підсумкове засідання – це судове засідання, в якому суд здійснює правосуддя з обмеженим судовим розсудом за допомогою диференційованого дослідження письмових доказів щодо фінансово-господарського стану боржника на предмет встановлення наявності або відсутності в нього ознак банкрутства або перешкод щодо руху справи з подальшим прийняттям ухвали або постанови суду.

План досудової санації – це план санації, складений боржником та/або кредиторами з метою проведення санації боржника до порушення провадження у справі про банкрутство.

План санації – це комплекс заходів, спрямованих на відновлення платоспроможності боржника, зокрема виконання законодавства про працю та умов колективного договору.

Попереднє засідання в процедурі банкрутства – це судове засідання, в якому суд з обмеженим процесуальним інструментарієм і в короткий проміжок часу здійснює правосуддя за допомогою перевірки заявленої вимоги кредитора на її відповідність даним бухгалтерського обліку боржника й дає оцінку зазвичай письмовим доказам на предмет наявності або відсутності в кредитора грошової вимоги до боржника і, відповідно, заборгованості за цим боргом у боржника з наступним постановленням ухвали суду.

Поточні кредитори – кредитори за вимогами до боржника, що виникли після відкриття провадження у справі про банкрутство.

Представник працівників боржника – це особа, уповноважена загальними зборами (конференцією), на яких присутні не менш ніж дві третини штатної чисельності працівників боржника, або відповідним рішенням первинної профспілкової організації боржника (а за наявності кількох первинних організацій – їх спільним рішенням) представляти інтереси працівників боржника під час провадження у справі про банкрутство з правом дорадчого голосу.

Приховування банкрутства – це умисне приховування громадянином-засновником (учасником) або службовою особою суб'єкта господарської діяльності своєї стійкої фінансової неспроможності засобом щодо подання недостовірних відомостей, якщо це завдало значної матеріальної шкоди кредиторіві.

Провадження у справах про банкрутство – це самостійний вид судового провадження, який характеризується особливим процесуальним порядком розгляду справ, специфічністю цілей і завдань, особливим суб'єктним складом, тривалістю судового провадження, що істотно відрізняють це провадження від позовного.

Процедура досудової санації – це позасудова процедура, яка застосовується до боржника до порушення провадження у справі про банкрутство.

Р

Реструктуризація боргів боржника – це судова процедура у справі про неплатоспроможність фізичної особи, що застосовується з метою відновлення платоспроможності боржника за допомогою зміни способу та порядку виконання його зобов'язань згідно з планом реструктуризації боргів боржника.

Реструктуризація підприємства – це здійснення організаційно-господарських, фінансово-економічних, правових, технічних заходів, спрямованих на реорганізацію підприємства, зокрема за допомогою його поділу з переходом боргових зобов'язань до юридичної особи, що не підлягає санації, на зміну форми власності, управління, організаційно-правової форми, що сприятиме фінансовому оздоровленню підприємства, підвищенню ефективності виробництва, збільшенню обсягів випуску конкурентоспроможної продукції та повному або частковому задоволенню вимог кредиторів.

Розпорядження майном – це система заходів щодо нагляду та контролю за управлінням і розпорядженням майном боржника з метою забезпечення збереження, ефективного використання майнових активів боржника, здійснення аналізу його фінансового стану, а також визначення наступної процедури (санації чи ліквідації).

С

Санація – це оздоровлення неспроможного боржника, надання йому з боку власника майна, кредиторів та інших юридичних і фізичних осіб (зокрема, зарубіжних) фінансової допомоги, спрямованої на підтримку боржника та запобігання його банкрутству.

Санація – це комплекс послідовних, взаємопов'язаних заходів фінансово-економічного, виробничо-технічного, організаційного та соціального характеру, спрямованих на виведення суб'єкта господарювання з кризи й відновлення або досягнення його прибутковості та конкурентоспроможності в довгостроковому періоді.

Санація – це комплекс фінансово-економічних, виробничо-технічних, організаційно-правових, соціальних заходів, метою яких є відновлення платоспроможності підприємства-боржника, оздоровлення його фінансового стану, задоволення повністю або частково вимог кредиторів і недопущення банкрутства.

Санація – система заходів, що здійснюються під час провадження у справі про банкрутство з метою запобігання визнанню боржника банкрутом та його ліквідації, спрямованих на оздоровлення фінансово-господарського становища боржника, а також задоволення в повному обсязі або частково вимог кредиторів через реструктуризацію підприємства, борги і активи та/або зміну організаційно-правової та виробничої структури боржника.

Санація боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство – це система заходів щодо відновлення платоспроможності боржника, які може здійснювати засновник (учасник, акціонер) боржника, власник майна (орган, уповноважений управляти майном) боржника, інші особи з метою запобігання банкрутству боржника через вжиття організаційно-господарських, управлінських, інвестиційних, технічних, фінансово-економічних, правових заходів відповідно до законодавства до відкриття провадження у справі про банкрутство.

У

Умисне банкрутство – це стійка неплатоспроможність суб'єкта підприємництва, спричинена цілеспрямованими діями власника майна або посадової особи суб'єкта підприємництва, якщо це завдало істотної матеріальної шкоди інтересам держави, суспільства або інтересам кредиторів, що охороняються законом.

Уповноважена особа засновників (учасників, акціонерів) боржника – це особа, уповноважена вищим органом управління боржника представляти інтереси засновників під час провадження у справі про банкрутство з правом дорадчого голосу.

Учасники у справі про банкрутство – сторони, арбітражний керуючий, державний орган з питань банкрутства, Фонд державного майна України, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, представник органу місцевого самоврядування, представник працівників боржника, уповноважена особа засновників (учасників, акціонерів) боржника, а також у випадках, передбачених Кодексом України з процедур банкрутства, інші учасники справи про банкрутство, щодо прав або обов'язків яких існує спір.

Учасники провадження у справі про банкрутство – це заінтересовані в результатах процесу фізичних і юридичних осіб, які вступають самостійно або залучаються господарським судом у справу про банкрутство для всебічного, повного й об’єктивного розгляду справи та наділяються відповідними процесуальними правами та обов’язками.

Ф

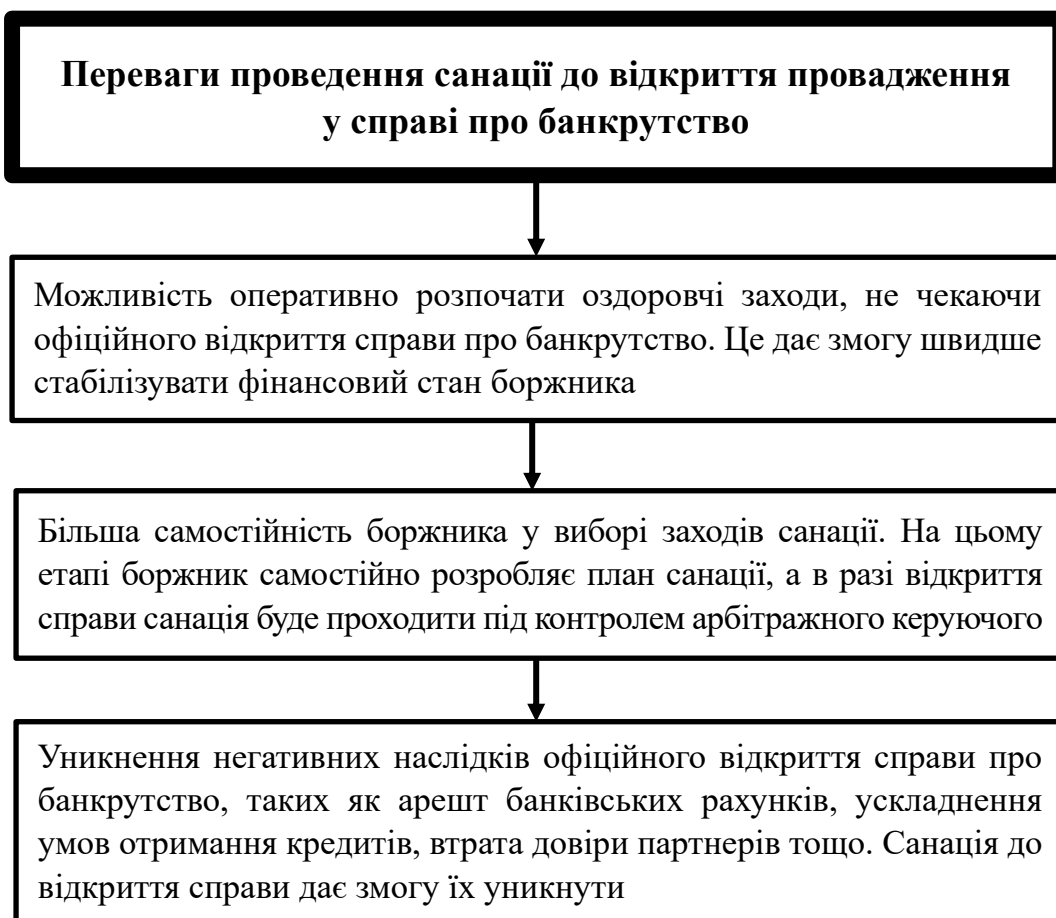
Фіктивне банкрутство – це завідомо неправдива заява суб’єкта підприємництва до суду про нездатність виконати зобов’язання перед кредиторами та державою.

Фіктивне банкрутство – це завідомо неправдива офіційна заява громадянина-засновника (учасника) або службової особи суб’єкта господарської діяльності, а так само громадянина-підприємця про фінансову неспроможність виконання вимог з боку кредиторів і зобов’язань перед бюджетом, якщо такі дії завдали великої матеріальної шкоди кредиторам або державі.

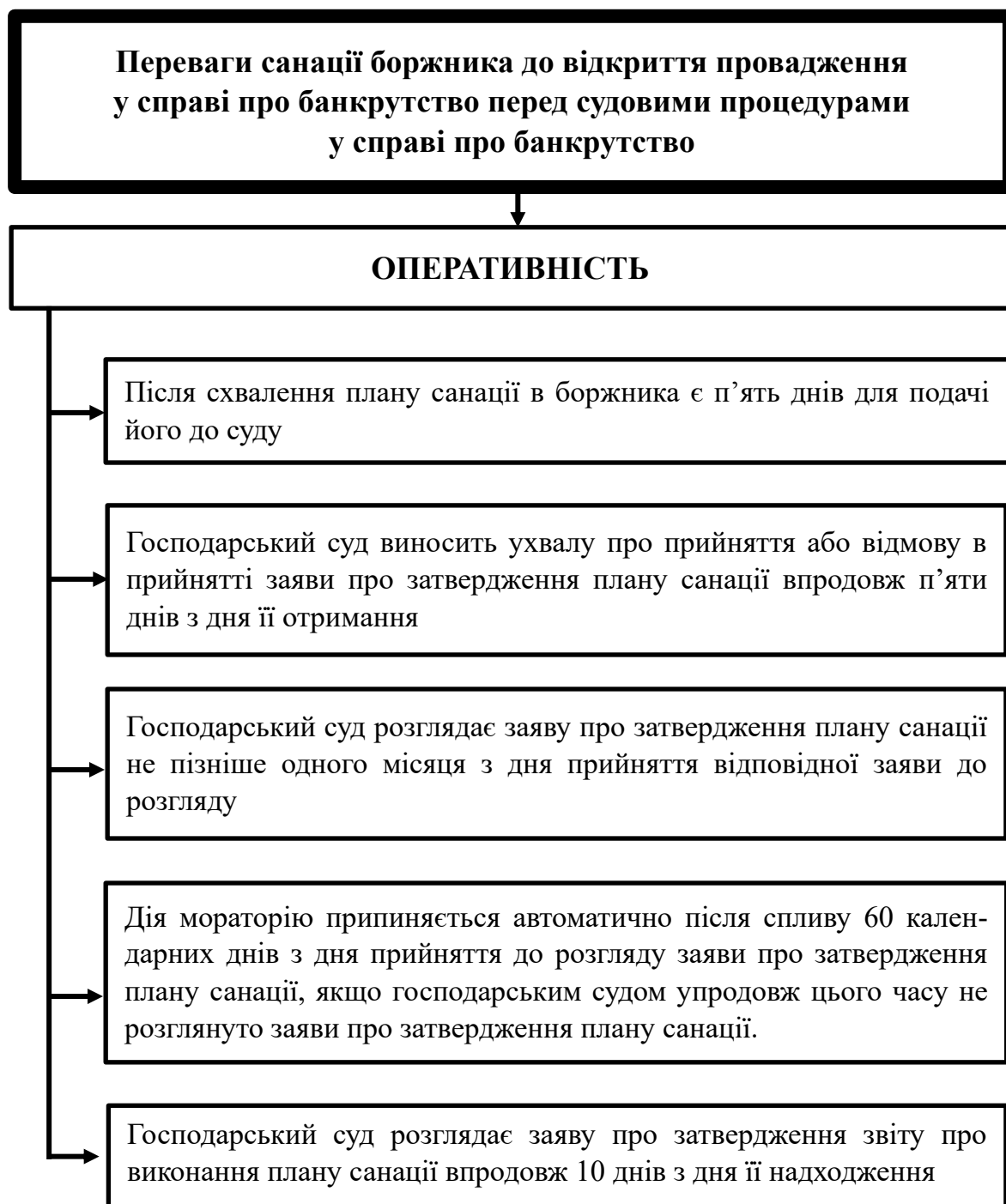
Фонд державного майна України – це центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом, що реалізує державну політику у сфері приватизації, оренди, використання та відчуження державного майна, управління об’єктами державної власності, зокрема корпоративними правами держави щодо об’єктів державної власності, що належать до сфери його управління, а також у сфері державного регулювання оцінки майна, майнових прав та професійної оцінної діяльності.

ДОДАТКИ

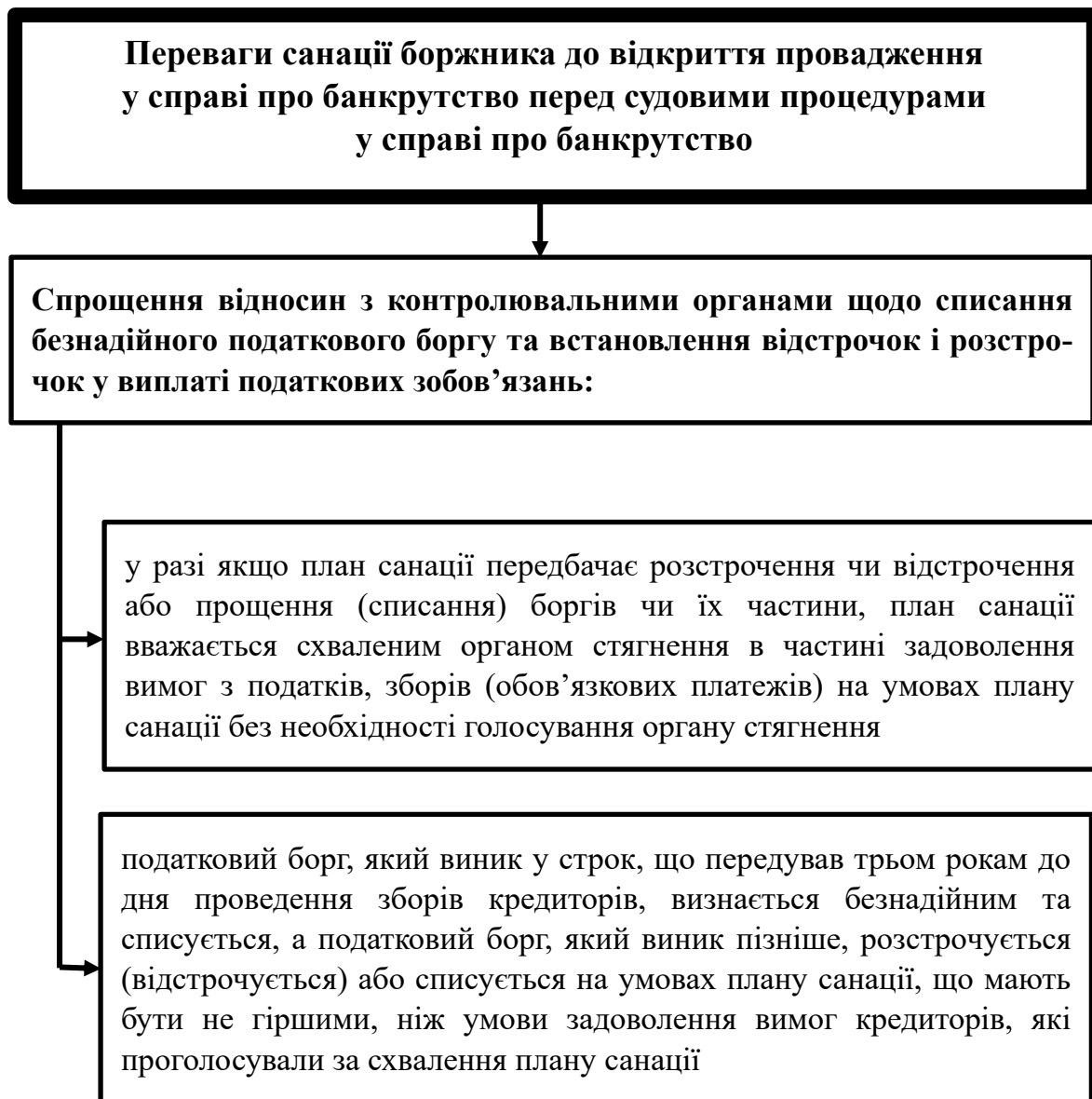
Додаток А

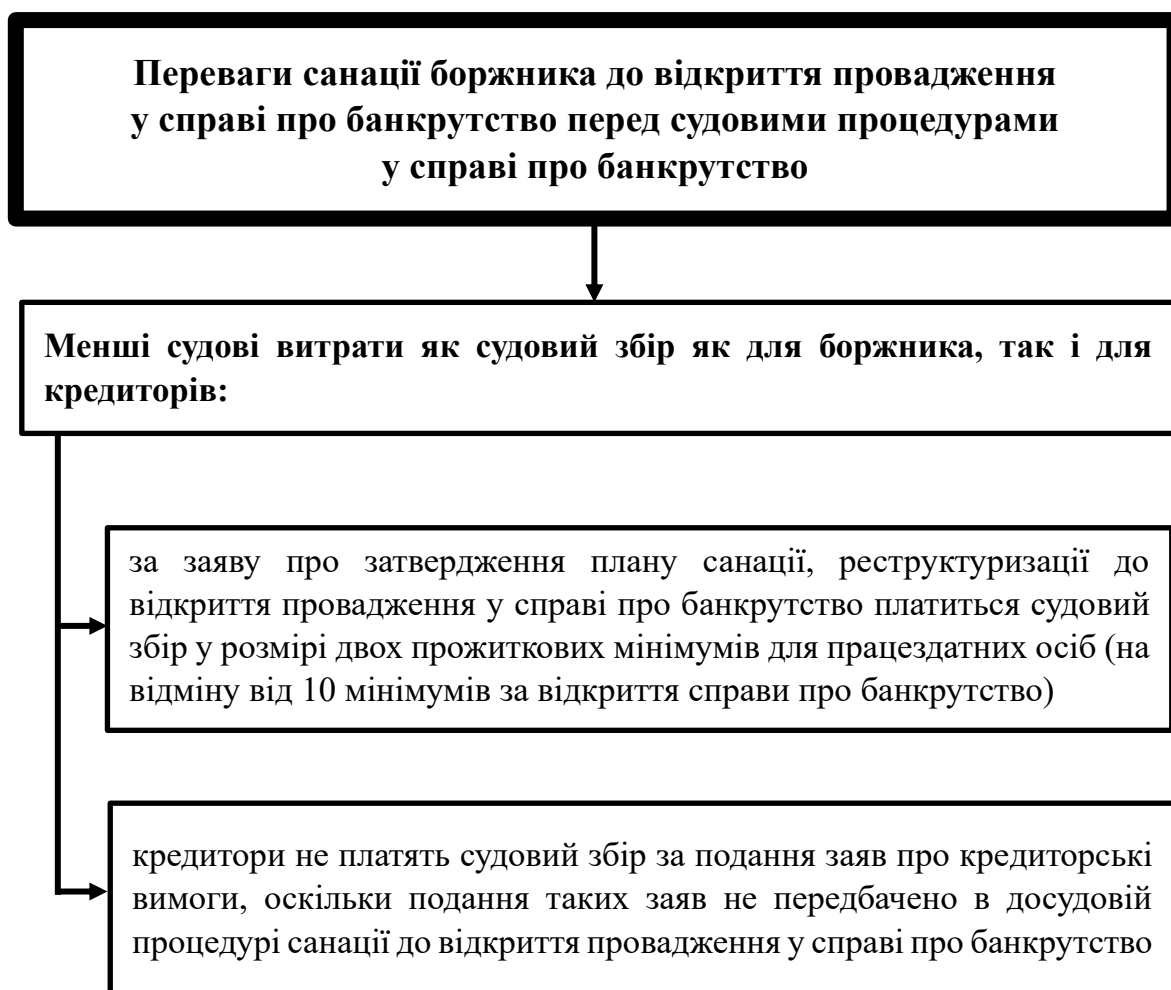
Джерело: URL : <https://prihodko.com.ua/my-i-zmi/my-i-zmi/stattya/sanacziya-borzhnyka-do-vidkryttya-provadhennya-u-spravi-pro-bankrutstvo/> (дата звернення: 27.05.2024).

Джерело: URL : https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Jukov_prezent.pdf (дата звернення: 07.05.2024).

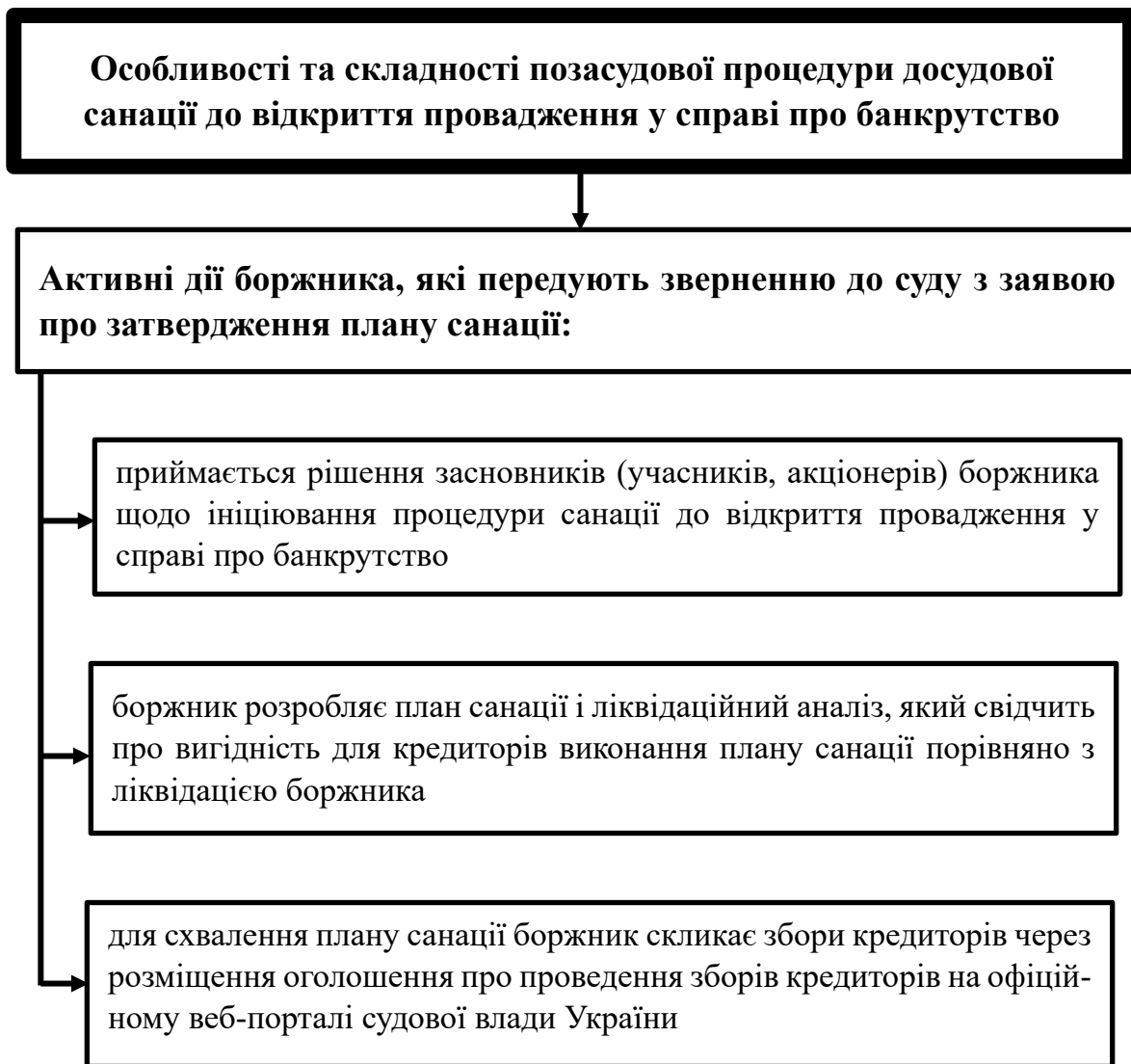

Джерело: URL : https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Jukov_prezent.pdf (дата звернення: 07.05.2024).

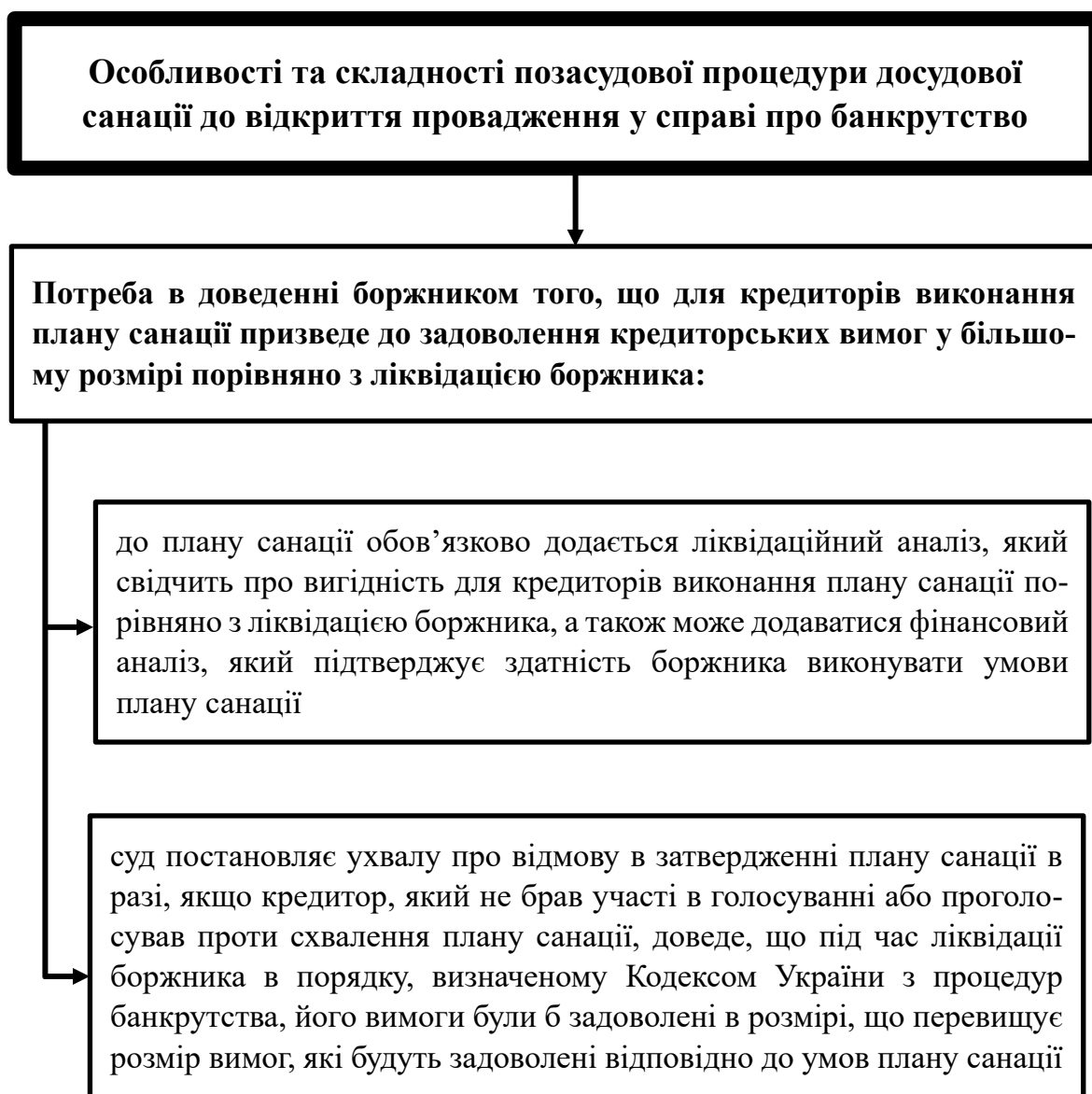

Джерело: URL : https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Jukov_prezent.pdf (дата звернення: 07.05.2024).

Джерело: URL : https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Jukov_prezent.pdf (дата звернення: 07.05.2024).

Джерело: URL : https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Jukov_prezent.pdf (дата звернення: 07.05.2024).

Особливості та складності позасудової процедури досудової санації до відкриття провадження у справі про банкрутство

Обмеження впливу забезпечених та незабезпечених кредиторів, які є заінтересованими особами стосовно боржника на ухвалення рішень, що стосуються схвалення плану санації:

якщо план санації передбачає участь у санації забезпечених кредиторів, такий план санації має бути схвалений у кожній категорії забезпеченими кредиторами, які володіють двома третинами голосів кредиторів від загальної суми забезпечених вимог, долучених до плану санації, у такій категорії. Водночас вимоги забезпечених кредиторів, які є заінтересованими особами стосовно боржника, не враховуються для цілей голосування під час схвалення плану санації

план санації має бути схвалений у кожній категорії незабезпеченими кредиторами, які володіють більше ніж 50 відсотками від загальної суми незабезпечених вимог, долучених до плану санації, у такій категорії. Водночас вимоги незабезпечених кредиторів, які є заінтересованими особами стосовно боржника, не враховуються для цілей голосування під час схвалення плану санації

Джерело: URL : https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Jukov_prezent.pdf (дата звернення: 07.05.2024).

**Основні новації Кодексу України з процедур банкрутства
з питань діяльності арбітражних керуючих:**

Змінюється порядок призначення арбітражних керуючих: у процедурах розпорядження майном та реструктуризації боргів боржника – фізичної особи Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система визначає відразу трьох кандидатів – арбітражних керуючих для призначення

Збільшується мінімальний розмір основної грошової винагороди арбітражних керуючих (ст. 30 Кодексу України з процедур банкрутства):

для розпорядників майна та ліквідаторів – з двох до трьох розмірів мінімальної заробітної плати

для керуючих санацією – до чотирьох розмірів мінімальної заробітної плати

за виконання повноважень керуючого реструктуризацією у процедурах банкрутства фізичних осіб – п'ять розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб у місяць

за виконання повноважень керуючого реалізацією – три розміри прожиткового мінімуму в місяць

Передбачено обов'язкове авансування винагороди арбітражному керуючому ініціатором процесу (кредитором або боржником) у розмірі трьох мінімальних зарплат за три місяці роботи

Під час виконання повноважень арбітражний керуючий отримує доступ до всієї інформації про боржника, зокрема конфіденційної, яка міститься в державних базах даних і реєстрах

Комітет кредиторів отримує можливість клопотати перед судом про відсторонення арбітражного керуючого незалежно від наявності підстав

Розширюється кількість видів дисциплінарних стягнень, які накладають на арбітражних керуючих. До існуючих на сьогодні «попередження» та «позбавлення права на здійснення діяльності» додаються «догана» та «тимчасове зупинення права на здійснення діяльності»

Тимчасове зупинення права на здійснення діяльності арбітражного керуючого може бути застосовано також у випадку призначення арбітражного керуючого на посаду, не сумісну з такою діяльністю, а також за власним бажанням у термін до 30 днів упродовж календарного року

Джерело: [17].

**До заяви кредитора про відкриття провадження
у справі про банкрутство додаються:**

докази сплати судового збору, крім випадків, коли згідно із законом судовий збір не підлягає сплаті

довіреність чи інший документ, що засвідчує повноваження представника, якщо заяву підписано представником

докази авансування винагороди арбітражному керуючому трьох розмірів мінімальної заробітної плати за три місяці виконання повноважень

докази надсилання боржнику копії заяви і доданих до неї документів

Джерело: [1].

**До заяви боржника про відкриття провадження
у справі про банкрутство додаються:**

1) довіреність чи інший документ, що засвідчує повноваження представника, якщо заяву підписано представником

2) докази загрози неплатоспроможності

3) докази авансування винагороди арбітражному керуючому трьох розмірів мінімальної заробітної плати за три місяці виконання повноважень

4) установчі документи боржника – юридичної особи

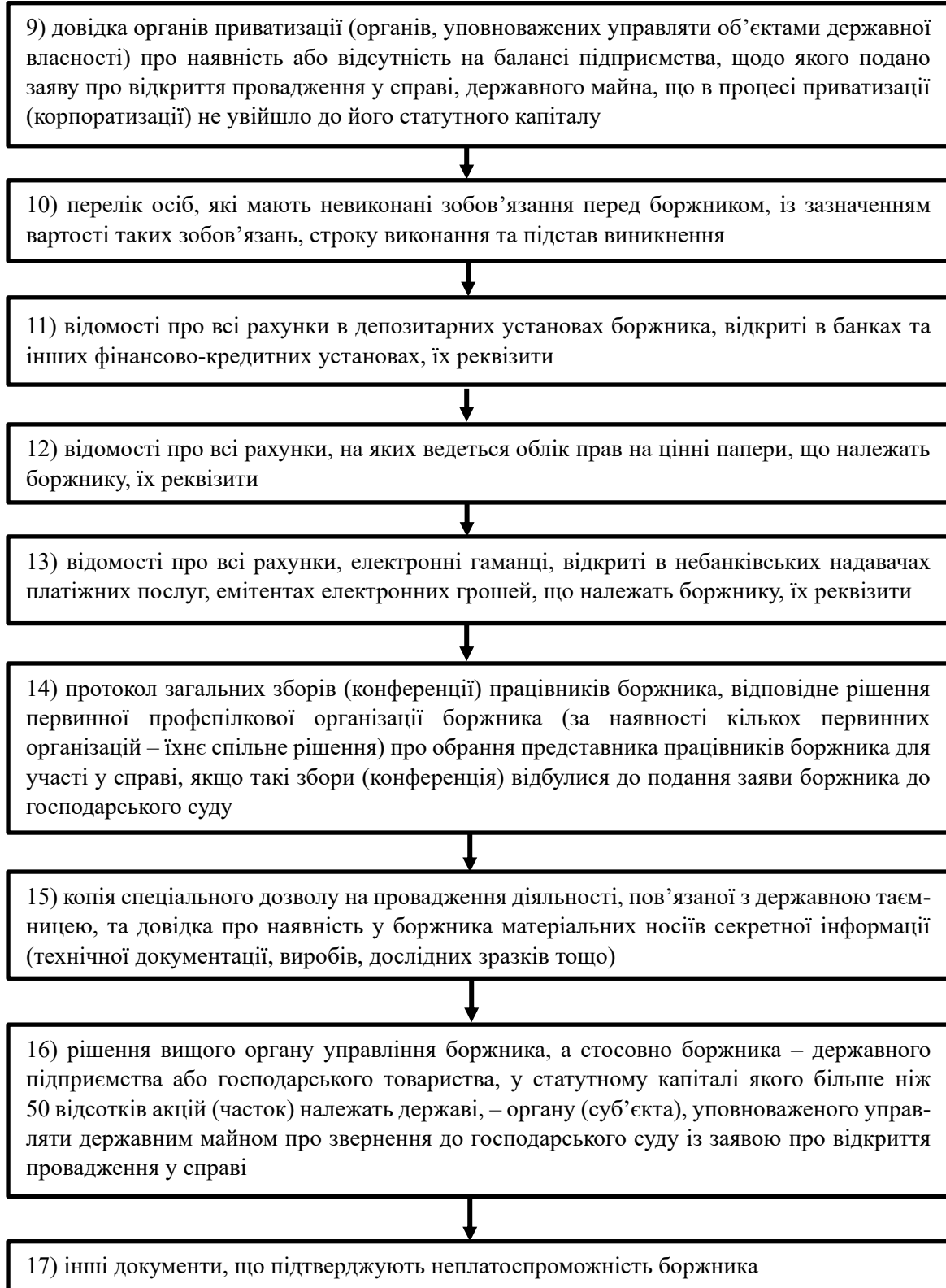
5) бухгалтерський баланс боржника на останню звітну дату

6) перелік кредиторів боржника, вимоги яких визнаються боржником, із зазначенням загальної суми грошових вимог усіх кредиторів, а також щодо кожного кредитора – ім'я або найменування, місцеперебування або місце проживання, ідентифікаційний код юридичної особи або реєстраційний номер облікової картки платника податків, або серія та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролювальний орган і мають відмітку у паспорті), сума грошових вимог (загальної суми заборгованості, заборгованості за основним зобов'язанням та суми неустойки (штрафу, пені) окремо), підстави виникнення зобов'язань, а також строк їх виконання згідно із законом або договором

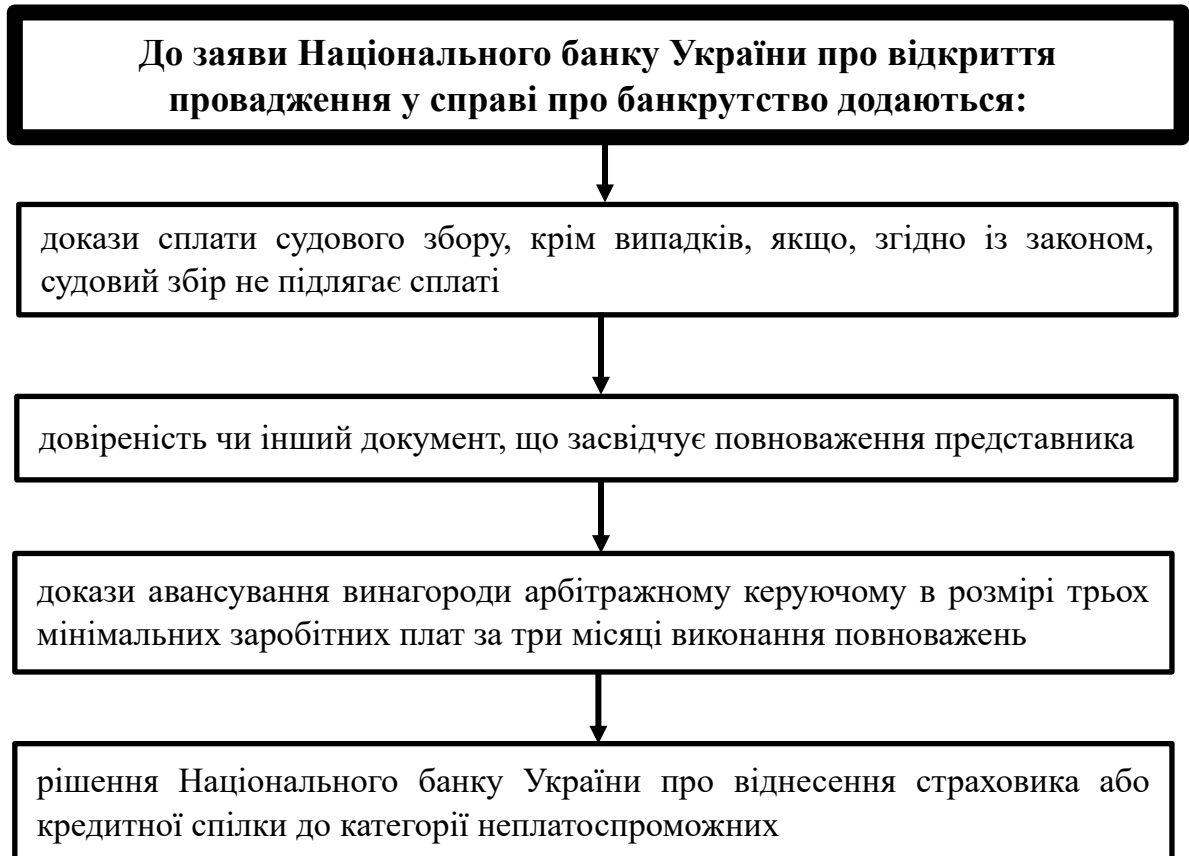
7) перелік майна боржника із зазначенням його балансової вартості та місцеперебування, а також загальна балансова вартість майна

8) перелік майна, що перебуває в заставі або є обтяженим у інший спосіб, його місцеперебування, вартість, а також інформація про кредиторів, на користь яких вчинено обтяження майна боржника, – ім'я або найменування, місцеперебування або місце проживання, ідентифікаційний код юридичної особи або реєстраційний номер облікової картки платника податків, або серія та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролювальний орган і мають відмітку у паспорті), сума грошових вимог, підстави виникнення зобов'язань, а також строк їх виконання згідно із законом або договором

Продовження додатка Л

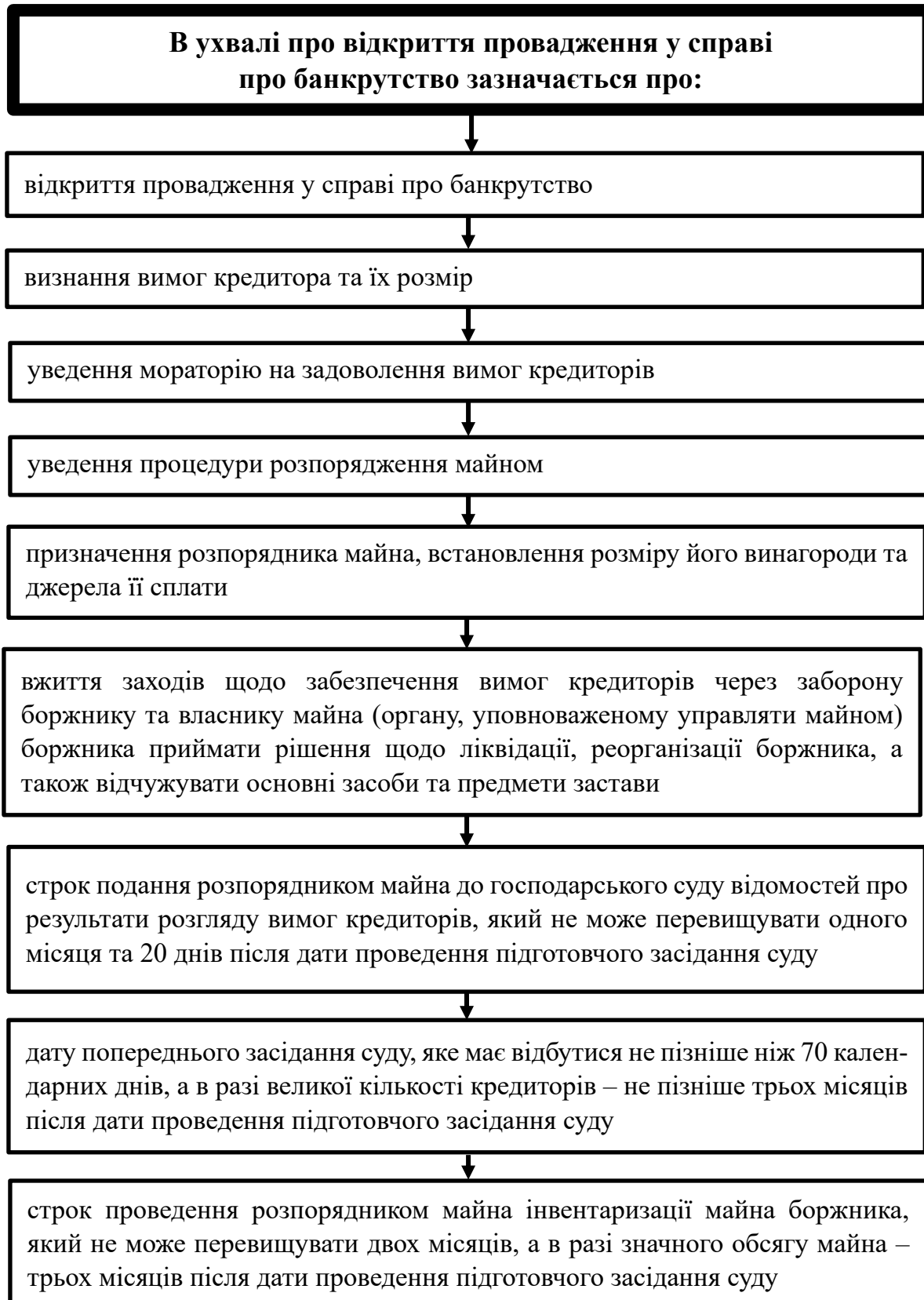

Джерело: [1].

Джерело: [1].

Джерело: [1].

Упродовж дії мораторію на задоволення вимог кредиторів:

забороняється стягнення на підставі виконавчих та інших документів, що містять майнові вимоги, зокрема на предмет застави, за якими стягнення здійснюється в судовому або в позасудовому порядку відповідно до законодавства, крім випадків перебування виконавчого провадження на стадії розподілу стягнутих з боржника грошових сум (зокрема, одержаних від продажу майна боржника), перебування майна на стадії продажу з моменту оприлюднення інформації про продаж, а також у разі виконання рішень у немайнових спорах

забороняється виконання вимог, на які поширюється мораторій

не нараховується неустойка (штраф, пеня), не застосовуються інші фінансові санкції за невиконання чи неналежне виконання зобов'язань із задоволення всіх вимог, на які поширюється мораторій

зупиняється перебіг позовної давності на період дії мораторію

не застосовується індекс інфляції за весь час прострочення виконання грошового зобов'язання, три відсотки річних від простроченої суми тощо

Джерело: [1].

Розпорядник майна зобов'язаний:

розглядати заяви кредиторів з грошовими вимогами до боржника, що надійшли в установленому Кодексом України з процедур банкрутства

вести реєстр вимог кредиторів

повідомляти кредиторів про результати розгляду їхніх вимог

вживати заходів для захисту майна боржника

проводити аналіз фінансово-господарського стану, інвестиційної та іншої діяльності боржника та становища на ринках боржника, встановлювати за результатами його проведення наявність або відсутність ознак фіктивного банкрутства, доведення до банкрутства, приховування стійкої фінансової неспроможності, вчинення незаконних дій у разі банкрутства

повідомляти правоохоронні органи в разі виявлення ознак фіктивного банкрутства, доведення до банкрутства, приховування стійкої фінансової неспроможності, вчинення незаконних дій з майном боржника

скликати збори і комітет кредиторів та організувати проведення їх засідань

подавати відомості (інформацію), необхідні для ведення Єдиного реєстру боржників, відносно яких відкрито провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність), у порядку, встановленому державним органом з питань банкрутства

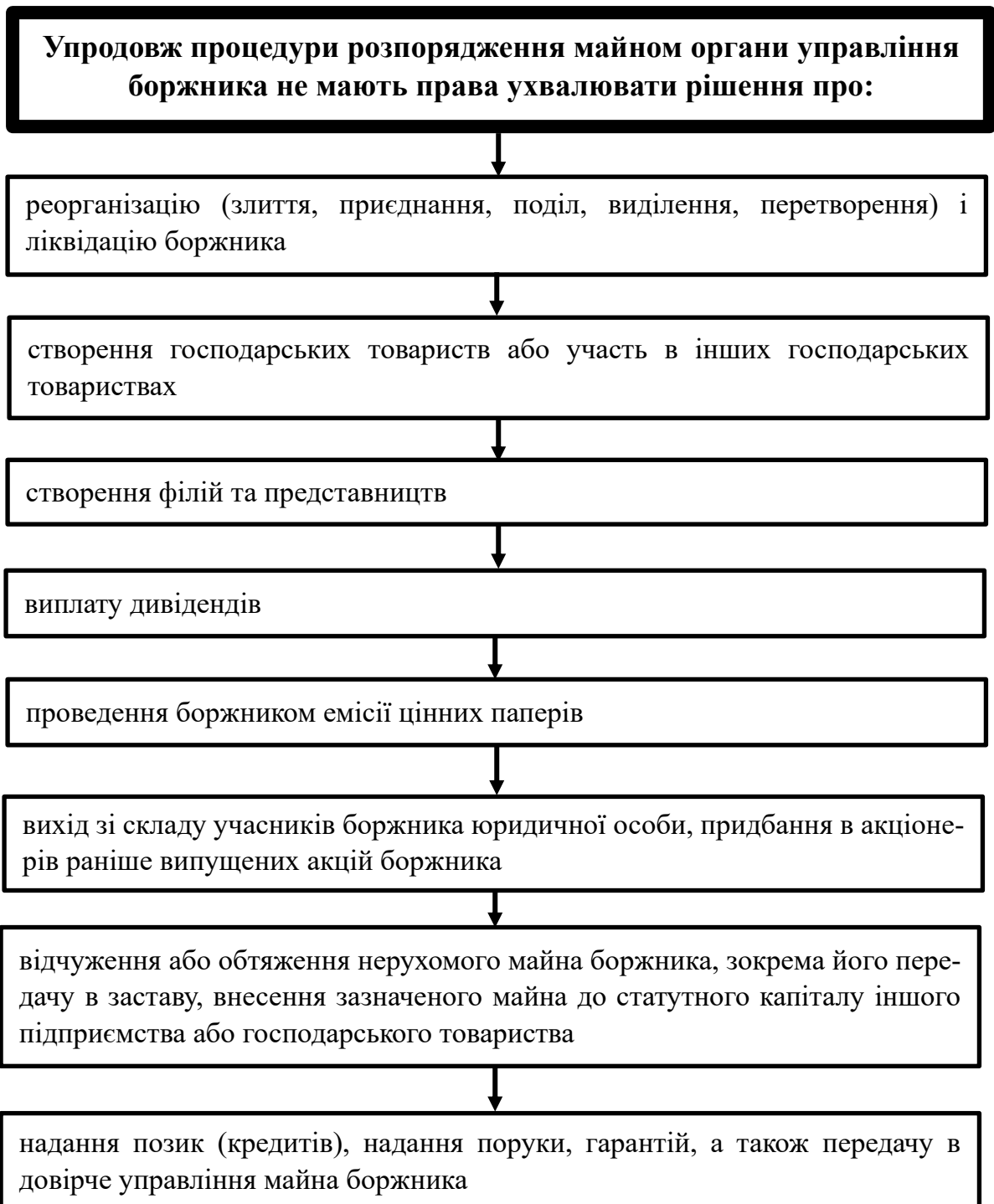
надавати господарському суду та комітету кредиторів звіт про свою діяльність, а також здійснювати розкриття кредиторам інформації щодо фінансового стану боржника та ходу провадження у справі

не пізніше двох місяців з дня відкриття провадження у справі про банкрутство провести інвентаризацію майна боржника та визначити його вартість

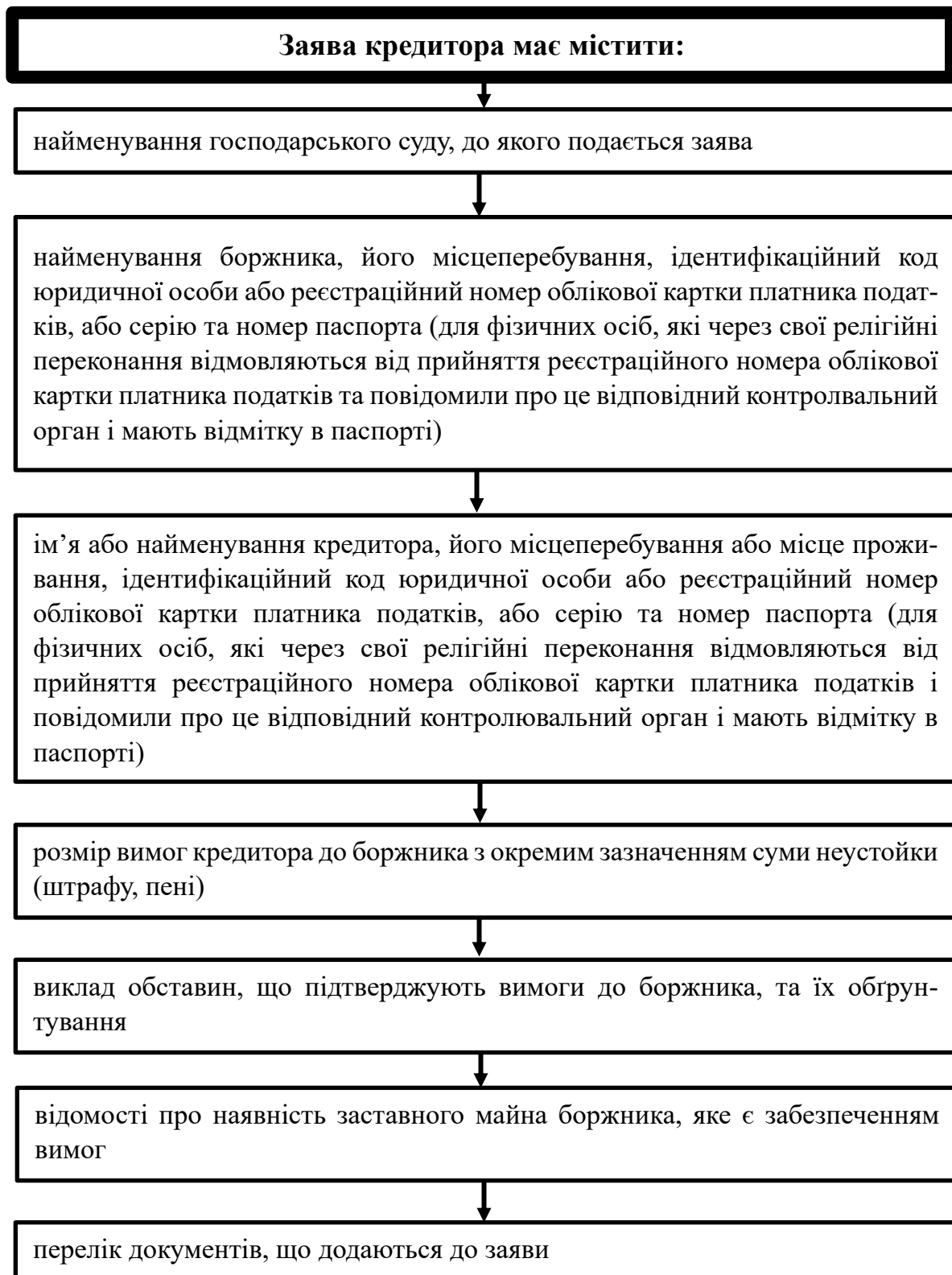
за можливості проведення санації боржника розробити план санації боржника та подати його на розгляд зборам кредиторів

виконувати інші повноваження, передбачені Кодексом України з процедур банкрутства

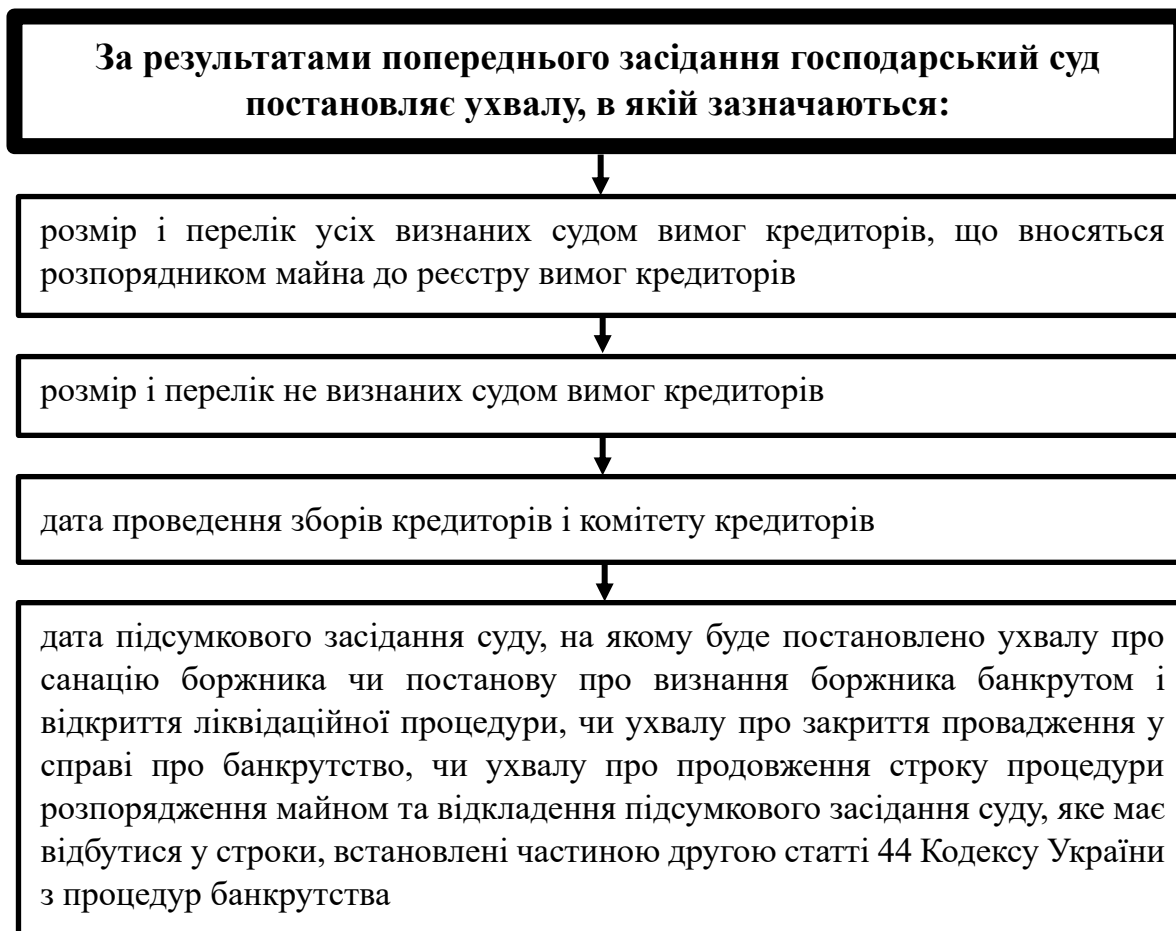
Джерело: [1].

Джерело: [1].

Джерело: [1].

Джерело: [1].

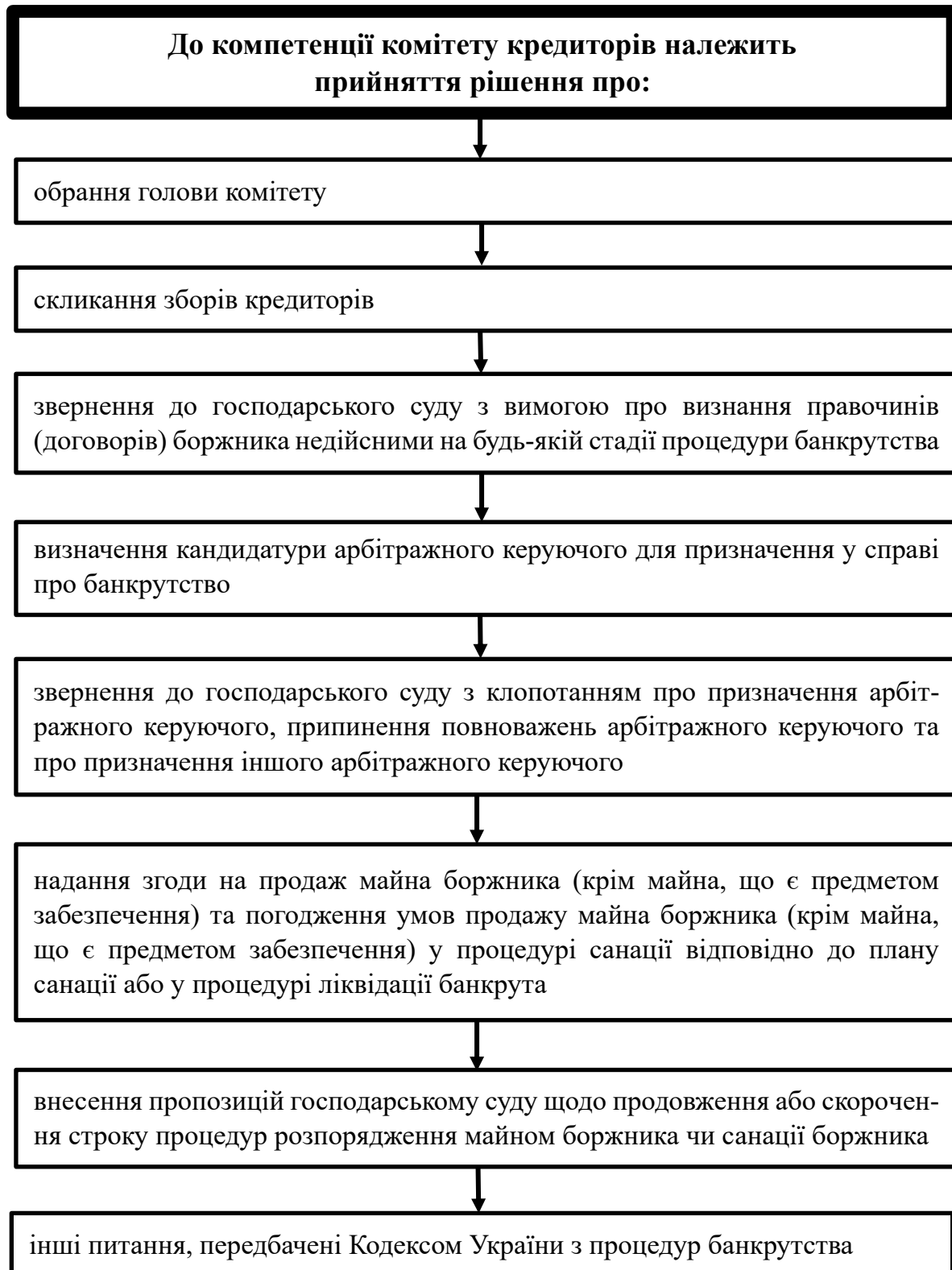

Джерело: [1].

Джерело: [1].

Джерело: [1].

САНАЦІЯ

Метою є оздоровлення фінансово-господарського становища боржника та задоволення вимог кредиторів повним обсягом або частково

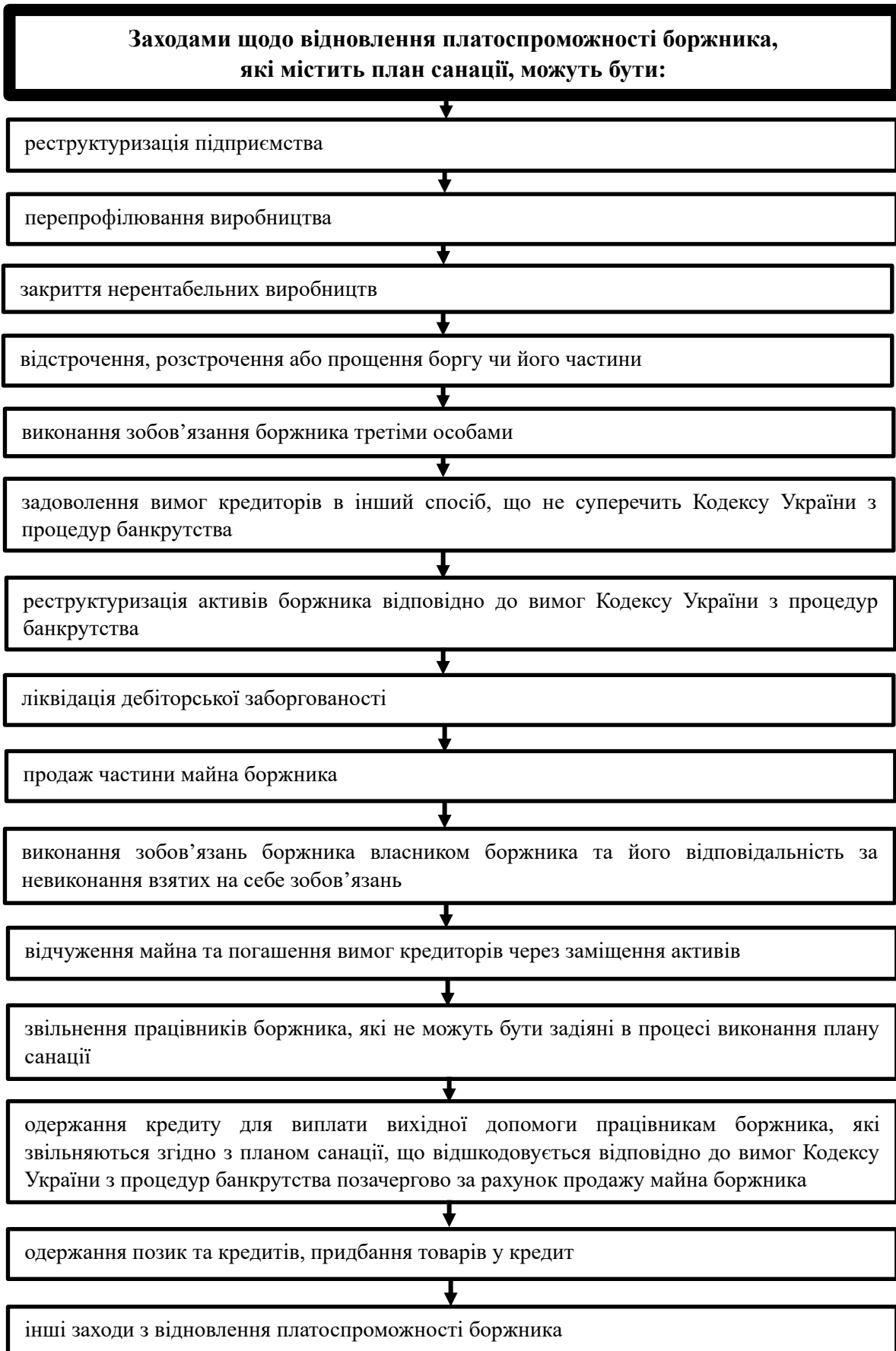
Учасники: керуючий санацією, комітет кредиторів

Термін становить 6 місяців (за вмотивованим клопотанням може бути продовжено не більше ніж на 12 місяців)

Розвиток дій процедури:

1. Керуючий санацією подає комітету кредиторів план санації боржника.
2. Комітет кредиторів може прийняти одне з таких рішень:
  - схвалити план санації та подати його на затвердження господарському суду;
  - відхилити план санації і звернутися до господарського суду з клопотанням про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури;
  - відхилити план санації, звернутися до господарського суду з клопотанням про звільнення керуючого санацією та про призначення нового керуючого санацією.
3. Господарський суд затверджує план санації.
4. Якщо впродовж шести місяців з дня винесення ухвали про санацію в господарський суд не буде подано плану санації боржника, господарський суд має право прийняти рішення про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури.
5. За 15 днів до закінчення санації, а також за наявності підстав для дострокового припинення санації керуючий санацією зобов'язаний надати комітету кредиторів письмовий звіт.
6. Комітет кредиторів може прийняти одне з таких рішень:
  - припинення процедури санації у зв'язку з виконанням плану санації та відновленням платоспроможності боржника;
  - продовження строку процедури санації;
  - припинення процедури санації, визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури;
  - укладення мирової угоди.
7. Комітет кредиторів подає рішення до Господарського суду

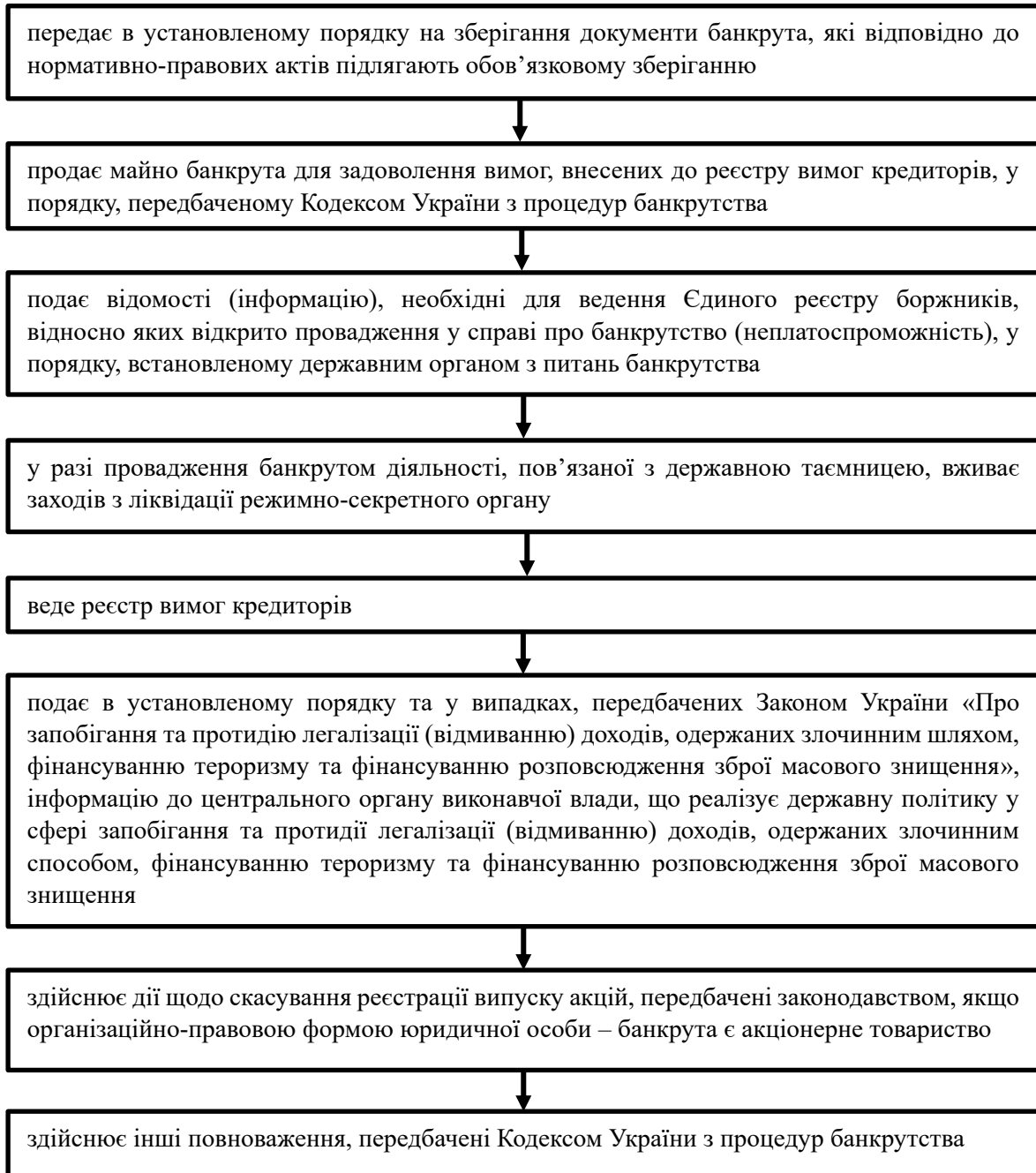
Джерело: [29].

Джерело: [1].

Продовження додатка Ю

Джерело: [1].

У разі визнання господарським судом страховика банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури вимоги кредиторів за договорами страхування першої черги підлягають задоволенню в такому порядку:

у першу чергу – вимоги за договорами особистого страхування, передбачені частиною восьмою статті 92 Кодексу України з процедур банкрутства

у другу чергу – вимоги фізичних осіб за іншими договорами страхування, передбачені частиною восьмою статті 92 Кодексу України з процедур банкрутства

у третю чергу – вимоги юридичних осіб за іншими договорами страхування, передбачені частиною восьмою статті 92 Кодексу України з процедур банкрутства

у четверту чергу – вимоги за договорами особистого страхування, передбачені частиною сьомою статті 92 Кодексу України з процедур банкрутства

у п'яту чергу – вимоги фізичних осіб за іншими договорами страхування, передбачені частиною сьомою статті 92 Кодексу України з процедур банкрутства

у шосту чергу – вимоги юридичних осіб за іншими договорами страхування, передбачені частиною сьомою статті 92 Кодексу України з процедур банкрутства

Джерело: [1].

**Ключові відмінності та новели нового Кодексу України
з процедур банкрутства порівняно із Законом України
«Про відновлення платоспроможності боржника
або визнання його банкрутом»**

Солідарна відповідальність керівника боржника за незаявлення

Продовжено підозрілий період для скасування правочинів боржника,
додаткова підстава

Строковий період у процедурі розпорядження майном

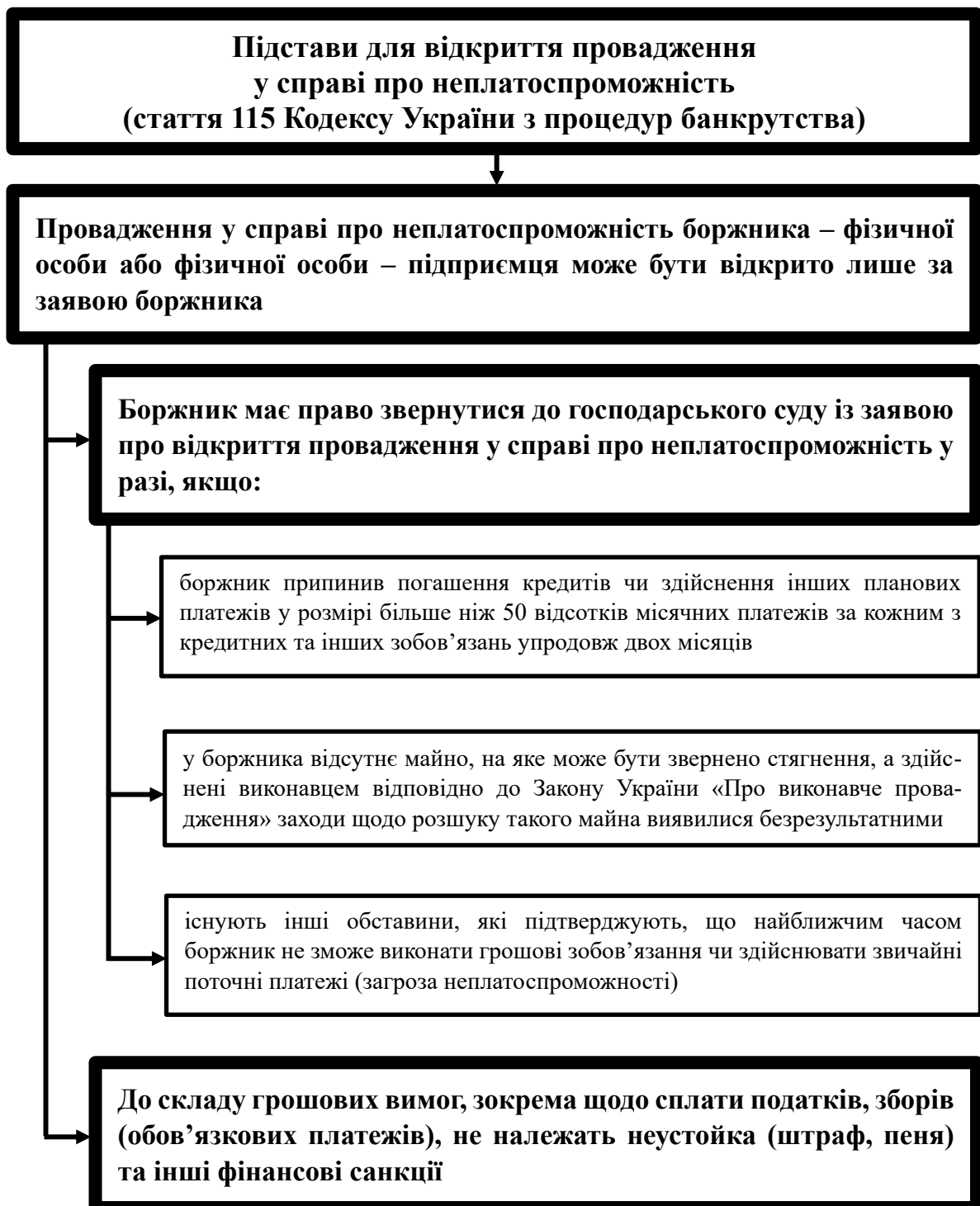
Об'єднання мирової угоди та санації в єдину процедуру

Продаж майна в системі Prozorro

Споживче банкрутство (банкрутство фізичної особи)

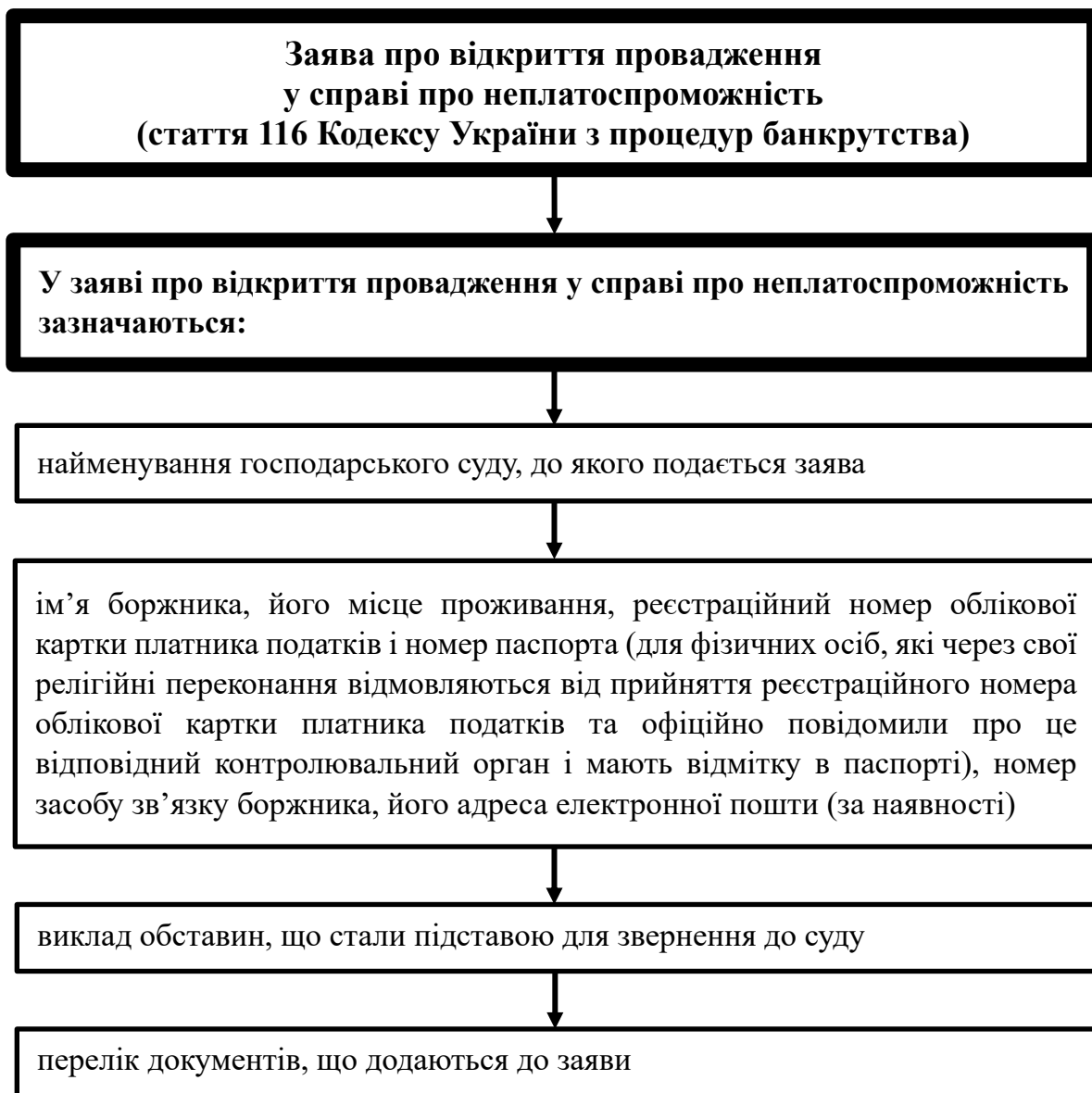
Саморегулівна організація арбітражних керуючих

Джерело: [47].

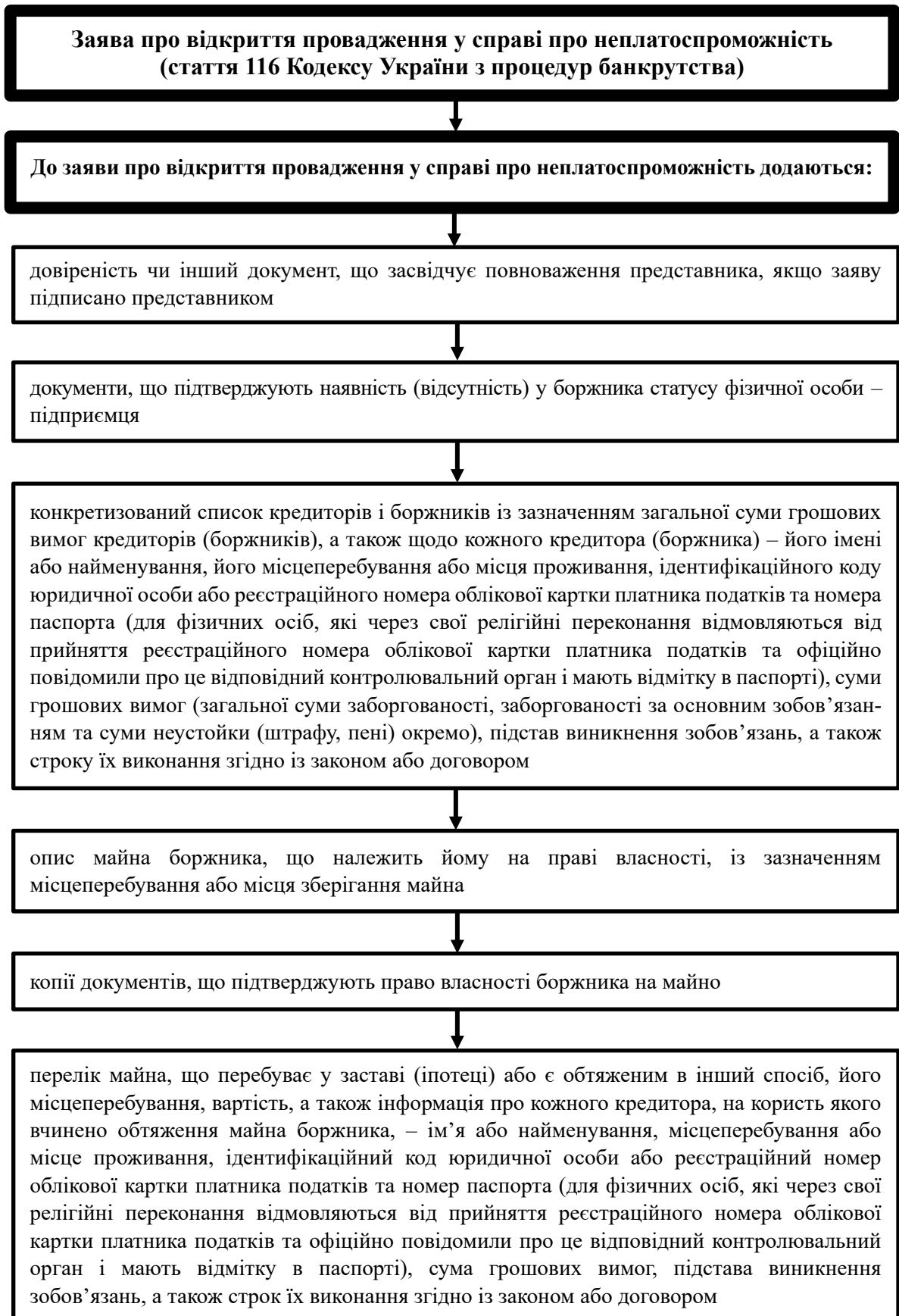

Джерело: [1].

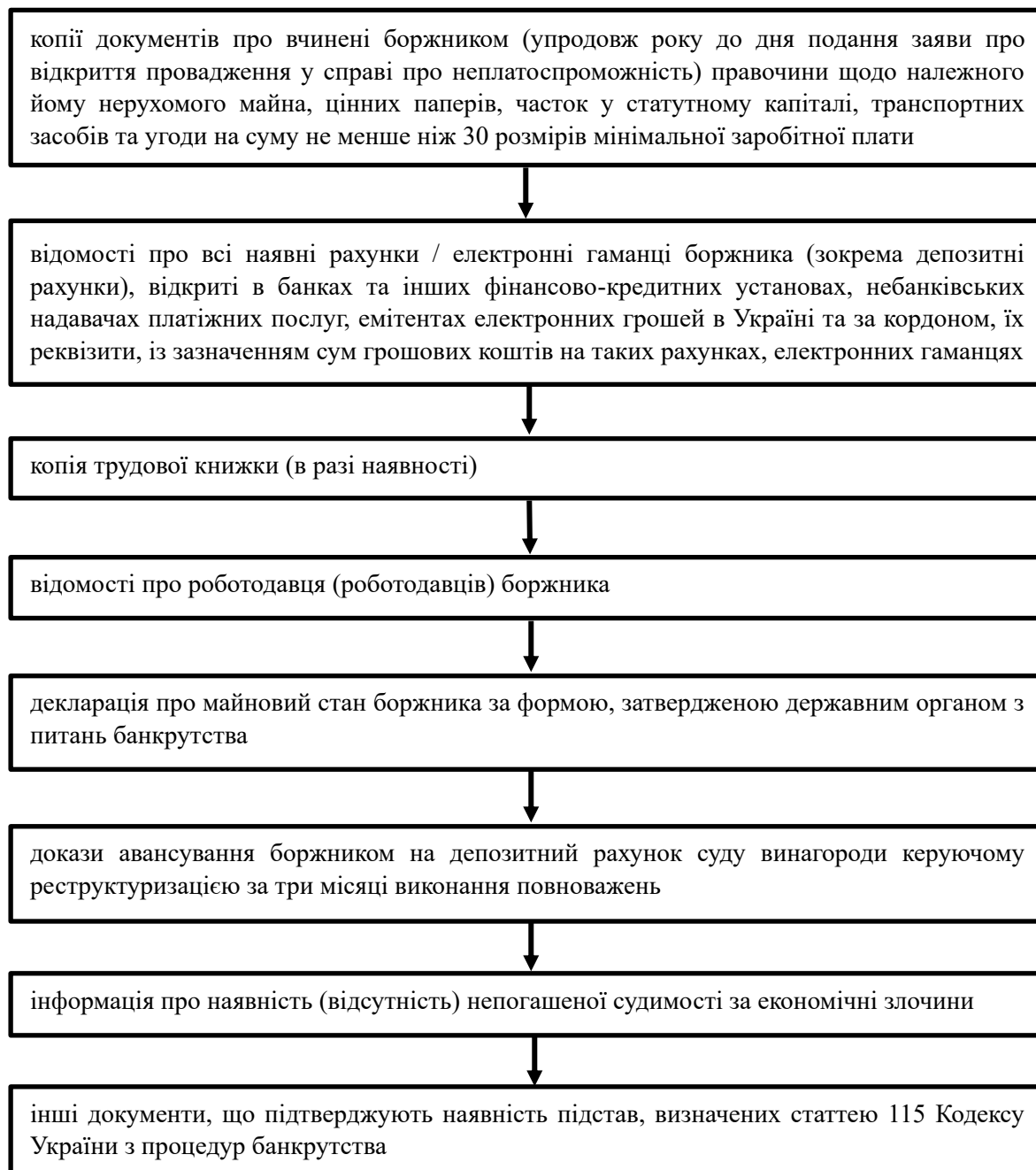

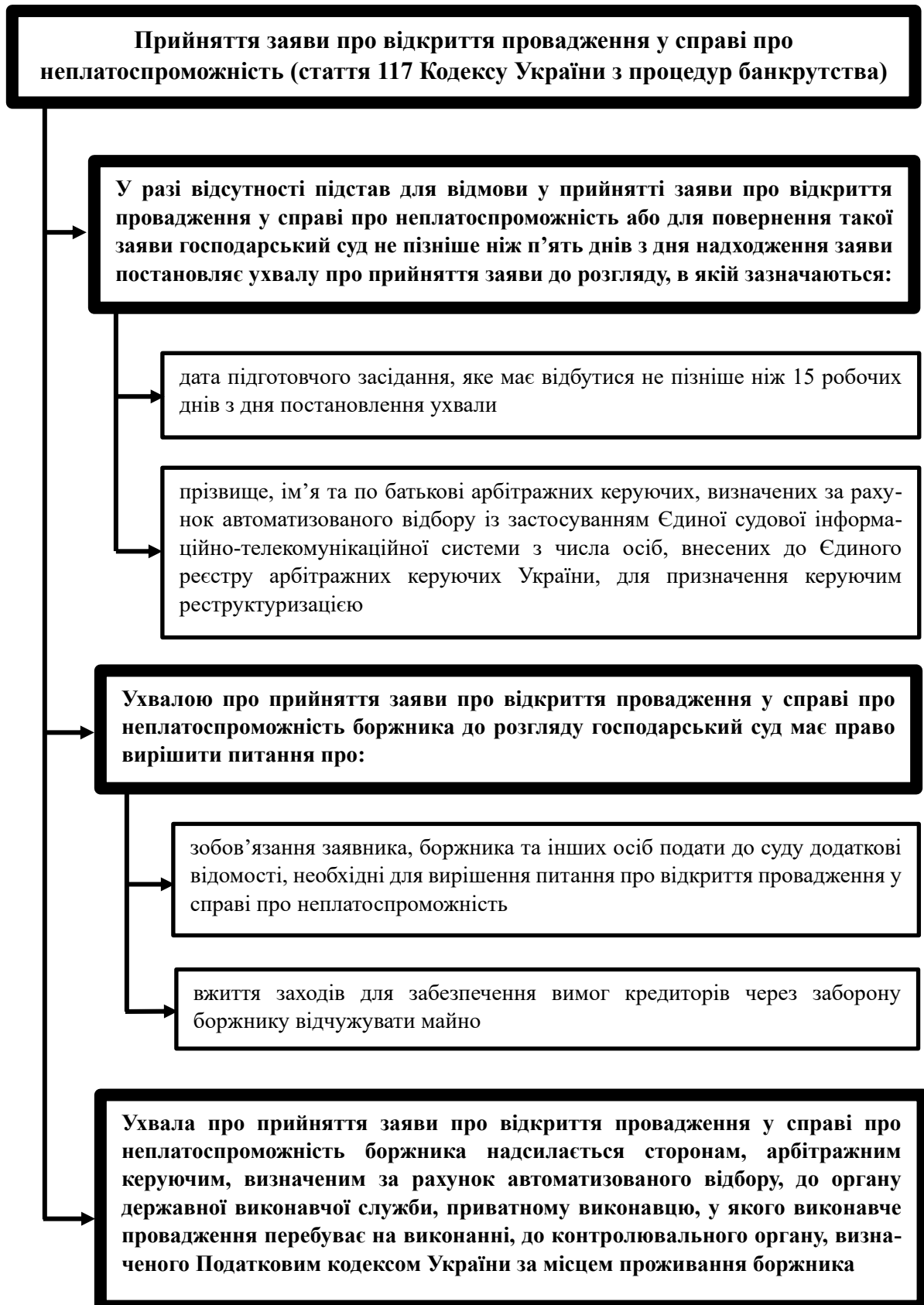
Джерело: [1].

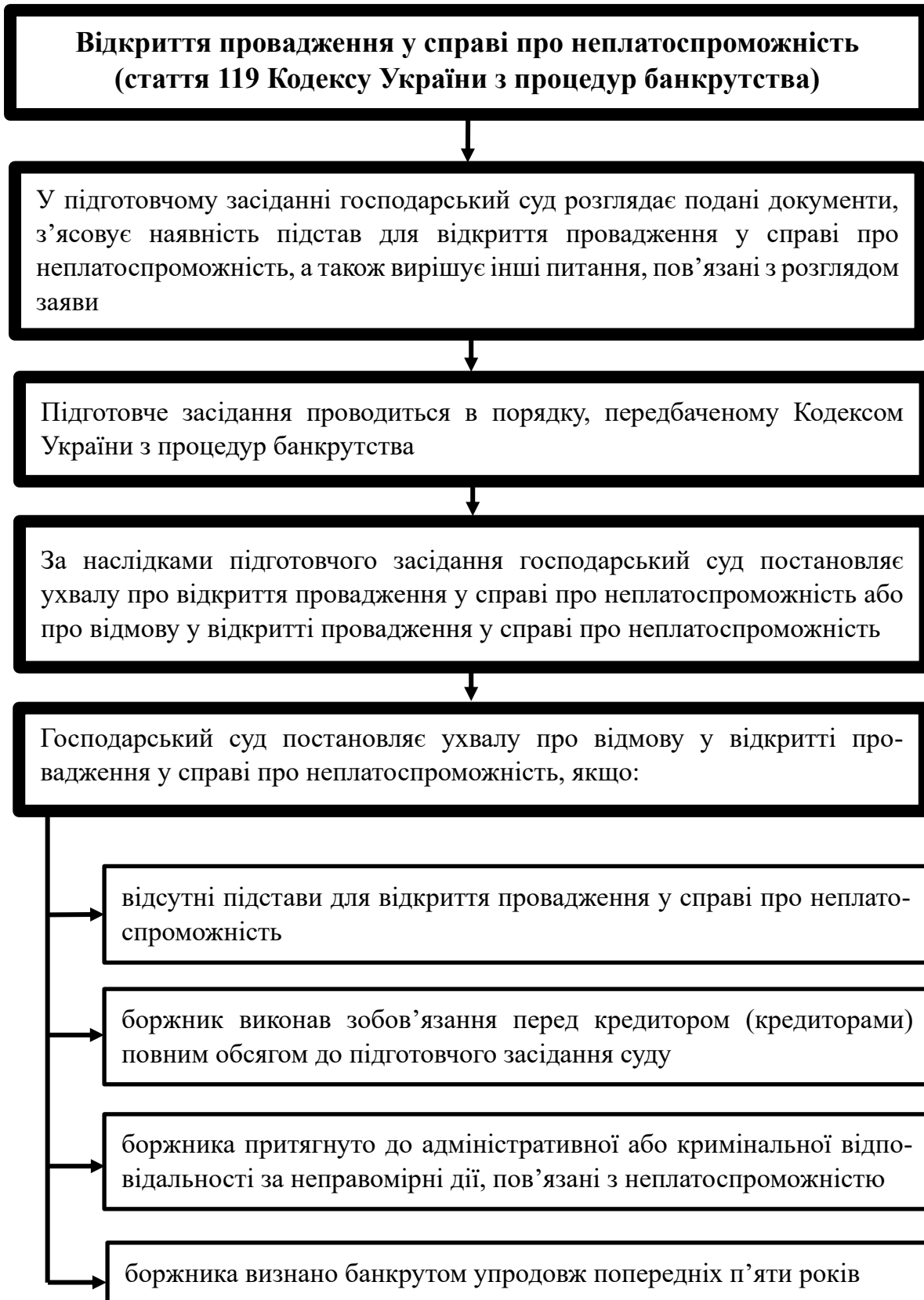
Продовження додатка Г-1

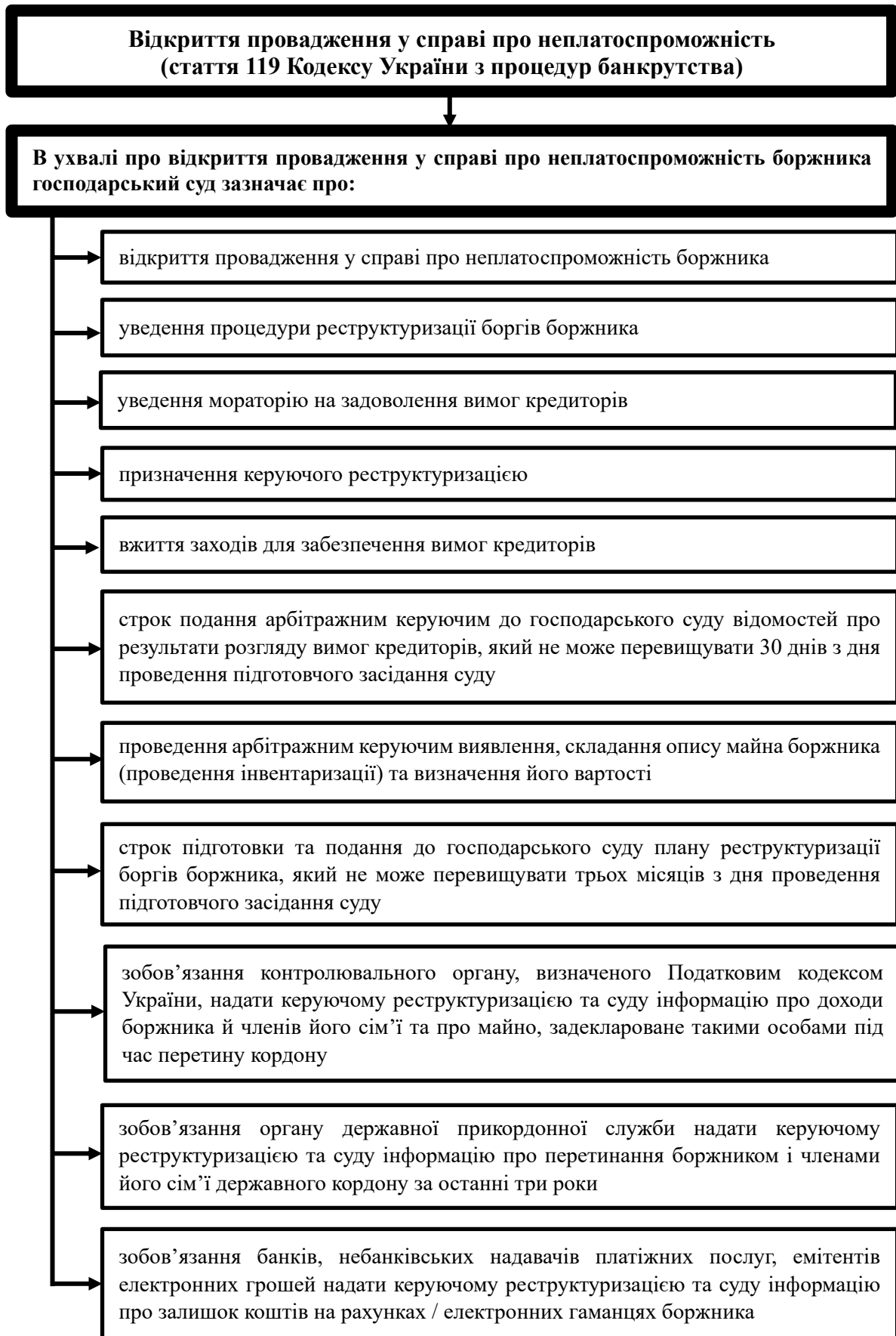
Джерело: [1].

Джерело: [1].

Джерело: [1].

Джерело: [1].

Наслідки відкриття провадження у справі про неплатоспроможність боржника (стаття 120 Кодексу України з процедур банкрутства)

З моменту відкриття провадження у справі про неплатоспроможність боржника:

пред'явлення кредиторами вимог до боржника та задоволення таких вимог може відбуватися лише в межах провадження у справі про неплатоспроможність та в порядку, передбаченому Кодексом України з процедур банкрутства

арешт майна боржника та інші обмеження боржника щодо розпорядження належним йому майном можуть бути застосовані виключно господарським судом у межах провадження у справі про неплатоспроможність, а попередньо накладені арешти та обмеження можуть бути зняті на підставі ухвали господарського суду

припиняється нарахування штрафів та інших фінансових санкцій, а також відсотків за зобов'язаннями боржника

здійснення корпоративних прав боржника та реалізація майнових прав відбуваються з урахуванням обмежень, встановлених Кодексом України з процедур банкрутства

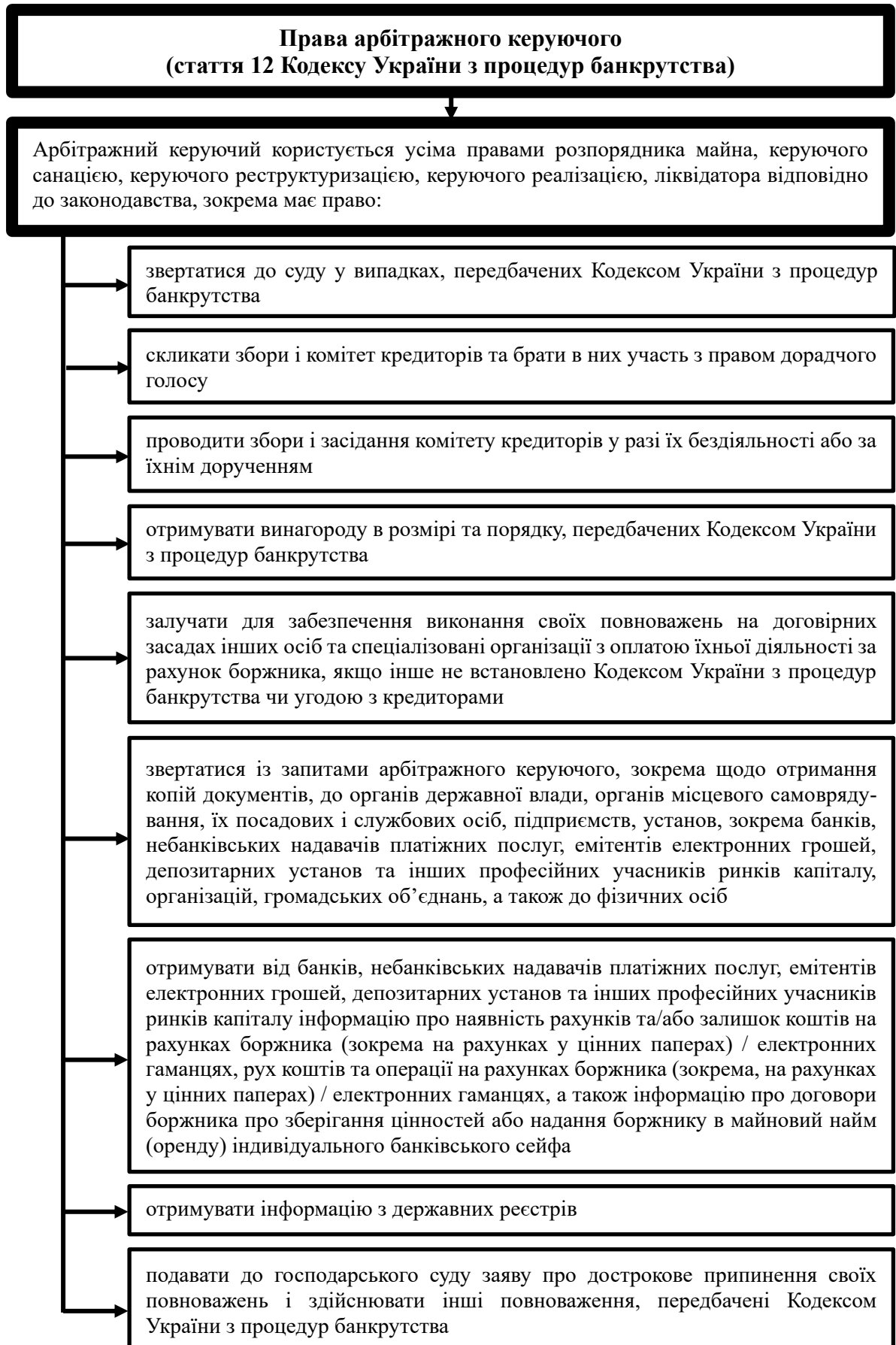
вводиться мораторій на задоволення вимог кредиторів

строк виконання всіх грошових зобов'язань боржника вважається таким, що настав

будь-яке відчуження та розпорядження майном боржника здійснюються виключно в порядку, передбаченому Кодексом України з процедур банкрутства

Господарський суд за клопотанням арбітражного керуючого або з власної ініціативи може прийняти рішення про тимчасову заборону боржнику без дозволу суду виїжджати за кордон на період здійснення провадження у справі про неплатоспроможність, якщо боржник вчиняє дії, спрямовані на перешкоджання проведенню стосовно нього процедур, передбачених Кодексом України з процедур банкрутства

Джерело: [1].

Джерело: [1].

**Обов'язки арбітражного керуючого
(стаття 12 Кодексу України з процедур банкрутства)**

Арбітражний керуючий зобов'язаний:

неухильно дотримуватися вимог законодавства

здійснювати заходи щодо захисту майна боржника

проводити аналіз фінансово-господарського стану, інвестиційної та іншої діяльності боржника і становища на ринках боржника та подавати результати такого аналізу до господарського суду разом з документами, що підтверджують відповідну інформацію

подавати відомості, документи та інформацію щодо діяльності арбітражного керуючого у порядку, встановленому законодавством

подавати відомості (інформацію) про фінансовий стан боржників, стосовно яких відкрито провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність), та про хід провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність) до Єдиного реєстру боржників, відносно яких відкрито провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність), до закритої частини якого забезпечується доступ конкурсних і забезпечених кредиторів, інвесторів, а також поточних кредиторів (з моменту прийняття господарським судом постанови про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури або процедури погашення боргів боржника), та забезпечувати оновлення такої інформації в порядку та строки, визначені державним органом з питань банкрутства

створювати умови для проведення перевірки додержання арбітражним керуючим вимог законодавства

здійснювати заходи щодо забезпечення охорони державної таємниці відповідно до встановлених законодавством вимог

вживати заходів щодо недопущення будь-якої можливості виникнення реального чи потенційного конфлікту інтересів і невідкладно повідомляти суду про наявність такого конфлікту інтересів

надсилати до правоохоронних органів, органів, спеціально уповноважених у сфері протидії корупції, та Служби безпеки України повідомлення про факти порушення законодавства, виявлені в діяльності працівників підприємств та організацій, що містять ознаки дії (бездіяльності), переслідуваної у кримінальному чи адміністративному порядку виконувати інші повноваження, передбачені законодавством

Джерело: [1].

**Професійні права адвоката
(стаття 20 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»)**

Під час здійснення адвокатської діяльності адвокат має право вчиняти будь-які дії, не заборонені законом, правилами адвокатської етики та договором про надання правничої допомоги, необхідні для належного виконання договору про надання правничої допомоги, зокрема:

звертатися з адвокатськими запитами, зокрема щодо отримання копій документів, до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб, підприємств, установ, організацій, громадських об'єднань, а також до фізичних осіб (за згодою таких фізичних осіб)

представляти й захищати права, свободи та інтереси фізичних осіб, права та інтереси юридичних осіб у суді, органах державної влади та органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форми власності, громадських об'єднаннях, перед громадянами, посадовими і службовими особами, до повноважень яких належить вирішення відповідних питань в Україні та за її межами

ознайомлюватися на підприємствах, в установах і організаціях з необхідними для адвокатської діяльності документами та матеріалами, крім тих, що містять інформацію з обмеженим доступом

складати заяви, скарги, клопотання, інші правові документи та подавати їх у встановленому законом порядку

доповідати клопотання та скарги на прийомі в посадових і службових осіб та відповідно до Закону одержувати від них письмові мотивовані відповіді на ці клопотання й скарги

бути присутнім під час розгляду своїх клопотань і скарг на засіданнях колегіальних органів та давати пояснення щодо суті клопотань і скарг

збирати відомості про факти, що можуть бути використані як докази, в установленому законом порядку запитувати, отримувати і вилучати речі, документи, їх копії, ознайомлюватися з ними та опитувати осіб за їх згодою

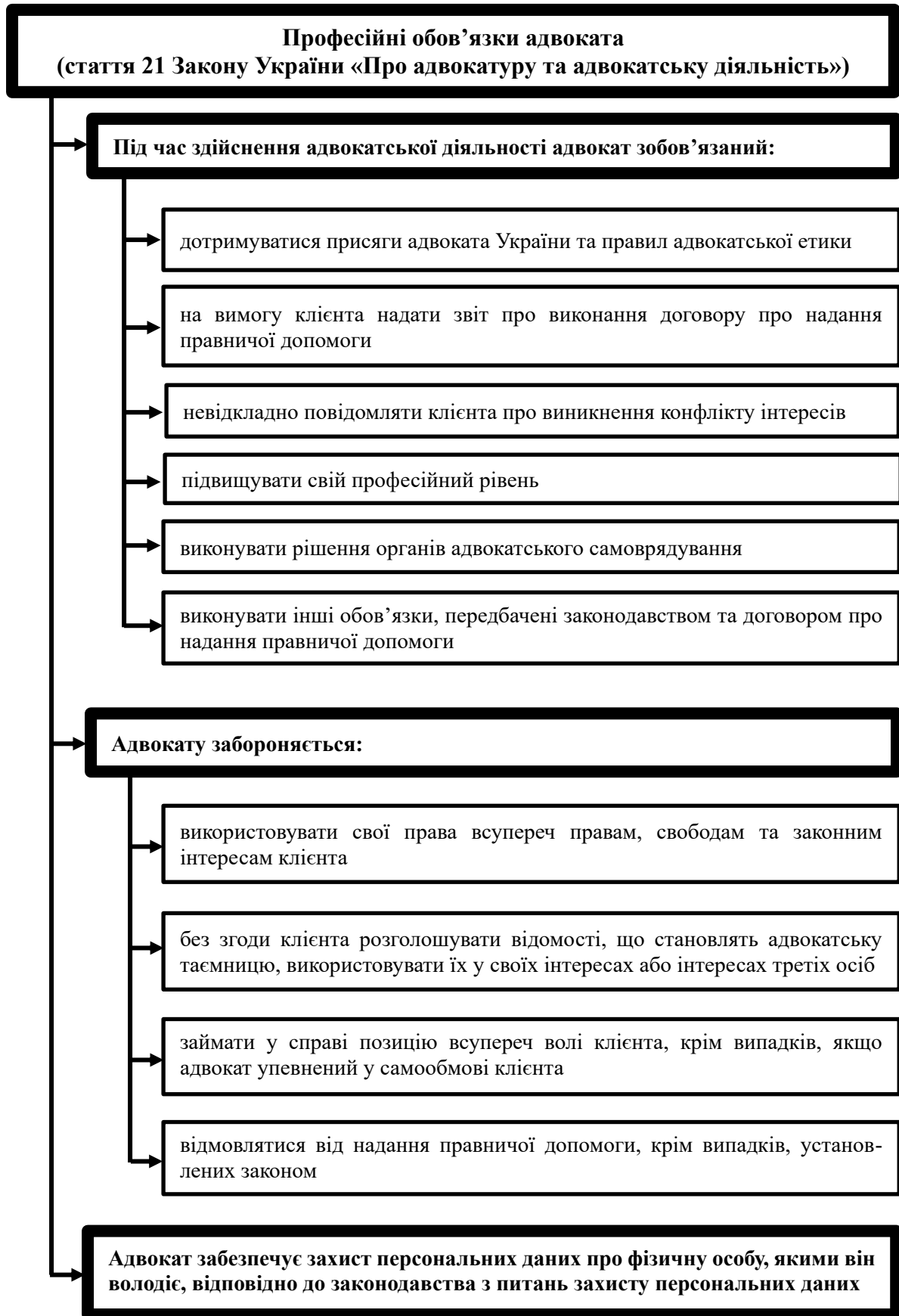
застосовувати технічні засоби, зокрема для копіювання матеріалів справи, в якій адвокат здійснює захист, представництво або надає інші види правничої допомоги, фіксувати процесуальні дії, в яких він бере участь, а також хід судового засідання в порядку, передбаченому Законом

посвідчувати копії документів у справах, які він веде, крім випадків, якщо Законом встановлено інший обов'язковий спосіб посвідчення копій документів

одержувати письмові висновки фахівців, експертів з питань, що потребують спеціальних знань

користуватися іншими правами, передбаченими цим Законом та іншими законами

Джерело: [33].

Джерело: [33].

ДЕКЛАРАЦІЯ
про доходи та майно боржника юридичної особи

Розділ I. Загальні відомості										
1. Боржник:										
_____										
_____										
_____										
_____										
(повне найменування згідно з реєстраційними документами)										
2. Код за ЄДРПОУ:										
3. Адреса:										
Поштовий індекс										
Назва країни										
Область										
Місто, населений пункт										
Вулиця, номер: будинку, корпусу, квартири										
4. Керівник (уповноважена особа):										
Прізвище, ім'я, по батькові, дата народження										
Реєстраційний номер облікової картки платника податків / серія та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання в установленому порядку відмовилися від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролювальний орган і мають відмітку в паспорті) боржника										
Додаткові відомості (контактний номер телефону, адреса електронної пошти):										

5.	Головний бухгалтер (особа, відповідальна за ведення бухгалтерського обліку):		
	Прізвище, ім'я, по батькові, дата народження		
	Реєстраційний номер облікової картки платника податків / серія та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання в установленому порядку відмовилися від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролювальний орган і мають відмітку в паспорті) боржника		
Додаткові відомості (контактний номер телефону, адреса електронної пошти)			
Розділ II. Відомості про нерухоме майно			
6.	Перелік об'єктів нерухомого майна (земельні ділянки, житлові будинки, квартири, садові (дачні) будинки, гаражі тощо)		Місце розташування
Розділ III. Відомості про майно, що перебуває в заставі (іпотеці)			
7.	Перелік майна	Місцеперебування	Заставодержатель (іпотекодержатель)
Розділ IV. Відомості про транспортні засоби			
8.	Перелік транспортних засобів (автомобілі, водні засоби, повітряні судна, інші засоби із зазначенням марки/моделі)	Реєстраційний номер	Місце перебування

Розділ V. Відомості про майно, яким боржник володіє спільно з іншими особами			
9.	Перелік майна	Місце перебування	Дані про співвласників
Розділ VI. Відомості про майно та кошти, що перебувають в інших осіб			
10.	Назва майна, вид грошового зобов'язання та сума	Місцеперебування	Дані про осіб, у яких перебувають майно та кошти
Розділ VII. Відомості про майно та кошти, належні боржнику від інших осіб			
11.	Назва майна, вид грошового зобов'язання та сума	Місцеперебування	Дані про осіб, у яких перебувають майно та кошти
Розділ VIII. Відомості про вклади та інші активи в банках			
12.	Вид і сума коштів на рахунках у банках та інших фінансових установах (цінності, що зберігаються в банку або індивідуальному банківському сейфі)	Найменування банку, іншої фінансової установи	Номер рахунку (номер договору про зберігання цінностей або надання в майновий найм (оренду) індивідуального банківського сейфа)

Розділ IX. Відомості про частку у статутному (установчому) капіталі товариства, підприємства, організації			
13.	Вид та розмір частки у статутному (установчому) капіталі товариства, підприємства, організації	Грошова оцінка частки	Найменування та реквізити товариства, підприємства, організації
Розділ X. Цінні папери			
14.	Вид та форма випуску цінних паперів	Найменування депозитарної установи	Кількість цінних паперів
Розділ XI. Майно, що безпосередньо не використовується у виробництві			
15.	Назва майна	Кількість	Місцеперебування
Розділ XII. Об'єкти нерухомого майна, верстати, обладнання, інші основні засоби, а також сировина і матеріали, призначені для використання у виробництві			
16.	Назва майна	Кількість	Місцеперебування
Розділ XIII. Інше майно			
17.	Назва майна	Кількість	Місцеперебування

Про відповідальність за неподання або подання неправдивих відомостей про доходи і майновий стан, ненадання на вимогу виконавця декларації чи зазначення в декларації неправдивих відомостей або неповідомлення про зміну таких відомостей, неповідомлення про зміну місця проживання (перебування) чи місця розташування або місця роботи (отримання доходів) відповідно до статті 76 Закону України «Про виконавче провадження» ознайомлений.

«__» _____ 20__ року _____
(підпис керівника, уповноваженої особи) (прізвище та ініціали)

**Визнання недійсними правочинів боржника
(стаття 42 Кодексу України з процедур банкрутства)**

Господарський суд у межах провадження у справі про банкрутство за заявою арбітражного керуючого або кредитора, поданою в порядку, визначеному статтею 7 Кодексу України з процедур банкрутства, може визнати недійсними правочини або спростувати майнові дії, вчинені боржником після відкриття провадження у справі про банкрутство або впродовж трьох років, що передували відкриттю провадження у справі про банкрутство, якщо вони порушили права боржника або кредиторів, з таких підстав:

→ боржник виконав майнові зобов'язання раніше встановленого строку

→ боржник до відкриття провадження у справі про банкрутство взяв на себе зобов'язання, внаслідок чого він став неплатоспроможним або виконання його грошових зобов'язань перед іншими кредиторами повністю або частково стало неможливим

→ боржник здійснив відчуження або придбав майно за цінами, відповідно нижчими або вищими від ринкових, за умови що в момент прийняття зобов'язання або внаслідок його виконання майна боржника було (стало) недостатньо для задоволення вимог кредиторів

→ боржник оплатив іншій особі або прийняв майно в рахунок виконання грошових вимог у день, коли сума вимог кредиторів до боржника перевищувала вартість майна

→ боржник узяв на себе заставні зобов'язання для забезпечення виконання грошових вимог

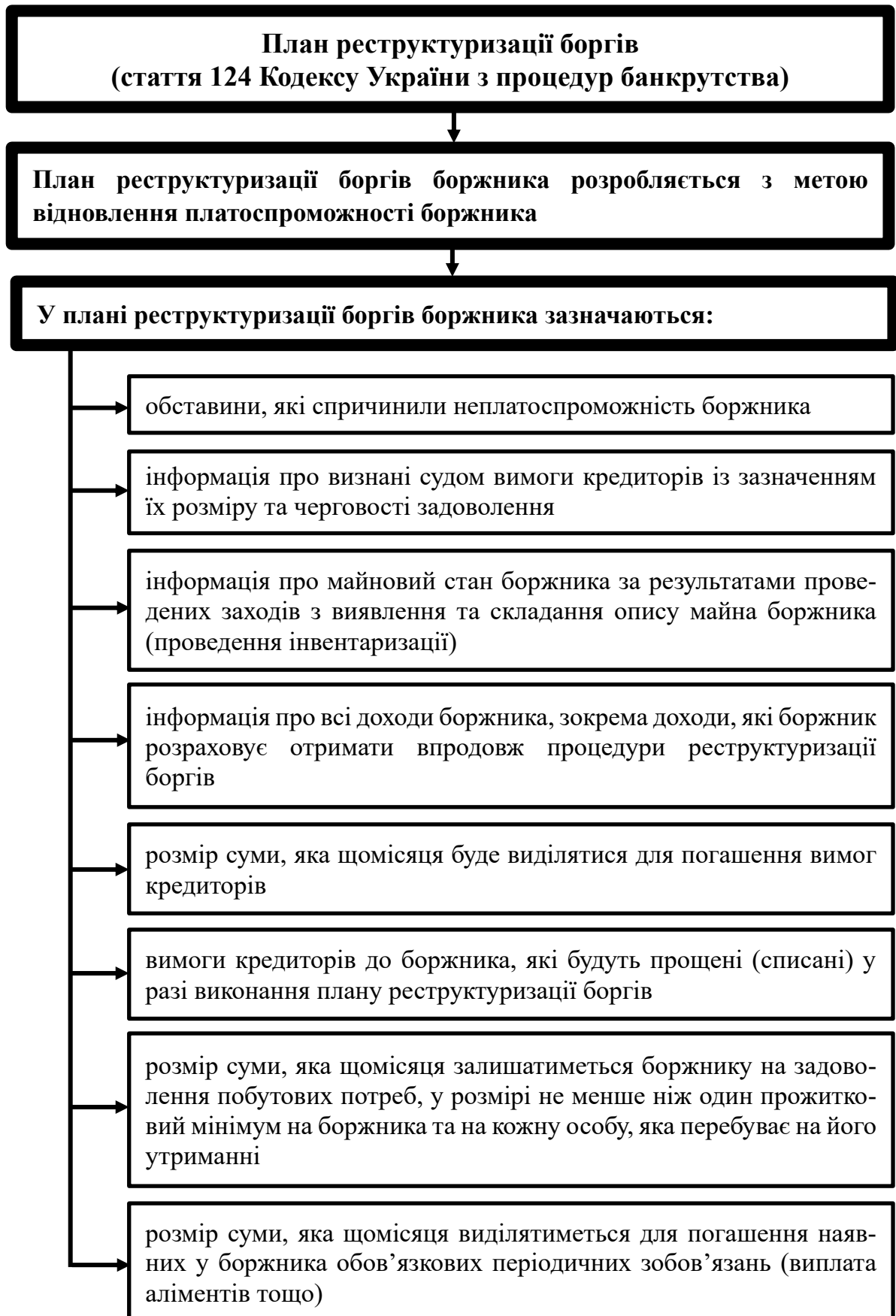
Правочини, вчинені боржником упродовж трьох років, що передували відкриттю провадження у справі про банкрутство, можуть бути визнані недійсними господарським судом у межах провадження у справі про банкрутство за заявою арбітражного керуючого або кредитора також з таких підстав:

→ боржник безоплатно здійснив відчуження майна, взяв на себе зобов'язання без відповідних майнових дій іншої сторони, відмовився від власних майнових вимог

→ боржник уклав договір із заінтересованою особою

→ боржник уклав договір дарування

Джерело: [1].

Джерело: [1].

**План реструктуризації боргів
(стаття 124 Кодексу України з процедур банкрутства)**

План реструктуризації боргів боржника може містити положення про:

реалізацію в процедурі реструктуризації боргів частини майна боржника, зокрема того, що є предметом забезпечення, черговість, строки реалізації такого майна та кошти, які планується отримати від його реалізації

зміну способу та порядку виконання зобов'язань, зокрема розміру та строків погашення боргів

відстрочення чи розстрочення або прощення (списання) боргів чи їх частини

виконання зобов'язань боржника третіми особами, зокрема через укладення договору поруки, гарантії та інших правочинів згідно з цивільним законодавством

інші заходи, спрямовані на покращення майнового стану боржника та задоволення вимог кредиторів (перекваліфікація, працевлаштування тощо)

Строк виконання плану реструктуризації боргів боржника у справі про неплатоспроможність не може перевищувати п'ять років

У разі погашення боргів за кредитами, отриманими боржником на придбання житла, строк виконання плану реструктуризації боргів боржника не може перевищувати 10 років

За вмотивованим клопотанням боржника та за умови погашення понад 80 відсотків вимог кредиторів господарський суд може продовжити строк виконання плану реструктуризації боргів боржника понад граничний строк

Джерело: [1].

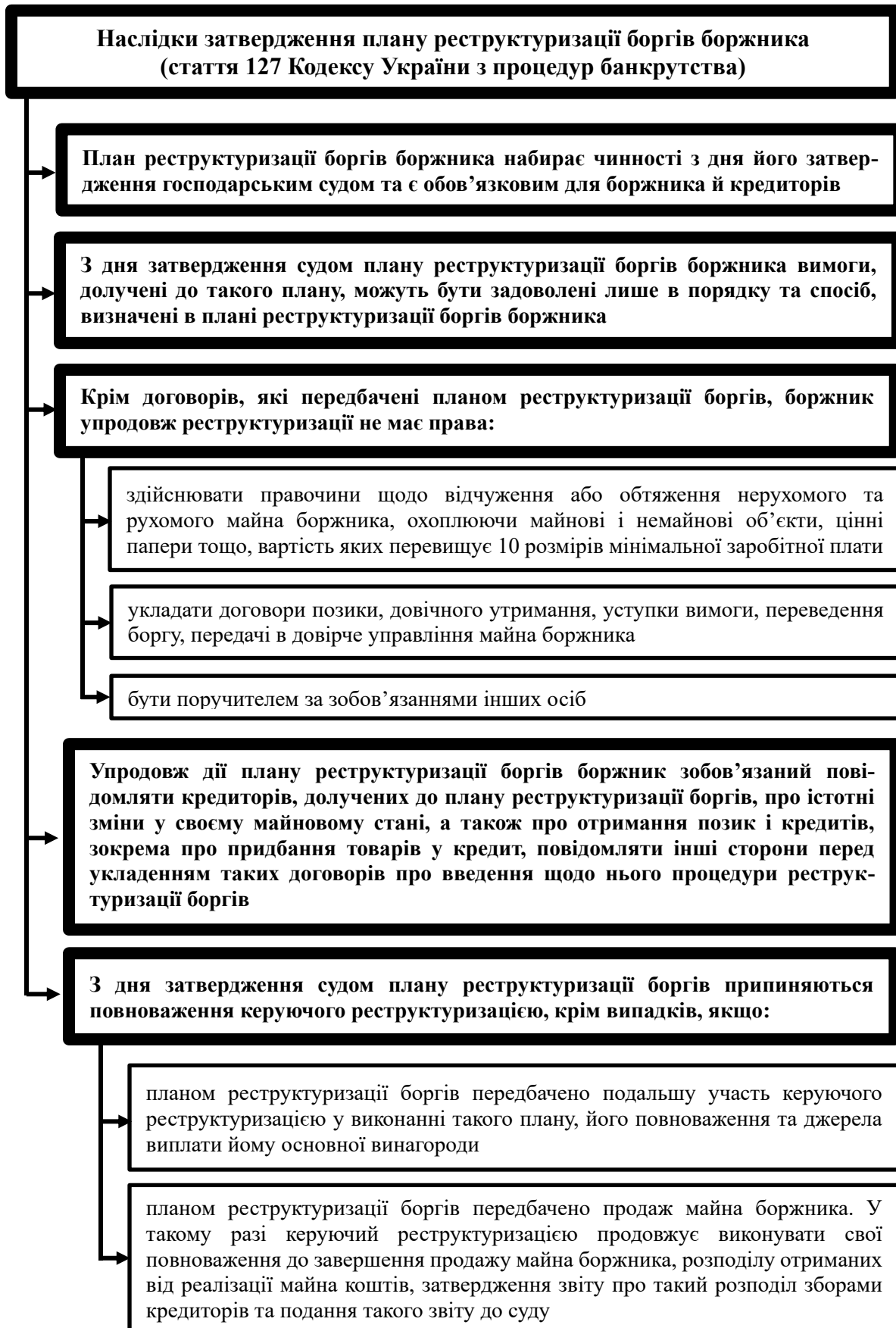
**Борги, які не підлягають реструктуризації
(стаття 125 Кодексу України з процедур банкрутства)**

1. Не підлягають реструктуризації борги боржника щодо сплати аліментів, відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи, щодо сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та щодо сплати інших обов'язкових платежів на загальнообов'язкове державне соціальне страхування

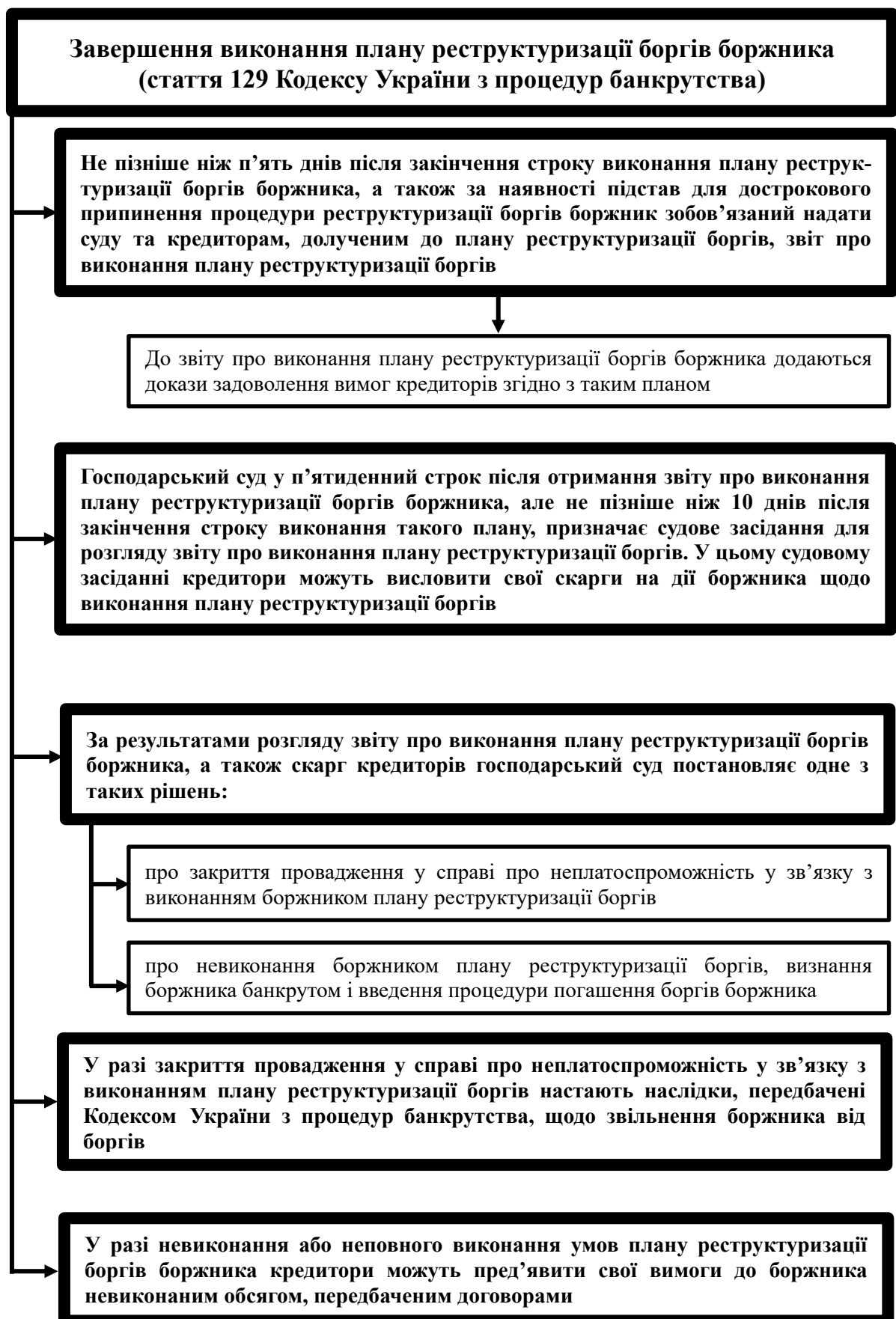
2. Податковий борг, що виник упродовж трьох років до дня постановлення ухвали про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність боржника, визнається безнадійним та списується у процедурі реструктуризації боргів боржника

3. План реструктуризації боргів боржника затверджується господарським судом лише після повного погашення боргів боржника щодо сплати аліментів, відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи, щодо сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та щодо сплати інших обов'язкових платежів на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, якщо така заборгованість існує

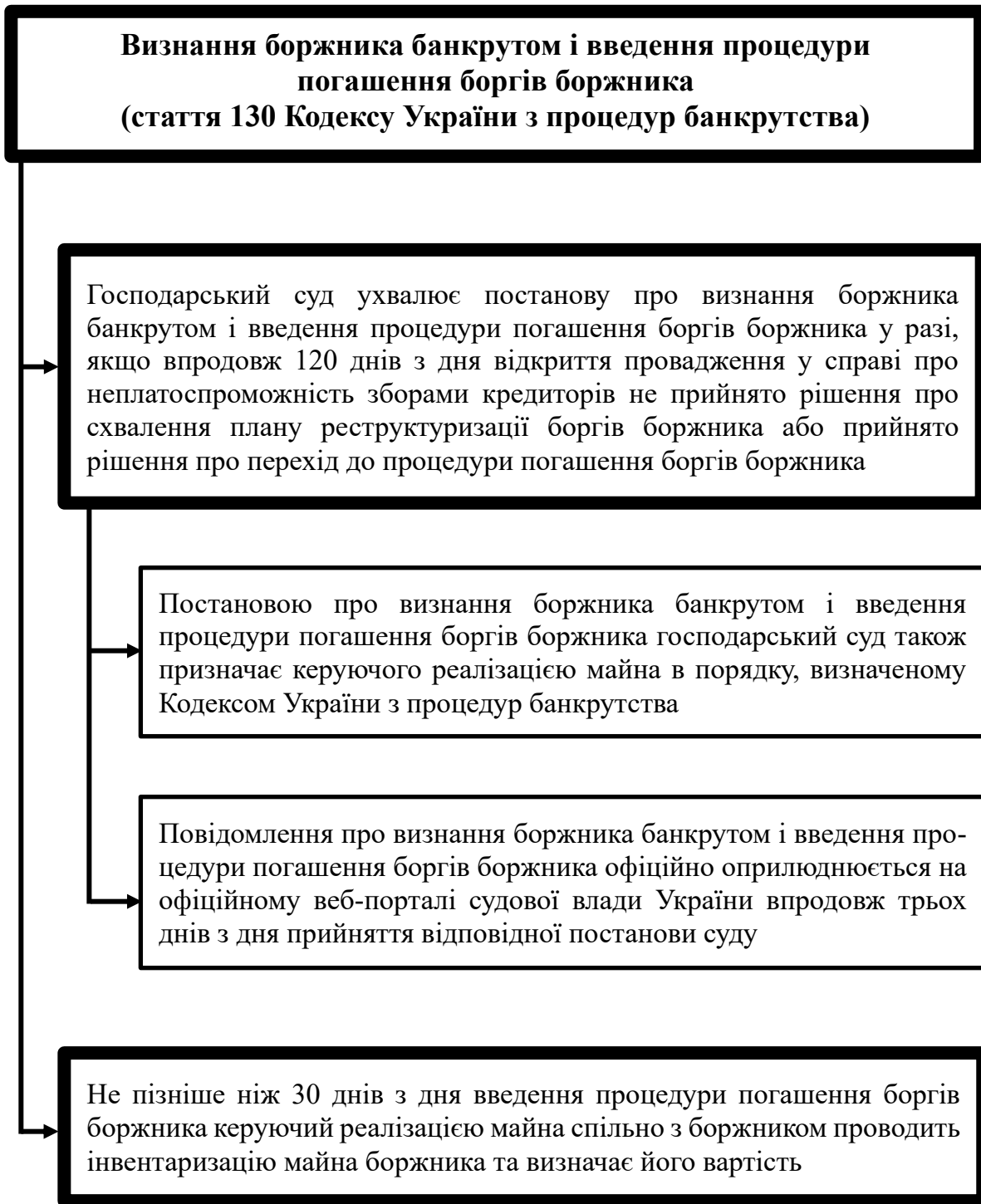
Джерело: [1].

Джерело: [1].

Джерело: [1].

Джерело: [1].

До інформації про фінансовий стан боржника та хід провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність) належить інформація про:

значні правочини чи правочини із заінтересованістю, укладені боржником або від його імені (найменування сторін, сутність зобов'язань, вартість майна, що передається за правочином, строк виконання зобов'язань)

інвентаризацію майна боржника (дати початку та закінчення інвентаризації)

дебіторів боржника, розмір заборгованості яких перевищує 5 відсотків сукупних вимог конкурсних кредиторів (зазначається найменування або ім'я, місце перебування або місце проживання, ідентифікаційний код юридичної особи або реєстраційний номер облікової картки платника податків (у разі наявності) та розмір заборгованості)

обтяження майна боржника (об'єкт обтяження, вид обтяження, орган або особа, в інтересах якої накладено обтяження, підстави накладення обтяження)

реєстр вимог кредиторів

строки виконання плану санації (для керуючого санацією) або плану реструктуризації (для керуючого реструктуризацією)

аналіз фінансово-господарської діяльності боржника

дату, час і місце проведення зборів кредиторів та комітету кредиторів (зазначається не пізніше ніж за три робочі дні до дня проведення таких зборів)

тексти рішень зборів і комітету кредиторів (вносяться впродовж трьох робочих днів з дня прийняття відповідного рішення)

текст затвердженого судом плану санації або плану реструктуризації (вносяться впродовж трьох робочих днів з дня затвердження плану судом)

декларацію про майновий стан боржника – фізичної особи

Джерело: [1].

Навчальне видання

Боднарчук Олег Григорович,
Боднарчук Оксана Іванівна

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
НЕПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ
ТА БАНКРУТСТВА**

Навчальний посібник

Відповідальний за випуск *А. В. Лавренюк*

Відповідальний редактор *М. М. Грабарчук*
Редактор *М. П. Клименко*

Форматування та
комп'ютерна верстка *Д. П. Завальницька*

Здано до друку 09.09.2024. Формат 60×84/14
Папір офсетний № 1. Гарнітура «Times New Roman»
Ум. друк. арк. 12.47
Наклад 300 прим. Замовлення № 1110

Підготовлено до друку редакційно-видавничим відділом
Державного податкового університету
08205, вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, Київська область,
Україна

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготовлювачів і
розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 7669 від 20.09.2022*